

2024

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ - HOPE

HOPE

Ιστορία της Εκπαίδευση
για την Ειρήνη μέσω του
Θεάτρου

7/5/2024

Θέατρο DAH (Σερβία)
Action Synergy (Ελλάδα)
Θέατρο Αερόπλοιο (Ελλάδα)
Art Polis (Κοσσυφοπέδιο)
World Vision (Βοσνία-Ερζεγοβίνη)
Prona (Μαυροβούνιο)

**Co-funded by
the European Union**

Εισαγωγή: Τι είναι η Θετική Ειρήνη;

Θέατρο DAH

Dijana Mitrović, PhD

Παραφράζοντας τον περίφημο στοχασμό του Κικέρωνα για την ιστορία, μπορεί κανείς να ακούσει συχνά ότι η ιστορία είναι *Magistra Vitae*, δηλαδή "η δασκάλα της ζωής".¹ Πράγματι, πρέπει να μαθαίνουμε από την ιστορία για να αποφεύγουμε να διαπράττουμε τα ίδια λάθη ξανά και ξανά. Ωστόσο, τι είδους κόσμο παραδίδουμε στις επερχόμενες γενιές με τη συνήθη αντίληψή μας για την ιστορία, που βασίζεται κυρίως στην αφήγηση συγκρούσεων και βίαιων ηρωικών πράξεων; Αν η ιστορία, όπως την ξέρουμε, είναι η δασκάλα της ζωής, δεν διδάσκουμε τότε στις επερχόμενες γενιές ότι τα μόνα γεγονότα που αξίζει να θυμόμαστε είναι εκείνα της αιματοχυσίας, του πολέμου και της πάλης;

Αντί να μας διδάσκουν πώς να γίνουμε καλοί πολίτες του κόσμου που συνυπάρχουν ειρηνικά προς όφελος όλων, οι τυπικές επίσημες ιστορίες αποτελούν άλλη μια πηγή έντασης. Τα εθνικά αφηγήματα τείνουν να αναδεικνύουν την ιστορία ως απόδειξη για το πώς αδικήθηκαν κάποιои, ή τείνουν να δείχνουν ότι αυτοί πρώτοι έζησαν σε ένα μέρος πριν εμφανιστούν άλλοι, ή πόσο νικηφόρους πολέμους έκαναν και άρα πόσο ανώτεροι από τους άλλους ήταν κάποτε, άρα εξακολουθούν να είναι- με λίγα λόγια, η δασκάλα της ζωής μάς διδάσκει να ανταγωνιζόμαστε ο ένας τον άλλον, να αποδεχόμαστε τον κόσμο ως τόπο πάλης και να κοιτάμε τον διπλανό μας με φόβο. Ή όπως επισημαίνει η Μαρία Μοντεσσόρι: "Η ζωή μας είναι πολύ δύσκολη: "Όλοι μιλούν για την ειρήνη, αλλά κανείς δεν εκπαιδεύει για την ειρήνη. Σε αυτόν τον κόσμο, εκπαιδεύουν για τον ανταγωνισμό, και ο ανταγωνισμός είναι η αρχή κάθε πολέμου. Όταν εκπαιδεύουμε πώς να συνεργαζόμαστε και πώς να χρωστάμε ο ένας στον άλλον αλληλεγγύη, εκείνη την ημέρα θα εκπαιδεύσουμε για την ειρήνη."²

Ως εκ τούτου, προτείνουμε τη δημιουργία μιας εναλλακτικής ιστορίας, μιας ιστορίας που γράφει ένα αφήγημα ειρήνης, συνεργασίας και αλληλεγγύης, περιόδων πρωτοφανούς ευημερίας. Μια τέτοια ιστορία θα παρουσιαστεί στη συνέχεια στους νεαρούς μαθητές μέσω θεατρικών εργασιών και δραστηριοτήτων. Με τον τρόπο αυτό προβάλλουμε τις θετικές ιστορικές εξελίξεις και δημιουργούμε μια θετική προοπτική που μπορεί να συμβάλει σε έναν κόσμο χωρίς συγκρούσεις.

Παρόλο που οι περισσότεροι από εμάς συμφωνούμε με την παροιμία που δημοσίευσε ο Desiderius Erasmus στην *Adagia* το 1508 ότι ακόμη και "[η] πιο δυσμενής ειρήνη είναι καλύτερη από τον πιο δίκαιο πόλεμο", όλες οι μορφές ειρήνης δεν είναι ίσες. Ορισμένες περιοχές χωρίς συγκρούσεις εξακολουθούν τελικά να υποφέρουν και πολλές από αυτές είναι

¹ Ολόκληρη η πρόταση έχει ως εξής: "Με ποια άλλη φωνή, επίσης, από εκείνη του ρήτορα, η ιστορία, ο μάρτυρας του χρόνου, το φως της αλήθειας, η ζωή της μνήμης, η διευθύντρια της ζωής, ο κήρυκας της αρχαιότητας, είναι αφιερωμένη στην αθανασία". Κικέρων, σ. 36.

² Μοντεσσόρι, *Εκπαίδευση και ειρήνη*.

πολύ ασταθείς με μια ευαίσθητη ειρήνη που μπορεί να μετατραπεί σε πόλεμο ανά πάσα στιγμή. Κατά τη θεωρητικοποίηση της ειρήνης, είναι ευρέως αποδεκτό ότι υπάρχουν τουλάχιστον δύο μορφές ειρήνης: η αρνητική και η θετική ειρήνη. Ο πατέρας των σπουδών για την ειρήνη, Johan Galtung, ορίζει ως αρνητική ειρήνη απλώς την απουσία άμεσης βίας ή του φόβου της βίας (ακόμη και μια κατάπαυση του πυρός εμπίπτει σε αυτή την ευρεία κατηγορία). Η θετική ειρήνη, από την άλλη πλευρά, προϋποθέτει όλες τις συμπεριφορές, τις δομές και τις δυνάμεις που εργάζονται για τη διατήρηση της ειρήνης καθώς και ενός περιβάλλοντος ευημερίας, που συμπεριλαμβάνει τις ανθρώπινες σχέσεις, την εκπαίδευση, τη συμμετοχικότητα, τις οικονομικές συναλλαγές, την προστασία του περιβάλλοντος, με μια λέξη, την κοινωνική δικαιοσύνη.³ Είναι η τελευταία, η θετική ειρήνη, που η HOPE υπόσχεται να θρέψει, δημιουργώντας μέσω της αλληλεπίδρασης με τους νέους μια κατανόηση για το ποιες είναι οι θετικές ιστορικές δυνάμεις που κινούν τον κόσμο προς μια καλύτερη κατεύθυνση, την κατεύθυνση της ευημερίας και της ακμής.

Επιπλέον, το έργο φέρνει κοντά δύο διαφορετικά επίπεδα ηγεσίας (εκπαίδευση και τομέας των ΜΚΟ), εξασφαλίζοντας έτσι ευρύτερο και ενισχυμένο αντίκτυπο. Συγκεκριμένα, κατά τη θεωρητικοποίηση των διαφόρων ειρηνευτικών προσπαθειών στο βιβλίο του *Building Peace*⁴, ένας από τους κορυφαίους ειρηνολογούς, μελετητές της ειρήνης και ειδικούς στην επίλυση συγκρούσεων, ο John Paul Lederach διακρίνει τρία σημαντικά επίπεδα εξουσίας: το ανώτατο επίπεδο (πολιτικοί, στρατιωτικοί και περιστασιακά θρησκευτικοί ηγέτες), το μεσαίο επίπεδο (επιχειρήσεις, εκπαίδευση και παραγωγικοί κλάδοι) και το επίπεδο βάσης (όλες οι οργανωμένες ομάδες που έρχονται σε επαφή με τους ανθρώπους, όπως οι ΜΚΟ, οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας, οι ακτιβιστές που προσφέρουν βοήθεια κ.λπ.) Προκειμένου να τερματιστούν, αλλά και να αποφευχθούν τυχόν μελλοντικές συγκρούσεις, εκτός από τις κυβερνητικές, είναι απαραίτητες οι προσπάθειες από κάτω προς τα πάνω, από τη βάση. Όπως επισημαίνει ο Lederach: "Η οικοδόμηση της ειρήνης στις σημερινές συγκρούσεις απαιτεί μακροπρόθεσμη δέσμευση για τη δημιουργία μιας υποδομής σε όλα τα επίπεδα μιας κοινωνίας, μιας υποδομής που ενισχύει τους πόρους για τη συμφιλίωση από το εσωτερικό της κοινωνίας αυτής και μεγιστοποιεί τη συμβολή από το εξωτερικό" (xvi). Η HOPE είναι μια τέτοια προσπάθεια που ήδη συγχωνεύει διαφορετικά επίπεδα εξουσίας, αλλά και επεκτείνει την εμβέλειά της μέσω μελλοντικών χρήσεων των μεθόδων που αναπτύχθηκαν κατά τη διαδικασία.

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελείται από ένα αφηγηματικό ερευνητικό μέρος και ένα πρακτικό μέρος. Το ερευνητικό μέρος επικεντρώνεται σε έξι διαφορετικά παραδείγματα ειρηνικών περιόδων, ξεκινώντας από τον πρώιμο νεολιθικό πολιτισμό Starčevo, μέσω του πολιτισμού Vinča, του κυκλαδικού και του μινωικού πολιτισμού, μέχρι τη ρωμαϊκή Doclea και ένα πρόσφατο παράδειγμα της δεκαετίας του 1970 στη Γιουγκοσλαβία/Κόσοβο. Αν και άκμασαν σε διάφορα μέρη της περιοχής των Βαλκανίων και σε μακρινές χρονικές στιγμές, όλες αυτές οι

³ Galtung, Johan (1996). *Ειρήνη με ειρηνικά μέσα: Ειρήνη και συγκρούσεις, ανάπτυξη και πολιτισμός*. Διεθνές Ινστιτούτο Ερευνών για την Ειρήνη Όσλο- Sage Publications, Inc.

⁴ Lederach, John Paul. *Οικοδόμηση της ειρήνης*. Ουάσιγκτον: Ινστιτούτο Ειρήνης των Ηνωμένων Πολιτειών, 1997.

περίοδοι μοιράζονται ορισμένα σημαντικά χαρακτηριστικά: συνύπαρξη που καλλιεργείται, ισονομία, άλματα στη δημιουργικότητα και τη γενική πρόοδο - όλα αυτά κάτω από την περιεκτική ομπρέλα της ειρήνης. Αντί να σπαταλούν τους πόρους τους στον πόλεμο, την υποταγή και τις συγκρούσεις, αυτοί οι πολιτισμοί διέπρεψαν στο εμπόριο, την τέχνη και τις εφευρέσεις, αποδεικνύοντας στις επόμενες γενιές ότι η θετική ειρήνη είναι ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσουν.

Το δεύτερο μέρος του Εγχειριδίου αποτελείται από 6 ενότητες, δηλαδή 16 εργαστήρια εμπνευσμένα από τους ειρηνικούς πολιτισμούς που μελετήθηκαν στο πρώτο μέρος. Όλα αυτά τα εργαστήρια χρησιμοποιούν θεατρικές τεχνικές για να προωθήσουν τις πιο σημαντικές αξίες και να διδάξουν τα πιο πολύτιμα διδάγματα που μεταδίδουν οι περίοδοι που μελετήθηκαν. Μέσω τεχνικών θεάτρου και ενσώματων μορφών γνώσης, οι οποίες ελκύουν τους συμμετέχοντες, τα εργαστήρια αυτά, όπως και το ίδιο το πρόγραμμα, ελπίζουν να εμψυχήσουν αυτές τις αξίες ως πυλώνες ειρήνης για τις επόμενες γενιές.

Συνοψίζοντας, η HOPE είναι ένα έργο που επιδιώκει τη θετική ειρήνη, η οποία οικοδομείται μέσω προσπαθειών σε διάφορα επίπεδα εξουσίας. Ο τελικός μας στόχος είναι να αναπτύξουμε ένα πρόγραμμα που θα αναπαράγεται μέσα από διάφορες δραστηριότητες νέων για νέους, προκειμένου να εξασφαλίσουμε ένα υγιές έδαφος για την παρούσα και τη μελλοντική ειρήνη. Με αυτόν τον τρόπο, φέρνουμε ελπίδα στον σύγχρονο κόσμο που φαίνεται να υποφέρει από την κακοδαίμονια που προκαλείται από πολυάριθμες συγκρούσεις και κοινωνικές αδικίες.

Αναφερόμενα έργα

Τα γνωμικά του Έρασμου. Τορόντο: Toronto: University of Toronto Press, 2001.

Κικέρωνας, Μάρκος Τάλιος. *De oratore*. Λειψία: B.G. Teubner, 1862.

Galtung, Johan. *Ειρήνη με ειρηνικά μέσα: Ειρήνη και σύγκρουση, ανάπτυξη και πολιτισμός*.

Διεθνές Ινστιτούτο Ερευνών για την Ειρήνη Όσλο, εκδόσεις Sage, 1996.

Erasmus, Rotterdamski.

Lederach, John Paul. *Οικοδόμηση της ειρήνης: Ειρήνη: Βιώσιμη συμφιλίωση σε διααιρεμένες κοινωνίες*. United States Institute of Peace Press, 1997.

Μοντεσσόρι, Μαρία. *Εκπαίδευση και ειρήνη*. Σάντα Μπάρμπαρα: ABC-Clío, 1992.

Πρόσθετοι διαδικτυακοί πόροι:

<https://www.visionofhumanity.org/defining-the-concept-of-peace/>

<https://www.visionofhumanity.org/new-research-reveals-educations-potential-in-reducing-violence-and-advancing-peace/>

<https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2024/01/GPE-EP-2Pager-1.pdf>

<https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

<https://www.prio.org/>

<https://www.culture-of-peace.info/index.html>

<https://www.positivepeace.academy/>

<https://cpnn-world.org/new/?p=14394>

<https://www.grainesdepaix.org/en>

<https://internationaldayofpeace.org/culture-of-peace/>

<https://ecdpeace.org/work-content/what-peace>

<https://www.nonviolenceny.org/post/modern-peacebuilding-and-nonviolence-5>

<https://www.nonviolenceny.org/post/culture-of-peace-and-peacebuilding>

<https://nationalpeaceacademy.us/about-us/5-spheres-of-peace>

<https://www.hawaii.edu/powerkills/TJP.CHAP2.HTM>

Προτεινόμενη βιβλιογραφία:

Abu-Niber, Mohammed (επιμ.). *Συμφιλίωση, δικαιοσύνη και συνύπαρξη: Θεωρητική και πρακτική*. Lexington Books, 2001.

Adams, David. *Η ιστορία της κουλτούρας του πολέμου*. Scotts Valley: CreateSpace, 2009.

- *Παγκόσμια Ειρήνη μέσω του Δημαρχείου: Στρατηγική για το Παγκόσμιο Κίνημα για μια κουλτούρα ειρήνης*. Scotts Valley: CreateSpace, 2009.

- *Είδα τη Γη της Επαγγελίας: Μια ουτοπική νουβέλα*. Scotts Valley: CreateSpace, 2009.

Bharucha, Rustom. "Μεταξύ αλήθειας και συμφιλίωσης: Πειράματα στο θέατρο και τη δημόσια κουλτούρα". *Economic and Political Weekly*, τχ. 36, αρ. 39, Σεπτέμβριος 2001, σ. 3763-3773.

Bohm, David. *On Dialogue*. Lee Nichol (επιμ.). Routledge, 1996.

Chayes, Antonia και Martha Minow (επιμ.). *Φανταστείτε τη συνύπαρξη: Αποκαθιστώντας την ανθρωπιά μετά από βίαιες εθνοτικές συγκρούσεις*. Νομική Σχολή Χάρβαρντ, 2003.

Chen, Alon. "Ο μη βίαιος αγώνας ως συμφιλίωση: (Παλαιστινιακό και ισραηλινό πολωμένο θέατρο του καταπιεσμένου)". *Counterpoints*, τχ. 416, (2011), σσ. 161-172.

Cleveland, William. *Art and Upheaval: Artists on the World's Frontlines*. New Village Press, 2008.

Cohen, Cynthia E., Roberto Gutiérrez Varela και Polly O. Walker. *Acting Together I: Performance and the Creative Transformation of Conflict: Αντίσταση και συμφιλίωση σε περιοχές βίας*. Νέα Υόρκη: NYU και New Village Press, 2011.

- . *Ενεργώντας μαζί II: Performance and the Creative Transformation of Conflict: Performance and the Creative Transformation of Conflict: Χτίζοντας δίκαιες και περιεκτικές κοινότητες*. Νέα Υόρκη: NYU και New Village Press, 2011.
- Dirnstorfer, Anne και Nar Bahadr Saud. "Μια σκηνή για το άγνωστο; Συμφιλίωση μεταπολεμικών κοινοτήτων μέσω του διαλόγου που διευκολύνεται από το θέατρο". *International Journal of Transitional Justice*, τ. 14, αριθ. 1, Μάρτιος 2020, σσ. 122-141.
- Galtung, Johan. *60 ομιλίες για τον πόλεμο και την ειρήνη*. Όσλο: PRIO, 1990.
- "Τι θα γινόταν αν ο διάβολος ενδιαφερόταν για την έρευνα για την ειρήνη;" *Journal of Peace Research* 25, 1998 (1): 1-4.
- "Είκοσι πέντε χρόνια έρευνας για την ειρήνη: *Journal of Peace Research* 22, 1995 (2): 141-158.
- Gielen, Pascal και Niels Van Tomme (επιμ.). *Αισθητική δικαιοσύνη: Διασταυρούμενες καλλιτεχνικές και ηθικές προοπτικές*. Άμστερνταμ: Valiz, 2015.
- Παγκόσμιος Δείκτης Ειρήνης 2023*. Ινστιτούτο Οικονομίας και Ειρήνης, 2023.
- Harari, Yuval Noah. *21 μαθήματα για τον 21ο αιώναst*. London: Vintage Publishing, 2019.
- Hutt, Jenny και Bev Hosking. *Θέατρο Playback: Θεατρικό Παιχνίδι: Ένας δημιουργικός πόρος για τη συμφιλίωση*. Waltham: Πανεπιστήμιο Brandeis, 2004.
- Leckman, J.F., Panter-Brick, C., & Salah, R, eds. *Pathways to peace: Η μετασχηματιστική δύναμη των παιδιών και των οικογενειών*. Boston: Boston: MIT Press, 2014.
- Lynch, Gabrielle. *Performances of Injustice: the Politics of Truth, Justice and Reconciliation in Kenya*. Cambridge University Press, 2018.
- Moriarty, Gary και Jane Plastow. "Θέατρο και συμφιλίωση". *Soundings*, τεύχος 12: Transversal Politics, 1999.
- Read, Peter. "Η αλήθεια που θα μας ελευθερώσει όλους: Εθνική συμφιλίωση, προφορική ιστορία και η συνωμοσία της σιωπής". *Προφορική Ιστορία*, τχ. 35, αρ. 1, 2007, σσ. 98-106.
- Renner, Judith. *Discourse, Normative Change and the Quest for Reconciliation in Global Politics*. London: London: Palgrave Macmillan, 2013.
- Stephenson, Max Jr. και Scott Tate. *Τέχνες και κοινοτική αλλαγή: Πολιτιστική Ανάπτυξη: Διερεύνηση πολιτικών, πρακτικών και διλημάτων*. Λονδίνο: Routledge, 2015.
- Το θέατρο της συμφιλίωσης: Δυνατότητες, εντάσεις και πρακτικές*. Κολόμπο: Σρι Λάνκα, 2019: Postgraduate Institute of English/Open University of Sri Lanka.
- Walker, Polly. "Ενεργώντας από κοινού για να διακόψουμε τους κύκλους της βίας: Η παράσταση και η κοινωνική θεραπεία". *Breaking Intergenerational Cycles of Repetition: Ένας παγκόσμιος διάλογος για το ιστορικό τραύμα και τη μνήμη*. Ed. Pumla Gobodo-Madikizela, Opladen: Verlag Barbara Budrich, 2016, σ. 325-342.

Πολιτισμός Starčeno: Ένας ακούραστος άνθρωπος που αγωνίζεται για την πρόοδο

Ίδρυμα World Vision ΒΗ: Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Anesa Muhović

Καθόλη τη διάρκεια της ιστορίας της, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπήρξε σημείο συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών, θρησκειών και αυτοκρατοριών, γεγονός που συνέβαλε στην ποικιλόμορφη και πολύπλοκη ταυτότητά της. Η ιστορική κληρονομιά της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αποτελεί μαρτυρία του ποικίλου παρελθόντος της, όπου επιρροές από διάφορους πολιτισμούς και κουλτούρες έχουν αφήσει το σημάδι τους στην αρχιτεκτονική, την τέχνη και τις παραδόσεις της χώρας. Βέβαια, το έδαφος της σημερινής χώρας υπήρξε σκηνικό πολυάριθμων ιστορικών γεγονότων κατά τη διάρκεια της μακράς ιστορίας της, τα οποία σημαδεύτηκαν κυρίως από πολέμους, αναταραχές, παιχνίδια εξουσίας και την κυριαρχία διαφόρων αυτοκρατοριών. Η ιστορία της σημερινής Βοσνίας-Ερζεγοβίνης χαρακτηρίζεται από μια σειρά συγκρούσεων λόγω της στρατηγικής της θέσης και του ποικίλου πληθυσμού της. Ο Senad Begović, γνωστός ιστορικός της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και επιμελητής μουσείων, επισημαίνει ότι η σημερινή επίσημη εκπαίδευση θέτει στο επίκεντρο συγκεκριμένη πολιτική, εθνική και οικονομική ιστοριογραφία, αυτή που προετοιμάζει τις νέες γενιές για το σημερινό πολιτικό αφήγημα. Ωστόσο, παρά την κοινή εστίαση στους πολέμους, υπήρξαν σημαντικές περιόδους ευημερίας, άνθησης και ανάπτυξης στην περιοχή αυτήν, οι οποίες μπορούν να εντοπιστούν σχεδόν σε κάθε εποχή, συμπεριλαμβανομένης της προϊστορίας, του Μεσαίωνα, της βασιλείας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της Αυστροουγγρικής περιόδου και του κομμουνισμού.⁵

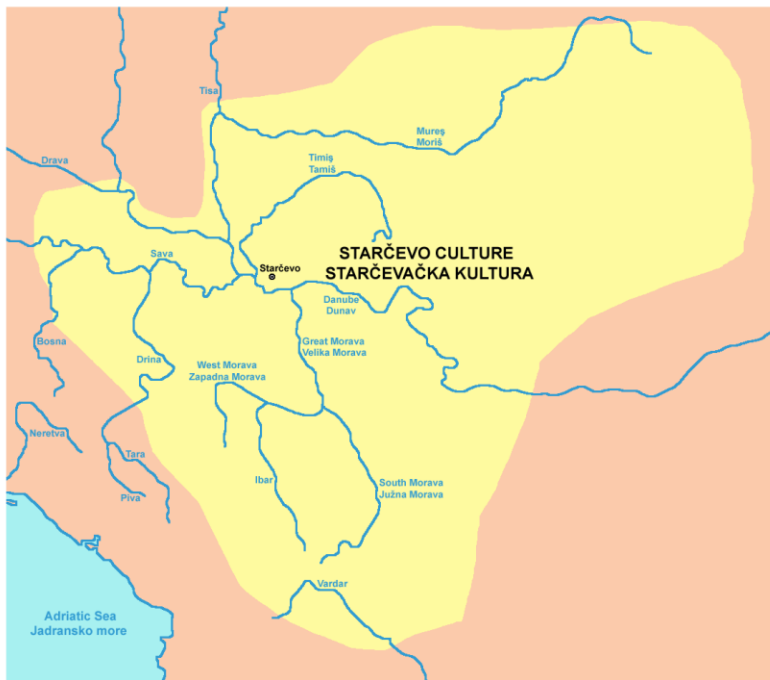
Ερευνώντας τους ειρηνικούς χρόνους, αναδείχθηκε η νεολιθική εποχή και έτσι διερευνάται λεπτομερέστερα, πιο συγκεκριμένα, ο πολιτισμός Starčeno. Ο πολιτισμός Starčeno άκμασε μεταξύ 7.000 και 4.500 π.Χ. και αποκαλύπτει την ουσία μιας ακούραστης ανθρώπινης προσπάθειας για πρόοδο.

Μεταξύ της κεντρικής, της βόρειας και της βορειοανατολικής Βοσνίας, υπήρχε ένα σημείο συνάντησης των πολιτισμών Impresso και Starčeno, που οδήγησε στη δημιουργία ενός ξεχωριστού πολιτισμού Starčeno-Impresso, ο οποίος επιβεβαιώθηκε στις θέσεις Gornja Tuzla και Obre I. Ο πολιτισμός Starčeno-Impresso είναι μια παραλλαγή του ευρύτερου πολιτισμού Starčeno που διακρίνεται από τη χαρακτηριστική κεραμική διακόσμηση. Αντιπροσωπεύει έναν από τους πρώιμους νεολιθικούς πολιτισμούς στα Βαλκάνια. Ο πολιτισμός Starčeno-Impresso στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη χρονολογείται από το 6200 έως το 5300 π.Χ. περίπου. Ο πολιτισμός αυτός κάλυπτε τμήματα των κεντρικών Βαλκανίων, συμπεριλαμβανομένων περιοχών εντός της

⁵ Ένα μέλος της ομάδας HOPE του Ιδρύματος WV ΒΗ πήρε συνέντευξη από τον Senad Begović online στις 29 Μαΐουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται ο Begović, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτή τη συνέντευξη.

σημερινής Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, και επεκτεινόταν στη Σερβία, την Κροατία, την Ουγγαρία και άλλες γειτονικές περιοχές (Benac, 1979).

Επιπλέον, ο ιστορικός Βεγονίτ επισημαίνει το ενδιαφέρον γεγονός ότι, όταν κοιτάζει κανείς το χάρτη, ο πολιτισμός Starčevo δεν έχει τα περιγράμματα καμίας σύγχρονης εθνικής χώρας. Οι ροές των ποταμών συγκεκριμένα ήταν τόποι ζωής, επικοινωνίας και εμπορίου κατά τη νεολιθική εποχή. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου είναι η αλλαγή στην οικονομία που οδήγησε σε αλλαγές και σε άλλους τομείς διαβίωσης. Πριν από τη νεολιθική εποχή οι άνθρωποι ήταν νομάδες που ακολουθούσαν τις κλιματικές συνθήκες, ενώ η νεολιθική επανάσταση έφερε αλλαγές όσον αφορά την οικοδόμηση οικισμών και τη δημιουργία των πρώτων πολιτισμών- ο πολιτισμός Starčevo αποτελεί μέρος αυτής της επανάστασης.

Neolithic Starčevo culture (5300-4400 BC) / Neolitska Starčevačka kultura (5300-4400. godine p.n.e.)

Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του πολιτισμού Starčevo-Impresso είναι η κεραμική του. Τα κεραμικά χαρακτηρίζονται από περίπλοκες διακοσμήσεις και περίτεχνα σχέδια. Αυτές οι νέες μορφές κεραμικής αποτελούν εξέλιξη από την προηγούμενη μονόχρωμη κεραμική του πολιτισμού Starčevo, αντικατοπτρίζοντας την αυξανόμενη πολυπλοκότητα της καλλιτεχνικής έκφρασης. Η κεραμική τους συχνά παρουσίαζε εγχάρακτα ή αποτυπωμένα μοτίβα, συμπεριλαμβανομένων γεωμετρικών μοτίβων, μοτίβων ζώων και ανθρωπόμορφων σχημάτων. Κατασκεύαζαν επίσης εργαλεία και σκεύη από πέτρα, οστά και κέρατα (Budja, 1999).

Βωμός - ένα μπολ σε ένα βάθρο /

Ζωομορφικός βωμός

Ένα δοχείο διακοσμημένο με καρφιά με τεχνική τσιμπήματος / Φωτογραφία: Εθνικό Μουσείο, Βελιγράδι

φωτογραφία: Αρχαιολογικό Μουσείο Ζάγκρεμπ Φωτογραφία: Εθνικό Μουσείο Βελιγραδίου

Τα αρχαιολογικά στρώματα του Obre, ειδικότερα, είχαν καθοριστική σημασία για τη σύνδεση των χρονολογικών φάσεων του πολιτισμού του Starčeno. Τα στρώματα αυτά περιέχουν αντικείμενα που αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη των τεχνοτροπιών της κεραμικής, από απλές και λειτουργικές σε διακοσμητικές και συμβολικές. Τέτοιες εξελίξεις στην κεραμική δείχνουν μια κοινωνία που δεν ενδιαφερόταν μόνο για την επιβίωση αλλά και για την αισθητική και την καλλιτεχνική έκφραση (Begović).

Στην πρώτη γραμμή αυτής της πολιτιστικής αρχής ήταν οι πρωτοπόροι οικισμοί στη σημερινή Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ιδιαίτερα σημαντικά μέρη όπως η Γκόρνια Τούζλα, η Όμπρα Ι και η Όμπρα ΙΙ. Αυτές οι τοποθεσίες αποτελούν αρχαιολογικά χρυσωρυχεία, αφού παρέχουν ανεκτίμητες πληροφορίες για τη ζωή και την εποχή των ανθρώπων του Starčeno. Η Άνω Τούζλα, για παράδειγμα, είναι διάσημη για τις αλμυρές πηγές της, οι οποίες πιθανότατα προσέλκυσαν τους πρώτους νεολιθικούς αποίκους στην περιοχή. Η παρουσία αυτών των φυσικών πόρων, σε συνδυασμό με τα εύφορα εδάφη, την κατέστησε ιδανικό μέρος για τον σχηματισμό των κοινοτήτων του Starčeno (Chapman, Shiel and Batović, 1984).

Οι οικισμοί αποτελούνταν συνήθως από μικρά, ημι-υπόγεια σπίτια, χτισμένα με τεχνικές κατασκευής από πλέγμα και επίχρισμα. Οι κατασκευές αυτές ήταν συχνά οργανωμένες σε μικρές ομάδες ή χωριά. Τοποθεσίες όπως η Obre στην κεντρική περιοχή της Βοσνίας παρουσιάζουν ενδείξεις κατοίκησης Starčeno-Impresso, με καλά διατηρημένα στρώματα πολιτιστικών αποθεμάτων.

Ανακατασκευή νεολιθικού σπιτιού/οικισμού στην Τούζλα

Οι Obre I και Obre II, από την άλλη πλευρά, παρέχουν πληροφορίες για την αρχιτεκτονική και κοινωνική πολυπλοκότητα του πολιτισμού. Οι ανασκαφές σε αυτές τις τοποθεσίες αποκάλυψαν υπολείμματα κατοικιών, κεραμικών και εργαλείων που καταδεικνύουν μια εξελιγμένη κατανόηση τόσο της χειροτεχνίας όσο και της κοινοτικής ζωής. Τα σπίτια, χτισμένα από λυγαριά και λάσπη, δεν ήταν μόνο καταφύγια αλλά και σύμβολα ανθεκτικότητας και σταθερότητας. Οι κατασκευές αυτές, συχνά ημιυπόγειες, προσαρμόστηκαν στο κλίμα, παρέχοντας μόνωση κατά τους κρύους χειμώνες και τη ζέστη του καλοκαιριού. Επιπλέον, τοποθεσίες στη Βοσνία, συμπεριλαμβανομένων των Gornja Tuzla και Obre, έχουν αποκαλύψει στοιχεία πρώιμων γεωργικών πρακτικών. Οι κάτοικοι του Starčevo ήταν από τους πρώτους στην περιοχή που καλλιέργησαν σιτάρι και κριθάρι, μια καινοτομία που θα άλλαζε για πάντα την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας. Αυτή η στροφή στη γεωργία επέτρεψε τη δημιουργία σταθερών κοινοτήτων, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση του πληθυσμού και στην ανάπτυξη πολύπλοκων κοινωνικών δομών (Barker, 1985).

Η σημασία αυτών των αρχαιολογικών χώρων της Βοσνίας είναι τεράστια. Αποτελούν βασικά κεφάλαια στην ιστορία του πολιτισμού του Starčevo, προσφέροντας μια λεπτομερή αφήγηση για το πώς οι πρώτοι άνθρωποι προσαρμόστηκαν και μεταμόρφωσαν το περιβάλλον τους. Μέσω της ενδελεχούς μελέτης αυτών των χώρων, οι αρχαιολόγοι μπόρεσαν να κατασκευάσουν μια ζωντανή εικόνα της νεολιθικής ζωής, αναδεικνύοντας την εφευρετικότητα και την ανθεκτικότητα των ανθρώπων του Starčevo (Begović).

Οι άνθρωποι του πολιτισμού Starčevo-Impresso ήταν από τις πρώτες γεωργικές κοινότητες στην Ευρώπη, οι οποίες προέκυψαν ως αποτέλεσμα της νεολιθικής επανάστασης (Begović). Η γεωργία αποτελούσε τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας του Starčevo-Impresso. Βασιζόταν κυρίως στη μικτή γεωργία, που περιελάμβανε την καλλιέργεια σιταριού, κριθαριού και οσπρίων,

παράλληλα με την εξημέρωση ζώων όπως βοοειδή, πρόβατα και κασίκες. Το κυνήγι, το ψάρεμα και η συλλογή συμπλήρωναν τη διατροφή, παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα πηγών διατροφής. Ασκούσαν καθιστική γεωργία, ζώντας σε μικρά χωριά που αποτελούνταν από ορθογώνια σπίτια κατασκευασμένα από πλέγμα και επίχρισμα. Τα χωριά αυτά βρίσκονταν συχνά κοντά σε ποτάμια ή εύφορες πεδιάδες, επιτρέποντας την εύκολη πρόσβαση σε νερό και καλλιεργήσιμη γη (Whittle, 1996).

Ο πολιτισμός Starčevo-Impresso δείχνει πρώιμες μορφές κοινωνικής οργάνωσης και κοινοτικής διαβίωσης. Σε διάφορες αρχαιολογικές τοποθεσίες έχουν βρεθεί ενδείξεις κοινοτικών δραστηριοτήτων και κοινής χρήσης του χώρου. Οι ταφικές πρακτικές περιελάμβαναν τόσο ταφή όσο και καύση, συχνά εντός ή κοντά σε οικισμούς, γεγονός που υποδηλώνει τελετουργικές συνδέσεις μεταξύ των ζωντανών και των νεκρών. Πιστεύεται ότι ζούσαν σε ισότιμες κοινωνίες με σχετικά απλές κοινωνικές δομές. Η απουσία μνημειακής αρχιτεκτονικής ή ενδείξεων πολεμικών επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας υποδηλώνει την έλλειψη κεντρικής εξουσίας ή κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Ο πολιτισμός Starčevo-Impresso αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου πολιτιστικού δικτύου που εκτεινόταν σε όλα τα Βαλκάνια και τις παρακείμενες περιοχές της Ευρώπης (Charman, 1981). Συμμετείχαν σε εμπόριο και πολιτιστικές ανταλλαγές με γειτονικές κοινότητες, ανταλλάσσοντας αγαθά, ιδέες και τεχνολογίες. Η εξέλιξη και η συνεχής προσπάθεια για επιβίωση έφεραν την πρόοδο στον πολιτισμό Starčevo-Impresso (Begović).

Συνολικά, ο πολιτισμός Starčevo-Impresso διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη Νεολιθική μετάβαση στα Βαλκάνια, αντιπροσωπεύοντας μια από τις πρώτες γεωργικές κοινωνίες στην Ευρώπη και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη μιας σταθερής οργάνωσης της ζωής των χωριών, των παραδόσεων της κεραμικής και άλλων πτυχών του υλικού πολιτισμού.

Η περίοδος αυτή δεν σηματοδοτεί μόνο την εμφάνιση ενός από τους πρώτους νεολιθικούς πολιτισμούς στην περιοχή, αλλά και ένα μνημειώδες άλμα στην ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Ο πολιτισμός του Starčevo παρέχει μία εικόνα της αυγής της μη νομαδικής ζωής, απεικονίζοντας τη μετάβαση της ανθρώπινης κοινωνίας από τους περιπλανώμενους κυνηγούς-συλλέκτες σε εγκατεστημένους σε έναν τόπο αγρότες και τεχνίτες.

Ο πολιτισμός του Starčevo δεν υπήρξε απομονωμένος, αλλά ήταν μέρος μιας ευρύτερης εικόνας νεολιθικών κοινωνιών οι οποίες εξαπλώθηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η ανταλλαγή αγαθών, ιδεών και τεχνολογιών με γειτονικούς πολιτισμούς έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του πολιτισμού Starčevo. Αυτή η διαπολιτισμική αλληλεπίδραση εκδηλώνεται στη διάδοση του ύφους της κεραμικής, των γεωργικών πρακτικών και των τεχνολογικών καινοτομιών, αναδεικνύοντας τη διασύνδεση των αρχαίων κοινωνιών (Bogucki, 2004).

Εξερευνώντας αυτόν τον Νεολιθικό πολιτισμό, όχι μόνο αποκαλύπτουμε τις ρίζες του συλλογικού μας παρελθόντος, αλλά και αποκτούμε γνώσεις για το διαρκές ανθρώπινο πνεύμα της καινοτομίας και της προσαρμογής.

Ο Sedin Hadžimusić⁶, ιστορικός της Β&Η και καθηγητής ιστορίας, επισημαίνει διάφορα διδάγματα που μπορούμε να πάρουμε από τους πολιτισμούς και τις εποχές του παρελθόντος τα οποία έχουν παρατηρηθεί στη διάρκεια των χρόνων:

- Εστίαση στην ανάπτυξη και την επιστήμη με την ευρύτερη έννοια,
- Δικτύωση και συνεργασία για αμοιβαία συμφέροντα,
- Ενίσχυση της οικονομίας ως θεμέλιου για την οικοδόμηση και τη διατήρηση της ειρήνης,
- Ανοικτό πνεύμα για την ανταλλαγή ιδεών, αγαθών, υπηρεσιών,
- Εκτίμηση της τέχνης και του πολιτισμού,
- Ενοποίηση σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές μέσω των κοινών συμφερόντων με στόχο την ευημερία.

Εν κατακλείδι, ο Begonίć συμμαρτίζει μια από τις βασικές ιδέες της γαλλικής σχολής ιστοριογραφίας Annales, που ιδρύθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία δίδασκει ότι η ιστορία και τα γεγονότα από την ιστορία πρέπει να χρησιμεύουν για την κατανόηση του παρόντος και για τη λήψη πιο τεκμηριωμένων και ποιοτικών αποφάσεων για το μέλλον. Οι αναλυτές που ανήκαν σε αυτήν τη σχολή, με βάση τις επαγγελματικές και προσωπικές τους εμπειρίες, έγιναν μάρτυρες των συγκρούσεων από τα τέλη του 19ου αιώνα - από τους πολέμους του Ναπολέοντα, την ενοποίηση της Γερμανίας, την ενοποίηση της Ιταλίας, την ίδρυση της Αλσατίας-Λωρραίνης, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο - και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι θα πάρει πιθανώς άλλα 30 χρόνια και οι χώρες θα εισέλθουν σε νέο πόλεμο, αν δεν αλλάξουν το αφήγημα. Η φράση "μια διαδικασία μακράς διάρκειας", που εξηγείται ιδιαίτερα στο βιβλίο *Η Μεσόγειος και ο μεσογειακός κόσμος στην εποχή του Φιλίππου Β'* του Fernand Braudel, αναπτύσσει την ανάλυση του παρελθόντος από διαφορετική οπτική γωνία, απελευθερωμένη από πολιτικές παρεμβάσεις και με τη συμμετοχή όλων των άλλων επιστημών εκτός της ιστορίας, συμπεριλαμβανομένης ακόμη και της κλιματολογίας, με μοναδικό στόχο την καλύτερη κατανόηση των γεγονότων του παρελθόντος. Καθώς οι κοινωνίες μας δεν έχουν ακόμη τη δύναμη ούτε υπάρχει συναίνεση για να μιλήσουν για τα γεγονότα του παρελθόντος σε αυτήν την περιοχή μέσα από επιστημονικά τεκμηριωμένες αλήθειες που θα δημοσιευθούν και θα είναι διαθέσιμες στους πολίτες, ο δημόσιος χώρος μολύνεται με μισές αλήθειες και ημι-επιστημονικές συμπεριφορές που εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Γι' αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό η ευρύτερη κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών λειτουργιών, των καθηγητών, των οικονομολόγων, των πολιτικών, των διπλωματών και όλων των άλλων σχετικών παραγόντων, να ασχοληθεί με τη δημιουργία μιας πραγματικής αίσθησης της ιστορίας και της θετικής ειρήνης. Οι νέοι έχουν την ικανότητα να βλέπουν θετικές ιστορίες και να μαθαίνουν από αυτές ότι οι συγκρούσεις που οφείλονται σε πολιτικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές ή/και εθνοτικές διαφορές δεν είναι αναπόφευκτες. Ως εκ τούτου, πρέπει να συνεχίσουμε να

⁶ Το μέλος της ομάδας WV BH Foundation HOPE πήρε συνέντευξη από τον Sedin Hadžimusić online στις 30 Μαΐουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται στον Hadžimusić, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

βρίσκουμε θετικά παραδείγματα και ιστορίες βελτίωσης και ευημερίας από το παρελθόν, προκειμένου να δημιουργήσουμε ένα καλύτερο μέλλον.

Νεολαία: Διαδραστική και Ενδιαφέρουσα προσέγγιση για την Καλύτερη Κατανόηση της Ιστορίας για το Μέλλον

Σε συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με πέντε νέους από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (ηλικίας 18, 22, 23, 24, 26 ετών), οι νέοι μοιράστηκαν τις απόψεις τους για την ιστορία και την κατανόησή της, τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα και τους τρόπους με τους οποίους διδάσκεται η ιστορία μέσω της επίσημης εκπαίδευσης. Εξέφρασαν επίσης την έντονη ανάγκη και το ενδιαφέρον τους για την οικοδόμηση της ειρήνης ως ένα από τα φλέγοντα ζητήματα σε αυτό το μέρος του κόσμου, το οποίο κατά κάποιον τρόπο παραμελήθηκε τα τελευταία χρόνια.

Από τη σκοπιά των νέων, η ιστορία είναι ένα σύνθετο σύνολο γεγονότων, περιστατικών και αριθμών που διαμόρφωσαν τον κόσμο στον οποίο ζούμε σήμερα (Brezac⁷). Η ιστορία μάς δίνει την ευκαιρία να εξοικειωθούμε με γεγονότα του παρελθόντος, να μάθουμε πώς οι άνθρωποι ζούσαν, επιβίωναν, τρέφονταν, συμπεριφέρονταν (Smiljić⁸). Με την ευρύτερη έννοια, η ιστορία μπορεί να θεωρηθεί ως μάθημα από το παρελθόν, περίοδος που έχει άμεσες συνέπειες, θετικές ή αρνητικές, στο μέλλον. Η ιστορία είναι μια διαδρομή που διανύσαμε ως άνθρωποι και απεικονίζει όλα τα επιτεύγματα του παρελθόντος, τις επιτυχίες αλλά και τις αποτυχίες μας (Osmanović⁹). Γενικά, το παρελθόν παρέχει θεμέλια πάνω στα οποία χτίζουμε το μέλλον (Sarić).¹⁰

Οι νέοι μοιράστηκαν το γεγονός ότι στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη η ιστορία διδάσκεται κυρίως μέσω της επίσημης εκπαίδευσης, κυρίως μαθαίνοντας για σημαντικά ιστορικά γεγονότα με έμφαση στις ημερομηνίες, τα ονόματα και τις γεωγραφικές περιοχές όπου συνέβη κάτι. Οι νέοι περιγράφουν τις μεθόδους διδασκαλίας ως απαρχαιωμένες, προσφέροντας μόνο μια εκ των υστέρων προσέγγιση, η οποία δεν εμπλέκει τα παιδιά σε πρακτικό επίπεδο. Αντίθετα, θα ήθελαν μια ευκαιρία να εξερευνήσουν, να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους και να εμπλακούν ενεργά με άλλους τρόπους. Αυτή η προσέγγιση τούς αναγκάζει να μάθουν τα λιγότερα που μπορούν απέξω, προκειμένου να περάσουν το μάθημα, ενώ την επόμενη μέρα ξεχνούν τα

⁷ Ένα μέλος της ομάδας HOPE του Ιδρύματος WV BH πήρε συνέντευξη από την Ilma Brezac, στο πλαίσιο μιας σειράς συνεντεύξεων με νέους, σε απευθείας σύνδεση στις 18 Απριλίουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται η Brezac, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

⁸ Ένα μέλος της ομάδας HOPE του Ιδρύματος WV BH πήρε συνέντευξη από τη Neda Smiljić, στο πλαίσιο μιας σειράς συνεντεύξεων με νέους, σε απευθείας σύνδεση στις 09 Μαΐουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται η Smiljić, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

⁹ Ένα μέλος της ομάδας HOPE του Ιδρύματος WV BH πήρε συνέντευξη από τη Merima Osmanović, στο πλαίσιο μιας σειράς συνεντεύξεων με νέους, σε απευθείας σύνδεση στις 30 Απριλίουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν γίνεται αναφορά στην Osmanović, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

¹⁰ Ένα μέλος της ομάδας HOPE του Ιδρύματος WV BH πήρε συνέντευξη από τον Ademir Sarić, στο πλαίσιο μιας σειράς συνεντεύξεων με νέους, online στις 18 Απριλίουth 2024. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται ο Sarić, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

περισσότερα από αυτά. Ως τελικό αποτέλεσμα, οι νέοι μοιράστηκαν ότι η προσέγγιση των καθηγητών επηρεάζει δραστικά τη στάση τους απέναντι σε ορισμένα μαθήματα, στάση μάλιστα η οποία συνεχίζεται σε όλη τους τη ζωή. Οι ερωτηθέντες μοιράστηκαν μερικά παραδείγματα πιο διαδραστικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία της ιστορίας από τους καθηγητές τους (π.χ. προβολές ταινιών, συζητήσεις και παραστάσεις τις οποίες έπρεπε να δημιουργήσουν), τις οποίες θυμούνται ως αξέχαστες, θετικές και ενδιαφέρουσες εμπειρίες.

Τις περισσότερες φορές παρουσιάζεται μόνο η μία πλευρά της ιστορίας και των ιστορικών γεγονότων, κάτι που συμβαίνει και στα βιβλία που χρησιμοποιούνται σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της διδακτέας ύλης ασχολείται και επικεντρώνεται σε πολέμους και κατακτήσεις. Οι εθνικοί ήρωες απεικονίζονται αποκλειστικά ως πολεμιστές και εισβολείς, γεγονός που δημιουργεί τεράστια ανάγκη για προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης, καθώς και για μια ιστορία που διδάσκει ειρηνικές εποχές με πιο δημιουργικό και ελκυστικό τρόπο. Οι νεαροί μαθητές τονίζουν ότι μέσω μιας πιο διαδραστικής και δημιουργικής προσέγγισης θα μάθουν περισσότερα, θα αναπτύξουν δεξιότητες και θα χρησιμοποιήσουν περαιτέρω αυτές τις γνώσεις και δεξιότητες στη ζωή.

Ορισμένες από τις συνιστώμενες μεθόδους και υλικά διδασκαλίας περιλαμβάνουν:

- Ανταλλαγή ευρύτερου πλαισίου και πληροφοριών για ιστορικά γεγονότα,
- Εκμάθηση συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων από περισσότερες οπτικές γωνίες,
- Εισαγωγή μιας πιο πρακτικής και διαδραστικής προσέγγισης στη διδασκαλία/μάθηση, η οποία θα περιλαμβάνει έρευνα και παρουσιάσεις από τους μαθητές, κουίζ, παραστάσεις, επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, συζητήσεις με ιστορικούς, αρχαιολόγους και σημαντικές προσωπικότητες που συμμετείχαν σε ορισμένες διαδικασίες, ιδίως από τη σύγχρονη ιστορία,
- Ανταλλαγή ενδιαφερόντων στοιχείων για σημαντικές ιστορικές προσωπικότητες και άτομα τα οποία υπερβαίνουν τα απλά γεγονότα που συνδέονται με ένα συγκεκριμένο γεγονός,
- Παρουσίαση της ιστορίας μέσω ταινιών και βίντεο,
- Διοργάνωση συζητήσεων για ιστορικά γεγονότα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και πλευρές,
- Γενικά, αφιέρωση περισσότερου χρόνου και χώρου για συζητήσεις.

Όταν ερωτώνται για σημαντικά ιστορικά γεγονότα, τα πρώτα γεγονότα που έρχονται στο μυαλό των ερωτηθέντων είναι οι πόλεμοι και οι επιθέσεις στην περιοχή μιας περιφέρειας, ακόμη και στην παγκόσμια σκηνή. Ωστόσο, δύο από αυτούς ανέφεραν τη Χάρτα του Kulín Ban, η οποία παρέχει μια πιο φωτεινή προοπτική στην αντίληψή τους για την ιστορία όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και τις πιο ευημερούσες εποχές. Επιπλέον, μία από τις ερωτώμενες μοιράστηκε την αντίληψή της ότι τα διάφορα είδη επαναστάσεων σε όλη την ιστορία είναι τα πιο σημαντικά ιστορικά γεγονότα από την άποψή της.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, παρόλο που οι εθνικοί ήρωες απεικονίζονται ως πολεμιστές, εισβολείς και στρατιωτικοί ηγέτες και οι νέοι στη σκέψη τους αναγνωρίζουν πρωτίστως τους ανθρώπους που πολέμησαν για την ανεξαρτησία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης ως εθνικούς ήρωες, μοιράστηκαν επίσης ότι κατά την ευρύτερη αντίληψη και άποψή τους, ήρωες είναι άνθρωποι που κάνουν καλό για τις τοπικές τους κοινότητες και την ευρύτερη κοινωνία, άνθρωποι που βάζουν τους άλλους πάνω από τον εαυτό τους, άνθρωποι που εφηύραν φάρμακα για διάφορες ασθένειες, άνθρωποι που έφεραν θετικές αλλαγές όσον αφορά τους νόμους, τον αθλητισμό, τον πολιτισμό κ.λπ. και άνθρωποι που είναι πρεσβευτές της χώρας τους με οποιονδήποτε άλλο τρόπο.

Εκπαιδευτικοί για την ειρήνη

Όλοι οι εκπαιδευτικοί για την ειρήνη που ερωτήθηκαν συμφωνούν ότι η οικοδόμηση της ειρήνης είναι εξαιρετικά σημαντική στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη λόγω της πολύπλοκης ιστορίας και της κοινωνικοπολιτικής δυναμικής της, η οποία εξακολουθεί να επηρεάζει τη σταθερότητα και την ανάπτυξη της χώρας. Η οικοδόμηση της ειρήνης είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία μιας σταθερής, ευημερούσας και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας. Αντιμετωπίζει τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων, προωθεί τη συμφιλίωση και τη δικαιοσύνη και θέτει τις βάσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ενσωμάτωση στις ευρύτερες ευρωπαϊκές και διεθνείς δομές.

Όλοι οι συνομιλητές θεωρούν την εκπαίδευση και την ανάπτυξη ικανοτήτων ως κρίσιμα στοιχεία για την προώθηση μιας κουλτούρας ειρήνης. Δυστυχώς, τα εκπαιδευτικά συστήματα συχνά παραμελούν τη σημασία της ανάπτυξης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων οικοδόμησης της ειρήνης μεταξύ των παιδιών και των νέων, γεγονός που αντανακλά άμεσα στην κοινωνική δυναμική στη συνέχεια. Καθώς είναι περίπλοκο και αργό να αλλάξουν και να προσαρμοστούν τα τρέχοντα σχολικά προγράμματα μέσω επίσημων περιπτώσεων, οι ερωτηθέντες τονίζουν τη σημασία της άτυπης εκπαίδευσης που μπορεί να συμβάλει στις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης και στον ειρηνευτικό διάλογο γενικότερα, τονίζοντας την κριτική σκέψη ως τη σημαντικότερη δεξιότητα που απαιτείται σε αυτή τη διαδικασία.

Ο καθορισμός των πραγμάτων και των χαρακτηριστικών στα οποία μοιάζουμε και η ανοιχτή συζήτηση για τα πράγματα στα οποία διαφέρουμε, η καλλιέργεια υγιούς διαλόγου και προβληματισμού, είναι σημεία εκκίνησης για την οικοδόμηση της ειρήνης και τη συμφιλίωση, όπως ανέφερε η Nikica Lubura Reljić¹¹, Περιφερειακή Διευθύντρια για την Πίστη στην Ανάπτυξη στο World Vision International στη Μέση Ανατολή και την Ανατολική Ευρώπη, και έμπειρη εκπαιδευτρια για την ειρήνη. Ο καλύτερος τρόπος για να εμπλακούν τα παιδιά και οι νέοι στη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης είναι να συγκεντρωθούν γύρω από άλλα θέματα, ιδέες και/ή κοινά ενδιαφέροντα που δεν αναφέρονται ρητά ούτε συνδέονται εμφανώς με την οικοδόμηση της ειρήνης. Σύμφωνα με την εμπειρία της Lubura Reljić, τα παιδιά και οι νέοι θα πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες για να κάνουν δύσκολες, "βαριές" συζητήσεις χωρίς την ανάγκη να επιβάλουν τη δική τους γνώμη ή να αλλάξουν τη γνώμη

¹¹ Η συνέντευξη με τον Nikica Lubura Reljić πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 16 Μαΐουth 2024.

κάποιου άλλου, αλλά από την ανάγκη να κατανοήσουν καλύτερα ο ένας τον άλλον. Η εργασία με τους νέους δεν αποσκοπεί στο να αλλάξει τους ίδιους ή τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους, αλλά μάλλον στο να τους μάθει να αποδέχονται ότι όλοι οι άνθρωποι δεν είναι ίδιοι.

Βλέπει την οικοδόμηση της ειρήνης ως θεραπεία. Κατά κάποιον τρόπο, οι εκπαιδευτές ειρήνης είναι ακριβώς όπως οι γιατροί: θεραπεύουν το σύστημα και τους ανθρώπους. Πρέπει λοιπόν να εμπλέξει κανείς τους ανθρώπους που καταλαβαίνουν τι κάνουμε και που συμμετέχουν πρόθυμα. Συνήθως οι άνθρωποι που δεν θέλουν να συμμετέχουν σε διαδικασίες οικοδόμησης της ειρήνης είναι αυτοί που δεν γνωρίζουν τίποτα ή δεν γνωρίζουν αρκετά για τη διαδικασία, αλλά που την έχουν περισσότερο ανάγκη, οπότε είναι σημαντικό να την εξηγήσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα, συμπεριλαμβανομένων των στόχων και των μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν. Το πρώτο βήμα για τη συμμετοχή τους θα ήταν να τους εκθέσουμε στις έννοιες της οικοδόμησης της ειρήνης μέσω παρατήρησης, για να αυξήσουμε τις γνώσεις και την ευαισθητοποίησή τους και σταδιακά να τους εμπλέξουμε πιο ενεργά.

Η Jasmin Jašarević¹², διευθύντρια του Κέντρου Ανάπτυξης Νέων PRONI, υπογραμμίζει τη σημασία των μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών για την αλλαγή της νοοτροπίας των νέων και το άνοιγμα του δρόμου για τη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης. Η προσέγγιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου (HBRA) και η αρχή "Μην κάνεις κακό" πρέπει να χρησιμοποιούνται προκειμένου να δημιουργηθεί ασφαλής χώρος για τους συμμετέχοντες να ανοιχτούν, να μοιραστούν και να μάθουν από τις δικές τους εμπειρίες αλλά και από τις εμπειρίες των άλλων.

Στη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης, είναι σημαντικό να υπάρχει συνέχεια και ολιστική προσέγγιση, δημιουργώντας ένα ασφαλές περιβάλλον για να γνωριστούν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους, να συνδεθούν, να μοιραστούν και να συζητήσουν, μια διαδικασία που απαιτεί χρόνο. Επιπλέον, είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι θα ήταν ιδανικό να συνεργαστούμε με μια ευρύτερη κοινότητα από την οποία προέρχονται οι συμμετέχοντες. Για παράδειγμα, αφού ο συμμετέχων ολοκληρώσει την κατάρτιση ή τα παιδιά και οι νέοι δημιουργήσουν ένα θεατρικό έργο, συνιστάται να παρουσιάσετε αυτό το θεατρικό έργο στην κοινότητα από την οποία προέρχεται το παιδί ή ο νέος, διότι μπορείτε να εργαστείτε με ένα άτομο, αλλά όταν το στείλετε πίσω στην κοινότητά του μπορεί να βιώσει άγχος και απόρριψη από τους οικείους του λόγω της αλλαγής στην αντίληψη και τη στάση του. Σε ένα ιδανικό σενάριο, θα πρέπει να δουλέψει κανείς με μια ευρύτερη κοινότητα, μια ομάδα αναφοράς των ατόμων (π.χ. γονείς, εκπαιδευτικούς, γείτονες, φίλους) για να δει πώς αντιλαμβάνονται και πώς αισθάνονται για την αλλαγή, ώστε να δημιουργηθεί χώρος για κοινή δράση. Αυτό θα ήταν ένας πλήρης, ολοκληρωμένος κύκλος. Δυστυχώς, δεν θα αλλάξουν τη νοοτροπία τους όλοι οι νέοι που θα περάσουν από τη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης και της συμφιλίωσης, και θα συνεχίσουν την εμπλοκή τους όταν επιστρέψουν στην κοινότητά τους και στο συνηθισμένο

¹² Η συνέντευξη με τον Jasmin Jašarević πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 21 Μαΐουst 2024.

τους περιβάλλον, αλλά είναι σημαντικό να υπάρχουν τουλάχιστον μερικά άτομα που θα οδηγήσουν αυτή την αλλαγή παραπέρα και ευρύτερα.

Ο Nedžad Novalić¹³, ιστορικός και εκπαιδευτής για την ειρήνη που εργάζεται στο Κέντρο για τη Μη Βίαιη Δράση (CNA), επισημαίνει ότι η αντιμετώπιση του παρελθόντος και η σύνδεση και συγκέντρωση ανθρώπων από διαφορετικές πλευρές με διαφορετικές πεποιθήσεις και αξίες αποτελούν προϋποθέσεις για την οικοδόμηση ακμαίων κοινωνιών. Κατά τη διαδικασία διαμεσολάβησης στις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης, η Novalić τονίζει το γεγονός ότι το ζητούμενο δεν είναι ούτε να επιτευχθεί ο στόχος ούτε να δημιουργηθεί και να γίνει αποδεκτή μια καθολική αλήθεια, αλλά ο καθένας να μοιραστεί φωναχτά πράγματα που τον πληγώνουν, τον ενοχλούν, ποιες αλλαγές θα ήθελε να δει στην κοινωνία, ποιες προσδοκίες έχει από τους άλλους κ.λπ. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείτε έναν χώρο για να συνειδητοποιήσετε ότι απέναντί σας κάθεται ένας άνθρωπος με τις δικές του σκέψεις, ανάγκες, φόβους και εμπειρίες που τον καθορίζουν.

Η πιο δημιουργική παραδοχή στην προσέγγιση της CNA για την οικοδόμηση της ειρήνης είναι ότι δεν υπάρχουν καλοί ή κακοί άνθρωποι. Η ιστοριότητα με αυτήν την έννοια δίνει έμφαση στις συνθήκες και τις δομές που οδηγούν τους ανθρώπους σε βίαιες πράξεις κάθε είδους, υποθέτοντας ότι οποιοσδήποτε από εμάς θα μπορούσε να βρίσκεται σε αυτή τη θέση σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή. Το γεγονός αυτό καλεί κάθε άτομο να εργαστεί πάνω στον εαυτό του.

Η Maja Tursunović¹⁴, Συντονίστρια Πεδίου για την Ατζέντα Γυναίκες, Ειρήνη και Ασφάλεια στο UN Women του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και εκπαιδευτρια για την ειρήνη, εξομολογείται ότι στο ταξίδι της προς την προώθηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης στις κοινότητες, οι πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις έχουν τις ρίζες τους στην κατανόηση, την ενσυναίσθηση και τη βιώσιμη δέσμευση. Η δημιουργία χώρων όπου όλα τα μέρη μπορούν να μοιραστούν τις προοπτικές και τις εμπειρίες τους χωρίς τον φόβο της κρίσης είναι ζωτικής σημασίας. Ο διάλογος που διευκολύνει ενθαρρύνει την ενεργό ακρόαση και την κατανόηση, συμβάλλοντας στην άρση των φραγμών και στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Ο Tursunović υπογραμμίζει ότι οι οικοδόμοι/εκπαιδευτές για την ειρήνη είναι μόνο διαμεσολαβητές που βοηθούν τα συγκρουόμενα μέρη να βρουν κοινό έδαφος και να εργαστούν για αμοιβαία αποδεκτές λύσεις. Η διαπραγμάτευση, όταν γίνεται με σεβασμό και διαφάνεια, μπορεί να οδηγήσει σε διαρκείς συμφωνίες και συμφιλίωση. Μια άλλη σημαντική πτυχή είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της ειρήνης και τις επιπτώσεις των συγκρούσεων με τη βοήθεια των μέσων ενημέρωσης, της τέχνης και των δημόσιων εκδηλώσεων, οι οποίες μπορούν να κινητοποιήσουν τις κοινότητες και να δημιουργήσουν ένα κοινό όραμα για την ειρήνη. Με τη συμμετοχή των κοινοτήτων στη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης, εξασφαλίζετε ότι οι λύσεις είναι σχετικές από πολιτισμική άποψη και υποστηρίζονται από

¹³ Η συνέντευξη με τον Nedžad Novalić πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 21 Μαΐουst 2024.

¹⁴ Η συνέντευξη με τη Maja Tursunović πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 30 Μαΐουth 2024.

όσους επηρεάστηκαν και επλήγησαν. Οι συμμετοχικές προσεγγίσεις ενδυναμώνουν τις κοινότητες να αναλάβουν την ευθύνη για τις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες. Ωστόσο, για να επιτευχθεί η εμπλοκή οποιουδήποτε είδους, απαιτείται η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των νέων και της ικανότητας των κοινοτήτων να επιτύχουν μακροχρόνιες αλλαγές με βάση θετικά παραδείγματα από τη ζωή.

Η Azra Ibrahimović¹⁵, εμπειρογνώμονας σε θέματα οικοδόμησης της ειρήνης, η οποία εργάζεται στο Κέντρο Εκπαίδευσης και Έρευνας NAHLA, υπογραμμίζει τη σημασία της τοποθέτησης στο επίκεντρο της έννοιας της θετικής ειρήνης και τη σημασία της ανταλλαγής περισσότερων παραδειγμάτων θετικών ιστοριών και πρακτικών συνύπαρξης, ανεκτικότητας και κατανόησης. Σύμφωνα με τη δική της οπτική γωνία οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τις αρνητικές έννοιες και συζητήσεις ως πιο ορατές, επειδή είναι κάπως πιο δυνατές στο δημόσιο χώρο και τα μέσα ενημέρωσης, αλλά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ειρήνη είναι πιο κοντά στην ανθρώπινη φύση από ό,τι ο πόλεμος και η ανθρωπιά είναι πιο φυσική στην ανθρώπινη φύση από ό,τι η βία.

Ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για την εμπλοκή των νέων στην οικοδόμηση της ειρήνης είναι ακριβώς η αντιμετώπιση του παρελθόντος, ώστε να μπορέσει κανείς να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια, να αντιμετωπίσει βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις και να ανοίξει χώρο για νέες στάσεις που βασίζονται στη γνώση, την εμπειρία και τη μάθηση. Οι διαίρεσεις οδηγούνται από την άγνοια, τον φόβο για το "άλλο" και το "διαφορετικό" και την απομόνωση (πρώθηση μονολιθικών κοινοτήτων και κοινωνιών).

Μερικές από τις μεγαλύτερες αυταπάτες και προκλήσεις όσον αφορά την οικοδόμηση της ειρήνης είναι:

- Η οικοδόμηση της ειρήνης δεν είναι απαραίτητη,
- Κάποιος μπορεί να έρθει σε κάποιον και να του πει ότι κάτι είναι σωστό,
- Η οικοδόμηση της ειρήνης και η αλλαγή μπορούν να επιτευχθούν μέσω μιας συγκεκριμένης δράσης και βραχυπρόθεσμων παρεμβάσεων,
- Είναι δυνατόν να παίρνουμε παιδιά και νέους από τις κοινότητές τους και στη συνέχεια να τους στέλνουμε πίσω μετά από βραχυπρόθεσμη παρέμβαση, περιμένοντας το θετικό αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα,
- Τα παιδιά και οι νέοι θα νιώσουν πιο κοντά στην οικοδόμηση της ειρήνης μόνο μέσω συζητήσεων και κατάρτισης, χωρίς να βιώσουν τις θετικές πλευρές της αλλαγής στο αφήγημα που ζουν.

Όσον αφορά τις προτεραιότητες και τις ευκαιρίες για την οικοδόμηση της ειρήνης στο μέλλον, οι εισηγήσεις των εκπαιδευτών ειρήνης που ερωτήθηκαν μπορούν να συνοψιστούν σε τέσσερις κύριους τομείς:

¹⁵ Η συνέντευξη με τον Azra Ibrahimović πραγματοποιήθηκε στο Σεράγεβο στις 28 Μαΐουth 2024.

- Χρήση των πλεονεκτημάτων της ανόδου των ψηφιακών τεχνολογιών για την προώθηση της ειρήνης, αλλά και αντιμετώπιση όλων των προκλήσεων και απειλών του ψηφιακού κόσμου όσον αφορά τη διχόνοια και την αρνητική συζήτηση,
- Σύνδεση των φλεγόντων θεμάτων και των νέων τάσεων με την οικοδόμηση της ειρήνης, ώστε να εμπλέκεται ευκολότερα η νεολαία,
- Επένδυση περισσότερο σε φυσικές, πρόσωπο με πρόσωπο συνεργασίες και ευκαιρίες για δέσμευση, καθώς αυτές είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη ανθρώπινων δεσμών και την προώθηση της ειρήνης,
- Επικέντρωση στην πολυδιάστατη εκπαίδευση που οικοδομεί και αναπτύσσει τις δεξιότητες των παιδιών και των νέων, ώστε να είναι πιο ανθεκτικοί και ταυτόχρονα εξοπλισμένοι για να γίνουν φορείς θετικής αλλαγής.

Βιβλιογραφία

- Barker, G. *Προϊστορική γεωργία στην Ευρώπη*. Cambridge University Press. 1985.
- Benac, A. *Praistorija jugoslavenskih zemalja II : Neolit*. Svjetlost, Σεράγεβο. 1979.
- Bogucki, P., & Crabtree, P. J. *Ancient Europe 8000 B.C. to A.D. 1000: Encyclopedia of the Barbarian World*. Charles Scribner's Sons. 2004.
- Chapman, J. *The Vinča Culture of South-East Europe: Studies in Chronology, Economy and Society*. British Archaeological Reports (BAR) International Series. 1981.
- Chapman, J., Shiel, R., & Batović, Š. *The Changing Face of Neolithic and Bronze Age Croatia*. British Archaeological Reports (BAR) International Series. 1984.
- Whittle, A. *Η Ευρώπη στη νεολιθική εποχή: Η δημιουργία νέων κόσμων*. Cambridge University Press. 1996.
- Budja, M. *Η μετάβαση στη γεωργία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Impresso Ware Culture: New Insights from the Impresso Ware Culture: New Insights from the Impresso Ware Culture*. Documenta Praehistorica, 26, 1-26. 1999.
- Misterije Starčevačke culture - Putovanje u neolit*, 2024. Πρόσβαση στο: [Starčevačka kultura | Putovanje kroz neolit \(heritagebih.com\)](https://www.starcevačka.kultura.hr/putovanje-kroz-neolit-heritagebih-com), στις 23 Μαρτίουrd 2024.

Πολιτισμός Vinča: Ένα παράθυρο στην ειρηνική ευημερία

Θέατρο DAH: Σερβία

Dijana Mitrović, PhD

Σήμερα τείνουμε να πιστεύουμε ότι η ειρήνη είναι μια αξία από μόνη της. Έχουμε την τάση να πιστεύουμε ότι από πάντα οι άνθρωποι επιθυμούσαν και εκτιμούσαν την ειρήνη, ενώ, στην πραγματικότητα, όπως μας υπενθυμίζει η διάσημη Σέρβα ιστορικός, Dubravka Stojanović, η έννοια της ειρήνης ως θησαυρού για τον οποίο αξίζει να αγωνιστεί κανείς είναι πρόσφατη, μόλις ενός αιώνα.^[1] Πριν από αυτήν την προσπάθεια, με επικεφαλής κυρίως το διεθνές κίνημα των σουφραζετών, ο πόλεμος θεωρούνταν στη συντριπτική του πλειοψηφία ως αναπόφευκτος, ως η καλύτερη «υγιεινή» του κόσμου, ως ο υπέρτατος τρόπος εξεύρεσης γεωπολιτικής ισορροπίας ισχύος. Μόνο προς το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα, τα κινήματα ειρήνης απέκτησαν κάποια έλξη, προσπαθώντας να εξασθενήσουν την ιδέα ότι ένας παγκόσμιος πόλεμος ήταν αναγκαίο κακό.^[2]

Παρ' όλα αυτά, παρά το γεγονός ότι η ειρήνη καθιερώθηκε ως πολύτιμη αξία και θεωρητικοποιήθηκε μόλις αργά στην ιστορία της ανθρωπότητας, υπήρχαν περίοδοι και πολιτισμοί που φαίνεται ότι εκτιμούσαν την ειρηνική συνύπαρξή τους και άκμαζαν λόγω παρατεταμένων ειρηνικών περιόδων πολύ πριν από την καταγεγραμμένη ιστορία. Ένας από αυτούς είναι ο πολιτισμός Vinča που άκμασε στην περιοχή της σημερινής Σερβίας, της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, της Ρουμανίας, της Ελλάδας, της Βόρειας Μακεδονίας και της Κροατίας κατά την ύστερη νεολιθική περίοδο. Πιστεύεται ευρέως ότι η περίοδος της μεγάλης ακμής του πολιτισμού Vinča που διήρκεσε περίπου 800 χρόνια (η λεγόμενη, περίοδος Vinča B) υπήρξε λόγω του γεγονότος ότι ο πληθυσμός Vinča ζούσε ειρηνικά εντός και εκτός της κοινότητάς του. Σύμφωνα με τον κορυφαίο μας ειδικό για τον πολιτισμό Vinča, αρχαιολόγο και επιμελητή του Μουσείου Belo Brdo, Dragan Janconić, αν και βρέθηκαν πολλά καλοδιατηρημένα αντικείμενα, κανένα από αυτά δεν δείχνει ότι οι άνθρωποι Vinča δημιούργησαν ή χρησιμοποίησαν όπλα ή συμμετείχαν σε συγκρούσεις μεγάλης κλίμακας.^[3] Από την άλλη πλευρά, βρέθηκαν πολλά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι συνεργάζονταν στενά μεταξύ τους, ότι ήταν επιδέξιοι στην καλλιέργεια της γης, στην οικοδόμηση σπιτιών, καθώς και στο εμπόριο και την επικοινωνία με ανθρώπους από μακρινές περιοχές. Ο Janconić τονίζει ότι ένα τόσο υψηλό επίπεδο ανάπτυξης ήταν δυνατό μόνο λόγω του ειρηνικού χαρακτήρα του πολιτισμού και του προσανατολισμού του προς τις κοινοτικές προσπάθειες για τη βελτίωση της ύπαρξής τους.

Από Roberts W. Benjamin et al, σ. 39.

Ο κύριος αρχαιολογικός χώρος για την εξερεύνηση του πολιτισμού Vinča βρίσκεται σε μια όχθη του Δούναβη κοντά στο Βελιγράδι που ονομάζεται Belo Brdo (Λευκός Λόφος). Πολλά διαφορετικά αρχαιολογικά στρώματα διατηρούνται σε ακάλυπτο λάκκο 10,5 μέτρων, με το παλαιότερο να χρονολογείται από το 4880 π.Χ. περίπου, περίοδο που συμπίπτει με την παρακμή του γειτονικού πολιτισμού Starčevo, για τον οποίο πιστεύεται ότι είναι στενός πρόγονος της κοινωνίας Vinča.^[4] Σύμφωνα με τη χρονολόγηση με άνθρακα, ο πολιτισμός Vinča άκμασε μεταξύ 4500 και 3800 π.Χ. (στρώμα 9-6 μέτρα)^[5], που ήταν η περίοδος ειρήνης και η μεγαλύτερη επιρροή του στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη (βλ. Srejnić). Ωστόσο, η δύναμή του εκδηλώθηκε μέσω του πολιτισμού, του εμπορίου και της γνώσης και όχι μέσω των συγκρούσεων και της υποταγής άλλων. Η επικράτειά του εξαπλώθηκε κατά την περίοδο αυτή και οι οικισμοί του έγιναν καλά οργανωμένοι, με μεγάλους πληθυσμούς και πρώιμο πολεοδομικό σχεδιασμό.

Ο πρώτος πληθυσμός του οικισμού, επισημαίνει ο διάσημος αρχαιολόγος Dragoslav Srejnić, ζούσε ειρηνικά με τους γείτονές του, γεγονός που επιβεβαιώνεται περαιτέρω από την απουσία οποιασδήποτε μορφής οχύρωσης ή αμυντικού συστήματος. Αντιθέτως, ήδη το παλαιότερο στρώμα υποδεικνύει μια ζωντανή ανταλλαγή που είναι εμφανής μέσω των αντικειμένων που μεταφέρθηκαν από διάφορες ευρωπαϊκές περιοχές, μια πρακτική που θα γίνεται όλο και πιο παρούσα καθώς ο πολιτισμός του Vinča ωριμάζει και προχωρά προς την κορύφωσή του. Έμαθαν πώς να εμπλουτίζουν το έδαφος, γεγονός που οδήγησε σε περισσότερες καλλιέργειες που υπαγόρευαν την εντατικοποίηση του εμπορίου, γεγονός το οποίο οδήγησε στην επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς και σε περισσότερους πόρους εντός της ίδιας της κοινότητας. Ο Κροάτης συγγραφέας Marcel Burić περιγράφει την περίοδο αυτή με τον ακόλουθο τρόπο: "Το εμπόριο που γινόταν στις κοιλάδες των ποταμών προχώρησε σημαντικά, οι επαφές μεταξύ των οικισμών έγιναν πιο εντατικές και όλα αυτά επέφεραν ταχύτερη ανταλλαγή ιδεών, τεχνολογιών και γνώσεων" (47). Επομένως, η ανταλλαγή γνώσεων και αγαθών, όπως επισημαίνει και ο Jančević, ήταν ένας από τους ίδιους τους ακρογωνιαίους λίθους της επιτυχίας των Vinčean, κάτι που συνέβαλε σημαντικά στην άνοδό τους. Ως εκ τούτου, τα πρώτα διδάγματα που πρέπει να αντλήσουμε από τον πολιτισμό των Vinčean είναι ότι το άνοιγμα σε άλλους πολιτισμούς, καθώς και η ανταλλαγή γνώσεων και αγαθών μας πάνε πολύ πιο μακριά από τη σύγκρουση και τον φόβο του άλλου.

Η αρχιτεκτονική των Vinčean (χρήση ενός είδους κονιάματος και θερμικής μόνωσης), ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η γεωργία, οι πρώιμες μορφές μεταλλουργίας - η πρώτη ευρωπαϊκή τήξη χαλκού έγινε στη Βίντσα - όλα μαρτυρούν τη μεγάλη πρόοδο που σημείωσε ο πολιτισμός. Η αστική οργάνωση που χαρακτηριζόταν από καλά οργανωμένους δρόμους είχε ήδη και έναν κεντρικό χώρο συγκέντρωσης, παρόμοιο με τις σημερινές πλατείες, πράγμα που υποδεικνύει ότι οι κοινοτικές συγκεντρώσεις ήταν συνηθισμένες. Είναι ενδιαφέρον, επισημαίνει ο Jankoníč, ότι τα σπίτια ήταν χτισμένα πολύ κοντά το ένα στο άλλο, γεγονός που καταδεικνύει στενούς γειτονικούς δεσμούς. Το γεγονός αυτό ενισχύει την υπόθεση ότι ζούσαν ως μια στενά δεμένη κοινότητα. Επιπλέον, σύμφωνα με πολλά υλικά ίχνη, ζούσαν ως κοινωνία ίσων, καθώς κανένα σπίτι δεν υποδεικνύει συσσώρευση πλούτου: όλα έχουν το ίδιο μέγεθος και πιθανότατα έμοιαζαν πολύ μεταξύ τους. Όλα αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν μια εξισωτική αντίληψη της κοινωνίας που εμφανίζεται ως πιο βιώσιμη και επωφελής για όλα τα μέλη της. Αυτή η κοινοτική κοινωνική αντίληψη δείχνει ότι μια κοινωνία προχωράει πολύ περισσότερο όταν τα μέλη της κοινότητας φροντίζουν το ένα το άλλο αντί να ανταγωνίζονται.

Το άλλο σημαντικό σημείο που ανέφερε ο Jankoníč ανήκει στον ίδιο τομέα: Οι άνθρωποι της Vinča μοιράζονταν ανοιχτά τις γνώσεις τους μεταξύ τους για όλες τις τέχνες, τη γεωργία, την αρχιτεκτονική, την τέχνη και ούτω καθεξής, οικοδομώντας έτσι κοινοτικά μια καλύτερη κοινωνία για τους ίδιους και για όλους γύρω τους. Στην πραγματικότητα, με βάση τα δακτυλικά αποτυπώματα σε ορισμένα αντικείμενα, μπορούμε να πούμε ότι οι άνθρωποι της Vinča δίδασκαν τα παιδιά τους σε νεαρή ηλικία να κάνουν τέχνη, γεγονός που δείχνει ότι μία τόσο πρώιμη κουλτούρα (κάποιοι υποστηρίζουν ότι ήταν ολόκληρος πολιτισμός) εκτιμούσε ιδιαίτερα την τέχνη, θεωρώντας ότι άξιζε να τη μεταδώσει στις νεότερες γενιές. Τα σπίτια τους στολισμένα με χαλιά, με όμορφα αγγεία και σκεύη, υποδηλώνουν μεγάλη εκτίμηση της ομορφιάς στη καθημερινή ζωή. Μοιραζόμενοι τις γνώσεις τους μεταξύ τους, οι άνθρωποι της Vinča γίνονταν προοδευτικά καλύτεροι σε όλους τους τομείς της ύπαρξής τους, διδάσκοντάς μας ότι η γνώση για όλους ωφελεί ολόκληρη την κοινωνία και αποτελεί μια πολύ καλύτερη εναλλακτική λύση σε σχέση με την εγωιστική και ανταγωνιστική, απλώς προσανατολισμένη στην αγορά, σχέση με την πνευματική ιδιοκτησία.

Αυτό που έκανε τον πολιτισμό της Vinča τόσο αξιοσημείωτο και κινητοποίησε το ζωηρό ενδιαφέρον τόσων διάσημων αρχαιολόγων (βλ. Burić 43) ήταν η εξαιρετικά καλοφτιαγμένη κεραμική και τα (πιθανότατα θρησκευτικά) ειδώλια. Χρησιμοποιώντας προηγμένες τεχνικές, τα κεραμικά ψήνονταν και γυαλιζόνταν για να γίνουν καλύτερα σκεύη για αποθήκευση αγαθών, αλλά περιστασιακά ήταν επίσης ζωγραφισμένα, χρησιμοποιώντας διάφορα ορυκτά για χρωματισμό. Όταν προσπαθήσαμε να μιμηθούμε το ψήσιμο της κεραμικής στη δεκαετία του 1960, η διαδικασία δημιουργίας μιας ομοιόμορφης μαύρης επιφάνειας αποδείχθηκε μάλλον δύσκολη (βλ. Charman, "Dark Burnished Ware as Sign" 296), γεγονός που υποδηλώνει και πάλι μια εξαιρετικά ανεπτυγμένη (σχεδόν απίστευτη για μια τόσο πρώιμη περίοδο) τεχνολογία που χρησιμοποιήθηκε κατά τη φάση Vinča B. Όπως αναλύει ο Burić: "Η τεχνολογία αυτή ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή της Vinčača: "Όλοι οι ειδικοί που ασχολούνται με την περίοδο αυτή συμφωνούν ότι, εκτός από το καλλιτεχνικό της επίτευγμα, η ειδωλοπλαστική του πολιτισμού Vinča είναι η καλύτερη έμμεση περιγραφή της

πολυπλοκότητας και του υψηλού επιπέδου κοινωνικής οργάνωσης των οικισμών που ανήκαν σε αυτόν τον πολιτισμό. Επιπλέον, η ανώτερη κεραμική που παρήγαγε ο πολιτισμός Vinča λάμπει κυριολεκτικά με τη στιλβωμένη στιλπνότητα των σκούρων, συνήθως μαύρων, τοιχωμάτων των αγγείων του και μαρτυρεί το επίπεδο της κεραμικής παραγωγής, το οποίο δεν ήταν ούτε κατά διάνοια τόσο υψηλό κατά τη διάρκεια του προηγούμενου πολιτισμού Starčevo" (46).

Τα περισσότερα ειδώλια είναι είτε ζωόμορφα (κυρίως τα καπάκια των αγγείων σχεδιάζονται με μοτίβα ζώων) είτε ανθρωπόμορφα - συνήθως γυναικεία ειδώλια με εκπληκτική πλαστικότητα και λεπτομέρειες που αποδεικνύουν ακόμη περισσότερο πόσο προηγμένος ήταν ο πολιτισμός. Η ενδυμασία που αναπαρίσταται στα ειδώλια υποδηλώνει μια πολύπλευρη αίσθηση της μόδας που οδηγεί τους αρχαιολόγους να πιστεύουν ότι και οι τεχνολογίες της κλωστοϋφαντουργίας ήταν πολύ ανεπτυγμένες. Οι περισσότεροι αρχαιολόγοι πιστεύουν ότι χρησιμοποιήθηκαν ως λατρευτικά είδωλα που αντιπροσώπευαν την αφθονία και τη γονιμότητα. Ο Jankoníč, επίσης, επισημαίνει ως τα δύο πιο σημαντικά χαρακτηριστικά των διάσημων ειδωλίων: τα μεγάλα μάτια που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως μητρική φροντίδα (ή περιέργεια;) και τα ανοιχτά τους χέρια που θα μπορούσαν να διαβαστούν τόσο ως μητρική αγάπη όσο και ως άνοιγμα στον υπόλοιπο κόσμο. Αν ερμηνευθούν με αυτόν τον τρόπο, τα ειδώλια θα μπορούσαν να εκληφθούν ως ένα ακόμη δείγμα της φιλικότητας και του ανοικτού χαρακτήρα του πολιτισμού Vinča.

Ειδώλιο Vinča ^[6]

Προσωπομορφικό καπάκι^[7]

Μια άλλη ερμηνεία, ωστόσο, ακούγεται επίσης συναρπαστική. Συγκεκριμένα, όπως ήδη σημειώθηκε, ο πολιτισμός Vinča είναι επίσης ένας πολιτισμός πρώιμης μεταλλουργίας (ο πρώτος στην Ευρώπη) και ορισμένοι αρχαιολόγοι συνδέουν την ασυνήθιστη κεραμική με τη μεταλλουργία: "Σήμερα, υπάρχουν απόψεις σύμφωνα με τις οποίες οι δύο συναρπαστικές κατηγορίες των ευρημάτων της Vinča - η εικονιστική ανθρωπόμορφη πλαστική και η

μεταλλουργία - ανήκουν στο ίδιο αναπόσπαστο φαινόμενο. Τα μασκοφόρα πρόσωπα των μορφών ενσαρκώνουν νεοφερμένους στον πολιτισμό Vinča, φορείς θεϊκής και μαγικής γνώσης, εκείνους που μπορούν να μετατρέψουν την πέτρα σε μέταλλο, δηλαδή τους μεταλλουργούς (Schier 2005, 54-61- 2010, 85-95, Abb. 7)" (Burić 46). Αν δεχτεί κανείς μια τέτοια ερμηνεία, αυτό σημαίνει και πάλι βαθύ σεβασμό στη γνώση και άνοιγμα σε άλλους πολιτισμούς και τις εφευρέσεις τους, που είναι απαραίτητα για την επιτυχία των Vinčean.

Εν κατακλείδι, υπάρχουν πολλά μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από τους προαιώνιους γείτονές μας, αλλά ίσως οι πιο σημαντικές αξίες που πρέπει να διαφυλάξουμε σύμφωνα με τους προϊστορικούς Vinčean είναι:

- Ειρηνικότητα,
- Ανοιχτό πνεύμα σε άλλες κοινότητες,
- Αγάπη για την ομορφιά,
- Ελεύθερη ανταλλαγή γνώσεων και αγαθών εντός και εκτός της κοινότητάς τους,
- Ισονομία,
- Στενά δεμένη κοινότητα που βασίζεται στην αμοιβαία ανταλλαγή και βοήθεια και όχι στον ανταγωνισμό.

Νεολαία: Μια ιστορία με γνώμονα την ειρήνη για ένα καλύτερο μέλλον

Σε μια ομάδα εστίασης με εννέα μαθητές (15-22 ετών)^[8], οι ερωτηθέντες παρείχαν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους διδάσκεται η ιστορία στα σχολεία, καθώς και τους εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους θα ήθελαν να ασχοληθούν με αυτήν. Οι περισσότεροι από τους μαθητές παραπονέθηκαν ότι η ιστορική γνώση γίνεται συνήθως αντιληπτή ως μια σειρά από ημερομηνίες και «ξερά γεγονότα», με πολύ λίγες έως καθόλου πληροφορίες για το ιστορικό υπόβαθρο ή αφηγήσεις για τους απλούς ανθρώπους. Εξαιτίας αυτού, τείνουν να μελετούν για τα διαγωνίσματα και πιθανότατα ξεχνούν τα γεγονότα αμέσως μετά. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, παρατήρησαν, ότι στα βιβλία ιστορίας τους ο πόλεμος υπερισχύει της ειρήνης και ότι η ειρήνη θεωρείται σχεδόν πάντα ως συνέπεια του πολέμου, σαν να μην υπάρχει ειρήνη χωρίς πόλεμο. Επιπλέον, μοιράστηκαν την εντύπωσή τους ότι ορισμένα γεγονότα αποκλείονται από τις συνήθεις ιστορικές αφηγήσεις, ενώ η εθνική ιστορία δοξολογείται, καθιστώντας τα τυπικά μαθήματα ιστορίας εξαιρετικά μονόπλευρα και συνεπώς επικίνδυνα.

Το εκτιμούσαν όταν οι καθηγητές τους παρείχαν περισσότερο το πλαίσιο και έκαναν πλούσια σε πληροφορίες τα μαθήματά τους. Εκτιμούσαν ιδιαίτερα τις προσωπικές αφηγήσεις, όταν αυτές ήταν διαθέσιμες (όπως στην περίπτωση της δεκαετίας του 1990, την εποχή που οι γονείς τους μεγάλωσαν). Συνολικά, όλοι συμφώνησαν ότι η κριτική σκέψη είναι η πιο πολύτιμη δεξιότητα και ότι θα ήθελαν να ακούσουν διάφορες αφηγήσεις για το ίδιο ιστορικό γεγονός και να έχουν την ευκαιρία να ακονίσουν τις κριτικές τους δεξιότητες, προσπαθώντας να διακρίνουν την αλήθεια.

Συνοψίζοντας, οι νεαροί μαθητές ενδιαφέρονται πολύ για την εκμάθηση της ιστορίας, αλλά θα ήθελαν τα μαθήματά τους να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Περισσότερες πληροφορίες για το ιστορικό υπόβαθρο (ιδίως για τους απλούς ανθρώπους της εποχής),
- Πιο σύνθετη και διαφοροποιημένη προσέγγιση (εναλλακτικές ιστορικές αναφορές),
- Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις πηγές (θα ήθελαν να έχουν λίστες ανάγνωσης και να μπορούν να εξερευνήσουν περισσότερο μόνοι τους),
- Όποτε είναι δυνατόν, εκτιμούν την ευκαιρία να δουν και να αγγίξουν υλικά ίχνη από την εποχή που μελετούν (αρχαιολογικά αντικείμενα, αντικείμενα καθημερινής χρήσης και παρόμοια),
- Εκτιμούν τη διεπιστημονική προσέγγιση, στην οποία διαπλέκονται διάφορες ιστορίες (της τέχνης, της τεχνολογίας, της κοινωνίας κ.λπ.),
- Όποτε είναι διαθέσιμες, οι προσωπικές ιστορίες φαίνεται να τους ενδιαφέρουν πολύ,
- Η ιστορία τείνει να παρουσιάζεται ως μια σειρά από συνέπειες, αλλά θα ήθελαν να μελετήσουν τις αιτίες και όχι τις συνέπειες και να εξετάσουν πιθανές, πιο θετικές εναλλακτικές λύσεις,
- Τα εγχειρίδια ιστορίας τείνουν να παρουσιάζουν τους πολέμους ως αναπόφευκτους, και θα ήθελαν να το αμφισβητήσουν αυτό.

Πιστεύουν ότι η επιλεκτική ιστορία που εξυμνεί βίαιες εθνικές αφηγήσεις συμβάλλει σε επικίνδυνη διχόνοια και συνεχή φόβο ανάμεσα στον πληθυσμό. Τα εγχειρίδια ιστορίας, τα οποία ακολουθούνται από τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης, τείνουν να παρουσιάζουν ακραίους δυϊσμούς: τα γεγονότα και οι άνθρωποι ήταν είτε καλοί είτε κακοί, είτε μαύροι είτε άσπροι, χωρίς αποχρώσεις ή πολυπλοκότητα. Η ομάδα συμφώνησε ότι θα πρέπει πάντα να υπάρχει ανοιχτός διάλογος μεταξύ όλων των πλευρών, αν θέλουμε να ξεπεράσουμε τη σημερινή κατάσταση (στην οποία, όπως πιστεύουν, συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ο τρόπος διδασκαλίας της ιστορίας) των ακραίων διαιρέσεων που βλάπτουν τις κοινωνίες τόσο στο εσωτερικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έχουν παρατηρήσει ότι τα βιβλία ιστορίας τείνουν να μιλούν κυρίως για άνδρες του πολέμου, βασιλιάδες, προέδρους και άλλα παρόμοια. Το γεγονός αυτό συμβάλλει και στον τρόπο με τον οποίο βλέπουν τους ήρωες, καθώς οι περισσότεροι εθνικοί ήρωες είναι βίαιοι άνδρες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια πολέμων. Αντί γι' αυτό, θα προτιμούσαν να μελετήσουν για ανθρώπους που συνέβαλαν θετικά στην κοινωνία τους. Αν και δεν κατέληξαν σε πολλά συγκεκριμένα παραδείγματα, όλοι συμφώνησαν ότι ένας πιθανός εναλλακτικός ήρωάς τους θα μπορούσε να είναι η διάσημη δημοσιογράφος Radislava Dada Vujasinović, η οποία πέθανε το 1994 κάτω από πολύ ύποπτες συνθήκες. Οι λεπτομέρειες γύρω από τον θάνατό της οδήγησαν το μεγαλύτερο μέρος του κοινού να πιστέψει ότι δολοφονήθηκε λόγω των άκρως ανατρεπτικών κειμένων της κατά του σημερινού σερβικού καθεστώτος. Οι μαθητές τόνισαν το θάρρος της, την προθυμία της να θυσιαστεί για το κοινό καλό, καθώς και τις αντιπολεμικές της προσπάθειες. Θα ήθελαν να μελετήσουν περισσότερο για ανθρώπους όπως η Dada Vujasinović.

Πιστεύουν ότι μια πιο διαφοροποιημένη προσέγγιση των ιστορικών γεγονότων, καθώς και μεγαλύτερη εστίαση σε ειρηνικές περιόδους και σε πρόσωπα που επηρέασαν θετικά τις κοινότητές τους, θα συνέβαλαν σε μια βιώσιμη ειρήνη, ευημερία και σε κοινωνίες με γνώμονα την ενσυναίσθηση.

Οικοδόμοι της ειρήνης:

Γνώση και κατανόηση για ένα καλύτερο μέλλον

Όλοι οι ειρηνοποιοί από τους οποίους πήραμε συνέντευξη συμφωνούν ότι οι διάφορες μορφές γνώσης βρίσκονται στον πυρήνα της θετικής και μακροχρόνιας ειρήνης. Αντιθέτως, η παραπληροφόρηση, η άγνοια και η προκατάληψη δημιουργούν σημαντικό έδαφος για τον φόβο, ο οποίος αποτελεί τη βάση της χειραγώγησης, που οδηγεί σε συγκρούσεις. Όλοι τους επεσήμαναν επίσης πόσο σημαντικό είναι να συναντιούνται προσωπικά νέοι άνθρωποι διαφορετικών εθνοτήτων, θρησκευτικών και πολιτισμικών καταβολών, καθώς αυτές οι συναντήσεις καλλιεργούν τον αμοιβαίο σεβασμό και την κατανόηση. Έτσι, όλοι τους συμφωνούν ότι οι διάφορες μορφές εκπαίδευσης και οι πολιτιστικές διασυνοριακές ανταλλαγές φαίνεται να είναι ζωτικής σημασίας για την εδραίωση μιας θετικής ειρήνης, ιδίως σε περιοχές που μαστίζονται από συγκρούσεις και είναι επιρρεπείς σε συγκρούσεις, όπως τα Βαλκάνια, όπου οι διαιρέσεις λόγω των εθνικών και θρησκευτικών ζητημάτων είναι ακόμη πολύ παρούσες.

Η διευθύντρια του προγράμματος της ΥΙHR (Πρωτοβουλία Νέων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα) και ειδική σε θέματα διακρατικής δικαιοσύνης, Sofija Todorović^[9] τονίζει την ασυμφωνία μεταξύ της ευρέως αποδεκτής παραδοχής ότι ο κόσμος ανήκει στους νέους και του γεγονότος ότι οι νέοι δεν ερωτώνται ποτέ για το πώς θέλουν να είναι αυτό το μέλλον. Επιμένει ότι εκτός από το να τους παρέχει όλα τα δικαιώματα που τους αναλογούν, μια ώριμη κοινωνία πρέπει να εμπλέκει τους νέους στη λήψη σημαντικών αποφάσεων. Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας να παρέχονται στους νέους πολιτικά εργαλεία και να τους ανοίγεται το πολιτικό πεδίο.

Η Todorović επισημαίνει ότι είναι πολύ σημαντικό να μάθουμε στους νέους να αναγνωρίζουν όλες τις μορφές βίας και αδικίας, όσο μικρές κι αν φαίνονται, και να τους δώσουμε εργαλεία για να αντιδράσουν σε αυτές, καθώς η απο-ευαισθητοποίηση οδηγεί σταδιακά στην κανονικοποίηση της βίας, η οποία είναι απαραίτητη για την έναρξη και τη διατήρηση όλων των μορφών συγκρούσεων. Στο επίκεντρο αυτών των προσπαθειών βρίσκεται η παροχή στους νέους εργαλείων κριτικής σκέψης, που θα τους βοηθήσουν να διακρίνουν ενδείξεις διαιρέσεων και συγκρούσεων πολύ πριν αυτές εκδηλωθούν πραγματικά. Αυτό είναι πραγματικά σημαντικό, τονίζει ο Todorović, καθώς η εστίαση θα πρέπει να είναι στην πρόληψη των συγκρούσεων και στην οικοδόμηση μιας δίκαιης κοινωνίας, αντί να διορθώνονται οι συνέπειες όταν η σύγκρουση έχει ήδη εμφανιστεί. Παντού, αλλά ιδιαίτερα σε περιοχές όπως τα Βαλκάνια που πέρασαν από βίαιες συγκρούσεις, είναι πολύ σημαντικό να καλλιεργηθεί ένας ανοιχτόμυαλος διάλογος, διότι η αποφυγή "δυσάρεστων θεμάτων" μπορεί εύκολα να οδηγήσει στη διατήρηση αρνητικών προκαταλήψεων για κοινωνικές ομάδες που

είναι κατά κάποιον τρόπο διαφορετικές από "εμάς". Αντίθετα, ο Τοδορονίτς προτείνει να θεωρούμε τις διαφορές ως πηγή ενός απίστευτου κοινοτικού πλούτου, στον οποίο κάθε ομάδα συμβάλλει στην ευημερία και τον πολιτισμό της κοινότητας.

Η αμοιβαία κατανόηση, ο διάλογος και η ανοιχτή προσέγγιση των διαφορών τονίζονται επίσης από τον Ολίβερ Ιονίτς.^[10] Αυτός ο θεατρικός παραγωγός, σκηνοθέτης, παιδαγωγός και ειρηνολογός από το Τρανβίκ της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, ο οποίος εργάζεται με νέους από μια περιοχή που έχει πληγεί από τον πόλεμο εδώ και σχεδόν δύο δεκαετίες, λέει ότι ο ρόλος του ανοιχτού διαλόγου δεν μπορεί να υπερτονιστεί. Ως θύματα post-memory και δευτερογενούς πολεμικού τραύματος (κυρίως οι παππούδες και οι γονείς των μαθητών του ενεπλάκησαν άμεσα στη σύγκρουση), οι μαθητές του ενδιαφέρονται πολύ για το τι πραγματικά συνέβη στην περιοχή, αλλά οι πληροφορίες που λαμβάνουν είναι είτε ελάχιστες (οι οικογένειές τους δεν θέλουν να μιλήσουν γι' αυτό) είτε μονόπλευρες (οι πολιτικοί χειραγωγούν τους πολίτες μέσω των διαιρέσεων), γεγονός που συμβάλλει στην πραγματικότητα στην περαιτέρω διάσπαση και την αστάθεια της περιοχής.

Ο Ιονίτς υπογραμμίζει ότι, δυστυχώς, οι διαιρέσεις εξακολουθούν να υπάρχουν και να διατηρούνται μέσω του σχολικού συστήματος, καθώς υπάρχουν ακόμη περισσότερα από 50 σχολεία σε μικτές πόλεις που είναι διαιρεμένα: δύο προγράμματα σπουδών, δύο είσοδοι, δύο διαιρεμένες κοινότητες κάτω από την ίδια σχολική στέγη (βλ. έκθεση του ΟΑΣΕ). Διαφορετικές κοινότητες ζουν στην ίδια πόλη αλλά με εντελώς ξεχωριστές ζωές. Μια τέτοια κατάσταση απλώς βαθιάει τις προκαταλήψεις, στρέφοντας τις κοινότητες τη μία εναντίον της άλλης. Ο Ιονίτς επιμένει ότι ο ανοιχτός διάλογος και η κατανόηση βοηθούν στην αλλαγή του κοινωνικού τοπίου- θεωρεί ότι η δύναμη των τεχνών είναι απαραίτητη εκεί. Ως θεατροπαιδαγωγός, έχει δει από πρώτο χέρι πώς τα θεατρικά εργαστήρια φέρνουν τους μαθητές κοντά, διευρύνουν τους ορίζοντές τους, καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη, εμβαθύνοντας την αίσθηση ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης. Λέει ότι είναι πολύ σημαντικό να είναι κανείς ανοιχτός και να σέβεται τους νέους ανθρώπους, και εκτός του ότι πρέπει να προσέχει να μην επανατραυματίζει τους μαθητές, πρέπει οπωσδήποτε να αποφεύγει τη λογοκρισία κάθε είδους. Ο Ιονίτς λέει ότι η λογοκρισία ωθεί τους νέους να χάσουν την εμπιστοσύνη τους, η οποία είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή οποιουδήποτε ανοιχτού διαλόγου.

Η λογοκρισία ενός συγκεκριμένου είδους βρισκόταν επίσης στο επίκεντρο των προβληματισμών της Marija Ratkonić^[11]. Ως συγγραφέας και ακτιβίστρια, ένας τομέας ενδιαφέροντος της Ratkonić είναι η πολιτική της μνήμης, πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος του φεμινιστικού αντιπολεμικού ακτιβισμού κατά τη διάρκεια της Γιουγκοσλαβικής σύγκρουσης της δεκαετίας του 1990. Υπογραμμίζει ότι ο αντιπολεμικός ακτιβισμός γενικά παραβλέπεται συστηματικά (αν δεν λογοκρίνεται ενεργά) και αυτό δεν διαφέρει όταν πρόκειται για την πρώην Γιουγκοσλαβία. Ιστορικά μιλώντας, οι γυναίκες θεωρούνταν πάντα ειρηνολογικές, ωστόσο ο ρόλος τους σπάνια εξυμνείται. Συχνά επίσης παραβλέπεται βολικά ότι οι ίδιες γυναίκες που προσπαθούσαν να σταματήσουν τον πόλεμο ήταν εκείνες που προσπαθούσαν να επιδιορθώσουν τις άμεσες συνέπειες της σύγκρουσης: είναι οι πρώτες που βοηθούσαν με τους πρόσφυγες, τους εκτοπισμένους και τους άλλους που επλήγησαν από τον πόλεμο. Η Ράτκοβιτς επιχειρεί λοιπόν να διορθώσει αυτή την αδικία, καταγράφοντας τις ιστορίες

αντιπολεμικών ακτιβιστριών που έζησαν τη δεκαετία του 1990, προσπαθώντας να διατηρήσει αυτή τη σημαντική μνήμη. Η ανάμνηση των θετικών ειρηνευτικών προσπαθειών είναι ζωτικής σημασίας για τον διάλογο των πρώην συγκρουσιακών κοινοτήτων: είναι εξαιρετικά σημαντικό για τα θύματα του πολέμου να γνωρίζουν ότι υπήρχαν ολόκληρα κινήματα κατά του πολέμου στην άλλη πλευρά των "εχθρικών γραμμών". Είναι επίσης ζωτικής σημασίας να κατανοήσουμε ποιες πολιτικές επιλογές οδήγησαν στην κλιμάκωση της σύγκρουσης και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε πολιτικός παράγοντας, συμπεριλαμβανομένων των αποτυχημένων ειρηνευτικών προσπαθειών.

Επιπλέον, η Ratković αναφέρει το παράδειγμα του χωριού Trešnjevnica στη Σερβία (περιοχή της Βοϊβοδίνια), το οποίο το 1992 αντιστάθηκε στη στρατιωτική κινητοποίηση. Με αφορμή την απόπειρα να σταλεί στον πόλεμο πάνω από το μισό του ανδρικού πληθυσμού τους, οκτώ γυναίκες ξεκίνησαν μια διαμαρτυρία που προσέλκυσε και άλλους κατοίκους του χωριού, οι οποίοι αποφάσισαν να μείνουν μαζί και να ανακηρύξουν ελεύθερη την επικράτειά τους, την οποία ονόμασαν από την πιτσαρία στην οποία διέμεναν, Zitjer Spiritual Republic. Για περίπου τρεις μήνες, αν και υπό συνεχή πίεση - κάποια στιγμή, τανκς του σερβικού στρατού περικύκλωσαν το χωριό - συντήρησαν τη διαμαρτυρία τους, οργάνωσαν πολιτιστικά και πολιτικά προγράμματα, προσέλκυσαν ανθρώπους από άλλα χωριά και κατάφεραν να σταματήσουν την επιστράτευση οποιουδήποτε από τους χωριανούς τους. Η προσπάθειά τους είναι απίστευτα σημαντική, γιατί αποτελεί παράδειγμα μιας επιτυχημένης αντίστασης απλών ανθρώπων ενάντια στον πόλεμο. Η Ράτκοβιτς τονίζει τη σημασία να το θυμόμαστε αυτό και όλα τα παρόμοια παραδείγματα (όσο μικρά και αν φαίνονται) επειδή δείχνουν ότι μια εναλλακτική λύση στον πόλεμο είναι δυνατή. Ως εκ τούτου, γράφει λήμματα στη Wikipedia, άρθρα και βιβλία και δίνει διαλέξεις σχετικά με τις αντιπολεμικές προσπάθειες, φροντίζοντας να θυμούνται οι άνθρωποι αυτά και παρόμοια γεγονότα και τους ακτιβιστές/ τις ακτιβίστριες. Τονίζει τη σημασία της καταγραφής της Ιστορίας/των ιστοριών των απλών ανθρώπων, καθώς μας δίνουν μια εναλλακτική οπτική για τις ιστορικές περιόδους. Πέραν αυτού, λέει ότι οι νέες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να διατηρηθεί η μνήμη των θετικών παραδειγμάτων και να προσεγγιστούν οι νέες γενιές.

Η Milena Minja Bogovac^[12], καταξιωμένη δραματουργός, θεατρική σκηνοθέτις, παιδαγωγός, συγγραφέας και ακτιβίστρια, επισημαίνει ότι συνδέει την ειρήνη με τη δικαιοσύνη και ότι ο μόνος τρόπος για να διατηρήσουμε τη θετική ειρήνη είναι να αγωνιστούμε ενάντια σε κάθε μορφή αδικίας ή βίας που αντιλαμβανόμαστε, όσο μικρή και αν είναι. Διακρίνει διάφορους σημαντικούς πυλώνες της θετικής ειρήνης: δικαιοσύνη (σε όλες τις κοινωνικές σφαίρες), εκπαίδευση (ιδίως εναλλακτικές ιστορικές αφηγήσεις) και προσωπική επαφή με διάφορους πολιτισμούς. Η Bogovac υπογραμμίζει πόσο την διαμόρφωσαν οι ανταλλαγές μαθητών της περιφέρειας κατά τη διάρκεια των σχολικών της χρόνων στο λύκειο και ότι ο προσωπικός, διαπολιτισμικός διάλογος δεν μπορεί να τονίσει αρκετά τον ρόλο του στη διαμόρφωση των νέων. Λέει ότι αυτές οι συναντήσεις οδηγούν σε μικρο-αλλαγές που στο σύνολό τους μπορούν πραγματικά να επηρεάσουν μια κοινωνία σε μεγάλο βαθμό. Για παράδειγμα, ένας μαθητής που ήρθε από τη Σερβία στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, πιθανότατα θα αλλάξει τη γνώμη του για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και θα μάθει πολλά από τους συμμαθητές του- αλλά αυτή η αλλαγή δεν

είναι μεμονωμένη. Το άτομο αυτό, μετά την επιστροφή του, είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει όλους στο περιβάλλον του, από την οικογένειά του μέχρι τους συμμαθητές του στο σχολείο.

Εκτός από τον διάλογο και τις ανταλλαγές, η Bogavac τονίζει επίσης τη σημασία της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, οι οποίοι στη συνέχεια θα μεταφέρουν τα βασικά ερωτήματα στις κοινότητές τους. Αυτές οι προσπάθειες αποτελούν ένα κρίσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση του παρελθόντος που φέρνει δυσάρεστα αλλά απαραίτητα ερωτήματα. Ο μόνος τρόπος για να θεραπευτεί πραγματικά μια κοινωνία είναι να αναλάβει την ευθύνη για τις πράξεις της, όσο σκοτεινές κι αν φαίνονται. Ταυτόχρονα, όμως, η Bogavac λέει επίσης ότι πρέπει να καλλιεργηθεί ένα γενικό πνεύμα ευθυμίας και γαλήνης. Αναφέρει ένα παράδειγμα όταν ως νεαρή καλλιτέχνις στάλθηκε στο Βιζαγονας, μια διαιρεμένη πόλη όπου οι πληθυσμοί Σέρβων, Αλβανών και Ρομά ελάχιστα αλληλεπιδρούσαν, για να δημιουργήσει μια θεατρική παράσταση με μαθητές γυμνασίου. Αν και η κατάσταση ήταν σοβαρή, η παραγωγή κατέληξε να είναι μια τρίγλωσση σούπερ διασκεδαστική κωμωδία που έφερε τους μαθητές και τις κοινότητές τους κοντά. Έμαθαν ο ένας για τον άλλον μέσα από αυτήν τη διαδικασία και αγκάλιασαν τις διαφορές με έναν τρόπο που πιθανώς καμία "σοβαρή" παραγωγή δεν θα μπορούσε να κάνει. Το γεγονός ότι η παραγωγή δεν ήταν απειλητική για καμία από τις κοινότητες βοήθησε σημαντικά στη μετάδοση του θετικού μηνύματος της ειρηνικής και με σεβασμό συνύπαρξης. Επιπλέον, η παραγωγή άλλαξε κυριολεκτικά τις ζωές ορισμένων από τα μέλη του καστ, υπενθυμίζοντάς μας ότι κάθε θετική αλλαγή μετράει. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ένωσε πραγματικά τη μεταμορφωτική δύναμη του θεάτρου και το πώς έφερε την κοινότητα κοντά. Συνέχισε με απίστευτα σημαντικά καλλιτεχνικά-ακτιβιστικά έργα μέχρι σήμερα, οικοδομώντας σταδιακές αλλαγές, οι οποίες είναι απαραίτητες, δεδομένου ότι η οικοδόμηση της ειρήνης είναι μια διαδικασία.

Η Aleksandra Jelić^[13], σκηνοθέτις ντοκιμαντέρ και θεάτρου, παιδαγωγός και ειδικός στο εφαρμοσμένο θέατρο και την επίλυση συγκρούσεων, με πολυετή εμπειρία στην εργασία με ευαίσθητες και μη προνομιούχες ομάδες (όπως φυλακισμένοι, άτομα στα νοσοκομεία φυλακών, ανήλικοι σε σωφρονιστικό σύστημα κ.λπ.), λέει ότι το κλειδί για την επιτυχημένη εργασία με οποιαδήποτε ομάδα είναι η προσαρμογή των θεατρικών τεχνικών που γνωρίζεις στις ανάγκες της ομάδας. Στην πρακτική της, διάφορες τεχνικές του Augusto Boal αποδείχθηκαν επιτυχημένες (όπως το θέατρο Φόρουμ), αλλά και η χρήση του κουκλοθέατρου (ιδιαίτερα στο να βοηθήσει τους εσωστρεφείς συμμετέχοντες να ανοιχτούν), το θέατρο σκιών, οι μάσκες, ο κλόουν, ο χορός, τα ακροβατικά κ.λπ. Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να προσέλθει κανείς με ανοιχτό μυαλό στην ομάδα: η Jelić τονίζει ότι δεν γνωρίζει τι χρειάζεται μια ομάδα πριν τη συναντήσει- αντί να έρχεται με μια έτοιμη προκατασκευασμένη ιδέα, συμμετέχει σε έναν ανοιχτό διάλογο και μαθαίνει σιγά σιγά τις ανάγκες της ομάδας. Ενώ το κάνει αυτό, είναι σημαντικό να αμφισβητεί συνεχώς τα πάντα, συμπεριλαμβανομένου του ίδιου του θέματος του εργαστηρίου και των εννοιών που δημιουργήσε η ομάδα. Μόνο με αυτόν τον τρόπο, η όλη διαδικασία παραμένει φτιαγμένη για την ομάδα αυτήν, ενώ η ίδια η ομάδα μαθαίνει πώς να εξετάζει κριτικά και να επανεξετάζει τα πάντα, συμπεριλαμβανομένων και των δικών της πεποιθήσεων.

Όποιες και αν είναι οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται, υπάρχουν αρκετά εξαιρετικά σημαντικά σημεία που υπογραμμίζει η Jelíć: οι συμμετέχοντες δεν πρέπει μόνο να έχουν εγγυημένο έναν ασφαλή χώρο κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων, αλλά ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια πρέπει να φροντίσει να μην τους θέσει σε κίνδυνο και όταν βγουν από το εργαστήριο- ανεξάρτητα από το άμεσο θέμα, το εργαστήριο πρέπει να ενδυναμώνει την ομάδα για πραγματικές καταστάσεις- η ομάδα πρέπει να οδηγηθεί να εκφράσει τις δικές της ανάγκες- δεν πρέπει ποτέ να υπάρχει οποιαδήποτε μορφή επιβολής: στην εκπαίδευση, ούτε στα εργαστήρια τέχνης οποιουδήποτε είδους - πρέπει πάντα να είναι εθελοντικά. Εκτός από αυτά τα σημεία, η Jelíć επιμένει στην οριζόντια διάταξη της ομάδας: αν και σκηνοθέτις και διαμεσολαβήτρια, είναι πάντα ισότιμη με την υπόλοιπη ομάδα. Ως εκ τούτου, επιμένει να εργάζεται με ομάδες χωρίς την παρουσία μορφών εξουσίας (όπως καθηγητές, δάσκαλοι, δεσμοφύλακες, γιατροί κ.λπ.), καθώς αυτές οι μορφές προκαλούν αυτολογοκρισία και διαταράσσουν την οριζόντια δυναμική.

Συνοψίζοντας, οι έμπειροι εμπειρογνώμονες για την οικοδόμηση της ειρήνης τόνισαν τα ακόλουθα σημεία ως ουσιώδη για μια βιώσιμη, δηλαδή θετική ειρήνη και για πρακτικές προσανατολισμένες στη δικαιοσύνη:

- Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης,
- Παροχή στους νέους εργαλείων για την αναγνώριση της αρχής της βίας και της αδικίας,
- Συμμετοχή των νέων στη λήψη αποφάσεων,
- Άνοιγμα του πολιτικού πεδίου στους νέους,
- Ανοιχτός διάλογος,
- Αντιμετώπιση του παρελθόντος χωρίς κριτική,
- Ενεργός ενασχόληση με την πολιτική μνήμη- προσπάθεια να δημιουργηθεί μια ιστορία που θα θυμάται όλα τα καλά παραδείγματα του παρελθόντος,
- Ανάληψη ευθύνης για τις πράξεις μας,
- Ακτιβισμός σε δημόσιους χώρους,
- Δημιουργία ασφαλών χώρων για αντίσταση,
- Έξυπνη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης,
- Η καλή διάθεση στην προσέγγιση βοηθάει σε πολλές περιπτώσεις,
- Η καλοσύνη ως γενική αρχή της ύπαρξης,
- Τόσο ο πόλεμος όσο και η οικοδόμηση της ειρήνης είναι διαδικασίες,
- Χρήση της μετασχηματιστικής δύναμης των τεχνών,
- Το μοντέλο του καλλιτεχνικού ακτιβισμού αποδείχθηκε εξαιρετικά επιτυχημένο στην οικοδόμηση της ειρήνης,
- Χρήση τεχνικών προσαρμοσμένων για μια συγκεκριμένη ομάδα, αντί για ένα «μοντέλο που ταιριάζει σε όλους»,
- Οριζόντια προσέγγιση αντί για προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω.

Το έργο HOPE έχει σαφείς δυνατότητες να συμπεριλάβει όλες αυτές τις βέλτιστες πρακτικές και να ανταποκριθεί σε όλες τις ανάγκες που ανέφεραν οι εμπειρογνώμονες και οι νέοι. Καθώς το κάνουμε αυτό, μας υπενθυμίζει η καθηγήτρια Stojanović, είναι πολύ σημαντικό το πώς

βλέπουμε την ίδια την έννοια της ιστορίας. Δεν πρέπει να τη βλέπουμε ως μια δύναμη της φύσης ή ως μια κυκλική δύναμη που επαναλαμβάνεται (αν και είναι ένας πολύ δημοφιλής τρόπος σκέψης γι' αυτήν), καθώς και οι δύο αυτές προσεγγίσεις διαλύουν την αίσθηση της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης. Η ιστορία, υπογραμμίζει η Stojanović, δεν επαναλαμβάνεται (μόνο που μπορεί να επαναλαμβάνουμε τα ίδια λάθη), αλλά θα πρέπει παρόλα αυτά να πάρουμε τα μαθήματα που μας επιφυλάσσει. Όταν το κάνουμε αυτό, θα πρέπει να τη σκεφτούμε ως αυτό που ήταν: μια ιστορία ελεύθερων επιλογών. Μόνο όταν το κάνουμε αυτό, θα γίνει σαφές ότι οι πόλεμοι δεν ήταν αναγκαιότητα, αλλά επιλογή. Μόνο όταν το μάθουμε αυτό, θα αποκτήσουμε τα εφόδια για να επιλέγουμε πάντα την ειρήνη.

Βιβλιογραφία

- Antonović, Dragana. *Predmeti od glačanog kamena iz Vinče*. Beograd: Centar za arheološka istraživanja, 1992.
- Borić, D., Hanks, B., Šljivar, D. et al. (5 ακόμη συγγραφείς) (2018) "Enclosing the neolithic world: Ένας περιφραγμένος και οχυρωμένος οικισμός του πολιτισμού Vinča στα Βαλκάνια". *Current Anthropology*, 59 (3)
- Burić, Marcel. "Vinčanska kultura. / The Vinča Culture." *DAROVİ ZEMLJE: neolitik između Save, Drave i Dunava. / GIFTS OF THE EARTH: Neolitička μεταξύ των ποταμών Σάβα, Ντράβα και Δούναβη*. Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu, Muzej Slavonije Osijek, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2014.
- Charman, J. C. "Το πρώιμο βαλκανικό χωριό". *Varia Archaeologica Hungarica*, II. 1989.
- . "Τα σκούρα στιλβωμένα σκεύη ως σημάδι: Εθνικότητα, αισθητική και κατηγορίες στην ύστερη νεολιθική εποχή των Κεντρικών Βαλκανίων". *Αφιέρωμα στον Milutin Garašanin*. Eds. Tasić και Grozdanov. Βελιγράδι: Σερβική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών και Μακεδονική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών, 2006.
- "Πέντε γεγονότα για τον πολιτισμό Vinča." <https://historychronicles.org/5-facts-about-the-vinca-culture/>
- Nikolić, Dubravka i drugi (επιμ.). *Vinča - praistorijska metropola: istraživanja 1908-2008*. Beograd: Narodni muzej, 2008.
- ΟΑΣΕ. "Δύο σχολεία κάτω από μια στέγη: Το πιο ορατό παράδειγμα διακρίσεων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη". Νοέμβριος 2018 <https://www.osce.org/files/f/documents/3/8/404990.pdf>
- Roberts W. Benjamin, Miljana Radivojević και Miroslav Marić. "Ο πολιτισμός Vinča: μια επισκόπηση". *Η άνοδος της μεταλλουργίας στην Ευρασία*. Eds. Radivojević et al: Archaeopress Publishing Ltd, 2021.
- Srejsović, Dragoslav. "Vinča i njena kultura." *Iskustva prošlosti*. Beograd: Ars Libri i Kremen, 2001.
- i drugi. *Vinča u praistoriji i srednjem veku*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1984.
- Tasić Nikola, Dragoslav Srejsović, Bratislav Stojanović. *Vinča: Centar neolitske kulture u Podunavlju*. Beograd: Centar za arheološka istraživanja Filozofskog fakulteta, 1990.
- Vasić, Miloje. *Praistoriska Vinča*. Beograd: Državna štamparija, 1932.

[1] Η ομάδα του θεάτρου DAH HOPE πραγματοποίησε συνέντευξη με την καθηγήτρια Dubravka Stojanović στο Βελιγράδι (21 Μαρτίου 2024). Όταν αναφέρεται στην καθηγήτρια Stojanović, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτήν τη συνέντευξη.

[2] Η προσπάθεια αυτή κορυφώθηκε με την καθιέρωση του Βραβείου Νόμπελ Ειρήνης, το οποίο απονεμήθηκε για πρώτη φορά το 1901. Δείτε την ιστοσελίδα για το Νόμπελ Ειρήνης: <https://www.nobelprize.org/prizes/lists/all-nobel-peace-prizes/>

[3] Εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά, όταν αναφέρεται στον Dragan Janković, ο συγγραφέας αναφέρεται στη συνέντευξη που έδωσε η ομάδα DAH Theatre HOPE μαζί του στο Μουσείο Belo Brdo (Λευκός Λόφος) και στον αρχαιολογικό χώρο στη Vinča της Σερβίας (29 Μαρτίου 2024).

[4] Βλέπε Srejojić https://www.rastko.rs/arheologija/srejovic/dsrejovic-vinca_c.html

[5] Για λεπτομερέστερη χρονολόγηση, βλέπε Roberts et al. pp. 41-42, καθώς και Tasić et al.

[6] <https://www.clevelandart.org/art/2000.202>

[7] <https://www.cb-gallery.com/en/produkt/neolithischer-zoomorpher-gesichtsdeckel-der-vinca-kultur/>

[8] Η ομάδα Dah Theatre HOPE πραγματοποίησε τη συνέντευξη σε ομάδα εστίασης με τους μαθητές - Dimitrije Bodić, Jovana Bubujuk, Dina Damjanović, Katarina Drenjanin, Tamara Đorđević, Mina Kicara, Marija Milanović, Emilija Stojanović, Aleksa Žinković - στο Βελιγράδι (7 Μαΐου 2024). Όποτε αναφέρεται η ομάδα εστίασης, ο συγγραφέας αναφέρεται σε αυτή τη συνέντευξη.

[9] Η συνέντευξη με τη Sofija Todorović πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (13 Μαΐου 2024).

[10] Η συνέντευξη με τον Oliver Jonić πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (15 Μαΐου 2024).

[11] Η συνέντευξη με τη Marija Ratković πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (14 Μαΐου 2024).

[12] Η συνέντευξη με την Milena Minja Bogavac πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (14 Μαΐου 2024).

[13] Η συνέντευξη με την Aleksandra Jelić πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι (21 Μαΐου 2024).

Κυκλαδικός και Μινωικός Πολιτισμός: Μια ματιά στις ειρηνικές κοινωνίες του Αιγαίου

Action Synergy και Θέατρο Αερόπλοιο: Ελλάδα

Νικόλας Καμτσής και Κώστας Διαμαντής Μπαλάσκας

Εισαγωγή

Πολλοί μεγάλοι πολιτισμοί άνθισαν και παρακμάζουν στην ελληνική χερσόνησο, ωστόσο, δεν υπάρχουν ισχυρές αποδείξεις για μία και μόνη κοινωνία, ιδίως στην ηπειρωτική χώρα, που να έζησε ειρηνικά για μεγάλο χρονικό διάστημα και να μην τελείωσε ποτέ. Ωστόσο, υπήρξαν μερικοί πολιτισμοί που άκμασαν και άνθισαν κάτω από μακρές περιόδους ειρήνης, και αυτοί ήταν κυρίως πολιτισμοί που υπήρχαν στη νησιωτική χώρα - νησιά του Αιγαίου. Για να είμαστε πιο ακριβείς, οι πολιτισμοί αυτοί ήταν ο κυκλαδικός πολιτισμός και ο μινωικός πολιτισμός (αν και υπάρχουν υποψίες ότι ο τελευταίος δεν απέφευγε τις σποραδικές συγκρούσεις). Είναι επίσης σημαντικό να θυμόμαστε ότι διαφορετικοί άνθρωποι μπορεί να είχαν διαφορετικές ιδέες για το τι σήμαινε ειρήνη στο παρελθόν. Ακόμα και αν δεν υπήρχαν μεγάλοι πόλεμοι, πιθανώς υπήρχαν ακόμα μικρότερες συγκρούσεις και μάχες.

Ένας πρόλογος

Οι ιστορικοί εξακολουθούν να γοητεύονται από τα μυστήρια που κρύβουν τα αρχαία λιμάνια της Μεσογείου. Άγνωστοι ισχυροί πολιτισμοί, όπως οι άνθρωποι της θάλασσας, υπήρχαν πέρα από τις γνωστές βαλκανικές αυτοκρατορίες της Ελλάδας και ακόμη και της Ρώμης. Η Καρχηδόνα, η οποία είναι περισσότερο γνωστή για τους πολέμους της με τη Ρώμη, έχει τις ρίζες της στον μύθο της βασίλισσας Διδώς, η ύπαρξη της οποίας προβληματίζει τους ακαδημαϊκούς. Επίσης, οι ακαδημαϊκοί προβληματίζονται από τις ζωηρές τοιχογραφίες των Μινωιτών και την τελετή τους για το άλμα του ταύρου (*ταυροκαθάψια*), η οποία μπορεί να επηρέασε την ιστορία του Μινώταυρου.

Παρά την αφάνειά τους, αυτοί οι αρχαίοι μεσογειακοί πολιτισμοί παρέχουν πληροφορίες για ζωντανές κοινωνίες που εξακολουθούν να επηρεάζουν τον σύγχρονο πολιτισμό. Η επιστημονική περιέργεια διατηρείται με την επιδίωξη της ανακάλυψης των μυστηρίων τους, η οποία αναδεικνύει τις συνδέσεις μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος.

Το πολιτιστικό, οικονομικό και κοινωνικό τοπίο της ελληνικής χερσονήσου διαμορφώθηκε από αυτές τις κοινωνίες με σημαντικούς τρόπους: έθεσαν τις βάσεις για τη μετέπειτα ανάπτυξη του κλασικού ελληνικού πολιτισμού. Ήταν επίσης σημαντικές επειδή άλλαξαν την τέχνη, τη δόμηση, το εμπόριο και τα συστήματα διακυβέρνησης στην περιοχή και επηρέασαν τις μελλοντικές κοινωνίες που την κατοίκησαν.

Κυκλαδικός Πολιτισμός

Στην πρώιμη εποχή του Χαλκού, ο κυκλαδικός πολιτισμός, η κυκλαδική κουλτούρα, άκμασε στα νησιά των Κυκλάδων στο Αιγαίο Πέλαγος, από το 3200 π.Χ. έως το 1100 π.Χ. περίπου. Τα νησιά των Κυκλάδων βρίσκονται νοτιοανατολικά της ηπειρωτικής Ελλάδας και περιλαμβάνουν νησιά όπως η Δήλος, η Νάξος, η Πάρος και η Σαντορίνη. Αυτή η μυστηριώδης κοινωνία άφησε πίσω της μια πλούσια κληρονομιά που εξακολουθεί να ενδιαφέρει τους αρχαιολόγους και τους ιστορικούς. Είναι γνωστή για τα μοναδικά λευκά μαρμάρινα ειδώλια και την εκπληκτική δεξιοτεχνία της.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Κυκλαδικού Πολιτισμού

Κατά την Εποχή του Χαλκού (περίπου από το 3100 π.Χ. έως το 1000 π.Χ.), η κυκλαδική κοινωνία άκμασε στα νησιά των Κυκλάδων του Αιγαίου Πελάγους. Είναι γνωστή για την ειρηνική της ζωή. Αυτό είναι ξεκάθαρο γιατί ο πρώιμος κυκλαδικός πολιτισμός και ο πρώιμος μινωικός πολιτισμός αναπτύχθηκαν ταυτόχρονα, χωρίς μεγάλα προβλήματα ή συγκρούσεις.

Ο κόσμος θαυμάζει κυρίως αγαλματίδια και αγγεία από μάρμαρο της Πρωτοκυκλαδικής περιόδου. Αυτά τα κομμάτια δείχνουν πόσο πλούσιοι ήταν οι κάτοικοι του νησιού, επειδή ο οψιδιανός προερχόταν από τη Μήλο, το μάρμαρο προερχόταν από πολλά νησιά και ο χρυσός, το ασήμι και ο χαλκός ήταν εύκολο να βρεθούν στην περιοχή. Το γεγονός ότι τα αντικείμενα αυτά βρέθηκαν κυρίως σε τάφους δείχνει ότι χρησιμοποιούνταν σε ταφικές τελετές και υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι που τα κατασκεύαζαν νοιάζονταν πολύ για την τέχνη και τις τελετουργίες.

Τοποθετημένα κατά μήκος βασικών εμπορικών γραμμών στο Αιγαίο Πέλαγος, τα νησιά των Κυκλάδων ήταν σε καλή θέση. Υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι οι άνθρωποι στις Κυκλάδες έκαναν πολύ εμπόριο, κυρίως με πράγματα όπως πυριτόλιθο, κεραμικά και μέταλλα. Αυτή η

έμφαση στο εμπόριο έναντι του πολέμου δείχνει μια κοινωνία που εκτιμούσε την οικονομική ανάπτυξη μέσω του ειρηνικού εμπορίου.

Η έλλειψη οχυρών στους οικισμούς του κυκλαδικού πολιτισμού δείχνει ότι δεν υπήρχαν ένοπλες απειλές ή συγκρούσεις- έτσι, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η ειρηνική διάθεση βοήθησε στην ανάπτυξη του πολιτισμού.

Ο κυκλαδικός πολιτισμός ήταν επίσης γνωστός για τα καλά οργανωμένα χωριά του, τα οποία διέθεταν δρόμους, διώροφα σπίτια και συστήματα αποχέτευσης, τα οποία υποδηλώνουν μια καλά οργανωμένη και ευημερούσα κοινωνία. Ορισμένοι κυκλαδικοί τόποι ταφής και ταφικές πρακτικές έδιναν σαφώς μεγαλύτερη αξία στους οικογενειακούς και κοινοτικούς δεσμούς παρά στις στρατιωτικές νίκες. Οι άνθρωποι συχνά τοποθετούσαν προσωπικά αντικείμενα και δώρα στους τάφους, γεγονός που δείχνει πόσο σημαντική ήταν η κοινωνική και θρησκευτική ζωή. Τα "τηγάνια" με τα χαραγμένα σχέδια και τα συμβολικά μοτίβα τους είναι ένα κοινό θέμα στην κυκλαδική τέχνη. Δείχνουν ότι οι άνθρωποι εκεί ήταν πολύ θρησκευόμενοι και κατανοούσαν τη σημασία της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής έναντι του πολέμου.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι η κυκλαδική κοινωνία πέρασε από κάποιες αλλαγές και προβλήματα κατά τη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού, οι Κυκλάδες έχασαν μέρος του πλούτου τους και φαίνεται ότι έχασαν την εξουσία τους από την Κρήτη. Παράλληλα, δύο κύματα Ινδοευρωπαϊών ήρθαν στην ηπειρωτική Ελλάδα και κατέστρεψαν πολλά αντικείμενα, ενώ πρόσθεσαν ελάχιστα σε αυτά. Η εξαιρετικά οργανωμένη κοινωνία των ανακτόρων της Κρήτης αναπτύχθηκε κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Επισκίασε τα κυκλαδίτικα νησιά, καθιστώντας τα λιγότερο σημαντικά. Ακόμα κι έτσι, είναι σαφές ότι η κυκλαδική κοινωνία κατά την Εποχή του Χαλκού ήταν ειρηνική και ακμάζουσα. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι δεν υπήρχαν στρατιωτικές απειλές, οι οικισμοί αναπτύσσονταν και ευημερούσαν και δεν υπήρχαν οχυρώσεις.

- **Βρέθηκαν στις Κυκλάδες:** Ο κυκλαδικός πολιτισμός, όπως υποδηλώνει και το όνομά του, επικεντρώθηκε σε μια σειρά νησιών στο Αιγαίο Πέλαγος νοτιοανατολικά της ηπειρωτικής Ελλάδας. Οι βάσεις αυτού του ναυτικού πολιτισμού τέθηκαν από αυτά τα νησιά, τα οποία φημίζονται για την υπέροχη ομορφιά τους και το εντυπωσιακό τοπίο τους.

- **Γνωστές για τα μαρμάρια ειδώλια τους:** Ο κυκλαδικός πολιτισμός διακρίνεται για την εκπληκτική συλλογή αγαλμάτων από λευκό μάρμαρο. Αυτά τα στυλιζαρισμένα γλυπτά, τα οποία συνήθως απεικόνιζαν γυναικείες μορφές με διπλωμένα χέρια και συμπιεσμένα χαρακτηριστικά, χρησιμοποιούνταν για ποικίλες λειτουργίες, όπως θρησκευτικές προσφορές και σύμβολα κοινωνικής θέσης.

- **Ειδικευμένοι τεχνίτες:** Ο κυκλαδικός πολιτισμός φημίζεται για τους ειδικευμένους τεχνίτες του, οι οποίοι παρήγαγαν εξαιρετικά έργα τέχνης και χειροτεχνίας. Αυτοί οι τεχνίτες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πολιτιστικού τοπίου των νησιών του Αιγαίου, αφήνοντας πίσω τους μια πλούσια κληρονομιά καλλιτεχνικών επιτευγμάτων που συνεχίζει να γοητεύει μελετητές και λάτρεις της τέχνης.

Μια από τις πιο εμβληματικές συνεισφορές των Κυκλαδιτών τεχνιτών είναι τα μαρμάρινα γλυπτά τους. Τα κυκλαδίτικα νησιά φημίζονται για την παραγωγή μινιμαλιστικών, αλλά ιδιαίτερα εκλεπτυσμένων, μαρμάρινων ειδωλίων, που απεικονίζουν κυρίως ανθρώπινες μορφές. Αυτά τα γλυπτά, που συχνά αναφέρονται ως κυκλαδικά είδωλα ή ειδώλια, παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη αίσθηση αφαίρεσης και συμμετρίας, με επιμήκη σώματα, επίπεδα κεφάλια και χαραγμένα χαρακτηριστικά προσώπου. Παρά την απλότητά τους, τα κυκλαδικά μαρμάρινα γλυπτά διαθέτουν μια διαχρονική κομψότητα και αισθητική γοητεία που τους έχουν χαρίσει μια θέση ανάμεσα στα πιο διάσημα τεχνουργήματα της αρχαίας τέχνης. Η δεξιοτεχνία που επιδεικνύουν τα κυκλαδικά μαρμάρινα γλυπτά είναι ενδεικτική της ικανότητας και της τεχνογνωσίας των τεχνιτών που τα δημιούργησαν. Δουλεύοντας με ένα ειδικό μάρμαρο, οι Κυκλαδίτες γλύπτες χρησιμοποιούσαν εξελιγμένες τεχνικές για να σμιλεύουν και να διαμορφώνουν την πέτρα με ακρίβεια και φινέτσα. Εκτός από τη μαρμαρογλυπτική, οι Κυκλαδίτες τεχνίτες διέπρεψαν και σε μια ποικιλία άλλων καλλιτεχνικών και βιοτεχνικών κλάδων. Ήταν ειδικευμένοι αγγειοπλάστες, παράγοντας κεραμικά αγγεία εξαιρετικής ποιότητας και δεξιοτεχνίας. Επιπλέον, οι Κυκλαδίτες τεχνίτες ήταν επιδέξιοι μεταλλουργοί, δουλεύοντας με μέταλλα όπως ο χαλκός και ο άργυρος, για να δημιουργήσουν ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων, όπως εργαλεία, όπλα, κοσμήματα και διακοσμητικά στολίδια. Η κληρονομιά των Κυκλαδιτών τεχνιτών παραμένει ως απόδειξη της δημιουργικότητας, της εφευρετικότητας και της δεξιοτεχνίας τους. Μέσω των εξαιρετικών καλλιτεχνικών επιτευγμάτων τους, άφησαν ανεξίτηλο σημάδι στην πολιτιστική κληρονομιά των νησιών του Αιγαίου και συνεχίζουν να εμπνέουν θαυμασμό και γοητεία μέχρι σήμερα.

- **Θαλάσσιος πολιτισμός:** Το εμπόριο και οι ανταλλαγές στις θάλασσες ήταν ζωτικής σημασίας

για την ευημερία του κυκλαδικού πολιτισμού. Λόγω της πλεονεκτικής τους θέσης στο Αιγαίο Πέλαγος, μπόρεσαν να δημιουργήσουν δίκτυα που προωθούσαν την ανταλλαγή ιδεών και αγαθών με τους κοντινούς πολιτισμούς. Έκαναν εμπόριο με την Αίγυπτο, το Λεβάντε, την Ελλάδα και την Ανατολία (σημερινή Τουρκία). Η οικονομία των κυκλαδίτικων πόλεων εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από το εμπόριο αγαθών όπως ο οψιδιανός, τα μέταλλα, τα κεραμικά και οι καλλιέργειες.

Κυκλαδική γραφή: Ο κυκλαδικός πολιτισμός δημιούργησε το δικό του ειδικό μυστηριώδες σύστημα γραφής, γνωστό ως κυκλαδική γραφή. Ωστόσο, η πλήρης κατανόηση της γλώσσας και των ιδεών τους αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, δεδομένου ότι η γραφή αυτή εξακολουθεί να είναι ως επί το πλείστον αμετάφραστη ακόμη σήμερα.

Η κληρονομιά του Κυκλαδικού πολιτισμού: Ο Κυκλαδικός πολιτισμός είχε σημαντικό αντίκτυπο στους επόμενους πολιτισμούς του Αιγαίου, συμπεριλαμβανομένων των Μινωιτών και των Μυκηναίων, παρόλο που δεν άφησαν πίσω τους γραπτές μαρτυρίες. Οι εξελιγμένες κοινωνικές δομές, τα πολιτιστικά επιτεύγματα και η ναυτική τους δύναμη προετοίμασαν το έδαφος για την εμφάνιση πιο αξιόλογων πολιτισμών στην περιοχή. Η μυστηριώδης ομορφιά και τα διαχρονικά πολιτιστικά επιτεύγματα του κυκλαδικού πολιτισμού εξακολουθούν να μας συναρπάζουν ακόμη και σήμερα. Μαθαίνουμε περισσότερα για αυτή την ενδιαφέρουσα κοινωνία και τον ρόλο της στο ευρύτερο φάσμα της ανθρώπινης ιστορίας εξετάζοντας τα αντικείμενα, τους οικισμούς και τις καλλιτεχνικές δημιουργίες τους.

Οικισμοί: Οι μικροί, αυτόνομοι οικισμοί, συχνά κοντά στην παραλία, αποτελούσαν την οργανωτική μονάδα των κυκλαδίτικων κοινοτήτων. Συνήθως, οι οικισμοί αυτοί αποτελούνταν από ομάδες σπιτιών που κατασκευάζονταν από ντόπια υλικά όπως πλίνθους και πέτρα. Οι κύριες οικονομικές δραστηριότητες αυτών των κοινοτήτων ήταν το εμπόριο, η αλιεία και η γεωργία.

Ταφικά τελετουργικά: Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα ταφικά έθιμα αποτελούν σημαντικό μέρος της κυκλαδικής κοινωνικής ζωής. Οι νεκροί συνήθως ενταφιάζονταν σε νεκροταφεία, και οι νεκρικές προσφορές συχνά περιελάμβαναν κτερίσματα όπως κοσμήματα, εργαλεία και πήλινα αγγεία. Τα περίφημα μαρμάρινα αγάλματα που συζητήθηκαν προηγουμένως ανακαλύφθηκαν συχνά σε τάφους, γεγονός που υποδηλώνει ότι συνδέονταν με ταφικά έθιμα ή ιδέες για τη μετά θάνατον ζωή.

Πτώση: Περίπου το 2000 π.Χ. σηματοδότησε την έναρξη της πτώσης του κυκλαδικού πολιτισμού, η οποία επιταχύνθηκε κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Η πτώση αυτή θα μπορούσε να έχει προκληθεί από διάφορα αίτια, όπως κλιματικές αλλαγές, περιβαλλοντική

υποβάθμιση, ανταγωνισμός για τους πόρους και από τον αντίκτυπο άλλων ανερχόμενων πολιτισμών στην περιοχή του Αιγαίου, όπως οι Μινωίτες και οι Μυκηναίοι.

Όπως όλα δείχνουν, ο κυκλαδικός πολιτισμός άφησε πίσω του ένα πλούσιο αρχαιολογικό αρχείο που ερευνάται και εκτιμάται ακόμη και σήμερα και συνέβαλε ουσιαστικά στην πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής του Αιγαίου κατά την εποχή του Χαλκού. Είναι ασφαλές να υποθέσουμε ότι αυτή η άνοδος και άνθηση συνέβη λόγω του ειρηνικού χαρακτήρα του πολιτισμού.

Ο Μινωικός Πολιτισμός

Ο Μινωικός πολιτισμός, που άκμασε στο νησί της Κρήτης από το 2600 έως το 1400 π.Χ. περίπου, αποτελεί έναν από τους πιο αξιόλογους πολιτισμούς του αρχαίου κόσμου. Η ανακάλυψή του στις αρχές του 20ού αιώνα από τον Έλληνα αρχαιολόγο Μίνωα Καλοκαϊρινό^[1] και στη συνέχεια από τον Βρετανό αρχαιολόγο Σερ Άρθουρ Έβανς άνοιξε ένα παράθυρο σε μια κοινωνία που, για αιώνες, είχε καλυφθεί από μυστήριο και μύθο. Οι Μινωίτες, που πήραν το όνομά τους από τον θρυλικό βασιλιά Μίνωα, φημίζονται όχι μόνο για τα εντυπωσιακά αρχιτεκτονικά τους επιτεύγματα, τη ζωντανή τέχνη και τον εξελιγμένο πολεοδομικό τους σχεδιασμό, αλλά και για την προφανή έμφαση που έδιναν στην ειρήνη και την ευημερία. Σε αντίθεση με πολλούς από τους συγχρόνους τους, οι οποίοι συχνά εμπλέκονταν σε πολέμους και κατακτήσεις, οι Μινωίτες πιστεύεται ότι ζούσαν μια σχετικά ειρηνική ζωή.

Προέλευση και ιστορικό πλαίσιο

Οι ρίζες του μινωικού πολιτισμού μπορούν να εντοπιστούν στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, γύρω στο 3000 π.Χ., όταν άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτοι σημαντικοί οικισμοί στην Κρήτη. Μέχρι το 2600 π.Χ., οι οικισμοί αυτοί είχαν εξελιχθεί σε πολύπλοκα αστικά κέντρα, σηματοδοτώντας την έναρξη αυτού που είναι γνωστό ως Πρώιμη Μινωική περίοδος. Κατά την επόμενη χιλιετία, οι Μινωίτες ανέπτυξαν έναν εξαιρετικά προηγμένο πολιτισμό που έφτασε στο απόγειό του κατά τη διάρκεια της Μέσης και της Ύστερης Μινωικής περιόδου (περίπου 2000-1400 π.Χ.)^[2].

Η στρατηγική θέση της Κρήτης στο Αιγαίο Πέλαγος διευκόλυνε το εκτεταμένο εμπόριο με γειτονικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της Αιγύπτου, της Εγγύς Ανατολής και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αυτό το εμπόριο έφερε πλούτο και πολιτιστικές επιρροές, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του Μινωικού πολιτισμού. Ωστόσο, δεν ήταν μόνο οι εξωτερικές επιρροές που διαμόρφωσαν τους Μινωίτες- οι μοναδικές πολιτιστικές πρακτικές, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και οι κοινωνικές δομές τους έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στον καθορισμό της κοινωνίας τους.

Πολεοδομία και Αρχιτεκτονική

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά χαρακτηριστικά του μινωικού πολιτισμού είναι ο εξελιγμένος πολεοδομικός σχεδιασμός και η αρχιτεκτονική του. Οι Μινωίτες έχτισαν μεγάλα, πολυώροφα παλάτια, το πιο διάσημο από τα οποία είναι το παλάτι της Κνωσού. Τα παλάτια αυτά χρησίμευαν ως διοικητικά, θρησκευτικά και οικονομικά κέντρα, αντανακλώντας την πολύπλοκη και οργανωμένη φύση της μινωικής κοινωνίας.

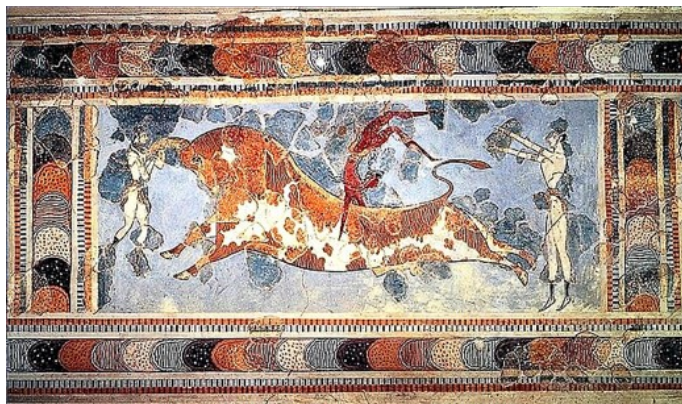
Η αρχιτεκτονική των μινωικών ανακτόρων χαρακτηρίζεται από περίτεχνες διατάξεις με διασυνδεδεμένα δωμάτια, κεντρικές αυλές και προηγμένα χαρακτηριστικά, όπως συστήματα αποχέτευσης και φρεάτια. Η χρήση κιόνων, τοιχογραφιών και ζωηρών χρωμάτων προσέθεσε στην αισθητική γοητεία αυτών των κατασκευών. Η έλλειψη αμυντικών τειχών γύρω από αυτά τα ανάκτορα υποδηλώνει ότι οι Μινωίτες ένιωθαν ασφαλείς και δεν έδιναν προτεραιότητα στη στρατιωτική άμυνα, υποστηρίζοντας περαιτέρω την ιδέα μιας ειρηνικής κοινωνίας.

Τέχνη και Πολιτισμός

Η μινωική τέχνη φημίζεται για το νατουραλιστικό της ύφος και τα ζωηρά της χρώματα. Οι τοιχογραφίες, τα κεραμικά και τα γλυπτά αυτής της περιόδου απεικονίζουν σκηνές της καθημερινής ζωής, της φύσης και θρησκευτικές τελετές. Οι Μινωίτες είχαν έντονο ενδιαφέρον για τη θαλάσσια ζωή, όπως μαρτυρούν οι περίτεχνες απεικονίσεις δελφινιών, χταποδιών και ψαριών, που αντανακλούν τη στενή σχέση τους με τη θάλασσα.

Ένα από τα πιο διάσημα παραδείγματα μινωικής τέχνης είναι η "Τοιχογραφία με άλματα ταύρων" από το παλάτι της Κνωσού, η οποία απεικονίζει ένα τελετουργικό άθλημα που περιλαμβάνει ακροβατικά άλματα πάνω από ταύρους. Αυτό και άλλα παρόμοια έργα τέχνης υποδηλώνουν ότι η μινωική κοινωνία έδινε μεγάλη αξία στη σωματική ανδρεία και στις τελετουργικές δραστηριότητες.

Η έμφαση στη φύση και τις ειρηνικές δραστηριότητες στη μινωική τέχνη έρχεται σε έντονη αντίθεση με την πιο πολεμοκεντρική τέχνη άλλων αρχαίων πολιτισμών, όπως των Μυκηναίων και των Αιγυπτίων. Αυτή η καλλιτεχνική εστίαση στην αρμονία με τη φύση και στον εορτασμό της ζωής υπογραμμίζει περαιτέρω τον ειρηνικό χαρακτήρα του μινωικού πολιτισμού.

Θρησκεία και κοινωνία

Η θρησκεία έπαιζε κεντρικό ρόλο στη μινωική κοινωνία, με πολυάριθμα ιερά και θρησκευτικά σύμβολα να βρίσκονται σε όλη την Κρήτη. Οι Μινωίτες λάτρευαν μια ποικιλία θεοτήτων, που συχνά σχετίζονταν με τη φύση και τη γονιμότητα. Η πιο εξέχουσα μορφή στο πάνθεόν τους ήταν η "Μητέρα Θεά", η οποία συμβόλιζε τη γονιμότητα και την ανανέωση της ζωής. Αυτή η θεά απεικονιζόταν συχνά να κρατάει φίδια, τα οποία ήταν σύμβολα αναγέννησης και προστασίας.

Οι Μινωίτες ασκούσαν επίσης μια ποικιλία θρησκευτικών τελετουργιών, πολλές από τις οποίες περιελάμβαναν προσφορές και πομπές. Οι κεντρικές αυλές των ανακτόρων χρησιμοποιούνταν συχνά γι' αυτές τις τελετές, γεγονός που υποδηλώνει τη σημασία τους στη μινωική κοινωνία.

Κοινωνικά, οι Μινωίτες φαίνεται να ήταν σχετικά ισότιμοι, με στοιχεία που δείχνουν ότι οι γυναίκες κατείχαν σημαντικές θέσεις τόσο στη θρησκευτική όσο και στη δημόσια ζωή. Τοιχογραφίες και αντικείμενα απεικονίζουν γυναίκες να συμμετέχουν σε θρησκευτικές τελετές, γεγονός που υποδηλώνει ότι έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στην πνευματική και πιθανώς ακόμη και στην πολιτική σφαίρα. Αυτό το επίπεδο ισότητας των φύλων ήταν ασυνήθιστο για τους αρχαίους πολιτισμούς και συμβάλλει στην αντίληψη των Μινωιτών ως ειρηνικής και προοδευτικής κοινωνίας.

Οικονομική ευημερία και εμπόριο

Η μινωική οικονομία βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στη γεωργία, τη βιοτεχνία και το εμπόριο. Η εύφορη γη της Κρήτης επέτρεπε την καλλιέργεια διαφόρων καλλιεργειών, όπως σιτάρι, κριθάρι, ελιές και σταφύλια. Οι Μινωίτες διέπρεψαν επίσης στη χειροτεχνία, παράγοντας υψηλής ποιότητας κεραμικά, υφάσματα και μεταλλοτεχνία που ήταν περιζήτητα στο εμπόριο.

Οι Μινωίτες δημιούργησαν εκτεταμένα εμπορικά δίκτυα που έφτασαν μέχρι την Αίγυπτο, την Ανατολία και το Λεβάντε. Η στρατηγική τους θέση και οι προηγμένες ναυτικές τους ικανότητες τους επέτρεψαν να γίνουν κυρίαρχη εμπορική δύναμη στο Αιγαίο. Ο πλούτος που προέκυπτε από το εμπόριο συνέβαλε στη συνολική ευημερία και σταθερότητα της μινωικής κοινωνίας.

Σε αντίθεση με πολλούς άλλους αρχαίους πολιτισμούς που απέκτησαν πλούτο μέσω κατακτήσεων και λεηλασιών, οι Μινωίτες βασίστηκαν σε ειρηνικές εμπορικές σχέσεις. Η απουσία οχυρώσεων γύρω από τις μινωικές πόλεις και τα παλάτια υποδηλώνει ότι διατηρούσαν φιλικές σχέσεις με τους εμπορικούς εταίρους τους και δεν αντιμετώπιζαν σημαντικές στρατιωτικές απειλές.

Η ειρηνική φύση του Μινωικού Πολιτισμού

Η αντίληψη ότι οι Μινωίτες ήταν ένας ειρηνικός πολιτισμός υποστηρίζεται από διάφορους βασικούς παράγοντες:

1. **Έλλειψη οχυρώσεων:** Η απουσία αμυντικών τειχών γύρω από τα μινωικά ανάκτορα και τους οικισμούς δείχνει ότι οι Μινωίτες δεν έδιναν προτεραιότητα στη στρατιωτική άμυνα. Αυτό υποδηλώνει μια κοινωνία που αισθανόταν ασφαλής και δεν συμμετείχε σε συχνές πολεμικές συγκρούσεις^[3].
2. **Καλλιτεχνικά θέματα:** Η μινωική τέχνη απεικονίζει κυρίως σκηνές της φύσης, θρησκευτικές τελετουργίες και χαλαρές δραστηριότητες, παρά σκηνές πολέμου και βίας. Αυτή η εστίαση στην αρμονία και τον εορτασμό της ζωής έρχεται σε αντίθεση με την πιο μιλιταριστική τέχνη άλλων αρχαίων πολιτισμών.
3. **Εμπόριο έναντι κατακτήσεων:** Οι Μινωίτες οικοδόμησαν τον πλούτο και την επιρροή τους μέσω του εμπορίου και όχι μέσω της στρατιωτικής κατάκτησης. Τα εκτεταμένα εμπορικά τους δίκτυα και η υψηλή ποιότητα των προϊόντων τους αντανακλούν μια κοινωνία που εκτιμούσε τις ειρηνικές οικονομικές ανταλλαγές.
4. **Κοινωνική δομή:** Η σχετικά ισότιμη φύση της μινωικής κοινωνίας, με σημαντικούς ρόλους για τις γυναίκες τόσο στη θρησκευτική όσο και στη δημόσια ζωή, υποδηλώνει έναν πολιτισμό που εκτιμούσε τη συνεργασία και τη συμμετοχικότητα έναντι της ιεραρχικής κυριαρχίας.
5. **Θρησκευτικές πρακτικές:** Η έμφαση των Μινωιτών στις θεότητες της γονιμότητας και της φύσης, καθώς και οι τελετουργικές πρακτικές τους, υποδηλώνουν μια κοινωνία βαθιά συνδεδεμένη με τον φυσικό κόσμο, που ενδιαφερόταν για τον κύκλο ανανέωσης της ζωής, παρά για την καταστροφή που συνδέεται με τον πόλεμο^[4].

Παρακμή και κληρονομιά

Παρά τον ειρηνικό τους χαρακτήρα, οι Μινωίτες δεν ήταν απρόσβλητοι σε εξωτερικές απειλές και φυσικές καταστροφές. Γύρω στο 1450 π.Χ., πολλά από τα μινωικά ανάκτορα καταστράφηκαν, πιθανώς λόγω ενός συνδυασμού παραγόντων, όπως ήταν σεισμοί, ηφαιστειακές εκρήξεις (όπως η έκρηξη της Θήρας) και εισβολές των Μυκηναίων από την ηπειρωτική Ελλάδα. Οι Μυκηναίοι κατέλαβαν τελικά το νησί, σηματοδοτώντας το τέλος του Μινωικού πολιτισμού. Ωστόσο, η κληρονομιά των Μινωιτών έζησε μέσω της επιρροής τους στον μυκηναϊκό πολιτισμό και στους μεταγενέστερους ελληνικούς πολιτισμούς.

Νεολαία: μια εθνικιστική προσέγγιση είναι ακόμα ισχυρή

Δύο ομάδες εστίασης οργανώθηκαν με νέους, μαθητές του δημόσιου σχολείου "2^ο Γυμνάσιο Γλυκών Νερών" στις 20 Μαΐου 2024. Η μία ομάδα εστίασης οργανώθηκε με περίπου 20

μαθητές της Δευτέρας τάξης του Γυμνασίου, ενώ στην ομάδα εστίασης συμμετείχαν περίπου 40 μαθητές από την Τρίτη τάξη.

Οι ομάδες εστίασης διεξήχθησαν από κοινού από τους δύο Έλληνες εταίρους, το Κέντρο Ανώτερης Εκπαίδευσης Θεατρικών Σπουδών που εκπροσωπήθηκε από τον Νικόλα Καμτσή και την Action Synergy, που εκπροσωπήθηκε από τον Κώστα Διαμαντή Μπαλάσκα, παρουσία και των καθηγητών ιστορίας των τάξεων. Οι ερευνητές έδωσαν δύο post-it σημειώματα στους νέους που συμμετείχαν, ζητώντας τους να γράψουν στο ένα τι τους αρέσει και στο άλλο τι δεν τους αρέσει στην Ιστορία. Με βάση τις απαντήσεις τους σε αυτές τις ερωτήσεις, οργανώθηκε μια συζήτηση.

Πολλοί μαθητές και στις δύο τάξεις προσδιόρισαν ως αγαπημένες ιστορικές περιόδους τις περιόδους που συμπίπτουν με την περίοδο επέκτασης του ελληνικού κράτους: Η Ελληνική Επανάσταση του 1821, η περίοδος της "Μεγάλης Ιδέας" (η επέκταση του ελληνικού κράτους σε κάθε περιοχή όπου ζουν Έλληνες στα Βαλκάνια και στη Μικρά Ασία) στις αρχές του 20ου αιώνα και η περίοδος του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ορισμένοι μαθητές προσδιόρισαν επίσης ως αγαπημένες τους ιστορικές περιόδους κάποιες περιόδους που συνδέονταν με την εξάπλωση του χριστιανισμού και της ορθοδοξίας.

Ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν ένας χαρακτήρας της ιστορίας που εκτιμήθηκε από τους μαθητές μαζί με τους ήρωες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, τον Βασίλειο Β' Βουλγαροκτόνο (Βυζαντινός Αυτοκράτορας, διάσημος για τη "θανάτωση των Βουλγάρων" - *Βουλγαροκτόνος*) και τον Ελευθέριο Βενιζέλο (Πρωθυπουργός των αρχών του 20ου αιώνα που συνδέθηκε με τη "Μεγάλη Ιδέα"). Από την άλλη πλευρά, ήταν επίσης λιγότεροι οι μαθητές που ανέφεραν ότι το αγαπημένο τους ιστορικό πρόσωπο ήταν ένας ποιητής (όπως ο Ελύτης) ή ένας συγγραφέας (όπως ο Καζαντζάκης).

Πολλοί μαθητές και από τις δύο τάξεις ανέφεραν ότι τους αρέσουν οι πολεμικές περίοδοι και ότι ενδιαφέρονται για τους τρόπους με τους οποίους διεξήχθησαν οι πόλεμοι. Οι περισσότεροι μαθητές ανέφεραν ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για τον πόλεμο παρά για τις ειρηνικές περιόδους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι πολεμικές περίοδοι έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που εκτιμούν οι μαθητές, όπως δράση, περιπέτεια, χαρισματική ηγεσία, ηρωισμός κ.ά., χαρακτηριστικά που οι μαθητές βλέπουν και εκτιμούν και στις ταινίες και τα βιντεοπαιχνίδια. Οι μαθητές ανέφεραν ότι δεν βλέπουν τη δράση και την περιπέτεια στην ιστορία της τέχνης (ακόμη και αν παραδέχονται ότι η ιστορία της τέχνης αφηγείται επίσης ιστορίες) επειδή βλέπουν μόνο το τελικό προϊόν και όχι τη διαδικασία που οδηγεί στη δημιουργία του. Ορισμένοι μαθητές ανέφεραν επίσης ότι οι πολεμικές περίοδοι συνδέονται με την πρόοδο της επιστήμης.

Μια μειοψηφία μαθητών δήλωσε ότι εκτιμά τις ειρηνικές περιόδους επειδή συνδέονται με την πρόοδο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων και την ιστορία της τέχνης. Ορισμένοι μαθητές επεσήμαναν ότι τους αρέσει να ανιχνεύουν την ιστορική συνέχεια που οδηγεί στις μέρες μας.

Υπήρξαν σχόλια όπως "δεν μου αρέσει που πολλοί άνθρωποι πέθαναν χωρίς λόγο", ενώ αν δεν υπήρχαν πόλεμοι "οι άνθρωποι θα μπορούσαν να είναι πιο δημιουργικοί".

Οι μαθητές συνδέουν επίσης την ιστορία με την εθνική ιστορία (πιθανώς λόγω του τρόπου διδασκαλίας της ιστορίας στα σχολεία). Δηλώσεις όπως "Μου αρέσει να μαθαίνω την ιστορία της χώρας μου" αναφέρονταν συχνά, ενώ στην ερώτηση "Αν θα σας ενδιέφερε να μάθετε για την ιστορία άλλων χωρών" η πιο συχνή απάντηση ήταν "ναι, αλλά πρώτα την ιστορία της χώρας μου". Από την άλλη πλευρά, υπήρχαν ορισμένοι μαθητές που εκτιμούσαν την ευκαιρία να μάθουν για την ιστορία άλλων χωρών.

Ένα κοινό πράγμα, που δεν αρέσει στους μαθητές στην ιστορία, είναι ο τρόπος με τον οποίο διδάσκεται στα σχολεία. Δήλωσαν ότι δίνεται έμφαση στις ημερομηνίες, στην απομνημόνευση και ότι συνήθως δεν διδάσκεται με ελκυστικό τρόπο. Ένα χαρακτηριστικό σχόλιο ήταν: "Νομίζω ότι η ιστορία γράφεται με τέτοιο τρόπο ώστε να τη μαθαίνουμε μόνο για να δίνουμε εξετάσεις και δεν τη μαθαίνουμε επειδή το θέλουμε. Γράφουμε τις εξετάσεις και μετά την ξεχνάμε". Τα σχολικά βιβλία επικρίνονται επίσης ως κακογραμμένα, ενώ παράλληλα εξαιρούν την πρόσφατη ιστορία - η περίοδος μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο απουσιάζει εντελώς από τα μαθήματα ιστορίας.

Σε ένα σχόλιο αναφέρθηκε ότι "ένα αρνητικό στοιχείο της ιστορίας είναι η παραπληροφόρηση και η υπερβολή ορισμένων ιστορικών σχετικά με τα γεγονότα. Έτσι δεν διδάσκεται σωστά και υπάρχει σύγχυση μεταξύ αλήθειας, υπερβολής και ψεύδους". Όταν ζητήθηκε από τον μαθητή να αναλύσει περαιτέρω αυτό το σχόλιο, ο μαθητής ανέφερε παραδείγματα άλλων χωρών (κυρίως της Βόρειας Μακεδονίας και της Τουρκίας) που διδάσκουν ψευδείς πληροφορίες για την ελληνική ιστορία. Όταν ρωτήθηκαν για το αν είναι δυνατόν η ελληνική ιστορία να περιλαμβάνει και παραπληροφόρηση για άλλες χώρες, η απάντησή τους ήταν αρνητική. Άλλοι μαθητές ανέφεραν ότι η παραπληροφόρηση διαδίδεται από την κυβέρνηση, ενώ άλλοι σχολίασαν ότι η παραπληροφόρηση γίνεται μέσω της δημοσιογραφίας και όχι μέσω της ιστορίας.

Προκειμένου να βελτιωθεί ο τρόπος διδασκαλίας της ιστορίας, πρότειναν να χρησιμοποιηθούν βίντεο και ταινίες για τη διδασκαλία της ιστορίας, να προστεθεί θέατρο και διαδραστικές δραστηριότητες. Πρότειναν επίσης να χρησιμοποιούνται διάφορες πηγές και να επικεντρώνονται περισσότερο στην αφήγηση ιστοριών και λιγότερο στις ημερομηνίες.

Σε κάθε περίπτωση, οι μαθητές θεωρούν την ιστορία χρήσιμο μάθημα. Ένας μαθητής ανέφερε ότι "είναι ένα απαραίτητο μάθημα για όλους, γιατί αν κάποιος δεν γνωρίζει την ιστορία του εαυτού του και του έθνους του, δεν μπορεί να συνεχίσει τη ζωή του".

Οικοδόμοι της ειρήνης: Η ιστορία της τέχνης είναι μια ιστορία της ειρήνης

Για το μέρος της έρευνας που φορούσε τους οικοδόμους της ειρήνης, πραγματοποιήθηκαν αρκετές συνεντεύξεις με άτομα που εργάζονται με νέους για την ειρήνη από διαφορετικές θέσεις.

Μία από τις σημαντικότερες ομάδες-στόχος που εργάζονται με τα παιδιά για την ειρήνη μέσω της ιστορίας είναι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν ιστορία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στις 11 Μαΐου, πραγματοποιήθηκε μια ομάδα εστίασης με 9 καθηγητές ιστορίας στο θέατρο "Τόπος Αλλού".

Οι δάσκαλοι έκαναν σαφή διάκριση μεταξύ της ιστορίας της τέχνης και των μαθημάτων ιστορίας που μαθαίνουν οι νέοι στα σχολεία, τα οποία είναι κυρίως μια ιστορία πολέμων και συγκρούσεων. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι διδάσκουν την ιστορία των τεχνών ως μέσο για να μιλήσουν για την καθημερινή ζωή και την ειρηνική συνύπαρξη. Ορισμένοι από αυτούς χρησιμοποιούν επίσης παραδείγματα από τον κυκλαδικό πολιτισμό, όπως τα ακόλουθα:

"Στο βιβλίο της Α' Δημοτικού, για να τα πείσουμε, να τα κάνουμε να προσπαθήσουν, υπάρχει η εικόνα ενός ψαρά από τις Κυκλάδες. Σταματάω το μάθημα, παίρνω ένα παιδί και του λέω να γίνει το άγαλμα και βάζω το άλλο παιδί να φτιάξει το άγαλμα. Τους αφήνω να το κάνουν και να λένε ό,τι θέλουν και το απολαμβάνουν τόσο πολύ αυτό το πράγμα- γιατί τον έφτιαξαν έτσι αυτόν τον άνθρωπο, ποιος δεν τον αντέχει αυτόν τον άνθρωπο! Μπορούν να καταλάβουν ότι είναι ένας ειρηνικός λαός, από το γεγονός ότι έχουν μακιγιάζ. Τους δείχνω μια εικόνα από τις Μυκήνες που έχει λιοντάρια, όπλα, πολεμικά πράγματα, ενώ η άλλη έχει πουλιά, γαζέλες, οι γυναίκες είναι μακιγιαρισμένες, φορούν κοσμήματα, δείχνουν μικρά παιδιά. Τους αρέσουν τόσο πολύ αυτά τα πράγματα, είναι στην αρχή βέβαια. Τους ρωτάω πώς μπορούμε να καταλάβουμε ότι ήταν ειρηνικά; Από τα χιλιάδες χρώματα που έχει πάνω του ένα ψάρι!"

Μια άλλη κοινή δήλωση των εκπαιδευτικών ήταν ότι τα βιβλία ιστορίας και γενικά η διδακτέα ύλη της ιστορίας στα σχολεία επικεντρώνεται στην εθνική αφήγηση και σε ορισμένους μύθους. *"Πιστεύουν ότι οι Έλληνες είναι τόσο ωραίοι τύποι που θα είχαν νικήσει τους Πέρσες αν δεν ήταν ο Εφιάλτης. Και δεν καταλαβαίνουν ότι κάποιοι άνθρωποι ήρθαν από την Αυστρία για να πολεμήσουν. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο κάποιοι από αυτούς γίνονται υποστηρικτές ακροδεξιών κομμάτων. Πιστεύουν ότι όλα είναι εύκολα. Και τους λείπει πολύ η γεωγραφία. Υπάρχουν τρία χρόνια τώρα που έχω καταλάβει ότι δεν ξέρουν πού είναι τι". Άλλοι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι για να επιλύσουν αυτό το πρόβλημα έχουν βάλει κουρτίνες με χάρτες στις τάξεις.*

Ένα άλλο σχόλιο σχετικά με τον εθνικό τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας ήταν το ακόλουθο: "Ας πούμε, η Μπουμπουλίνα, την επαινούμε, αλλά πώς σκότωσε τους Τούρκους; Ξέρουν τι είχε στο σπαθί της. Κανονικά πιστεύω στην ιστορία, πρέπει να λέγεται με το όνομά της, ακόμα κι αν σε προσβάλλει ως λαός. Γιατί δεν είμαστε μόνο εμείς, κάθε ιστορία έχει και τα αρνητικά της. Ας πούμε, αν πας στη Σκανδιναβία, υπάρχει ένας "Δρόμος του αίματος", επειδή έγινε, λόγω της συμπλοκής, χύθηκε αίμα, έτρεξε αίμα. Παντού υπάρχουν τέτοια παραδείγματα. Έτσι, είναι καλό να λέμε τα πάντα στην ιστορία, γιατί έτσι θα ξέρουμε ποιοι ήμασταν. Δεν ήμασταν αποκλειστικά και μόνο τέλειοι. Δεν ήμασταν μόνο καλοί. Είχαμε και τις αρνητικές μας πλευρές, και αν τις μάθουμε από μικρή ηλικία, νομίζω ότι θα μας βοηθήσει περισσότερο στο να διορθωθούμε και να γίνουμε καλύτεροι. Ενώ αν τις κρύβουμε και υπάρχει μόνο μια θετική πλευρά σε ό,τι κάνουμε, τότε δημιουργείται αλαζονεία και δεν κάνουμε σωστά τα πράγματα. Πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία".

Ωστόσο, η ιστορία είναι ένα θέμα που θα μπορούσε να είναι πολύ ελκυστικό για τους νέους. "Αυτό που είδα φέτος και τους άρεσε πολύ είναι, για παράδειγμα, ένα animation με υπεραπλούστευση της ιστορίας! Τους άρεσει πολύ! Και το ξέρω, το βλέπουν στο Tik Tok αυτό, μόνοι τους. Η τέχνη είναι εκτός, δεν υπάρχει τέχνη στο λύκειο τουλάχιστον, ούτε καν στο γυμνάσιο".

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με τον Κώστα Πασχαλίδη, προϊστορικό αρχαιολόγο, επιμελητή αρχαιοτήτων της προϊστορικής συλλογής του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου και πρόεδρο του Συλλόγου Αρχαιολόγων Ελλάδος, εκείνος αναφέρθηκε στη σημασία των επισκέψεων στα μουσεία για τους νέους, ώστε να μπορούν να μάθουν και να εκτιμήσουν την ιστορία της τέχνης και την ιστορία της ειρήνης. Ωστόσο, οι επισκέψεις στα μουσεία πρέπει να οργανώνονται με τρόπο που να είναι ενδιαφέρων και ελκυστικός για τους συμμετέχοντες μαθητές. Η συνέντευξη επικεντρώθηκε στον κυκλαδικό πολιτισμό, τονίζοντας ιδιαίτερα την έννοια της "Ραχ Cycladica" ως περίοδο ειρήνης και ευημερίας στην αρχαιότητα, ιδίως κατά τη διάρκεια της μεσοκυκλαδικής περιόδου. Η εποχή αυτή γνώρισε σημαντικές εξελίξεις στην τέχνη, τις κοινωνικές δομές, τους οικισμούς και την αύξηση του πληθυσμού, που διευκολύνθηκαν από τις ευνοϊκές φυσικές και ανθρώπινες συνθήκες.

Ο Παναγιώτης Χριστοδούλου είναι συγγραφέας και διευθυντής του "Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού", μιας ΜΚΟ που ασχολείται με τα δικαιώματα των παιδιών. Η συνέντευξη μαζί του διεξήχθη μέσω zoom. Τα πιο σημαντικά στοιχεία που ανέφερε ήταν τα εξής

Σημασία της γνώσης και της εκπαίδευσης: Η γνώση είναι ζωτικής σημασίας για τη διαρκή ειρήνη, ενώ η παραπληροφόρηση και η προκατάληψη τροφοδοτούν τις συγκρούσεις. Η εκπαίδευση και οι πολιτιστικές ανταλλαγές είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως σε περιοχές που είναι επιρρεπείς σε συγκρούσεις, όπως τα Βαλκάνια.

Συμμετοχή των νέων: Οι νέοι πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Χρειάζονται πολιτικά εργαλεία και εκπαίδευση για να αναγνωρίζουν και να αντιδρούν έγκαιρα στη βία και την αδικία, αποτρέποντας την ομαλοποίηση της βίας.

Ανοιχτός διάλογος: Ο ανοιχτός διάλογος είναι απαραίτητος για την κατανόηση και την ενσυναίσθηση, εξουδετερώνοντας τις συνέπειες του τραύματος και των παραπονημένων πληροφοριών που διαιωνίζουν τις διαιρέσεις.

Ο ρόλος των τεχνών στην οικοδόμηση της ειρήνης: Οι τέχνες, ιδίως το θέατρο, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προσέγγιση των κοινοτήτων, στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, της ενσυναίσθησης και της αλληλεγγύης.

Πολιτική μνήμης και ακτιβισμός: Είναι σημαντικό να καταγράψουμε και να θυμόμαστε θετικά παραδείγματα ειρηνευτικών προσπαθειών και αντιπολεμικού ακτιβισμού για να παρέχουμε εναλλακτικές ιστορικές προοπτικές και να ενισχύουμε μια κουλτούρα ειρήνης.

Προσαρμοσμένες και οριζόντιες προσεγγίσεις: Οι δραστηριότητες οικοδόμησης της ειρήνης θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ειδικές ανάγκες κάθε ομάδας, εξασφαλίζοντας την ασφάλεια και την εθελοντική συμμετοχή. Η οριζόντια δυναμική των ομάδων, χωρίς εξουσιαστικές φιγούρες, είναι απαραίτητη για την εμπιστοσύνη και τον ανοιχτό διάλογο.

Θετικές και ευγενικές προσεγγίσεις: Μια χαρούμενη, ευγενική προσέγγιση, ακόμη και σε σοβαρό πλαίσιο, μπορεί να διευκολύνει την οικοδόμηση της κοινότητας και τη θετική αλλαγή.

Η ιστορία ως σειρά ελεύθερων επιλογών: Η κατανόηση της ιστορίας ως μια σειρά ελεύθερων επιλογών, αντί για κυκλικά ή προκαθορισμένα γεγονότα, δίνει έμφαση στην προσωπική και συλλογική ευθύνη για την πρόληψη των συγκρούσεων και την επιλογή της ειρήνης.

Πηγές

<https://catalogimages.wiley.com/images/db/pdf/9781119098157.excerpt.pdf>

https://en.wikipedia.org/wiki/Cycladic_culture

<https://www.britannica.com/art/Western-sculpture/The-Early-Bronze-Age-3000-2000-bce>

<https://pressbooks.bccampus.ca/cavestocathedrals/chapter/cycladic/>

<https://study.com/academy/lesson/the-cyclades-history-culture.html>

<https://www.greekboston.com/culture/ancient-history/cycladic-culture/>

<https://www.greece-is.com/unraveling-mysteries-early-cycladic-culture/>

Erle, Jason. *Εμπόριο και πολιτισμός στα κυκλαδίτικα νησιά κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού*. IFA/NYU 2008.

Δούμας Χρήστος, *Οι Κυκλάδες: Κυκλάδες: Από την Εποχή του Χαλκού στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία*, εκδ. Studies in Mediterranean Archeology, 1977.

Fitton, J. Lesley. *The Discovery of the Greek Bronze Age*. Harvard University Press, 1996.

Getz-Gentle, Pat. *Early Cycladic Sculpture*. Εκδόσεις Getty, 1994.

Κοπάκα, Κατερίνα, "Ο Μίνως Καλοκαιρινός και η πρώτη ανασκαφή του στην Κνωσό" στο *Τα μεγάλα νησιά: Studies of Crete and Cyprus presented to Gerald Cadogan*, 2015.

Μαρινάτου Ναννώ. *Μινωική θρησκεία: ΜΙΝΩΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: Τελετουργία, εικόνα και σύμβολο*. University of South Carolina Press, 1993.

Θεόδωρος Γούπας, "Η Μινωική Κρήτη", Εκδόσεις Κέδρος, 2005.

Παπαγιαννοπούλου, Χρυσούλα. *Κυκλαδικό εμπόριο: Μια νέα αναλυτική προσέγγιση*. Austrian Academy of Sciences Press, 2016.

[1] Κόπακα Κατερίνα, "Ο Μίνως Καλοκαιρινός και η πρώτη ανασκαφή του στην Κνωσό".

[2] Θεόδωρος Γούπας, "Η Μινωική Κρήτη", Εκδόσεις Κέδρος.

[3] Fitton, J. Lesley. "Η ανακάλυψη της Ελληνικής Εποχής του Χαλκού".

[4] Μαρινάτος, Ναννο. "Μινωική θρησκεία: ΜΙΝΩΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ: Τελετουργία, Εικόνα και Σύμβολο.

Η πόλη της Doclea: Ένα μάθημα ευημερίας σε μια ζώνη χωρίς πόλεμο

Ίδρυμα Προώθησης της Επιστήμης του Μαυροβουνίου: Μαυροβούνιο

Vuk Vučerković

Εισαγωγή

Η Doclea, επίσης γνωστή ως Duklja, ήταν μια αρχαία ρωμαϊκή πόλη που βρισκόταν κοντά στη σημερινή Ποντγκόριτσα του Μαυροβουνίου. Ιδρύθηκε τον 1ο αιώνα μ.Χ. και αποτέλεσε σημαντικό αστικό κέντρο της ρωμαϊκής επαρχίας της Δαλματίας. Τα ερείπια της πόλης σήμερα προσφέρουν ένα παράθυρο στο πλούσιο ιστορικό μωσαϊκό της περιοχής, που συνδυάζει ρωμαϊκές, βυζαντινές και πρώιμες σλαβικές επιρροές. Αυτή η έρευνα στοχεύει να διερευνήσει τη σχέση της Doclea με την ιστορία του Μαυροβουνίου, να διερευνήσει εναλλακτικές ιστορικές αφηγήσεις αλληλεγγύης και συνύπαρξης, να αναδείξει περιόδους ειρήνης και να εξετάσει τα πολιτιστικά και υλικά χαρακτηριστικά της περιόδου. Επιπλέον, εμβαθύνει στις παραδοσιακές και εναλλακτικές αντιλήψεις του ηρωισμού στον πολιτισμό του Μαυροβουνίου.¹⁶

¹⁶ Είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ της Duklja της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, μιας πόλης που δημιουργήθηκε τον πρώτο αιώνα, και της Duklja του σλαβικού κράτους που ιδρύθηκε από τη δυναστεία των Μαυροβούνιων Vojislavljević, η οποία δημιουργήθηκε τον 10ο αιώνα.

Αεροφωτογραφία από τα απομεινάρια της πόλης Duklja από τον Mcironic

Σχέση με την Ιστορία στο Μαυροβούνιο

Η Doclea ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της βασιλείας του αυτοκράτορα Βεσπασιανού και γρήγορα εξελίχθηκε σε ζωτικό αστικό κέντρο. Η θέση της κατά μήκος των σημαντικών εμπορικών δρόμων της εποχής και τα εύφορα εδάφη της συνέβαλαν στην ταχεία ανάπτυξή της. Η Doclea έγινε Δήμος (municipium) το έτος 10 μ.Χ., αποκτώντας το καθεστώς και τα δικαιώματα μιας αυτοδιοικούμενης πόλης σύμφωνα με το ρωμαϊκό δίκαιο. Άκμασε υπό ρωμαϊκή κυριαρχία, αποτελώντας ουσιαστικό μέρος της διοικητικής και οικονομικής δομής της περιοχής.

Η Doclea είναι κομβικής σημασίας για την κατανόηση της ιστορικής εξέλιξης του Μαυροβουνίου. Αποτελεί παράδειγμα της ρωμαϊκής επιρροής που διείσδυσε στα Βαλκάνια, θέτοντας τις βάσεις για τις μετέπειτα πολιτιστικές και αρχιτεκτονικές εξελίξεις. Τα απομεινάρια αυτής της πόλης παρέχουν κρίσιμες πληροφορίες για τη διαδικασία της «ρωμαιοποίησης» στην περιοχή, τη μετάβαση στη βυζαντινή κυριαρχία και τις πρώιμες αλληλεπιδράσεις με τους σλαβικούς πληθυσμούς. Η μελέτη της Doclea βοηθά στην ανίχνευση της συνέχειας και των αλλαγών στον πολιτιστικό και κοινωνικό ιστό του Μαυροβουνίου από την αρχαιότητα έως τη μεσαιωνική περίοδο. Τα ερείπια της Doclea αποτελούν ουσιαστικό σύνδεσμο με το αρχαίο παρελθόν του Μαυροβουνίου, αναδεικνύοντας την ενσωμάτωση της περιοχής στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Η σύνδεση αυτή υπογραμμίζει τις μακροχρόνιες ιστορικές και πολιτιστικές επιρροές που διαμόρφωσαν το Μαυροβούνιο, τονίζοντας τη σημασία του ως ενός τόπου που είναι σταυροδρόμι διαφόρων πολιτισμών.

Περίοδοι ειρήνης στη Doclea

Παρά την ταραχώδη ιστορία της, η περιοχή γύρω από την Doclea γνώρισε αρκετές περιόδους σχετικής ειρήνης. Η Pax Romana (27 π.Χ. έως 180 μ.Χ.) είναι μια αξιοσημείωτη εποχή κατά την οποία η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, συμπεριλαμβανομένης της Doclea, απολάμβανε σταθερότητα και ευημερία. Η περίοδος αυτή επέτρεψε σημαντική οικονομική ανάπτυξη, αρχιτεκτονική ανάπτυξη και πολιτιστική άνθηση.

Χαρακτηριστικά των ειρηνικών περιόδων

Μοτίβο πέτρινης γλυπτικής από τα αρχιτεκτονικά απομεινάρια της πόλης - φωτογραφία της Marianne van Twillert

Αρχιτεκτονική: Τα ερείπια της Doclea αποκαλύπτουν μια πόλη χτισμένη με τις κλασικές ρωμαϊκές αρχιτεκτονικές αρχές. Οι βασικές κατασκευές περιλαμβάνουν το φόρουμ, τη βασιλική, τους ναούς, τα λουτρά και τα οικιστικά κτίρια. Το φόρουμ χρησίμευε ως το κέντρο της δημόσιας ζωής, όπου συνέκλιναν οι πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Τα καλοδιατηρημένα απομεινάρια αυτών των κτιρίων αναδεικνύουν τη ρωμαϊκή μηχανική και πολεοδομική ικανότητα.

Υποδομές: Οι προηγμένες υποδομές, όπως υδραγωγεία, δρόμοι και συστήματα αποχέτευσης, ήταν χαρακτηριστικό γνώρισμα της Doclea. Οι εγκαταστάσεις αυτές υποστήριζαν τον πληθυσμό της πόλης, διευκόλυναν το εμπόριο και βελτίωναν τη δημόσια υγεία. Τα υδραγωγεία, ειδικότερα, αναδεικνύουν την τεχνογνωσία των Ρωμαίων στη διαχείριση του νερού, εξασφαλίζοντας αξιόπιστη παροχή νερού στην πόλη.

Το κύπελλο της Ποντγκόριτσα - ένα μοναδικό έργο τέχνης της ύστερης αρχαιότητας - είναι ένα γυάλινο δοχείο με βιβλιογραφικό μοτίβο στο εξωτερικό του. Φωτογραφία από το New Ancient Duklja VI, 2015, 77-108 του Miloš M. Živanović.

Γλώσσα και αλφάβητο: Χρησιμοποιήθηκε σε επίσημες επιγραφές, νομικά έγγραφα και στην καθημερινή επικοινωνία. Αυτή η γλωσσική κληρονομιά επηρέασε την ανάπτυξη των τοπικών διαλέκτων και τα ποσοστά αλφαριθμητισμού. Οι επιγραφές που βρέθηκαν στην πόλη παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για το γλωσσικό και πολιτιστικό τοπίο της εποχής.

Τέχνη και μουσική: Η ρωμαϊκή τέχνη και η μουσική ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής στη Doclea. Τα αρχαιολογικά ευρήματα, όπως ψηφιδωτά, γλυπτά και τοιχογραφίες, υποδηλώνουν μια ζωντανή καλλιτεχνική παράδοση. Αυτά τα έργα τέχνης συχνά απεικόνιζαν μυθολογικές σκηνές, την καθημερινή ζωή και τη θρησκευτική εικονογραφία. Μουσικά όργανα και αναπαραστάσεις μουσικών παραστάσεων υποδηλώνουν ότι η μουσική έπαιζε σημαντικό ρόλο σε κοινωνικά και θρησκευτικά πλαίσια.

Απομεινάρια ψηφιδωτών της πόλης Duklja φωτογραφία του Balkan Heritage Foundation

Έθιμα και καθημερινή ζωή

Η κοινωνική ιεραρχία της Doclea αντανakλούσε εκείνη της Ρώμης, με σαφή διάκριση μεταξύ της ελίτ και των απλών πολιτών. Η διάταξη της πόλης, με τους δημόσιους χώρους και τις κατοικίες της, αντανakλά αυτή την κοινωνική διαστρωμάτωση. Το φόρουμ, τα λουτρά και το αμφιθέατρο αποτελούσαν βασικούς χώρους κοινωνικής αλληλεπίδρασης, όπου αναμειγνύονταν άνθρωποι με διαφορετικό υπόβαθρο.

Η θρησκευτική ζωή στη Doclea ήταν ποικίλη, με στοιχεία παγανιστικής λατρείας και πρώιμων χριστιανικών πρακτικών. Ναοί αφιερωμένοι σε ρωμαϊκούς θεούς, όπως ο Δίας και η Διάνα, συνυπήρχαν με πρώιμες χριστιανικές εκκλησίες. Αυτός ο θρησκευτικός πλουραλισμός αντανakλά τη μεταβατική περίοδο από τον παγανισμό στον χριστιανισμό, που χαρακτηρίζεται από ανοχή και ενσωμάτωση διαφορετικών συστημάτων πίστης.

Εναλλακτικές ιστορικές αφηγήσεις

Αφηγήσεις αλληλεγγύης και συνύπαρξης: Ωστόσο, η ιστορία της Doclea περιλαμβάνει επίσης περιόδους που χαρακτηρίζονται από συνεργασία και ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ διαφορετικών ομάδων. Τα αρχαιολογικά στοιχεία της πόλης υποδηλώνουν ένα μείγμα ρωμαϊκών, ιλλυρικών και πρώιμων σλαβικών επιρροών, που αντανakλά ένα πολύπλοκο κοινωνικό μωσαϊκό. Οι ομάδες αυτές αλληλεπιδρούσαν μέσω του εμπορίου, μοιράζονταν δημόσιους χώρους και συμμετείχαν σε πολιτιστικές ανταλλαγές. Αυτό το πολυπολιτισμικό περιβάλλον προώθησε μια κοινότητα όπου συνυπήρχαν διαφορετικές εθνοτικές και πολιτιστικές ταυτότητες και συνέβαλαν στην ανάπτυξη της πόλης.

Η εξάπλωση του χριστιανισμού στη Doclea έγινε παράλληλα με τις υπάρχουσες παγανιστικές πρακτικές. Αυτή η περίοδος θρησκευτικής μετάβασης είδε την ενσωμάτωση χριστιανικών και παγανιστικών τελετουργιών, αποδεικνύοντας έναν βαθμό ανοχής και προσαρμοστικότητας. Η συνύπαρξη ναών αφιερωμένων σε ρωμαϊκούς θεούς και πρώιμων χριστιανικών εκκλησιών αναδεικνύει αυτόν τον θρησκευτικό συγκρητισμό.

Το εμπόριο αποτελούσε σημαντική πτυχή της ζωής στη Doclea, με τις αγορές της να προσελκύουν εμπόρους από διάφορες περιοχές. Αυτή η οικονομική δραστηριότητα καθιστούσε αναγκαία τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών ομάδων, καλλιεργώντας σχέσεις βασισμένες στο αμοιβαίο όφελος και τα κοινά συμφέροντα.

Εν κατακλείδι, η Doclea με το πλούσιο ιστορικό της πλαίσιο, προσφέρει μια πολύτιμη προοπτική για την ιστορία του Μαυροβουνίου. Εξερευνώντας εναλλακτικές ιστορικές αφηγήσεις, περιόδους ειρήνης και τα χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής εποχής, μπορούμε να αποκτήσουμε μια βαθύτερη κατανόηση του παρελθόντος της περιοχής. Επιπλέον, ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας του ηρωισμού ώστε να συμπεριλάβει ποικίλες μορφές που συνέβαλαν στην πολιτιστική και πνευματική ζωή παρέχει μια πιο περιεκτική και πολύπλευρη προοπτική για την κληρονομιά του Μαυροβουνίου. Η προσέγγιση αυτή όχι μόνο εμπλουτίζει την κατανόηση της ιστορίας μας, αλλά και προκαλεί και διευρύνει τις παραδοσιακές έννοιες του ηρωισμού, προσφέροντας νέα πρότυπα για τις μελλοντικές γενιές.

Οι παραδοσιακοί ήρωες του Μαυροβουνίου απεικονίζονται συχνά ως ισχυρές, μιλιταριστικές φιγούρες. Αυτό το αρχέτυπο είναι παρόμοιο με εκείνο του Marko Miljanon στην επική ποίηση του Μαυροβουνίου, ο οποίος εξυμνείται για τη σωματική του δύναμη και τις πολεμικές του ικανότητες. Αυτοί οι ήρωες απεικονίζονται συχνά ως προστάτες του λαού τους, που μάχονται ενάντια σε εξωτερικές απειλές και υπερασπίζονται την τιμή και τη γενναιότητα. Ωστόσο, τέτοιες αναπαραστάσεις συνοδεύονται συχνά από αρνητικά χαρακτηριστικά, όπως η βία, η επιθετικότητα και η περιφρόνηση του κοινού καλού.

Εξετάζοντας κριτικά τους παραδοσιακούς ήρωες, μπορούμε να αποκαλύψουμε τις πολυπλοκότητες και τις αντιφάσεις του χαρακτήρα τους. Ενώ οι πολεμικές τους ικανότητες εξυμνούνται, οι βίαιες τάσεις και οι εγωιστικές τους πράξεις εγείρουν ερωτήματα σχετικά με τις αξίες που ενσαρκώνουν. Αυτή η επανεκτίμηση μπορεί να οδηγήσει σε μια πιο διαφοροποιημένη κατανόηση του ηρωισμού που υπερβαίνει τη σωματική δύναμη και τις πολεμικές δεξιότητες. Η εισαγωγή εναλλακτικών αφηγήσεων που αναδεικνύουν ήρωες της ειρήνης, της διπλωματίας και των πολιτιστικών επιτευγμάτων μπορεί να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη άποψη του ηρωισμού. Για παράδειγμα, μορφές που προώθησαν τις πολιτιστικές ανταλλαγές, προστάτευσαν κοινότητες ή συνέβαλαν σε πνευματικές και καλλιτεχνικές εξελίξεις μπορούν να εξυμνούνται ως ήρωες.

Εναλλακτικοί ήρωες και ηρωίδες

Διανοητικές και πολιτιστικές προσωπικότητες: Η ανάδειξη της συμβολής επιστημόνων, καλλιτεχνών και πολιτιστικών προσωπικοτήτων από την περιοχή προσφέρει μια διαφορετική οπτική του ηρωισμού. Τα άτομα αυτά, μέσω των πνευματικών και δημιουργικών τους προσπαθειών, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του Μαυροβουνίου. Για παράδειγμα, ο Petar II Petrović-Njegoš, πρίγκιπας, επίσκοπος και ποιητής, είναι γνωστός για τα λογοτεχνικά του έργα και τις προσπάθειές του να ενώσει τις φυλές του Μαυροβουνίου.

Ηρωίδες: Η ανάδειξη των ιστοριών των γυναικών που συνέβαλαν σημαντικά στις κοινότητές τους αμφισβητεί την ανδροκρατούμενη ηρωική αφήγηση. Αυτές οι γυναίκες μπορεί να ήταν ηγέτιδες, θεραπεύτριες ή πρωτοπόροι, τα επιτεύγματα των οποίων αξίζουν αναγνώρισης. Μια τέτοια μορφή είναι η Milica του Μαυροβουνίου, μια πριγκίπισσα γνωστή για τις διπλωματικές της ικανότητες και τις προσπάθειές της να προωθήσει την εκπαίδευση και την πολιτιστική ανάπτυξη στο Μαυροβούνιο.

Καθημερινοί ήρωες: Η αναγνώριση της συμβολής συνηθισμένων ανθρώπων που επέδειξαν θάρρος, καλοσύνη και ανθεκτικότητα στην καθημερινή τους ζωή μπορεί επίσης να διευρύνει τον ορισμό του ηρωισμού. Τα άτομα αυτά, μέσω των πράξεων και του χαρακτήρα τους, είχαν θετικό αντίκτυπο στις κοινότητές τους.

Σε συνέντευξή του για το *Montenegrin Topics*, ο καθηγητής Dr. Radovan Radonjić δήλωσε ότι η ιστορία του Μαυροβουνίου εξετάζεται μέσα από τέσσερις δυναστείες για τις οποίες δεν γνωρίζουμε πολλά και οι οποίες μαζί αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο της ιστορίας του Μαυροβουνίου. Τι θα κάνουμε με αυτά τα δύο τρίτα που ήταν ο χώρος πριν από τις δυναστείες, μεταξύ των δυναστειών και φυσικά μετά από αυτές, όταν κάποιος διόρθωσε τα λάθη και τις καταστροφικές συνέπειες ορισμένων δυναστειών; Το Μαυροβούνιο συνεχίζει να ζει ακόμη και μετά τις δυναστείες και χωρίς δυναστείες, και κάποιος έπρεπε να ξαναχτίσει τη χώρα πάνω στα ερείπια που άφησαν πίσω τους. Ήταν η κοινωνία της και οι πολίτες της ως φορείς κυριαρχίας!

Νεολαία στο Μαυροβούνιο: Απόψεις για την Ιστορία και την Εκπαίδευση για την Ειρήνη

Οι νέοι στο Μαυροβούνιο έχουν ποικίλες στάσεις και συναισθήματα για την ιστορία της χώρας τους, την παγκόσμια ιστορία και την Εκπαίδευση για την Ειρήνη. Οι απαντήσεις τους αποκαλύπτουν πολύπλοκες σχέσεις με το παρελθόν, τον τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας και τη σημασία των ιστορικών γεγονότων για τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους.

Στάσεις απέναντι στην ιστορία του Μαυροβουνίου

Πολλοί νέοι αισθάνονται βαθιά συνδεδεμένοι με την ιστορία του Μαυροβουνίου, θεωρώντας την πλούσια και εμπνευσμένη. Μια ερωτώμενη, η Sofija, λέει: "Η ιστορία του Μαυροβουνίου είναι εξαιρετικά πλούσια και πραγματικά ξεχωρίζει με πολυάριθμα κατορθώματα, προκαλώντας έτσι υπερηφάνεια και θαυμασμό σε μένα". Για πολλούς, η ιστορία δεν είναι απλώς μια σειρά γεγονότων, αλλά πηγή υπερηφάνειας και έμπνευσης για τη μελλοντική ανάπτυξη της χώρας. Ωστόσο, υπάρχει επίσης κριτική για την ελλιπή αναπαράσταση της ιστορίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, η οποία δημιουργεί αντίσταση στη μάθηση σε ορισμένους. Ο Slobodan σημειώνει: "Η ιστορία του Μαυροβουνίου δεν με ενδιέφερε, λόγω της πολύ κακής παρουσιάσής της μέσω της πρωτοβάθμιας και μέρους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Μαυροβούνιο".

Αγαπημένες ιστορικές στιγμές και φιγούρες

Όταν πρόκειται για αγαπημένες ιστορικές στιγμές, η μάχη του Νυčji Do και η εξέγερση της 13ης Ιουλίου αναφέρονται συχνά. Η Sofija τονίζει ιδιαίτερα τη μάχη του Νυčji Do: "Θα ξεχώριζα τη μάχη του Νυčji Do ως μια από τις αγαπημένες μου στιγμές στην εθνική ιστορία, επειδή, αν και ήταν σημαντικά λιγότεροι, οι Οθωμανοί νικήθηκαν από μια περήφανη ομάδα γενναίων Μαυροβούνιων". Επιπλέον, πολλοί εντυπωσιάζονται από γεγονότα όπως η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, βλέποντάς το ως σύμβολο του τέλους μιας εποχής και της έναρξης νέων ευκαιριών. Όσον αφορά τις ιστορικές προσωπικότητες, ο Ljubo Čurić και ο Koča Popović είναι μεταξύ των αγαπημένων, λόγω της συμβολής τους στον αγώνα κατά του φασισμού.

Αντιμετώπιση της ιστορίας στην Κοινότητα

Στην κοινότητα, η ιστορία μεταδίδεται συχνά προφορικά, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε παραποίηση των γεγονότων. Η Ksenija παρατηρεί: "Η ιστορία "μεταδίδεται" από στόμα σε στόμα, όπου ο καθένας λέει τη δική του εκδοχή των γεγονότων και προσθέτει μερικές λεπτομέρειες. Η μεθοδολογία της μελέτης και της κριτικής σκέψης σχεδόν δεν υπάρχει". Αυτό υποδηλώνει την ανάγκη για μια πιο επίσημη και δομημένη προσέγγιση στην εκμάθηση της ιστορίας.

Εκπαίδευση και Ιστορία

Η επίσημη εκπαίδευση στην ιστορία στο Μαυροβούνιο συχνά εξαντλείται στην απομνημόνευση γεγονότων από τα σχολικά βιβλία, κάτι που πολλοί νέοι θεωρούν ανεπαρκές. Η Sofija δηλώνει: «Η ιστορία στο εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να παρουσιάζεται ως καθοριστικής σημασίας για την κατανόηση της εθνικής ταυτότητας και του πολιτισμού, αλλά και για την κατανόηση της διαφορετικότητας, και όχι απλώς ως ένα μάθημα προς "απομνημόνευση"». Στο άτυπο εκπαιδευτικό σύστημα, η ιστορία μαθαίνεται συχνά μέσω συζητήσεων και του διαδικτύου, αλλά αυτό μπορεί να οδηγήσει στη διάδοση της παραπληροφόρησης».

Ο ρόλος του κράτους, των πολιτικών και των μέσων ενημέρωσης

Οι νέοι είναι επικριτικοί απέναντι στον τρόπο με τον οποίο το κράτος, οι πολιτικοί και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αντιμετωπίζουν την ιστορία, θεωρώντας ότι συχνά χρησιμοποιείται ως εργαλείο πολιτικής χειραγώγησης. Ο Slobodan λέει: "Από τη δική μου οπτική γωνία, η ιστορία μεταξύ των πολιτικών και των μέσων ενημέρωσης χρησιμοποιείται συχνά αντίθετα με τους ηθικούς κώδικες, ως όπλο στις πολιτικές εκστρατείες, συχνά γεμάτη παρερμηνείες". Το κράτος αντιμετωπίζει την ιστορία ως θεμέλιο της ύπαρξής του, αλλά συχνά όχι αρκετά βαθιά ή αμερόληπτα.

Συστάσεις για την εκμάθηση της ιστορίας

Οι νέοι συνιστούν πιο διαδραστική και προσανατολισμένη στον κριτικό στοχασμό ιστορική εκπαίδευση. Προτείνουν τη χρήση μεθόδων όπως κουίζ, παιχνιδιών και ιστοριών για να εμπλέξουν περισσότερο τους μαθητές. Η Sofija προτείνει: "Μέσω διαδραστικών κουίζ και

παιχνιδιών κατά τη διάρκεια του μαθήματος της ιστορίας, αποφεύγοντας την απλή ξερή απομνημόνευση πληροφοριών, πιστεύω ότι η ποιότητα της γνώσης θα βελτιωνόταν σημαντικά". Τονίζουν επίσης τη σημασία των μεθοδολογικών προσεγγίσεων και της κριτικής ανάλυσης, για να αποφευχθεί η εξάρτηση από την πολιτική προπαγάνδα και τις προγονικές ιστορίες.

Εκπαίδευση για την Ειρήνη

Η Εκπαίδευση για την Ειρήνη αναγνωρίζεται ως ζωτικής σημασίας για το μέλλον. Οι νέοι πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να μαθαίνουν για την ιστορία των συγκρούσεων και των ειρηνευτικών διαδικασιών, ώστε να οικοδομηθεί μια κουλτούρα ειρήνης. Η Ksenija λέει: "Η ιστορία πρέπει να μελετάται σκόπιμα, με έμφαση στην κριτική ανάλυση του λόγου και της μεθοδολογίας". Η σύσταση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη για βαθιά κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και των συνεπειών τους για την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος.

Συμπέρασμα

Οι νέοι στο Μαυροβούνιο έχουν σύνθετες και κριτικές απόψεις για την ιστορία και την Εκπαίδευση για την Ειρήνη. Αναγνωρίζουν τη σημασία της ιστορίας για την εθνική ταυτότητα, αλλά και την ανάγκη εκσυγχρονισμού του τρόπου διδασκαλίας και παρουσίασης της ιστορίας. Μέσω διαδραστικών μεθόδων και κριτικής ανάλυσης, η ιστορία μπορεί να γίνει πιο εμπνευσμένη και σχετική για τους νέους, συμβάλλοντας στην καλύτερη κατανόηση του παρελθόντος και στην οικοδόμηση της ειρήνης στο μέλλον.

Οικοδόμηση της ειρήνης και Εκπαίδευση για την Ειρήνη για τη νεολαία στο Μαυροβούνιο

Η οικοδόμηση της ειρήνης και η ειρηνευτική εκπαίδευση των νέων αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για την ενίσχυση του κοινωνικού ιστού στο Μαυροβούνιο. Πολυάριθμες οργανώσεις είναι αφιερωμένες στις αρχές της εκπαίδευσης για την ειρήνη, διεξάγοντας δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων για την εφαρμογή αυτών των αρχών. Ωστόσο, δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων της βαλκανικής χερσονήσου, απαιτούνται πρόσθετες επενδύσεις για την ευαισθητοποίηση των ανθρώπων σχετικά με τη σημασία της εκπαίδευσης για την ειρήνη.

Όλες οι δραστηριότητες που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των νέων είναι απαραίτητες και ωφέλιμες. Οι νέες γενιές αποτελούν το θεμέλιο της μελλοντικής κοινωνικής, πολιτιστικής και επιστημονικής προόδου και είναι απαραίτητο να επενδύσουμε στην εκπαίδευσή τους, να διευρύνουμε τους ορίζοντές τους και να ενισχύσουμε τις ικανότητές τους. Με τον τρόπο αυτό, συμβάλλουμε σε ένα σταθερό και ευημερούν μέλλον για τη χώρα μας.

Η Marija υπογραμμίζει ότι η Εκπαίδευση για την Ειρήνη είναι παρούσα μέσα από προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης, ενώ στην τυπική εκπαίδευση εμφανίζεται μέσα από εξωσχολικές δραστηριότητες που οργανώνονται από σχολικούς ψυχολόγους και παιδαγωγούς. Ωστόσο, η ζωή στα Βαλκάνια απαιτεί πολύ περισσότερες επενδύσεις για την ευαισθητοποίηση σχετικά με

αυτό το θέμα. Η Marija επισημαίνει επίσης πολυάριθμες προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης θετικών προτύπων και καθημερινών παραδειγμάτων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, γεγονός που εμποδίζει τη διαδικασία της εκπαίδευσης για την ειρήνη.

Η Milena τονίζει τη σημασία του τομέα της νεολαίας και των διεθνών οργανισμών όπως η RYCO, οι οποίοι προσπαθούν να φέρουν την Εκπαίδευση για την Ειρήνη στους νέους. Ο ακτιβισμός των νέων είναι ζωτικής σημασίας για την έναρξη θετικών αλλαγών και η Εκπαίδευση για την Ειρήνη πρέπει να αποτελεί μέρος αυτής της διαδικασίας. Η Εθνική Υπηρεσία Εθελοντισμού του Μαυροβουνίου, με τις εθελοντικές λέσχες της, αποτελεί παράδειγμα για το πώς οι νέοι μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε δραστηριότητες ειρήνης.

Η Βαλεντίνα, από το Κέντρο Εκπαίδευσης Πολιτών που ασχολείται ενεργά με τα θέματα της συμφιλίωσης, της δημοκρατίας και της μεταβατικής δικαιοσύνης, σημειώνει ότι η Εκπαίδευση για την Ειρήνη στην κοινότητά της συχνά παραμελείται. Πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν καλύτερες διασυνδέσεις μεταξύ τοπικών και διεθνών οργανισμών, για να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα και η ποιότητα της εκπαίδευσης για την ειρήνη. Η Βαλεντίνα προτείνει επίσης να εισαχθούν οι σπουδές για την ειρήνη ως μάθημα επιλογής στα σχολεία, γεγονός που θα επέτρεπε στους νέους να εμβαθύνουν σε θέματα ειρήνης και ανεκτικότητας.

Η Nađa, από το κεντρικό τμήμα του Μαυροβουνίου, τονίζει ιδιαίτερα την ανάγκη να ενσωματωθεί η Εκπαίδευση για την Ειρήνη στο καθημερινό σχολικό πρόγραμμα. Κατά τη γνώμη της, η επίσημη Εκπαίδευση για την Ειρήνη, υποστηριζόμενη από πρακτικά εργαστήρια και εθελοντικές δραστηριότητες, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη μείωση των εντάσεων και των προκαταλήψεων μεταξύ των νέων. Η Nađa προτείνει τη διοργάνωση τακτικών συζητήσεων σε πάνελ και λεσχών διαλόγου, όπου οι νέοι μπορούν να συζητούν ανοιχτά σημαντικά κοινωνικά ζητήματα.

Μία από τις κύριες προκλήσεις στην εκπαίδευση των νέων για την ειρήνη είναι η έλλειψη προτύπων και θετικών παραδειγμάτων στην καθημερινή ζωή και στα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, οι ιστορικές και πολιτικές εντάσεις, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις και οι πολιτικές επιρροές περιπλέκουν τη διαδικασία εκπαίδευσης για την ειρήνη. Οι νέοι συχνά δεν έχουν αρκετές ευκαιρίες για πρακτικές δραστηριότητες που θα τους επέτρεπαν να εφαρμόσουν τις θεωρητικές γνώσεις στην πράξη.

Για να γίνει πιο επιτυχημένη η Εκπαίδευση για την Ειρήνη, πρέπει να προσαρμοστεί στους νέους μέσω διαδραστικών εργαστηρίων, διαλέξεων και συζητήσεων. Η συμμετοχή των νέων σε διαδικασίες σε κρατικό επίπεδο, ο εθελοντισμός και άλλες ενεργές μορφές συμμετοχής μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της ενσυναίσθησης και της αίσθησης του ανήκειν στην κοινότητα.

Η προσέγγιση της εκπαίδευσης για την ειρήνη ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Σε πιο ανεπτυγμένους δήμους με μεγαλύτερο πληθυσμό, η εκπαίδευση είναι πιο προχωρημένη, ενώ τα βόρεια τμήματα της χώρας συχνά παραμελούνται. Οι μειονοτικές ομάδες, οι γυναίκες και τα οικονομικά μειονεκτούντα άτομα έχουν συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε

αυτά τα προγράμματα, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ισότιμη διαθεσιμότητα της εκπαίδευσης για όλους.

Για να βελτιωθεί η Εκπαίδευση για την Ειρήνη, η κοινωνία πρέπει να συνειδητοποιήσει καλύτερα τη σημασία της. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί ένα περιβάλλον στο οποίο κάθε άτομο να αισθάνεται υπεύθυνο για τη συμβολή του στην ειρήνη και τη σταθερότητα της κοινότητάς του. Μόνο με κοινές προσπάθειες μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που θα καλλιεργεί τις αξίες της ειρήνης και της ανεκτικότητας.

Βιβλιογραφία

Βιβλία και ακαδημαϊκές εκδόσεις:

- Fine, John V. A. "The Early Medieval Balkans: A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century ". University of Michigan Press, 1991.
- Wilkes, J. J. "Δαλματία". Harvard University Press, 1969. Το βιβλίο αυτό παρέχει πληροφορίες για τη ρωμαϊκή Δαλματία, συμπεριλαμβανομένης της πόλης Doclea.
- Benac, Alojz. "Προρωμαϊκή και Ρωμαϊκή περίοδος". Cambridge University Press, στο "The Cambridge Ancient History", τόμοι 11 και 12. 2.

Άρθρα και περιοδικά:

- Risan, D. "Ρωμαιοποίηση και αστικοποίηση στο Μαυροβούνιο". Στο **Acta Antiqua**, 2007. Το άρθρο αυτό εξετάζει τον αντίκτυπο του ρωμαϊκού πολιτισμού στις πόλεις του Μαυροβουνίου, συμπεριλαμβανομένης της Doclea.
- Kasumović, Hasan. "Ο ρόλος της Διοκλείας στο αρχαίο οδικό δίκτυο του Μαυροβουνίου".

Διαδικτυακοί πόροι:

- Καταχώριση στην Encyclopædia Britannica για το Doclea: [Encyclopædia Britannica](<https://www.britannica.com/place/Doclea>)
- "Ο αρχαιολογικός χώρος της Doclea" στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού του Μαυροβουνίου: [Υπουργείο Πολιτισμού του Μαυροβουνίου](<http://www.mku.gov.me/>)
- Καταχώριση στον Προσωρινό Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO για την Doclea: [Κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO](<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6323/>)

Πληροφορίες για τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους:

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ποντγκόριτσα: το μουσείο έχει πολλά εκθέματα από την περιοχή Doclea και παρέχει εκτενείς πληροφορίες για την ιστορία και τη σημασία της πόλης.
- Επισκέψεις σε επίσημες ιστοσελίδες και ακαδημαϊκές εργασίες που δημοσιεύονται από την Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών του Μαυροβουνίου: [Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών του Μαυροβουνίου](<https://www.canu.me/>)

Γενικά βιβλία ιστορίας: - Morrison: "A Concise History of Montenegro" του Kenneth Morrison. <https://sr.wikipedia.org/sr/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D1%98%D0%B0>
<https://montenegro-for.me/2014/03/doclea-duklja-montenegros-foremost-archeological-site/>
<https://www.meer.com/en/12897-mysterious-montenegrin-heritage>

Ηρεμία εν μέσω ποικιλομορφίας: Εξερευνώντας ειρηνικές περιόδους στην ιστορία του Κοσσυφοπεδίου

ArtPolis: Κοσσυφοπέδιο

Valdete Idrizi

Πρόλογος

Η ιστορία του Κοσσυφοπεδίου κυριαρχείται συχνά από αφηγήσεις συγκρούσεων: αγώνες για αυτονομία, πόλεμοι για ανεξαρτησία και η συνεχιζόμενη αναζήτηση διεθνούς αναγνώρισης. Ενώ τα γεγονότα αυτά είναι αναμφισβήτητα σημαντικά, μια πιο προσεκτική εξέταση αποκαλύπτει διαστήματα σχετικής ειρήνης που διαμόρφωσαν βαθιά την περιοχή. Η παρούσα έρευνα εξετάζει μια τέτοια περίοδο.

Εξετάζοντας το περίπλοκο μωσαϊκό του Κοσσυφοπεδίου κατά την εποχή του Τίτο, η έρευνα εστιάζει ειδικά στη χαλάρωση του αυστηρού ελέγχου του Κοσσυφοπεδίου μετά τις συνταγματικές αλλαγές του 1974. Αυτή η εποχή, που συχνά παραβλέπεται, παρέχει αναμφισβήτητα έναν κρίσιμο φακό μέσα από τον οποίο μπορούμε να κατανοήσουμε τις δυνατότητες της ειρήνης για την προώθηση της πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Αναλύοντας τις προόδους που σημειώθηκαν σε τομείς όπως η πολιτιστική έκφραση και η πολιτική εκπροσώπηση, παράλληλα με τους περιορισμούς και τις υποβόσκουσες εντάσεις της περιόδου, στοχεύουμε να προσφέρουμε μια διαφοροποιημένη κατανόηση αυτού του κρίσιμου κεφαλαίου στην ιστορία του Κοσσυφοπεδίου. Επιπλέον, διερευνούμε την έννοια της "αρνητικής ειρήνης" και τη σημασία της για την περίοδο αυτή, υπογραμμίζοντας τη σημασία της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών ανισοτήτων παράλληλα με την απουσία βίας για τη διαρκή ειρήνη και σταθερότητα.

Αυτή η εισαγωγή προσφέρει μια χρονολογική ροή, παρέχει συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με το πλαίσιο και τις εξελίξεις και εισάγει την έννοια της "αρνητικής ειρήνης" για περαιτέρω ανάλυση. Η παρούσα έρευνα διεξήχθη χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας γραφείου και των συνεντεύξεων, για να διαμορφωθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της εν λόγω περιόδου. Η έρευνα γραφείου βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στα έργα διάσημων μελετητών όπως ο Noel Malcolm ("*Kosovo: A Short History*"), ο Tim Judah ("*Kosovo: What Everyone Needs to Know*") και ο Misha Glenny ("*History of the Balkans*"). Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν τα θεωρητικά πλαίσια ειδικών σε θέματα οικοδόμησης της ειρήνης, όπως ο Johan Galtung και ο John Paul Lederach, για να αναλυθούν οι εμπειρίες της ειρήνης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Για τον εμπλουτισμό της ανάλυσης, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με πρόσωπα-κλειδιά και πολιτικούς που έζησαν αυτή την περίοδο, καθώς και συζήτηση σε ομάδα εστίασης με νέους και συνεντεύξεις σε βάθος με πέντε ειρηνοποιούς.

Συνδυάζοντας αυτές τις μεθοδολογίες, η παρούσα έρευνα στοχεύει να προσφέρει μια διαφοροποιημένη κατανόηση του Κοσσυφοπεδίου υπό το "Σύνταγμα του 1974"^[1]. Η περίοδος αυτή, που συχνά επισκιάζεται από συγκρούσεις, παρέχει το περιθώριο για πολύτιμα διδάγματα σχετικά με τις μετασημασιακές δυνατότητες της ειρήνης. Τελικά, η παρούσα

έρευνα φιλοδοξεί να συμβάλει στον ευρύτερο διάλογο για την επίτευξη βιώσιμης ειρήνης και ανάπτυξης σε μετασυγκρουσιακές περιοχές.

Η έρευνα σχετικά με την περίοδο ειρήνης στην πρώην Γιουγκοσλαβία και τις συνθήκες διαβίωσης των Αλβανών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι δομημένη έτσι, ώστε να περιλαμβάνει μια ιστορική επισκόπηση, τονίζοντας το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο και την ενσωμάτωση των αλβανικών κοινοτήτων. Εξετάζει τις θετικές πτυχές αυτής της εποχής, όπως η οικονομική ανάπτυξη και οι πολιτιστικές ανταλλαγές, ενώ παράλληλα εξετάζει προκλήσεις όπως οι εθνοτικές εντάσεις και ο πολιτικός κατακερματισμός που περιόρισαν τη διαρκή ειρήνη. Η μελέτη ολοκληρώνεται με τα διδάγματα που αντλήθηκαν, προσφέροντας ιδέες για την προώθηση της διαρκούς ειρήνης σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Αναζήτηση για αναγνώριση: η Αλβανική εμπειρία στο Κόσοβο υπό τον Τίτο

Το Κοσσυφοπέδιο, μια χώρα πλούσια σε πολιτιστική κληρονομιά και ιστορική σημασία, έχει βιώσει διάφορους βαθμούς αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο ευρύτερων πολιτικών οντοτήτων. Υπό τη Γιουγκοσλαβία του Γιόσιπ Μπροζ Τίτο, η ιστορία του Κοσσυφοπεδίου παρουσιάζει μια σύνθετη αφήγηση φιλοδοξιών και περιορισμών. Το Σύνταγμα του 1974, που καταργήθηκε μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, προσέφερε ένα πλαίσιο για ένα νέο κεφάλαιο. Ενώ οι Αλβανοί, η κυρίαρχη εθνοτική ομάδα της επαρχίας, εξασφάλισαν έναν βαθμό αυτονομίας και πολιτιστικής αναγνώρισης μετά το Σύνταγμα του 1974, η περίοδος παρέμεινε σηματοδομημένη από άλυτες εντάσεις και τη λαχτάρα για μεγαλύτερη αυτοδιάθεση. Το παρόν έγγραφο εμβαθύνει σε αυτή την κομβική εποχή, διερευνώντας τις προόδους που πραγματοποίησε η αλβανική κοινότητα εν μέσω των περιορισμών που επέβαλε το γιουγκοσλαβικό σύστημα.

Πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου αντιμετώπισαν την περιθωριοποίηση και την καταπίεση της πολιτιστικής τους ταυτότητας υπό τη σερβική κυριαρχία^[2]. Η μεταπολεμική ίδρυση του Κοσσυφοπεδίου ως αυτόνομης επαρχίας εντός της Σερβίας προσέφερε μια αχτίδα ελπίδας. Ωστόσο, οι αρχικές υποσχέσεις του Τίτο για μειονοτικά δικαιώματα δεν υλοποιήθηκαν πλήρως και οι Αλβανοί συνέχισαν να βιώνουν περιορισμένη εκπροσώπηση και περιορισμούς στη γλώσσα και την πολιτιστική τους έκφραση.

Τη δεκαετία του 1960 και του '70 οι απογοητεύσεις αυξήθηκαν, καθώς οι Αλβανοί απαιτούσαν μεγαλύτερη πολιτική και πολιτιστική αναγνώριση. Ενώ τα αιτήματα αυτά συχνά αντιμετωπιζόνταν με καταστολή και ανελέητες διώξεις κατά την εποχή του Ράνκοβιτς, το Σύνταγμα του 1974 αποτέλεσε σημείο καμπής. Το έγγραφο παραχώρησε στο Κοσσυφοπέδιο σημαντική αυτονομία, συμπεριλαμβανομένου ενός κοινοβουλίου και του δικαιώματος χρήσης της αλβανικής ως επίσημης γλώσσας. Ωστόσο, το Κοσσυφοπέδιο δεν κατάφερε να αποκτήσει το καθεστώς μιας δημοκρατίας εντός της Γιουγκοσλαβίας, παραμένοντας έτσι αναπόσπαστο τμήμα της δημοκρατίας της Σερβίας, διατηρώντας το έδαφος πρόσφορο για πιθανές μελλοντικές αναταραχές. Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, η περίοδος αυτή θα εξεταστεί μέσα από το πρίσμα της "αρνητικής ειρήνης", όπως αυτή ορίζεται από τους μελετητές Johan Galtung και Paul Lederach. Αν και η εμφανής βία υποχώρησε, οι υποκείμενες ανισότητες και οι πρακτικές διακρίσεων παρέμειναν, καλλιεργώντας την αίσθηση της υποβόσκουσας δυσαρέσκειας. Παρά τις προόδους στην πολιτιστική έκφραση και ένα μέτρο

πολιτικής ενδυνάμωσης, οι περιορισμένες οικονομικές ευκαιρίες και η έλλειψη πραγματικής κατανομής της εξουσίας τροφοδότησαν τη δυσαρέσκεια.

Άνθιση της ταυτότητας: οι Αλβανοί του Κοσσυφοπέδιου υπό το Σύνταγμα του 1974

Σε σύγκριση με τις ακραίες εθνοτικές διακρίσεις^[3] που υπέστησαν οι Αλβανοί κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, το Γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα του 1974 αποτέλεσε σημείο καμπής για τους Αλβανούς όσον αφορά την έκφραση της εθνικής τους ταυτότητας στο Κοσσυφοπέδιο. Το έγγραφο αυτό παραχώρησε στο Κοσσυφοπέδιο σημαντική αυτονομία, αναβαθμίζοντας το καθεστώς του σε οιονεί δημοκρατία εντός της Γιουγκοσλαβίας. Αυτή η νέα αυτονομία ενδυνάμωσε τις δομές τοπικής διακυβέρνησης και εγκαινίασε μια περίοδο προόδου σε διάφορους βασικούς τομείς.

Πολιτική εκπροσώπηση και ενδυνάμωση

Το Σύνταγμα αύξησε σημαντικά την πολιτική εκπροσώπηση της αλβανικής πλειοψηφίας. Η ίδρυση επαρχιακής συνέλευσης και εκτελεστικού συμβουλίου παρείχε χώρους για τη λήψη αποφάσεων και τη διαμόρφωση πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, ενισχύοντας το αίσθημα αυτοδιάθεσης. Σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες, όπως ο Azem Vllasi^[4], αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, υπερασπιζόμενοι τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των Αλβανών του Κοσσυφοπέδιου.

Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα

Η εποχή μετά το Σύνταγμα του 1974 υπήρξε μάρτυρας σημαντικών κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων που καθοδηγήθηκαν από τοπικές οικονομικές πολιτικές και επενδύσεις. Η ανάπτυξη των υποδομών, η βιομηχανική ανάπτυξη και η βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών συνέβαλαν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και σε μια περίοδο σχετικής σταθερότητας^[5]. Παρά τις υφιστάμενες ανισότητες, οι πρωτοβουλίες που αποσκοπούσαν στη μείωση των ανισοτήτων και στην προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς έθεσαν τις βάσεις για μια πιο ευημερούσα κοινωνία. Αν και οικονομικά λιγότερο ανεπτυγμένη σε σύγκριση με άλλες περιοχές, καταβλήθηκαν προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας μέσω επενδύσεων στις υποδομές, την εξόρυξη και τη μεταποίηση. Η γεωργία παρέμεινε ζωτικός τομέας και πολλοί Αλβανοί συνέχισαν να ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Κοινοτική συνοχή και πολιτιστική αναγέννηση

Παρά τις υποβόσκουσες εντάσεις, οι ενισχυμένες δομές διακυβέρνησης, η πολιτιστική αναγνώριση και η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη προώθησαν την αίσθηση της κοινοτικής συνοχής και της ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των διαφόρων εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων. Την περίοδο αυτή σημειώθηκε επίσης μια αξιοσημείωτη πολιτιστική αναγέννηση για τους Αλβανούς στο Κοσσυφοπέδιο.

Εθνική Βιβλιοθήκη του Κοσσυφοπεδίου, με έδρα την Πρίστινα
Πορεία <https://autostradabiennale.org/venues/the-national-library-of-kosovo/>

Κεντρικό ρόλο σε αυτή την εποχή έπαιξε η αναγνώριση και η προώθηση της αλβανικής γλώσσας, του πολιτισμού και της ταυτότητας. Το Σύνταγμα επιβεβαίωσε την ισότητα των γλωσσών, επιτρέποντας την επίσημη χρήση της αλβανικής γλώσσας στα δημόσια ιδρύματα και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αυτή η πολιτιστική αναγνώριση διευκόλυνε την άνθηση της αλβανικής λογοτεχνίας, των μέσων ενημέρωσης και των τεχνών, ενισχύοντας την αίσθηση υπερηφάνειας και του ανήκειν στον αλβανικό πληθυσμό^[6]. Η ίδρυση και επέκταση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ιδίως του Πανεπιστημίου της Πρίστινα, παρείχε κρίσιμες ευκαιρίες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην αλβανική γλώσσα, ενισχύοντας τις μελλοντικές γενιές και ενδυναμώνοντας την πολιτιστική ταυτότητα^[7]. Το Πανεπιστήμιο της Πρίστινα έγινε κέντρο της πνευματικής ζωής και της αλβανικής επιστήμης, με εξέχοντες συγγραφείς. Πολιτιστικά ιδρύματα όπως το Μουσείο Κοσσυφοπεδίου στην Πρίστινα διαδραμάτισαν ζωτικό ρόλο στη διατήρηση και προβολή της αλβανικής κληρονομιάς.

Γλώσσα και Λογοτεχνία: Η αλβανική γλώσσα έγινε ακρογωνιαίος λίθος της πολιτιστικής ταυτότητας. Η εκπαίδευση στην αλβανική γλώσσα άνθισε με την ίδρυση του Πανεπιστημίου της Πρίστινα, προωθώντας μια ζωντανή λογοτεχνική σκηνή. Οι συγγραφείς εξερεύνησαν θέματα εθνικής ταυτότητας, αντίστασης και τις πολυπλοκότητες της σύγχρονης ζωής.

Πολιτιστικά ιδρύματα και μέσα ενημέρωσης: Η ίδρυση διαφόρων πολιτιστικών ιδρυμάτων, όπως το Μουσείο του Κοσσυφοπεδίου, καλλιέργησε την αλβανική κληρονομιά. Οι εφημερίδες, τα περιοδικά και τα ραδιοφωνικά προγράμματα στα αλβανικά παρείχαν πλατφόρμες πολιτιστικής έκφρασης και διαλόγου, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ παράδοσης και νεωτερικότητας. Η παγκοσμίου φήμης λογοτεχνία μεταφράστηκε στα αλβανικά, εμπλουτίζοντας περαιτέρω το πολιτιστικό τοπίο^[8].

Λαογραφία και παραδοσιακές τέχνες: Η παραδοσιακή μουσική, ο χορός και η λαογραφία διατηρήθηκαν και προωθήθηκαν ενεργά. Οι ρυθμοί της αλβανικής παραδοσιακής μουσικής

αντηχούσαν μέσα από πολιτιστικά φεστιβάλ, ενώ οι λαϊκοί χοροί παρουσίαζαν το πλούσιο μωσαϊκό των αλβανικών εθίμων.

Χειροτεχνία και διακοσμητικές τέχνες: Οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου διατήρησαν μια ισχυρή παράδοση χειροτεχνίας, με τους τεχνίτες να ειδικεύονται στην ξυλογλυπτική, τη μεταλλοτεχνία και την παραγωγή υφασμάτων, δημιουργώντας περίπλοκα σχέδια που αντανakλούν τεχνικές αιώνων. Τα παραδοσιακά ενδύματα χρησίμευαν ως σύμβολο της σύνδεσης της κοινότητας με την κληρονομιά της.

Αρχιτεκτονική και ιστορικά μνημεία: Η αρχιτεκτονική κληρονομιά των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου περιλαμβάνει ένα μείγμα οθωμανικών και τοπικών επιρροών. Το Πρίζρεν, με τα καλοδιατηρημένα κτίρια της οθωμανικής εποχής, αποτελεί απόδειξη αυτής της κληρονομιάς. Τα μνημεία αυτά χρησιμεύουν όχι μόνο ως υπενθύμιση της ιστορικής συνέχειας αλλά και ως κέντρα πολιτιστικών συγκεντρώσεων και μνήμης.

Θρησκευτικές και πολιτιστικές πρακτικές: Η θρησκεία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, με την πλειοψηφία του μουσουλμανικού πληθυσμού να τηρεί τις θρησκευτικές παραδόσεις παράλληλα με τις κοσμικές σοσιαλιστικές πολιτικές. Οι θρησκευτικές γιορτές των Αλβανών μουσουλμάνων και των Αλβανών καθολικών γιορτάζονταν με συγκεντρώσεις της κοινότητας, με γιορτές και προσευχές. Παρά τη στάση του σοσιαλιστικού κράτους απέναντι στη θρησκεία, οι πρακτικές αυτές διατηρήθηκαν, αντανakλώνοντας τις βαθιά ριζωμένες πνευματικές και πολιτιστικές αξίες της κοινότητας.

Τέχνη και θέατρο: Οι εικαστικές και παραστατικές τέχνες άνθισαν. Το Εθνικό Θέατρο του Κοσσυφοπεδίου έγινε κεντρικός χώρος για θεατρικές παραστάσεις, παρουσιάζοντας έργα Αλβανών θεατρικών συγγραφέων. Οι εικαστικοί καλλιτέχνες, εμπνευσμένοι τόσο από την κληρονομιά τους όσο και από τις τάσεις του μοντερνισμού, δημιούργησαν έργα που πραγματεύονταν κοινωνικά ζητήματα και γιόρταζαν την πολιτιστική ταυτότητα.

Προκλήσεις και ακμάζουσα ταυτότητα

Παρά τις προόδους του Συντάγματος του 1974, οι Αλβανοί στο Κοσσυφοπέδιο εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Οι οικονομικές ανισότητες, η πολιτική περιθωριοποίηση στο πλαίσιο του Γιουγκοσλαβικού συστήματος και οι υποβόσκουσες εθνοτικές εντάσεις παρέμειναν μείζονα ζητήματα^[9]. Η συγκεντρωτική δομή εξουσίας στο Βελιγράδι απογοήτευσε τους Αλβανούς που λαχταρούσαν για μεγαλύτερη αυτοδιάθεση, οδηγώντας σε περιοδικές αναταραχές και διαδηλώσεις. Η άνοδος του εθνικισμού σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία τη δεκαετία του 1980 επιδείνωσε περαιτέρω αυτές τις εντάσεις, καθιστώντας το Κοσσυφοπέδιο κομβικό σημείο εθνοτικών συγκρούσεων.

Ωστόσο, η περίοδος αυτή δεν καθορίστηκε μόνο από αυτές τις προκλήσεις. Ήταν επίσης μάρτυρας μιας αξιοσημείωτης άνθησης της αλβανικής ταυτότητας. Η αναγνώριση και η προώθηση της αλβανικής γλώσσας, του πολιτισμού και της κληρονομιάς αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο αυτής της εποχής. Η επίσημη χρήση της αλβανικής γλώσσας στους

δημόσιους φορείς και στην εκπαίδευση, σε συνδυασμό με την ίδρυση πολιτιστικών ιδρυμάτων όπως το Μουσείο του Κοσσυφοπέδιου και το Πανεπιστήμιο της Πρίστινα, ενδυνάμωσαν τις μελλοντικές γενιές και καλλιέργησαν την αίσθηση υπερηφάνειας και του ανήκειν. Μια ζωντανή λογοτεχνική σκηνή άνθισε, με εξέχοντες συγγραφείς όπως ο Esad Mekuli, ο Ali Rodrimja και άλλοι που εξερευνούσαν θέματα εθνικής ταυτότητας και τις πολυπλοκότητες της σύγχρονης ζωής. Η παραδοσιακή μουσική, ο χορός, η λαογραφία και η χειροτεχνία διατηρήθηκαν και γιορτάστηκαν ενεργά.

Κληρονομιά προόδου και άλυτων εντάσεων

Η περίοδος από τη δεκαετία του 1970 έως τη δεκαετία του 1980 στο Κοσσυφοπέδιο υπό τον Τίτο ήταν μια πολύπλοκη περίοδος, η οποία χαρακτηρίστηκε από πρόοδο και αγώνα για τους Αλβανούς. Ενώ το Σύνταγμα του 1974 παρείχε ένα πλαίσιο για μεγαλύτερη αυτονομία και πολιτιστική έκφραση, δεν αντιμετώπισε πλήρως τις υποκείμενες οικονομικές και πολιτικές ανισότητες. Αυτή η αίσθηση νοσταλγίας για την εποχή του Τίτο, όπως περιγράφεται από τους Noel Malcolm και Tim Judah στα βιβλία τους για το Κοσσυφοπέδιο, πηγάζει από το τέλος της σερβικής πολιτικής αποικισμού και την καταστολή της αλβανικής γλώσσας. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως για τους Αλβανούς, παρέμενε περιορισμένος. Αυτές οι ανεπίλυτες εντάσεις έπαιξαν τελικά ρόλο στις συγκρούσεις που ξέσπασαν τη δεκαετία του 1990, οδηγώντας στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και στην αναζήτηση της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπέδιου.

Η εμπειρία των Αλβανών στη Γιουγκοσλαβία υπό τον Τίτο αναδεικνύει τον διαρκή αγώνα για ταυτότητα, αυτοδιάθεση και κοινωνικοοικονομική πρόοδο μέσα σε μια πολυεθνική ομοσπονδία. Παρά την αντιμετώπιση περιορισμών και περιθωριοποίησης, η αλβανική κοινότητα στο Κοσσυφοπέδιο επέδειξε αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στη διατήρηση της κληρονομιάς και του πολιτισμού της. Η πολιτιστική αναγέννηση που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αποτελεί απόδειξη του ανθεκτικού τους πνεύματος.

Η ανάλυση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της αποτελεσματικής διακυβέρνησης, της πολιτιστικής αναγνώρισης και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς για την προώθηση της ειρήνης και της ευημερίας. Καθώς εμβαθύνουμε στην πλούσια ιστορία και το πολιτιστικό μωσαϊκό του Κοσσυφοπέδιου, αποκτούμε πολύτιμες γνώσεις που μπορούν να εμπνεύσουν το διάλογο, τον προβληματισμό και την πορεία προς ένα καλύτερο μέλλον για την περιοχή.

Προσωπικές εμπειρίες: Μωσαϊκό προόδου και περιορισμών

Οι αλληλένδετες αφηγήσεις των Exhlale Dobruna Salihu, Kaqusha Jashari και Azem Vllasi προσφέρουν ένα πλούσιο μωσαϊκό προσωπικών εμπειριών που φωτίζουν την πολυπλοκότητα αυτής της εποχής. Η Dr. Exhlale Dobruna Salihu, καθηγήτρια αρχαιολογίας, μία από τις πρώτες γυναίκες αρχαιολόγους στο Κοσσυφοπέδιο, θυμάται με θέρμη τη σχετική ευκολία διεξαγωγής αρχαιολογικών εργασιών πεδίου κατά τη διάρκεια της γιουγκοσλαβικής εποχής. Η θεσμική υποστήριξη ήταν ισχυρή και τα γραφειοκρατικά εμπόδια ήταν λιγότερα σε σύγκριση με μεταγενέστερες περιόδους. Παρά την πρόκληση της συνέχισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

χωρίς διδασκαλία της αλβανικής γλώσσας, η αποφασιστικότητά της την οδήγησε να διαπρέψει στις σπουδές της στο Πανεπιστήμιο του Ζάγκρεμπ, όπου αισθάνθηκε ευπρόσδεκτη, ως Αλβανίδα. Η εμπειρία της αναδεικνύει τις ευκαιρίες για επαγγελματική ανάπτυξη που υπήρχαν εν μέσω των ευρύτερων πολιτικών εντάσεων. Έγινε μάρτυρας του κινήτρου πολλών άλλων γυναικών που άρχισαν να σπουδάζουν.

Ο Kaqusha Jashari, μηχανικός, πολιτικός και υπέρμαχος των δικαιωμάτων των εργαζομένων εκείνη την εποχή, τονίζει την αυξημένη αυτονομία που γνώρισε το Κοσσυφοπέδιο μετά το Σύνταγμα του 1974. Αν και δεν ήταν δημοκρατία, το Κοσσυφοπέδιο κατείχε σημαντική εξουσία, ακόμη και δικαίωμα βέτο. Η εμπειρία της Jashari που εργάστηκε ως μηχανικός στον κατασκευαστικό τομέα κατά τη δεκαετία του 1970 αντικατοπτρίζει τις αυξημένες ευκαιρίες για τις γυναίκες, επίσης σε δημόσιες θέσεις. Διετέλεσε πρόεδρος ενός επαγγελματικού οργανισμού, μια θέση που σπάνια κατείχαν γυναίκες στον τομέα αυτό. Η Jashari υπογραμμίζει την ισχυρή λειτουργία των συνδικάτων κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, τα οποία εξασφάλιζαν την ασφάλεια των εργαζομένων και υπερασπίζονταν τα δικαιώματά τους. Ωστόσο, αντιμετώπισε επίσης διακρίσεις τόσο ως γυναίκα όσο και ως Αλβανίδα, υπογραμμίζοντας τους περιορισμούς που εξακολουθούσαν να υφίστανται παρά τις προόδους, αλλά ήταν αρκετά ενδυναμωμένη ώστε να μιλήσει, σε όλα τα επίπεδα.

Ο Azem Vllasi, εξέχουσα πολιτική προσωπικότητα της εποχής, προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την πολιτική και κοινωνική δυναμική της εποχής. Ο Vllasi τονίζει ότι ενώ το Κοσσυφοπέδιο και η Βοϊβοντίνια διέθεταν σημαντική αυτονομία βάσει του Συντάγματος του 1974, υπολείπονταν του καθεστώτος πλήρους δημοκρατίας. Παρόλα αυτά, και οι δύο επαρχίες απολάμβαναν έναν βαθμό αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Η αφήγηση του Vllasi αναδεικνύει τις αυξανόμενες ανησυχίες των Αλβανών μετά το θάνατο του Τίτο και τον αγώνα τους για αυτοδιάθεση. Περιγράφει λεπτομερώς τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, τις προσπάθειες της Σερβίας να ασκήσει μεγαλύτερο έλεγχο και τις επακόλουθες διαμαρτυρίες και την καταστολή υπό την εξουσία του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Η περιγραφή του Vllasi υπογραμμίζει το διεθνές πλαίσιο και την άνοδο του UCK ως απάντηση στη βία κατά των Αλβανών.

Από την άλλη πλευρά, ο Dr Ramadan Ilazi^[10], ένας διακεκριμένος Κοσοβάρος μελετητής της ειρήνης, υπογραμμίζει την αυξημένη πολιτική συμμετοχή των Αλβανών κατά τη διάρκεια αυτής της εποχής ως καθοριστικό χαρακτηριστικό. Η συμμετοχή αυτή επικεντρώθηκε σε αιτήματα για μεγαλύτερη εκπροσώπηση και αποκέντρωση των δομών εξουσίας στο Κοσσυφοπέδιο. Ωστόσο, η ειρήνη παρέμεινε μια εύθραυστη έννοια. Η ανάμνηση των βίαιων καταστολών από την κεντρική Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση δέσποζε και οι εθνοτικές εντάσεις συνέχισαν να σιγοβράζουν κάτω από την επιφάνεια. Η άνοδος του εθνικισμού σε ολόκληρη τη Γιουγκοσλαβία τη δεκαετία του 1980 επιβάρυνε περαιτέρω τις σχέσεις, θέτοντας τις βάσεις για μελλοντικές συγκρούσεις. Ο Dr. Ilazi υπογραμμίζει την αυξημένη πολιτική συμμετοχή των Αλβανών στο Κοσσυφοπέδιο κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (1974-1981) ως σημαντική διαφορά σε σχέση με τις προηγούμενες εποχές. Η συμμετοχή αυτή επικεντρώθηκε σε αιτήματα για μεγαλύτερη εκπροσώπηση και αποκέντρωση των δομών εξουσίας στο Κοσσυφοπέδιο.

Η συμπερίληψη των παρατηρήσεων του Dr. Ilazi εμπλουτίζει την κατανόηση αυτής της περίπλοκης περιόδου στην ιστορία του Κοσσυφοπεδίου. Επισημαίνει τις θετικές πτυχές της αυξημένης πολιτικής συμμετοχής και της πολιτιστικής έκφρασης των Αλβανών, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει τις συνεχιζόμενες προκλήσεις για την επίτευξη βιώσιμης ειρήνης. Η εστίασή του στην Εκπαίδευση για την Ειρήνη, την υπευθυνότητα των μέσων ενημέρωσης, τις πρωτοβουλίες βάσης και την περιφερειακή συνεργασία παρέχει πολύτιμα διδάγματα για την οικοδόμηση ενός πιο δίκαιου και ειρηνικού μέλλοντος.

Ένα προσωπίο ειρήνης: Αρνητική Ειρήνη στη Γιουγκοσλαβία στη δεκαετία 1970-1980.

Όσον αφορά την ειρήνη, η Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (SFR Γιουγκοσλαβία) κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 παρουσίασε μια πολύπλοκη εικόνα. Ενώ οι πολεμικές συγκρούσεις μεγάλης κλίμακας απουσίαζαν, μια πιο διαφοροποιημένη ανάλυση αποκαλύπτει μια πραγματικότητα που χαρακτηριζόταν από αρνητική ειρήνη. Όπως θεωρητικοποιήθηκε από μελετητές όπως ο Johan Galtung^[11] και ο John Paul Lederach, η αρνητική ειρήνη περιγράφει την απουσία φανεράς βίας, η οποία όμως δεν αντιμετωπίζει τις υποβόσκουσες εντάσεις, τις διαρθρωτικές ανισότητες ή τον φόβο της βίας που μπορεί να σιγοβράζει κάτω από την επιφάνεια. Ο Galtung αναδεικνύει τη διάκριση μεταξύ θετικής και αρνητικής ειρήνης στο πρώτο τεύχος του Journal of Peace Research^[12]. Τόνισε ότι η θετική και η αρνητική ειρήνη θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως ξεχωριστές διαστάσεις. Μπορεί κανείς να έχει τη μία χωρίς την άλλη. Ο όρος αρνητική ειρήνη χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου οι μεγάλες βίαιες συγκρούσεις έχουν ως επί το πλείστον επιλυθεί, αλλά οι εντάσεις εξακολουθούν να υπάρχουν. Ο Lederach^[13] στο έργο του αντιπαραβάλλει την "αρνητική ειρήνη" με τη "θετική ειρήνη". Η αρνητική ειρήνη ορίζεται ως η απουσία άμεσης βίας ή πολέμου, ενώ η θετική ειρήνη περιλαμβάνει την παρουσία κοινωνικής δικαιοσύνης, ισότητας και αρμονίας, την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της σύγκρουσης και την προώθηση της μακροπρόθεσμης συμφιλίωσης και της βιώσιμης ειρήνης. Αυτή η διάκριση είναι θεμελιώδης για την προσέγγιση του Lederach στην οικοδόμηση της ειρήνης, τονίζοντας την ανάγκη να προχωρήσουμε πέρα από τον απλό τερματισμό της βίας στη δημιουργία συστημάτων και σχέσεων που αποτρέπουν την επανάληψη των συγκρούσεων και προωθούν τη διαρκή ειρήνη.

Η Γιουγκοσλαβία κατά την περίοδο αυτή ενσάρκωσε σίγουρα αυτή την έννοια. Ενώ δεν υπήρχε ανοιχτός πόλεμος, οι Αλβανοί, μια σημαντική μειονοτική ομάδα, αντιμετώπιζαν συστηματικές διακρίσεις. Οι διακρίσεις αυτές μπορούσαν να πάρουν διάφορες μορφές:

- **Περιορισμένη πολιτική συμμετοχή:** αν και είχαν τους εκπροσώπους τους, σύμφωνα με τη δημογραφική εικόνα, δεν εκπροσωπούνταν αρκετά. Οι Αλβανοί αποκλείονταν συχνά από τις βασικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων (K.J).
- **Οικονομική περιθωριοποίηση:** Περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες σε σύγκριση με τις κυρίαρχες εθνότητες. Πολλά εργοστάσια χτίστηκαν στις κύριες

πρωτεύουσες, ωστόσο οι κύριες θέσεις ήταν δεσμευμένες για τους Σέρβους και η οικονομία ήταν λιγότερο ανεπτυγμένη σε σύγκριση με άλλες δημοκρατίες και την επαρχία της Βοϊβοντίνια. Όπως επεσήμανε ένας από τους ερωτηθέντες, ο Kacusha Jashari, στην Ένωση Εργαζομένων υπήρχε ένας ανομολόγητος κανόνας ότι εάν ένας Σέρβος επέστρεφε στο Κοσσυφοπέδιο μετά από μετανάστευση για οικονομικούς λόγους, ένας Αλβανός έπρεπε πάντα να παραδώσει τη θέση του γι' αυτόν, ανεξάρτητα από την απόδοση της εργασίας. Αυτή ήταν η κατάσταση πριν αναλάβει τη θέση της.

- **Πολιτιστική καταστολή:** περιορισμοί στην έκφραση της αλβανικής γλώσσας και των παραδόσεων και πολλές άλλες πρακτικές διακρίσεων. (Ε.Δ.)

Ο Galtung ορίζει αυτό το είδος διακρίσεων ως μια μορφή δομικής βίας. Πρόκειται για έμμεση βία, που ενσωματώνεται στις κοινωνικές δομές και τους θεσμούς που περιορίζουν τις ευκαιρίες ζωής ορισμένων ομάδων. Ο Lederach, τονίζοντας τη σημασία της αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτιών, υποστηρίζει ότι η αρνητική ειρήνη της Γιουγκοσλαβίας ήταν εύθραυστη και μη βιώσιμη. Η έλλειψη αντιμετώπισης των υποκείμενων παραπόνων των Αλβανών θα μπορούσε τελικά να οδηγήσει σε έκρηξη βίας, όπως συνέβη με τραγικό τρόπο κατά τη διάρκεια των Γιουγκοσλαβικών πολέμων τη δεκαετία του 1990.

Εν κατακλείδι, οι δεκαετίες του 1970 και του 80 στη Γιουγκοσλαβία αποτελούν μια προειδοποιητική ιστορία. Η απουσία ανοικτού πολέμου δεν ισοδυναμεί με πραγματική ειρήνη. Η εστίαση στην αρνητική ειρήνη και μόνο αφήνει άλυτα ζητήματα να φουντώνουν, οδηγώντας ενδεχομένως σε μελλοντική βία. Όπως προτείνουν οι Galtung και Lederach, η αληθινή ειρήνη απαιτεί την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης για όλες τις ομάδες μέσα σε μια κοινωνία.

Μαθήματα από το παρελθόν

Σημασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων: ο Dr. Ilazi υπογραμμίζει τη σημασία του να μαθαίνουμε από τα λάθη του παρελθόντος, ιδίως όσον αφορά τη μεταχείριση των μειονοτήτων. Η Συνθήκη των Βερσαλλιών (1919) χρησιμεύει ως θετικό παράδειγμα, με το παράρτημα που εγγυάται τα δικαιώματα των μειονοτήτων, όπως η εκπαίδευση. Υποστηρίζει ότι οι κοινωνίες που αντιμετωπίζουν τις μειονότητες γενναιόδωρα είναι πιο επιτυχημένες.

Καταπολέμηση του Othering: Οι ηγέτες πρέπει να αμφισβητήσουν την τάση να "αλλοιώνουν" τις μειονοτικές ομάδες και να τις παρουσιάζουν ως διαφορετικές ή απειλητικές. Η Εκπαίδευση για την Ειρήνη είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της ενσυναίσθησης και της κατανόησης μεταξύ των κοινοτήτων.

Οικοδόμηση βιώσιμης ειρήνης, οι τρεις πυλώνες: ο Dr. Ilazi προσδιορίζει τρεις βασικούς πυλώνες για την οικοδόμηση βιώσιμης ειρήνης: *ισχυρή ηγεσία* που δεσμεύεται να ενεργοποιήσει το δυναμικό όλων των πολιτών, *αποτελεσματική Εκπαίδευση για την Ειρήνη* στα σχολεία και *μέσα ενημέρωσης που προωθούν αφηγήματα και αφηγήσεις για την ειρήνη* και τη συνεργασία. Επικρίνει το σημερινό τοπίο των μέσων ενημέρωσης για το ρόλο του στην πόλωση των πληθυσμών.

Τα οφέλη της ειρήνης

Προσβασιμότητα σε δημόσιους χώρους: Η ειρήνη, σύμφωνα με τον Dr. Ilazi, σημαίνει την ικανότητα πρόσβασης σε δημόσιους χώρους χωρίς φόβο. Παρέχει μια προσωπική εμπειρία από την παιδική του ηλικία, όπου ο φόβος των σερβικών αρχών περιόριζε την ελευθερία μετακίνησής του. Μεταβολή της αντίληψης της εξουσίας: η ειρήνη επιτρέπει τη μεταμόρφωση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τις κρατικές δομές. Οι αστυνομικοί, που κάποτε θεωρούνταν όργανα βίας, μπορεί να γίνουν σύμβολα ασφάλειας και προστασίας.

Πρωτοβουλίες βάσης: ο Dr. Ilazi τονίζει τη σημασία των πρωτοβουλιών βάσης που φέρνουν τις κοινότητες κοντά. Επισημαίνει την αξία της άμεσης επαφής και της ανταλλαγής μεταξύ των κοινοτήτων, αναφέροντας το παράδειγμα των μικτών χωριών όπου τα παιδιά δεν αλληλεπιδρούν λόγω γλωσσικών εμποδίων.

Η κοινωνία των πολιτών και η Ευρωπαϊκή Ένωση: Μια ισχυρή και ενεργή κοινωνία των πολιτών είναι απαραίτητη για τις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης. ο Dr. Ilazi βλέπει επίσης την Ευρωπαϊκή Ένωση ως βασικό παράγοντα για την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και της κοινής κατανόησης.

Αντιμετώπιση του παρελθόντος

Δικαιοσύνη που επανορθώνει: ο Dr. Ilazi υποστηρίζει ότι η «επανορθωτική» δικαιοσύνη, η οποία επικεντρώνεται στην επούλωση και τη συμφιλίωση, θα πρέπει να έχει προτεραιότητα έναντι της αποκλειστικής επιδίωξης μιας σειράς ποινικών καταδικών. Επισημαίνει την ασυμμετρία στον αριθμό των Αλβανών και των Σέρβων που καταδικάστηκαν για εγκλήματα πολέμου.

Ο Dr. Kushtrim Koliqi, καθηγητής, θεατρικός σκηνοθέτης και ακτιβιστής για την ειρήνη, προσθέτει μια άλλη διάσταση, σημειώνοντας ότι, ενώ υπήρξε μια σχετική βελτίωση των δικαιωμάτων και της ανάπτυξης για τους Αλβανούς κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, είναι σημαντικό να αποφεύγεται η τάση να βλέπουμε ρομαντικά το παρελθόν. Οι διακρίσεις εξακολουθούσαν να υφίστανται και οι ανοιχτές συζητήσεις για ορισμένα θέματα ήταν περιορισμένες. Η προοπτική του Kushtrim μάς υπενθυμίζει να εξετάσουμε τους περιορισμούς που βίωσε ο αλβανικός πληθυσμός πέρα από την επίσημη αφήγηση.

Η Aferdita Sylaj Shehu, ηγέτις της κοινωνίας των πολιτών, τονίζει ότι οι πρόοδοι της δεκαετίας του 1970 ήταν σημαντικές αλλά ελλιπείς. Οι Αλβανοί, παρά το γεγονός ότι αποτελούσαν την πλειοψηφία, εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς σε τομείς όπως η εκπροσώπηση και η οικονομική συμμετοχή. Η άποψή της ευθυγραμμίζεται με άλλους που αναγνωρίζουν την πρόοδο, αναγνωρίζοντας παράλληλα τους περιορισμούς της.

Ο Nexhat Ismaili, ηγέτης της κοινωνίας των πολιτών, ρίχνει φως στην κοινωνική δυναμική της εποχής. Υποστηρίζει ότι ενώ η φυσική βία απουσίαζε (αρνητική ειρήνη, όπως την ορίζει ο Johan Galtung), η πραγματική ενσωμάτωση και η θετική ειρήνη (ειρήνη με κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα, όπως την τονίζει ο Lederach) έλειπαν. Υπογραμμίζει τη σημασία της μάθησης από την ιστορία για την αποφυγή επανάληψης των λαθών του παρελθόντος, ιδίως

όσον αφορά τη μεταχείριση των μειονοτήτων, όπως οι Ρομά, όπως υπογραμμίζει ο Kushtrim Koliqi.

Η Dr. Vjollca Krasniqi, καθηγήτρια και φεμινίστρια ακτιβίστρια, ασκεί κριτική στον στενό ορισμό της ειρήνης που χρησιμοποιείται συχνά στις συζητήσεις για το Κοσσυφοπέδιο. Υποστηρίζει μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει την ανθρώπινη ασφάλεια, την πρόσβαση σε πόρους και τον ρόλο των γυναικών στις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης. Η οπτική της υπογραμμίζει την ανάγκη αντιμετώπισης του συλλογικού τραύματος, της ιστορικής εκπαίδευσης και τη σημασία της ενσωμάτωσης διαφορετικών φωνών, συμπεριλαμβανομένων των φωνών των γυναικών.

Κληρονομιά προόδου και άλυτων εντάσεων

Η περίοδος από τη δεκαετία του 1970 έως τη δεκαετία του 1980 στο Κοσσυφοπέδιο υπό τον Τίτο ήταν μια πολύπλοκη περίοδος, η οποία χαρακτηρίστηκε από πρόοδο και αγώνα για τους Αλβανούς. Ενώ το Σύνταγμα του 1974 παρείχε ένα πλαίσιο για μεγαλύτερη αυτονομία και πολιτιστική έκφραση, δεν αντιμετώπισε πλήρως τις υποκείμενες οικονομικές και πολιτικές ανισότητες. Οι εμπειρίες των Salihu, Jashari και Vllasi υποδεικνύουν όλους αυτούς τους περιορισμούς. Αυτό το αίσθημα της "ρόδινης νοσταλγίας" για την εποχή του Τίτο, όπως περιγράφεται από τον Noel Malcolm, πηγάζει από το τέλος των σερβικών πολιτικών αποικισμού και την καταστολή της αλβανικής γλώσσας. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως για τους Αλβανούς, παρέμεινε περιορισμένος. Αυτές οι ανεπίλυτες εντάσεις έπαιξαν τελικά ρόλο στις συγκρούσεις που ξέσπασαν τη δεκαετία του 1990, οδηγώντας στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και στην προσπάθεια του Κοσσυφοπεδίου για ανεξαρτησία.

Συμπέρασμα

Η εμπειρία των Αλβανών στη Γιουγκοσλαβία υπό τον Τίτο αναδεικνύει τον διαρκή αγώνα για ταυτότητα, αυτοδιάθεση και κοινωνικοοικονομική πρόοδο μέσα σε μια πολυεθνική ομοσπονδία. Παρά την αντιμετώπιση περιορισμών και περιθωριοποίησης, η αλβανική κοινότητα στο Κοσσυφοπέδιο επέδειξε αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στη διατήρηση της κληρονομιάς και του πολιτισμού της. Η πολιτιστική αναγέννηση που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αποτελεί απόδειξη του ανθεκτικού πνεύματος. Ήταν σύντομη αλλά καλή, όπως ανέφερε η K. J. μερικές φορές στη συνέντευξή της.

Η ανάλυση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της αποτελεσματικής διακυβέρνησης, της πολιτιστικής αναγνώρισης και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς για την προώθηση της ειρήνης και της ευημερίας. Καθώς εμβαθύνουμε στην πλούσια ιστορία και το πολιτιστικό μωσαϊκό του Κοσσυφοπεδίου, αποκτούμε πολύτιμες γνώσεις που μπορούν να εμπνεύσουν το διάλογο, τον προβληματισμό και την πορεία προς την ειρήνη.

Δρόμοι προς την ειρήνη: Διαπιστώσεις και συστάσεις από τους ειρηνοποιούς του Κοσσυφοπεδίου

Στην καρδιά του Κοσσυφοπεδίου, ανάμεσα στον απόηχο ενός ταραγμένου παρελθόντος, ακούγονται οι φωνές της ανθεκτικότητας και της ελπίδας. Αυτοί είναι οι οικοδόμοι της ειρήνης, άτομα αφοσιωμένα στο να υφαίνουν τον ιστό της συμφιλίωσης και της ενότητας σε μια κοινωνία σηματοδευμένη από τις συγκρούσεις. Οι ιστορίες και οι γνώσεις τους παρέχουν έναν οδικό χάρτη για τη βιώσιμη ειρήνη, αναδεικνύοντας τη σημασία της εκπαίδευσης, της τέχνης, του διαλόγου και της ιστορικής κατανόησης.

Ο Nexhat Ismaili, εκτελεστικός διευθυντής της ANP με έδρα το Gjilan, ο οποίος εργάζεται σε όλο το Κοσσυφοπέδιο και στην Περιφέρεια, μιλάει με παθιασμένη πεποίθηση για τη δύναμη της εκπαίδευσης στην επίτευξη διαρκούς ειρήνης. Η ANP ιδρύθηκε το 2002 και επικεντρώνεται στην οικοδόμηση της ειρήνης μέσω της εκπαίδευσης και της τέχνης, ιδίως μεταξύ της νεολαίας και των εθνοτικά μικτών ομάδων στο Κοσσυφοπέδιο και τη γύρω περιοχή. Ο Ismaili ορίζει την ειρήνη ως "ζωή χωρίς φόβο" και πιστεύει ότι η αντιμετώπιση των ιστορικών τραυμάτων είναι ζωτικής σημασίας για την πρόληψη της επανάληψης των συγκρούσεων. Χρησιμοποιώντας την τέχνη για να διευκολύνει δύσκολες συζητήσεις, η ANP εκπαιδεύει τους εκπαιδευτικούς στη μετάδοση αφηγήσεων με επίκεντρο την ειρήνη, στην άρση της εχθρότητας και στην καταπολέμηση των εθνοκεντρικών απόψεων.

Η Aferdita Sylaj Shehu ηγείται της Community Building Mitrovica (CBM), μιας οργάνωσης αφιερωμένης στην προώθηση της ειρήνης μέσω του διαλόγου και της αμοιβαίας κατανόησης. Από το 2001, όταν ιδρύθηκε, η CBM έχει δημιουργήσει ασφαλείς χώρους για ανοιχτές συζητήσεις, επιτρέποντας σε ανθρώπους με διαφορετικό υπόβαθρο να ακούσουν και να εντοπίσουν κοινά συμφέροντα. Ο Shehu τονίζει τη σημασία της κριτικής σκέψης στην εκπαίδευση και την ανάγκη αποπολιτικοποίησης των προσπαθειών οικοδόμησης της ειρήνης. Επισημαίνει το ρόλο της τέχνης στη γεφύρωση των διαχωρισμών και στην έμπνευση της δέσμευσης της κοινότητας, υπογραμμίζοντας τη δύναμη των θετικών ιστοριών στη διαμόρφωση ενός ελπιδοφόρου μέλλοντος.

Ο Lulzim Hoti, επικεφαλής της MKO 7 Arte, θυμάται ότι μεγάλωσε εν μέσω συγκρούσεων στη Μιτρόβιτσα και την αποστολή του να χρησιμοποιήσει τον πολιτισμό για να γεφυρώσει τις διαιρέσεις. Αρχικά επικεντρώθηκε στην αλβανική κοινότητα της νότιας Μιτρόβιτσα, η 7 Arte επεκτάθηκε και συνεργάστηκε με τη γκαλερί Aquarius στο βορρά, ενωμένοι από την πίστη στη μεταμορφωτική δύναμη του πολιτισμού. Ο Hoti υπογραμμίζει τον ενοποιητικό αντίκτυπο των πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως οι προβολές ταινιών και τα φεστιβάλ λογοτεχνίας, όπου οι Σέρβοι και οι Αλβανοί ποιητές λαμβάνουν το ίδιο χειροκρότημα. Υποστηρίζει τις οργανικές, μη πολιτικοποιημένες αλληλεπιδράσεις μέσω πολιτιστικών πρωτοβουλιών και τονίζει τη σημασία της κατανόησης της πολιτιστικής ταυτότητας ως θεμέλιο για τις διαθρησκευτικές σχέσεις.

Ο Kushtrim Koliqi, διευθυντής θεάτρου και επικεφαλής της MKO Integra, μιλάει για τις προσπάθειες συνεργασίας της οργάνωσης με εταίρους όπως το YIHR στη Σερβία για τη δημιουργία του φεστιβάλ Miredita/Dobardan. Η πλατφόρμα αυτή διευκολύνει συζητήσεις και δραστηριότητες που βασίζονται σε τεκμηρίωση γεγονότων, όπως βιβλία μνήμης, εκθέσεις για εγκλήματα πολέμου και συνέδρια με τη συμμετοχή διανοουμένων και κριτικών στοχαστών. Ο Koliqi υπογραμμίζει την ανάγκη παρουσίας ποιοτικών πληροφοριών για την προσέλκυση

της συμμετοχής του κοινού και τάσσεται υπέρ των προσπαθειών οικοδόμησης της ειρήνης χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίες εμπλέκουν όλους τους τομείς της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των νέων και των πολιτών-θυμάτων. Επισημαίνει επίσης την ανθεκτικότητα εκείνων που έχουν υποφέρει περισσότερο και τη σημασία της στενής συνεργασίας με τα θύματα για την επίτευξη διαρκούς ειρήνης.

Η Δρ Vjollca Krasniqi, καθηγήτρια και φεμινίστρια ακτιβίστρια, ασκεί κριτική στην επικρατούσα προσέγγιση της οικοδόμησης της ειρήνης από πάνω προς τα κάτω και τάσσεται υπέρ των πρωτοβουλιών βάσης και της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως του ακτιβισμού των γυναικών. Υποστηρίζει ότι η πραγματική ειρήνη απαιτεί ευρύτερη ανθρώπινη ασφάλεια, που περιλαμβάνει την πρόσβαση σε πόρους, υπηρεσίες, απασχόληση και προσωπική ασφάλεια. Η Krasniqi ζητά μια βαθύτερη κοινωνική κατανόηση της ειρήνης που υπερβαίνει την απουσία πολέμου και τονίζει την ανάγκη για ιστορικές αφηγήσεις χωρίς αποκλεισμούς. Επισημαίνει τους σημαντικούς ρόλους των γυναικών στη μετασυγκρουσιακή ανασυγκρότηση και τη σημασία των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που προάγουν την κριτική σκέψη και τις δημοκρατικές αξίες. Η περιφερειακή συνεργασία είναι απαραίτητη.

Ο Δρ Ramadan Ilazi, μελετητής της ειρήνης και επικεφαλής του Κοσοβάρικου Κέντρου Ειρηνευτικών Μελετών, αναλογίζεται τη μετασηματιστική περίοδο από το 1974 έως το 1981 στο Κοσσυφοπέδιο, η οποία σηματοδοτήθηκε από την αυξημένη πολιτική συμμετοχή των Αλβανών και την πρόοδο των δημόσιων υπηρεσιών. Υπογραμμίζει ότι η ειρήνη εκτείνεται πέρα από την απουσία συγκρούσεων και περιλαμβάνει τη δημόσια ασφάλεια και τον μετασηματισμό των κοινωνικών αντιλήψεων. Ο Dr. Ilazi ασκεί κριτική στην έννοια της "αρνητικής ειρήνης" και υπογραμμίζει τη σημασία της υιοθέτησης της γενναιοδωρίας προς τις διαφορετικές κοινότητες ως δρόμου προς τη διαρκή ειρήνη. Τονίζει την ανάγκη για εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών που περιλαμβάνουν διαφορετικές αφηγήσεις και προωθούν την ενσυναίσθηση, την υπεύθυνη κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης και προσεγγίσεις επανορθωτικής δικαιοσύνης.

Ενιαίες συστάσεις για μελλοντικές προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης

Η συλλογική σοφία αυτών των ειρηνοποιών προσφέρει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την επίτευξη βιώσιμης ειρήνης στο Κοσσυφοπέδιο. Οι συστάσεις τους, συνυφασμένες μεταξύ τους, δημιουργούν μια πολύπλευρη στρατηγική:

1. **Ενίσχυση της εκπαίδευσης για την ειρήνη:** Ενσωμάτωση ολοκληρωμένων προγραμμάτων διδασκαλίας για την εκπαίδευση στην ειρήνη στα σχολεία, με έμφαση στην ιστορική κατανόηση, την επίλυση συγκρούσεων και την ανάπτυξη ενσυναίσθησης και παροχή κατάρτισης στους εκπαιδευτικούς για την αποτελεσματική διδασκαλία σχετικά με τις συγκρούσεις του παρελθόντος και την προώθηση της ειρήνης.
2. **Προώθηση της τέχνης ως εργαλείου οικοδόμησης της ειρήνης:** Συνέχιση της αξιοποίησης της τέχνης για τη διευκόλυνση του διαλόγου και την αντιμετώπιση ευαίσθητων ζητημάτων και να οργανώσετε κοινοτικά έργα τέχνης και εκθέσεις που

φέρνουν κοντά διαφορετικές ομάδες για να μοιραστούν τις ιστορίες και τις εμπειρίες τους.

3. **Διευκόλυνση του διεθνικού και διαθρησκευτικού διαλόγου:** Δημιουργία ασφαλών χώρων για ανοικτές συζητήσεις μεταξύ διαφορετικών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων για την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης και αρμονίας και, δεύτερον, υποστήριξη πρωτοβουλιών που προωθούν τη συνύπαρξη και τη συνεργασία πέρα από τα όρια των κοινοτήτων.
4. **Αντιμέτωπιση ιστορικών αφηγημάτων:** Ενθαρρύνετε την τεκμηρίωση και την ανταλλαγή προσωπικών ιστοριών από όλες τις πλευρές των προηγούμενων συγκρούσεων για να δημιουργηθεί ένα ιστορικό αρχείο χωρίς αποκλεισμούς. Ανάπτυξη προγραμμάτων που βοηθούν τους νέους να ασχοληθούν κριτικά με τις ιστορικές αφηγήσεις και να κατανοήσουν τον αντίκτυπό τους στο παρόν.
5. **Καταπολέμηση της δομικής βίας:** Εντοπισμός και αντιμετώπιση των διαρθρωτικών ανισοτήτων που διαιωνίζουν τη βία και το φόβο. Υποστήριξη πολιτικών που προωθούν την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη.
6. **Προώθηση μιας κουλτούρας ειρήνης:** Προώθηση των αξιών της μη βίας, της ανεκτικότητας και του σεβασμού μέσω κοινοτικών πρωτοβουλιών και δημόσιων εκστρατειών. Υποστήριξη της ηγεσίας της νεολαίας στις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης, ώστε να διασφαλιστεί διαρκής αντίκτυπος στις μελλοντικές γενιές.
7. **Ενίσχυση της θεσμικής υποστήριξης για τη μεταβατική δικαιοσύνη:** Υποστήριξη της πολιτικής ηγεσίας του Κοσσυφοπεδίου, ώστε να δώσει προτεραιότητα και να υποστηρίξει ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες μεταβατικής δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών τεκμηρίωσης και μνημόνευσης.
8. **Ενίσχυση της δέσμευσης και της εκπαίδευσης των νέων:** Επέκταση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προωθούν την κριτική σκέψη και την τεκμηριωμένη ιστορική εκπαίδευση, απευθυνόμενα σε ευρύτερο νεανικό κοινό για την αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και της παραπληροφόρησης.
9. **Προώθηση θετικών αφηγήσεων και υπευθυνότητα των μέσων ενημέρωσης:** Ανάδειξη και διάδοση θετικών ιστοριών τόσο από το παρελθόν όσο και από το παρόν για την προώθηση μιας πιο αισιόδοξης άποψης για τις διακοινοτικές σχέσεις. Ενθάρρυνση των μέσων ενημέρωσης, ώστε να προωθούν εποικοδομητικές αφηγήσεις για την ειρήνη και να καταπολεμούν την παραπληροφόρηση.
10. **Ενίσχυση των θυμάτων και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων:** Διάθεση πόρων και υποστήριξη προγραμμάτων που ενδυναμώνουν τα θύματα των συγκρούσεων και τις περιθωριοποιημένες κοινότητες, διασφαλίζοντας ότι η φωνή τους ακούγεται στις προσπάθειες συμφιλίωσης.

11. **Πρώθηση πρωτοβουλιών άμεσης επαφής και πολιτιστικών ανταλλαγών:** Διευκόλυνση των προσωπικών αλληλεπιδράσεων και των πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ διαφορετικών κοινοτικών ομάδων για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και κατανόησης. Υποστήριξη εκδηλώσεων όπως προβολών ταινιών και μουσικών φεστιβάλ που προσελκύουν ποικίλα ακροατήρια και προωθούν κοινές πολιτιστικές εμπειρίες.
12. **Αμφισβήτηση των αρνητικών τάσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στην εκπαίδευση:** Συνεργασία με τα μέσα ενημέρωσης και τους εκπαιδευτικούς για την προώθηση θετικών αφηγήσεων και σαφών ιστορικών προοπτικών που αντιμετωπίζουν τις αρνητικές επιρροές και προωθούν την ανεκτικότητα.
13. **Υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών και των πρωτοβουλιών βάσης:** Επένδυση σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και πρωτοβουλίες βάσης που διευκολύνουν το διάλογο και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των κοινοτήτων. Ενίσχυση των πρωτοβουλιών υπό την ηγεσία των γυναικών και άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων, ώστε να διαδραματίσουν σημαντικότερο ρόλο στις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης.
14. **Πρώθηση της περιφερειακής συνεργασίας:** Ενθάρρυνση πρωτοβουλιών περιφερειακής συνεργασίας που προάγουν την κατανόηση, τη συμφιλίωση και τη συνεργασία μεταξύ γειτονικών χωρών για την οικοδόμηση βιώσιμης ειρήνης.

Με την εφαρμογή αυτών των συστάσεων, το Κοσσυφοπέδιο μπορεί να κινηθεί προς ένα μέλλον όπου η συμφιλίωση και η ενότητα δεν θα είναι απλώς ιδανικά αλλά ζωντανή πραγματικότητα. Οι γνώσεις αυτών των ειρηνοποιών παρέχουν ένα ελπιδοφόρο όραμα για μια κοινωνία όπου τα ιστορικά τραύματα αντιμετωπίζονται, οι διαφορετικές αφηγήσεις αγκαλιάζονται και οι αρχές της μη βίας και του αμοιβαίου σεβασμού καθοδηγούν την πορεία προς τη διαρκή ειρήνη.

Φωνές νέων πέρα από τις επίσημες αφηγήσεις: Κριτική σκέψη και συμφιλίωση στο Κοσσυφοπέδιο

Σε μια ζεστή και όμορφη γωνιά της Πρίστινα, στο κέντρο ArtPolis, ξεδιπλώθηκε μια συζήτηση ένα τσουχτερό απόγευμα του Μαΐου. Επτά νέοι ενήλικες, ηλικίας 18 έως 26 ετών, που συμμετείχαν στη συζήτηση της ομάδας εστίασης, συγκεντρώθηκαν για να υφάνουν ένα μωσαϊκό της ιστορίας, της ταυτότητάς τους και των προσδοκιών τους για ειρήνη στο Κοσσυφοπέδιο. Καθώς εντρυφούσαν στο νόημα της ιστορίας, οι προσωπικές αφηγήσεις αναδύθηκαν ως ζωντανά νήματα.

Ένας από τους συμμετέχοντες μίλησε για ιστορίες που περνούν από γενιά σε γενιά, ιστορίες για τη διαρκή αντίσταση των Αλβανών κατά της κατοχής, για μορφές όπως ο Χασάν Πρίστινα και ο Αντέμ Ντεμάτσι και ακόμη πιο μακριά, μέχρι τον Σκάντερμπεγκ, που αντηχούν στη μνήμη τους. Ωστόσο, μέσα σε αυτές τις ιστορίες αγώνα, προέκυψαν ερωτήματα σχετικά με την προέλευση. Οι θεωρίες περί Ιλλυρικής ή Δαρδανικής καταγωγής στροβιλιζόνταν, μια απόδειξη

των μυστηρίων του παρελθόντος. Η συζήτηση διείσδυσε στην πολυπλοκότητα της γιουγκοσλαβικής εποχής. Οι αφηγήσεις των παππούδων και των γιαγιάδων ζωγράφιζαν μια εικόνα ανάμεικτων συναισθημάτων - αναμνήσεις σταθερότητας και τάξης υπό κομμουνιστική κυριαρχία συνυφασμένες με ιστορίες διακρίσεων και κακουχιών. Η παρατήρηση ενός Ιταλού επισκέπτη αιωρούνταν βαριά στον αέρα: μήπως αυτοί οι νέοι, που γεννήθηκαν μετά τον πόλεμο, προσκολλώνται σε μια πιο εθνικιστική αφήγηση από εκείνους που έφεραν τα σημάδια της σύγκρουσης; Αυτή ήταν μια σοβαρή παρατήρηση που προκάλεσε συζητήσεις και πολλοί συμφώνησαν με την παρατήρησή του, αν και δεν ήταν ευχαριστημένοι με αυτήν.

Οι οικογενειακές ιστορίες πρόσθεσαν στη συνέχεια ένα οδυνηρό στρώμα. Η ιστορία ενός παππού, που φυλακίστηκε για τις πεποιθήσεις του, υπογράμμισε τον διαρκή αγώνα του έθνους. Αλλά μια άλλη ιστορία προσέφερε μια αχτίδα ελπίδας - ένας Σέρβος αστυνομικός που διακινδύνευσε τη ζωή του για να σώσει έναν συγγενή του κατά τη διάρκεια του πολέμου. Αυτή η πράξη ανθρωπιάς αμφισβήτησε την ιδέα της απόλυτης διαίρεσης, ήταν μια απόδειξη της διαρκούς δύναμης της συμπόνιας. Όταν ρωτήθηκαν για την ανάδειξη ορισμένων σημαντικών ιστορικών γεγονότων, κάποια από τα γεγονότα που αναφέρθηκαν ήταν από το σχέδιο Κουμπρίλοβιτς: σχέδιο εθνοκάθαρσης με στόχο την εκδίωξη των Αλβανών στην Τουρκία, αναδεικνύοντας την αντίσταση και την ανθεκτικότητα των Αλβανών.

Το παράλληλο εκπαιδευτικό σύστημα ή το παράνομο εκπαιδευτικό σύστημα κατά τη δεκαετία του '90 συμβόλιζε την αντίσταση και αποτελούσε πηγή εθνικής υπερηφάνειας. Οι δάσκαλοι και όσοι παρείχαν τα σπίτια τους για σχολεία θεωρούνταν ήρωες.

Οι διαδηλώσεις του 1981 και οι φοιτητικές διαδηλώσεις ειρήνης του 1997 ήταν ιστορικά γεγονότα που αναφέρθηκαν από ορισμένους, καθώς και ο πόλεμος του 1998-1999 που οδήγησε στην περίοδο που βρισκόμαστε τώρα.

Στη συνέχεια, η ομάδα εμβάθυνε στη σφαίρα των ιστορικών αφηγήσεων, αναγνωρίζοντας τους μύθους που μπορούν να ενώσουν τους ανθρώπους, ακόμη και αν δεν είναι απολύτως αληθινοί. Ένα έθνος που είχε ιστορία καταπίεσης χρειάζεται μύθους, επιμένει κάποιος. Τόσο οι Αλβανοί όσο και οι Σέρβοι, συνειδητοποίησαν, κρατούσαν αυτούς τους μύθους και τις αφηγήσεις. Μια κοινή εμπειρία σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγής που διοργάνωσε η ArtPolis έγινε σημείο καμπής για έναν συμμετέχοντα. Βγαίνοντας έξω από τη ζώνη άνεσής τους στο Βελιγράδι, συνάντησαν μια διαφορετική προοπτική, μια υπενθύμιση της κοινής ανθρωπιάς στα Βαλκάνια.

Αυτή η συνειδητοποίηση πυροδότησε ένα ισχυρό μήνυμα: την ανάγκη να ξεπεράσουμε τη θυματοποίηση και να αναλάβουμε την ευθύνη. Ήταν καιρός να αποβάλουμε τις απλουστευτικές αφηγήσεις και να καλλιεργήσουμε την κριτική σκέψη. Ο εθνικισμός, υποστήριζαν, αποτελούσε εμπόδιο στην κατανόηση.

Οι φωνές τους αντηχούσαν σαν ένα κάλεσμα για δράση. Η εκπαίδευση, προέτρεψαν, θα πρέπει να εφοδιάσει τους νέους με δεξιότητες κριτικής σκέψης και να τους εκθέσει σε διαφορετικές ιστορικές προοπτικές. Τα προγράμματα εκπαίδευσης για την ειρήνη ήταν απαραίτητα για την ενίσχυση της ενσυναίσθησης και της κατανόησης μεταξύ των κοινοτήτων.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, επίσης, είχαν να διαδραματίσουν ρόλο - η υπεύθυνη ενημέρωση που αναδεικνύει τη συνεργασία και τις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης θα μπορούσε να ανοίξει το δρόμο για ένα καλύτερο μέλλον.

Η ενδυνάμωση των νέων μέσω της συμμετοχής τους στις πολιτικές διαδικασίες ήταν μια άλλη βασική σύσταση. Τα πολιτιστικά προγράμματα και τα προγράμματα ανταλλαγών, όπου θα μπορούσαν να γνωρίσουν διαφορετικές προοπτικές και να κατανοήσουν την κοινή τους ιστορία, θεωρήθηκαν ως γέφυρες που θα ξεπερνούσαν τα χάσματα. Τέλος, οι ανοιχτές συζητήσεις που αναγνωρίζουν τόσο τους θριάμβους όσο και τους αγώνες του παρελθόντος ήταν απαραίτητες για τη δημιουργία μιας ισορροπημένης κατανόησης της ιστορίας τους.

Η συζήτηση στράφηκε προς τους ήρωες, η ομάδα αναγνώρισε τις παραδοσιακές μορφές της αντίστασης όπως ο Adem Jashari και ο Skanderbeg. Ωστόσο, η εστίασή τους διευρύνθηκε, για να συμπεριλάβει ένα πιο ευρύ φάσμα ηρώων. Οι συνήγοροι των γυναικών: Οι συμμετέχοντες τόνισαν τον κρίσιμο ρόλο των γυναικών στην ιστορία του Κοσσυφοπεδίου, αναφέροντας μορφές όπως η ακτιβίστρια Motrat Qiriazhi και οι υπέρμαχοι της ειρήνης. Μια νεαρή γυναίκα τόνισε: Η θεία μου είναι η ηρωίδα μου, επειδή σε δύσκολους καιρούς στάθηκε όρθια και διαμαρτυρήθηκε για καλύτερη εκπαίδευση. "Οι μητέρες του Κοσσυφοπεδίου είναι οι ηρωίδες μου, οι ηρωίδες μας, είπαν οι υπόλοιπες, για όλα όσα έκαναν συνέχεια, σε όλες τις περιόδους". Ένας άλλος συμμετέχων πρόσθεσε: "Για μένα μια γυναίκα είναι ηρωίδα, είτε είναι μητέρα, αδελφή, κόρη, γιαγιά... Οι γυναίκες είναι σίγουρα ήρωες", επανέλαβε ένας νεαρός άνδρας.

Στοιχεία από διάφορους τομείς: Η τέχνη και ο αθλητισμός αναγνωρίστηκαν ως σημαντικές πτυχές της κοσοβάρικης ταυτότητας. Ένας νεαρός άνδρας ονόματι Mirush Kabashi, ένας Αλβανός ηθοποιός, ως ήρωας στον τομέα της τέχνης, ενώ επίσης η πρωταθλήτρια του τζούντο Majlinda Kelmendi τιμήθηκε για τα αθλητικά της επιτεύγματα. Αυτή η έμφαση σε έναν πιο περιεκτικό ορισμό του ηρωισμού αμφισβήτησε την παραδοσιακή εστίαση σε μορφές του πολέμου. Η ομάδα αναγνώρισε τη σημασία της αναγνώρισης της συμβολής όλων εκείνων που διαμόρφωσαν την ιστορία του Κοσσυφοπεδίου.

Καθώς η συζήτηση έφτασε στο τέλος της, μια αίσθηση ελπίδας γέμισε την αίθουσα. Αυτοί οι νέοι Κοσοβάρη, αν και αναγνώριζαν την πολυπλοκότητα του παρελθόντος τους, ήταν αποφασισμένοι να διαμορφώσουν ένα μέλλον που θα βασίζεται στην κατανόηση, την ενσυναίσθηση και τον πλούτο της κοινής τους πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι φωνές τους, ενωμένες στις προσδοκίες τους για ειρήνη, προσέφεραν μια ματιά σε ένα Κοσσυφοπέδιο χωρίς αποκλεισμούς στον ορίζοντα.

Όταν επικεντρώθηκαν στη μάθηση από το παρελθόν, ανέφεραν τη σημασία των εξής:

Κριτική σκέψη: Οι συμμετέχοντες τόνισαν τη σημασία της προώθησης της κριτικής σκέψης για την αμφισβήτηση των ιστορικών αφηγημάτων και την αποφυγή της άγνοιας.

Απορρίπτοντας τον εθνικισμό: Εξέφρασαν την περηφάνεια τους για την Αλβανική ταυτότητά τους. Τόνισαν όμως την ανάγκη να κοιτάξουν μπροστά και να κατανοήσουν τους άλλους, απορρίπτοντας τον εθνικισμό και τη νοστορπία του θύματος.

Προσωπική ευθύνη: Οι νέοι ενθαρρύνθηκαν να αναλάβουν πρωτοβουλίες και ευθύνες για να ενδυναμώσουν τους εαυτούς τους και τους άλλους, αντί να κατηγορούν τις παλαιότερες γενιές για τις αφηγήσεις τους. Οι διαπροσωπικές και διαπολιτισμικές συναντήσεις είναι σημαντικές.

Αλλαγή αντιλήψεων: Μέσα από τις διεθνείς αλληλεπιδράσεις, οι συμμετέχοντες συνειδητοποίησαν τη διάχυτη φύση ορισμένων αφηγήσεων και τη σημασία των προσωπικών εμπειριών για την αλλαγή των αντιλήψεων.

Αντιμετώπιση παρανοήσεων: Ένας συμμετέχων μοιράστηκε την εμπειρία του για μια συνάντηση στο Βελιγράδι, όπου επανόρθωσε τις εσφαλμένες αντιλήψεις σχετικά με τους Αλβανούς που μιλούν σερβικά. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της άμεσης επικοινωνίας για τη διάλυση των στερεοτύπων.

Ορισμένες από τις συστάσεις τους ήταν:

- Προώθηση δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και έκθεσης σε ποικίλα ιστορικά αφηγήματα στην εκπαίδευση.
- Ενσωμάτωση ολοκληρωμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης για την ειρήνη.
- Ενθάρρυνση της υπεύθυνης ενημέρωσης από τα μέσα ενημέρωσης, η οποία αναδεικνύει τη συνεργασία και τις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης.
- Δημιουργία ευκαιριών για τη συμμετοχή των νέων στις πολιτικές διαδικασίες.
- Υποστήριξη πολιτιστικών προγραμμάτων και προγραμμάτων ανταλλαγών που προωθούν την κατανόηση των κοινών ιστοριών.
- Ενθάρρυνση ανοιχτών συζητήσεων που αναγνωρίζουν τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές πτυχές του παρελθόντος, για να δημιουργηθεί μια ισορροπημένη άποψη της ιστορίας.
- Αναγνώριση σύνθετων ιστοριών: Ενθάρρυνση συζητήσεων που αναγνωρίζουν τόσο τις θετικές όσο και αρνητικές πτυχές περασμένων εποχών, για να δημιουργηθεί μια ισορροπημένη κατανόηση της ιστορίας.

Ένα βλέμμα προς τα εμπρός: Αυτή η συζήτηση σε ομάδα εστίασης αποκάλυψε μια γενιά νέων Κοσοβάρων που παλεύουν με την πολύπλοκη ιστορία τους. Επιδιώκουν να υπερβούν τις απλοϊκές αφηγήσεις, προωθώντας την κριτική σκέψη και τη δι-εθνική κατανόηση για ένα πιο περιεκτικό και ειρηνικό μέλλον.

Βιβλιογραφία

Malcolm, N. *Κοσσυφοπέδιο, σύντομη ιστορία*, 1998.

Tim Judah, *Κοσσυφοπέδιο: Κοσόβου: Τι πρέπει να γνωρίζουν όλοι*, 2008

Misha Glenny, *Ιστορία των Βαλκανίων*, 2000

Milenko Vucetic, *Vllasi*, 1990

Johan Galtung, <https://www.galtung-institut.de/wp-content/uploads/2014/11/Mini-Theory-of-Peace.pdf>

Lederach, John Paul. *Οικοδόμηση της ειρήνης: Ειρήνη: Βιώσιμη συμφιλίωση σε διαφερέμενες κοινωνίες*. Ινστιτούτο Ειρήνης των Ηνωμένων Πολιτειών, 1998.

https://en.wikipedia.org/wiki/1974_Yugoslav_ConstitutionInterviews

<https://autostradabiennale.org/venues/the-national-library-of-kosovo/>

Συνεντεύξεις:

Azem Vllasi, 28.05.2024, συνταξιούχος πολιτικός και δικηγόρος

Kaqusha Jashari, συνταξιούχος μηχανικός και πολιτικός 29.05.2024

Dr. Exhlale Dobruna Salihu, συνταξιούχος καθηγητής αρχαιολογίας 29.05.2024

Δρ Ramadan Ilazi, επικεφαλής του Κέντρου Μελετών Ασφάλειας του Κοσσυφοπεδίου, ιδρυτής του Ινστιτούτου Ειρήνης του Κοσσυφοπεδίου, μελετητής της ειρήνης, στις 11.04.2024

Dr. Vjollca Krasniqi, καθηγήτρια Κοινωνιολογίας, ακτιβίστρια και φεμινίστρια, στις 15.06.2024

Aferdita Sylaj Shehu, επικεφαλής της MKO Community Building Mitrovica, Mitrovica 06.06.2024

Dr. Kushtrim Koliqi, καθηγητής και διευθυντής θεάτρου, επικεφαλής της MKO INTEGRA, Πρίστινα και του Φεστιβάλ MireditaDobardan, στις 11.06.2024

Nexhat Ismaili, επικεφαλής της MKO ANP Action for Nonviolence and PeaceBuilding, Gjilan, στις 10.06.2024

Lulzim Hoti, επικεφαλής της MKO 7 Arte, Μιτρόβιτσα, στις 10.06.2024

Συζήτηση σε ομάδα εστίασης με επτά νέους στην Πρίστινα, 24.05.2024

[1] https://en.wikipedia.org/wiki/1974_Yugoslav_Constitution

[2] Noel Malcom, "Κοσσυφοπέδιο, μια σύντομη ιστορία", κεφάλαιο 16 (1989)

[3] Misha Glenny, "History of the Balkans 1804-1999", σ. 579 (2001).

[4] Milenko Vucetic, *VLLASI* (1990)

[5] Tim Judah, "Κοσσυφοπέδιο: (2008)

[6] Συνέντευξη με τον Kaqusha Jashari (K.J) στις 29.06.2024

[7] Συνέντευξη με τον Azem Vllasi, 28.06.2024

[8] Συνέντευξη με τη Δρ Vjollca Krasniqi (V.K), καθηγήτρια και φεμινίστρια

[9] Noel Malcolm, *Kosovo, A Short History*, κεφάλαιο 16 (1986)

[10] Συνέντευξη με τον Ramadan Ilazi (R.I), 11.04.2024

[11] <https://www.galtung-institut.de/wp-content/uploads/2014/11/Mini-Theory-of-Peace.pdf>

[12] Johan Galtung, "An Editorial", *Journal of Peace Research* 1, no 1 (Μάρτιος 1964): 2

[13] Paul Lederach, "Οικοδομώντας την ειρήνη: Βιώσιμη Συμφιλίωση σε Διχασμένες Κοινωνίες (1997)

Η Ο Ρ Ε

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Σύνδεση Αρμονίας: Χτίζοντας γέφυρες μέσω κοινωνικών συνδέσεων

Ίδρυμα World Vision ΒΗ

Τίτλος ενότητας	Σύνδεση Αρμονίας: Χτίζοντας γέφυρες μέσω κοινωνικών συνδέσεων
Περίληψη - Περιγραφή ενότητας	<p>Ο κύριος στόχος αυτής της ενότητας είναι να προετοιμάσει τους νέους για ανεξάρτητη διαβίωση με την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής που θα τους βοηθήσουν να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητές τους και να αξιοποιήσουν ορθολογικά όλους τους διαθέσιμους πόρους, να αναγνωρίσουν τον ρόλο και τη σημασία τους και να καθορίσουν το ρόλο τους στην ομάδα/κοινωνία, να οικοδομήσουν πιο ποιοτικές σχέσεις και να ξεπεράσουν τις προκλήσεις και τις διαιρέσεις της ζωής. Η ενότητα προωθεί συγκεκριμένα την ανάπτυξη ορισμένων δεξιοτήτων ζωής και δεξιοτήτων που απαιτούνται για την οικοδόμηση της ειρήνης, όπως</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δεξιότητες επικοινωνίας - Κριτική σκέψη - Διαχείριση συναισθημάτων - Διαπροσωπικές σχέσεις <p>Αυτές οι δεξιότητες ζωής θα αναπτυχθούν μέσω μιας σειράς εργαστηρίων που απευθύνονται σε νέους. Στο πλαίσιο αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να βελτιώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους μέσω 3 αρχικών εργαστηρίων που θα εστιάζουν στην οικοδόμηση κοινωνικών δεσμών και στην εμπάθυνση της κατανόησης του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο μέσα μας και γύρω μας.</p>
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι της ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> - Να οικοδομήσουμε σχέσεις με ομότιμους από διαφορετικά υπόβαθρα, ενισχύοντας την αίσθηση αλληλεγγύης και κοινού σκοπού για την προώθηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης, - Να αναστοχαστούμε σχετικά με τις προσωπικές εμπειρίες και γνώσεις που αποκτήθηκαν μέσω της συμμετοχής σε δραστηριότητες εκπαίδευσης για την ειρήνη,

	<p>προσδιορίζοντας τομείς για προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να αναπτύξουμε αυτοπεποίθηση και δεξιότητες στη χρήση διαφόρων τεχνικών για την έκφραση σκέψεων, συναισθημάτων και ιδεών που σχετίζονται με την ειρήνη και τις συγκρούσεις, - Να ενισχύσουμε την επικοινωνία, την ενσυναίσθηση και τη συνεργασία μέσω ασκήσεων συνεργασίας και ομαδικών συζητήσεων.
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	<p>Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - βελτιώσουν την κατανόηση της προϊστορίας (πολιτισμός Starčevno) και των διδαγμάτων που μπορούν να αντλήσουν οι συμμετέχοντες, - ενθαρρύνουν τη συνεργασία με άλλους, - αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη των ειρηνικών σχέσεων, - αυξήσουν της ευαισθητοποίηση σχετικά με την ποικιλομορφία στην περιοχή, - γίνουν υπεύθυνοι πολίτες της χώρας στην οποία ζουν.
Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση	<p>Οι δεξιότητες ζωής αποτελούν κρίσιμη προϋπόθεση για τους νέους, επειδή μπορούν να οδηγήσουν σε βιώσιμες και δια βίου αλλαγές στη συμπεριφορά. Οι επιστημονικοί δείκτες υπογραμμίζουν ότι τα παιδιά και οι νέοι, όταν τους δίνεται η ευκαιρία να μάθουν και να αναπτύξουν ορισμένες δεξιότητες σε ένα κατάλληλο και ενθαρρυντικό περιβάλλον, μπορούν να διαχειριστούν αξιόπιστα και με αυτοπεποίθηση τη ζωή τους με θετικό τρόπο και να αποτελέσουν πολύτιμους πόρους για τους φίλους, την οικογένεια και την κοινότητά τους.</p> <p>Οι δεξιότητες ζωής οδηγούν σε αλλαγή συμπεριφοράς επειδή:</p> <p>Η γνώση δεν αρκεί. Η εμπειρία δείχνει ότι η ευαισθητοποίηση και η απόκτηση γνώσεων δεν αρκούν για να προκαλέσουν αλλαγή συμπεριφοράς. Παρόλο που οι άνθρωποι μπορεί να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τους κινδύνους, δεν μπορούν να λάβουν ορθολογικές αποφάσεις για να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους</p>

προκειμένου να μειώσουν τον κίνδυνο με βάση μόνο τις γνώσεις που κατέχουν, εάν δεν διαθέτουν τις δεξιότητες που διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων και την επίλυση προβλημάτων.

Οι γνώσεις μπορούν να επηρεάσουν τις στάσεις και τις αξίες, αλλά μόνο οι δεξιότητες ζωής αλλάζουν τις στάσεις και τις αξίες και επηρεάζουν άμεσα τη συμπεριφορά. Πληροφορίες (γνώσεις) + δεξιότητες ζωής = αλλαγές στη συμπεριφορά.

Οι στάσεις και οι αξίες επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας. Οι δεξιότητες ζωής παρέχουν ευκαιρίες κατανόησης και αφομοίωσης πληροφοριών και προβληματισμού σχετικά με τις στάσεις του ατόμου. Η αυξημένη αίσθηση ικανότητας επιτυγχάνεται μέσω της συνεχούς "εξάσκησης των δεξιοτήτων". Αυτές οι προσπάθειες, όταν ενθαρρύνονται σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, οδηγούν σε αλλαγές συμπεριφοράς. Μια τέτοια αλλαγή συμπεριφοράς μπορεί να συμβεί σε ορισμένα πλαίσια, αλλά κάθε δεξιότητα μπορεί επίσης να προσαρμοστεί και να εφαρμοστεί σε πολλά άλλα πλαίσια - τώρα και στο μέλλον.

Πολυάριθμες θεωρίες και έρευνες στους τομείς της εκπαίδευσης, της ανάπτυξης του παιδιού και της συμπεριφοράς έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση της κατανόησης και των διαφόρων προσεγγίσεων για την εκμάθηση δεξιοτήτων ζωής. Οι θεωρίες αυτές εξηγούν πώς η συμπεριφορά διαμορφώνεται μέσω ενός πολύπλοκου συνδυασμού βιολογικών, κοινωνικών και γνωστικών διαδικασιών. Γνωρίζουμε πλέον πώς τα παιδιά αναπτύσσονται, μαθαίνουν και αποκτούν γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες. Μπορούμε επίσης να κατανοήσουμε καλύτερα πώς τα στερεότυπα του φύλου, οι γονείς, οι συνομήλικοι, η οικογένεια, το σχολείο και άλλοι στην κοινότητα και τα μέσα ενημέρωσης επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους.

Κάθε δεξιότητα ζωής μπορεί να αναπτυχθεί μέσω μιας προσέγγισης που αποτελείται από τα ακόλουθα έξι βήματα:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Σαφής κατανόηση ενός προβλήματος και μιας συγκεκριμένης δεξιότητας ζωής ○ Σύνδεση της σημασίας των δεξιοτήτων ζωής με τη ζωή του καθενός ○ Εξάσκηση δεξιοτήτων σε ένα ασφαλές και διεγερτικό περιβάλλον ○ Εφαρμογή δεξιοτήτων ζωής σε πραγματικές καταστάσεις ○ Αναστοχασμός των εμπειριών του παρελθόντος, ○ Ενίσχυση δεξιοτήτων ζωής για περαιτέρω χρήση <p>Μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων, οι οποίες είναι προαπαιτούμενες και αναγκαίες για την οικοδόμηση της ειρήνης, προλαμβάνονται οι παρεξηγήσεις, η βία στην κοινωνία, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα. Οι νέοι ενθαρρύνονται να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία στην οποία ζουν και να προβούν σε θετικές αλλαγές, ώστε να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες της χώρας στην οποία ζουν.</p>
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> - Καταιγισμός ιδεών - Εργασία σε μικρές ομάδες - Μελέτη περίπτωσης - Παιχνίδια και δραστηριότητες γνωριμίας - Παιχνίδι ρόλων - Διαβουλεύσεις και συζήτηση
Πλήρης περιγραφή της ενότητας	<p>Αυτή η ενότητα περιλαμβάνει τρία εργαστήρια διάρκειας 90 λεπτών. Για κάθε εργαστήριο έχουν προγραμματιστεί διάφορες δραστηριότητες, ώστε να εξασφαλιστεί μια ολιστική και ελκυστική προσέγγιση. Όλα τα εργαστήρια αποσκοπούν στην παροχή λεπτομερέστερης επεξήγησης ορισμένων εννοιών, φαινομένων ή καταστάσεων κατά τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων με τους συμμετέχοντες της ομάδας. Και τα τρία εργαστήρια στοχεύουν πρωτίστως στην αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, καθώς και τη διαφορετικότητα μεταξύ των ανθρώπων, προκειμένου να εμβαθύνουν την κατανόηση και να οικοδομήσουν κοινωνικές σχέσεις.</p> <p>Η δομή των εργαστηρίων αποτελείται από τις ακόλουθες</p>

	<p>συνιστώσες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εισαγωγή, - Παιχνίδια αφόρμησης, - Βασικά μαθήματα και ασκήσεις, - Παιχνίδια χαλάρωσης - Συνεδρία αναστοχασμού και ανατροφοδότησης. <p>Στο εισαγωγικό μέρος του εργαστηρίου, εξηγούνται οι βασικές έννοιες που σχετίζονται με τις δεξιότητες ζωής που θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο αυτής της ενότητας.</p> <p>Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει ένα ή δύο παιχνίδια προθέρμανσης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι συμμετέχοντες θα γνωριστούν μεταξύ τους και ότι ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια θα δημιουργήσει ασφαλή χώρο για την προβλεπόμενη εργασία.</p> <p>Το τρίτο μέρος περιέχει βασικά μαθήματα και ασκήσεις με λεπτομερείς οδηγίες για τους συντονιστές σχετικά με το πώς να εμπλέξουν τους νέους και μέσω ποιων δραστηριοτήτων.</p> <p>Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει 5 πρόσθετα εργαστήρια που οι συντονιστές μπορούν να συνδυάσουν ή να εκτελέσουν επιπρόσθετα ανάλογα με τις ανάγκες και την ωριμότητα της ομάδας.</p> <p>Το πέμπτο μέρος περιλαμβάνει παιχνίδια χαλάρωσης, ώστε οι συμμετέχοντες να χαλαρώσουν, να πάρουν τον χρόνο τους και να προετοιμαστούν για τη συνεδρία αναστοχασμού και ανατροφοδότησης.</p> <p>Το έκτο και τελευταίο μέρος περιέχει καθοδηγημένες ερωτήσεις για τους συντονιστές προκειμένου να συγκεντρώσουν αναστοχασμό και ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες σχετικά με το θέμα, καθώς και για τις μελλοντικές δραστηριότητες ή/και τα σχέδια.</p>
Αξιολόγηση ενότητας	<p>Εργασία επί τόπου 80%</p> <p>Συνεχής αξιολόγηση των εφαρμοσμένων γνώσεων 20%</p>
Βαθμολόγηση ενότητας	
Βιβλιογραφικές αναφορές	<i>Misterije Starčevačke culture - Putovanje u neolit, 2024.</i>

και βασική βιβλιογραφία	Πρόσβαση στο: Starčevačka kultura Putovanje kroz neolit (heritagebih.com)
Συμπληρωματικό ανάγνωσμα	N/A
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	N/A
Περισσότερες λεπτομέρειες	N/A

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 1 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Είμαστε παρόμοιοι, διαφορετικοί και μοναδικοί!
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> -Να ενθαρρύνουμε τους συμμετέχοντες να εκτιμήσουν τη δική τους ατομικότητα καθώς και την ατομικότητα των άλλων νέων, -Να αναπτύξουμε την ικανότητα των συμμετεχόντων για ατομική και ομαδική δράση, -Να προωθήσουμε την αίσθηση της κοινότητας, -Να βοηθήσουμε τους νέους στη διαδικασία αναζήτησης προσωπικών πληροφοριών, -Να διαμορφώσουμε μια θετική αυτοαντίληψη και ταυτότητα, -Να βελτιώσουμε την κατανόηση των κοινωνικών δεσμών και της ειρηνικής συνύπαρξης, -Να αυξήσουμε την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ποικιλομορφία της περιοχής,
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> ● Βελτίωση της κατανόησης της κουλτούρας του Starčevo και των μαθημάτων που μπορούν να αντλήσουν οι συμμετέχοντες, ● Συνεργασία που ενθαρρύνεται, ● Αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη των ειρηνικών σχέσεων,
Διάρκεια	90 λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	Anesa Muhović, <i>Ίδρυμα World Vision BH</i> , Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Μορφή(ές) τέχνης	- Θέατρο/Παραστατικές τέχνες

Συμμετέχοντες	- Μέγιστο 25
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζονται δύο (2) συντονιστές ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> - Καταιγισμός ιδεών - Εργασία σε μικρές ομάδες - Μελέτη περίπτωσης - Παιχνίδια και δραστηριότητες γνωριμίας - Παιχνίδι ρόλων - Διαβουλεύσεις και συζήτηση
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μαρκαδόροι - Μολύβια - Φύλλα εργασίας για τους συμμετέχοντες (χαρτί A4 με τυπωμένες ερωτήσεις) - Flipchart - Ιστορία/κείμενο για τον πολιτισμό του Starčeno - Κάρτες χαρακτήρων με διαφορετικούς ρόλους και σύντομες ιστορίες
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Διάρκεια: 90 λεπτά</p> <p>Στο εργαστήριο <i>Είμαστε όμοιοι, διαφορετικοί και μοναδικοί</i>, οι συμμετέχοντες θα εξοικειωθούν με το φάσμα των ατομικών διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των μελών της ομάδας και τους τρόπους με τους οποίους αυτές οι διαφορές πρέπει να γίνονται σεβαστές και αποδεκτές. Θα κατανοήσουν επίσης τον ρόλο και τη σημασία της δικής τους ταυτότητας και της ταυτότητας της ομάδας και θα μνηθούν στην κουλτούρα του Starčeno.</p>
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας «Παιχνίδι με τα ονόματα»
Βασικό μάθημα με	Διάρκεια: 60 λεπτά

ασκήσεις και βασικό θέμα	Ασκήσεις 2. Είμαστε όμοιοι, διαφορετικοί και μοναδικοί! (15 λεπτά) 3. Ιστορία για τον πολιτισμό του Starčevo (25 λεπτά) 4. Περίπατος ενσυναίσθησης (20 λεπτά)
Δραστηριότητα χαλάρωσης	Διάρκεια: 5 λεπτά Ονόματα των ασκήσεων 5. Άσκηση συνειδητότητας - Να είσαι στη στιγμή
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	Διάρκεια: 15 λεπτά Όνομα της άσκησης 6. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Παραρτήματα	N/A
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	1. <i>Misterije Starčevačke culture - Putovanje u neolit</i> , 2024. Πρόσβαση στο: Starčevačka kultura Putovanje kroz neolit (heritagebih.com)
Αξιολόγηση εργαστηρίου, εάν ισχύει	N/A

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 1 - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή
Αριθμός άσκησης	N/A
Στόχοι της άσκησης	- Να δοθεί η ευκαιρία στους διαμεσολαβητές να συστηθούν στους συμμετέχοντες - Να παρέχει στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα - Εισαγωγή βασικών κανόνων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συντονιστές συστήνονται και καλωσορίζουν όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο 	

- βλ. σημείωση για τον συντονιστή παρακάτω.

3. Σε συνεργασία με τους συμμετέχοντες, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια καθορίζει βασικούς κανόνες για την ομάδα (π.χ. να μην χρησιμοποιείτε κινητά τηλέφωνα ή φορητούς υπολογιστές κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, να ακούτε προσεκτικά τους άλλους κ.λπ.)
4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια παρουσιάζει την πρώτη άσκηση.

Σημείωση για τον συντονιστή:

Το εργαστήριο αυτό μπορεί να διεξαχθεί σε διάφορα στάδια, κατά τη διάρκεια των οποίων κάθε συμμετέχων θα έχει την ευκαιρία, μέσω περιεχομένου και παραδειγμάτων από την καθημερινή ζωή, να παρατηρήσει πώς διαφέρει, ή δεν διαφέρει, από τους άλλους όσον αφορά τις προτιμήσεις, τις συνήθειες, τις δεξιότητες, τα συναισθήματα και, τέλος, όλες αυτές τις πτυχές μαζί. Μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή αυτής της διαδικασίας είναι η βίωση της αποδοχής των διαφόρων επιπέδων και τύπων ομοιοτήτων και διαφορών που διαπλέκονται μεταξύ τους, δημιουργώντας ένα δίκτυο πάνω στο οποίο στηρίζεται η ατομικότητα. Εδώ, είναι απαραίτητο να υπενθυμίσουμε στους συμμετέχοντες τις βασικές διαφορές των φύλων και περαιτέρω μέσα από το εργαστήριο, ιδανικά να δούμε σε ποιο βαθμό αυτό καθορίζει την ταυτότητα των συμμετεχόντων.

Η καθοδήγηση της ομάδας είναι εν μέρει μια διαδικασία καθορισμού των προσδοκιών, των καθημερινών αναμενόμενων δράσεων και των δεξιοτήτων που επιτρέπουν στα παιδιά και τους νέους να εργάζονται πλήρως βασιζόμενοι στον εαυτό τους, στην ομάδα ή στον σύντροφό τους. Μεταξύ άλλων, πρέπει να μάθουν να σέβονται τον εαυτό τους και τους άλλους, να παίρνουν αποφάσεις, να χαμηλώνουν τον τόνο της φωνής τους, να σέβονται τους κανόνες συμπεριφοράς στην ομάδα, να χρησιμοποιούν τα υλικά κ.λπ. Για να πετύχουμε αυτά τα καθήκοντα, πρέπει πρώτα να διασφαλίσουμε ότι φροντίζουν τον εαυτό τους και τους άλλους.

Ο ρόλος του διαμεσολαβητή είναι να καταδεικνύει με σαφήνεια, μέσω όλων όσων λέει και κάνει, ότι οι διαφορές και οι ομοιότητες είναι εξίσου αποδεκτές, επειδή και οι δύο αποτελούν μέρος της μοναδικότητας του κάθε ατόμου.

Είναι πολύ σημαντικό να διδάξουμε στους συμμετέχοντες να φροντίζουν τους άλλους και να δέχονται να τους φροντίζουν οι άλλοι. Πρέπει να τους διδάξουμε να συνεισφέρουν, να θέλουν να συνεισφέρουν. Το να ανήκεις σε μια ομάδα σημαίνει ότι είσαι απαραίτητος, όπως και το να χρειάζεσαι κάποιον και να πιστεύεις ότι υπάρχει κάτι ζωτικό που μπορείς να συνεισφέρεις. Κάθε συμμετέχων μπορεί να συμβάλει στη φροντίδα των άλλων με πολλούς τρόπους - ακούγοντας και αντιδρώντας κατάλληλα και προσεκτικά, δείχνοντας ενδιαφέρον για τα συναισθήματα και τις προοπτικές των άλλων και αναπτύσσοντας δεξιότητες ενσυναίσθησης.

Επιπλέον, αυτό το εργαστήριο θα τους δώσει την ευκαιρία να γνωρίσουν την κουλτούρα του Starčeno, να ακούσουν εν συντομία τα χαρακτηριστικά της κουλτούρας, τον τρόπο

ζωής, εργασίας, συνεργασίας, ώστε να μπορέσουν να παραλληλίσουν και να καθορίσουν θετικά παραδείγματα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν στον σύγχρονο κόσμο.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Συνεργασία, φροντίδα, ενσυναίσθηση, κουλτούρα Starčeno

Όνομα άσκησης	Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας « Παιχνίδι με τα ονόματα »
Αριθμός άσκησης	1
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	-Δημιουργία χώρου για να γνωριστούν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους -Να βοηθήσει στη δημιουργία ασφαλούς και άνετης ατμόσφαιρας μεταξύ της ομάδας
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο. 2. Το πρώτο άτομο λέει το όνομά του και ένα επίθετο που αρχίζει με το ίδιο γράμμα με το όνομά του (π.χ. Silly Sarah). Το επόμενο άτομο επαναλαμβάνει τα προηγούμενα ονόματα και επίθετα και προσθέτει το δικό του στο τέλος. Αυτό συνεχίζεται γύρω από τον κύκλο. 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	δραστηριότητα γνωριμίας, εισαγωγή

Όνομα άσκησης	Είμαστε Όμοιοι, Διαφορετικοί και Μοναδικοί!
Αριθμός άσκησης	2
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - να ενισχύσουμε την αίσθηση της κοινότητας και του ανήκειν σε μια ομάδα - να βοηθήσουμε τους νέους στη διαδικασία αναζήτησης προσωπικών πληροφοριών - να αυξήσουμε την ευαισθητοποίηση σχετικά

	με την ποικιλομορφία της περιοχής															
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο															
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο															
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Χαρτιά A4 με τυπωμένες ερωτήσεις Μολύβια															
Οδηγίες	<p>Μετά από αυτό το μέρος, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να καθίσουν στις θέσεις τους και να ξεκινήσουν μια συζήτηση με οδηγό τις ακόλουθες ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τι μάθατε από αυτή την εισαγωγή; -Υπάρχει κάτι που σας συνδέει με τους άλλους; - Υπάρχει κάποια διαφορά που σας αρέσει πραγματικά; - Ποιες είναι οι μεγαλύτερες ομοιότητες; - Τι μας λέει αυτό σε όλους μας; <p><i>Χαρτί A4 με τυπωμένες ερωτήσεις</i></p> <table border="1"> <tr> <td>Ποιος είναι αριστερόχειρας;</td> <td>Ποιος είναι από τη Σερβία;</td> <td>Σε ποιον αρέσουν τα γλυκά;</td> <td>Ποιος απολαμβάνει τα παιχνίδια στον υπολογιστή;</td> </tr> <tr> <td>Ποιος προτιμά να βλέπει ταινίες στο σπίτι από τον κινηματογράφο;</td> <td>Ποιος παραλείπει το πρωινό;</td> <td>Ποιος είναι από το Κοσσυφοπέδιο;</td> <td>Ποιος έχει δύο ή περισσότερα αδέρφια;</td> </tr> <tr> <td>Ποιος είναι από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη;</td> <td>Ποιος έχει κατοικίδιο;</td> <td>Ποιος έχει μπλε μάτια;</td> <td>Ποιος έφερε περισσότερα από δύο ζευγάρια</td> </tr> </table>				Ποιος είναι αριστερόχειρας;	Ποιος είναι από τη Σερβία;	Σε ποιον αρέσουν τα γλυκά;	Ποιος απολαμβάνει τα παιχνίδια στον υπολογιστή;	Ποιος προτιμά να βλέπει ταινίες στο σπίτι από τον κινηματογράφο;	Ποιος παραλείπει το πρωινό;	Ποιος είναι από το Κοσσυφοπέδιο;	Ποιος έχει δύο ή περισσότερα αδέρφια;	Ποιος είναι από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη;	Ποιος έχει κατοικίδιο;	Ποιος έχει μπλε μάτια;	Ποιος έφερε περισσότερα από δύο ζευγάρια
Ποιος είναι αριστερόχειρας;	Ποιος είναι από τη Σερβία;	Σε ποιον αρέσουν τα γλυκά;	Ποιος απολαμβάνει τα παιχνίδια στον υπολογιστή;													
Ποιος προτιμά να βλέπει ταινίες στο σπίτι από τον κινηματογράφο;	Ποιος παραλείπει το πρωινό;	Ποιος είναι από το Κοσσυφοπέδιο;	Ποιος έχει δύο ή περισσότερα αδέρφια;													
Ποιος είναι από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη;	Ποιος έχει κατοικίδιο;	Ποιος έχει μπλε μάτια;	Ποιος έφερε περισσότερα από δύο ζευγάρια													

				παπούτσι σε αυτό το ταξίδι;
	Ποιος προτιμά το τσάι από τον καφέ;	Ποιος είναι εσωστρεφής;	Ποιος είναι από την Ελλάδα;	Ποιος προτιμά το χειμώνα από το καλοκαίρι ;
	Ποιος μιλάει τρεις ή περισσότερες γλώσσες;	Ποιος είναι από το Μαυροβούνιο;	Σε ποιον αρέσουν τα λουλούδια;	Ποιος έχει τατουάζ;
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Κοινότητα, ποικιλομορφία			

Όνομα άσκησης	Ιστορία του πολιτισμού του Starčeno
Αριθμός άσκησης	3
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	Να εισαγάγουμε τους συμμετέχοντες στην κουλτούρα του Starčeno Να δημιουργηθεί χώρος για συζήτηση σχετικά με τα διδάγματα που μπορούμε να αντλήσουμε από το παρελθόν
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ιστορία/κείμενο για τον πολιτισμό του Starčeno Flipchart Μαρκαδόροι
Οδηγίες	Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από δύο ή τρεις συμμετέχοντες να διαβάσουν δυνατά το κείμενο για τον πολιτισμό του Starčeno. Αφού μάθει για την κουλτούρα του Starčeno, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια

Ξεκινά μια συζήτηση καθοδηγούμενη από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Από τη δική σας οπτική γωνία, ποια είναι τα θετικά παραδείγματα στην κουλτούρα του Starčeno;
- Πιστεύετε ότι υπάρχουν μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από την κουλτούρα του Starčeno;
- Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες ειρηνικές εποχές ή θετικά παραδείγματα από την ιστορία από τα οποία μπορούμε να διδαχθούμε; Ποια είναι αυτά και γιατί;

Όλες οι απαντήσεις συνοψίζονται και γράφονται στο flip chart, ώστε οι συμμετέχοντες να τις βλέπουν καθαρά και να συμμετέχουν περαιτέρω στη συζήτηση.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Παρελθόν, παραδείγματα, προοπτικές
--	------------------------------------

Όνομα άσκησης	Περίπατος ενσυναίσθησης
Αριθμός άσκησης	4
Στόχοι της άσκησης	-Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και να κατανοήσουν τον αντίκτυπο της σύγκρουσης σε διαφορετικά άτομα
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κάρτες χαρακτήρων με διαφορετικούς ρόλους και σύντομες ιστορίες
Οδηγίες	
<p>Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια δίνει σε κάθε συμμετέχοντα μια κάρτα χαρακτήρα με μια σύντομη περιγραφή ενός ατόμου που επηρεάζεται από μια συγκεκριμένη σύγκρουση. Παραδείγματα χαρακτήρων είναι τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ένας νεαρός ακτιβιστής που αγωνίζεται για την κλιματική δικαιοσύνη. - Ένας επιχειρηματίας του οποίου ο βιοπορισμός εξαρτάται από την εξόρυξη πόρων. - Ένας ηλικιωμένος της κοινότητας που παρακολουθεί τις αλλαγές στα παραδοσιακά εδάφη. - Επενδυτής του οποίου ο μόνος στόχος είναι η απόδοση των χρημάτων του, ό,τι κι αν χρειαστεί. - Παππούς που μεγάλωσε γενιές και γενιές της οικογένειάς του στο οικογενειακό τους σπίτι, το οποίο πρόκειται να κατεδαφιστεί στο πλαίσιο της αστυφιλίας. 	

- Τοξικομανής που βρίσκεται καθ' οδόν προς το κέντρο απεξάρτησης,
- Ανύπαντρος πατέρας δύο παιδιών που δεν μπορεί να βρει δουλειά επειδή είναι γεμάτος τατουάζ,
- Κορίτσι Ρομά που αποβλήθηκε από το σχολείο όχι από δικό της λάθος, αλλά επειδή κάποιος έβαλε επίτηδες τα κλεμμένα γυαλιά του στο σακίδιό της,
- Άτομο που μετακινείται (μετανάστης) που δεν μπορεί να βρει κατάλυμα επειδή η κοινότητα υποδοχής δεν εμπιστεύεται ότι μπορεί να πληρώσει γι' αυτό.

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να πάρουν τον χρόνο τους και να περπατήσουν στην αίθουσα ως χαρακτήρες, φανταζόμενοι πώς ο χαρακτήρας τους αισθάνεται, σκέφτεται και αλληλεπιδρά με τους άλλους. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια τους ενθαρρύνει να συμμετάσχουν σε συζητήσεις με άλλους χαρακτήρες.

Μετά τον περίπατο, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια συγκεντρώνει τους συμμετέχοντες σε κύκλο για να μοιραστούν τις εμπειρίες τους μέσω των ακόλουθων ερωτήσεων:

- Πώς αισθανθήκατε όταν μπήκατε στη θέση του χαρακτήρα σας;
- Τι μάθατε σχετικά με τον αντίκτυπο της σύγκρουσης που περνάει ο χαρακτήρας σας στα διάφορα άτομα;
- Πώς μπορεί η κατανόηση αυτών των προοπτικών να συμβάλει στην οικοδόμηση της ειρήνης;

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Παιχνίδι ρόλων, ενσυναίσθηση
--	------------------------------

Όνομα άσκησης	Άσκηση Ενσυνειδητότητας (Mindfulness) - Να είσαι στη στιγμή
Αριθμός άσκησης	5
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	-Προώθηση της χαλάρωσης, της ενσυνειδητότητας και της συναισθηματικής ευημερίας μεταξύ των νέων
Εστίαση της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Ενέργεια της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Συσκευή μουσικής Ηχεία Προετοιμάστηκε διαδικτυακός σύνδεσμος: 5 Minute

	Mindfulness Meditation (youtube.com)
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να καθίσουν άνετα στις καρέκλες τους ή στο πάτωμα με την πλάτη τους στον τοίχο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια καθοδηγεί την ομάδα σε μια σύντομη συνεδρία καθοδηγούμενου διαλογισμού, για να τους βοηθήσει να χαλαρώσουν και να επανεστιαστούν μέσω της αναπαραγωγής της συνεδρίας διαλογισμού στον ακόλουθο σύνδεσμο: Διαλογισμός 5 λεπτών Mindfulness (youtube.com) 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Mindfulness, παρουσία, εστίαση

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Αριθμός άσκησης	6
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα και πώς το βίωσαν -Να σχεδιάσουμε το επόμενο εργαστήριο ή σειρά εργαστηρίων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή έως υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ξεκινά τη συνεδρία προβληματισμού και ανατροφοδότησης με τις ακόλουθες ερωτήσεις: <ul style="list-style-type: none"> - Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; - Τι μάθατε από το εργαστήριο; - Πώς πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιήσετε στο μέλλον όλα όσα μάθατε σήμερα; - Για ποιο θέμα θα θέλατε να μάθετε περισσότερα και με ποιον τρόπο; 	

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αντανάκλαση
--	-------------

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 2 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Αποδεχόμενοι την ποικιλομορφία
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν τι επηρεάζει τις διαφορετικές αντιλήψεις • Να συνειδητοποιήσουν ότι ο φόβος του διαφορετικού κρύβεται πίσω από τη μη αποδοχή • Να μάθουν πώς να αποδέχεστε τις διαφορές • Να βελτιώσουν την κατανόηση των κοινωνικών δεσμών και της ειρηνικής συνύπαρξης • Να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ποικιλομορφία της περιοχής
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της κατανόησης του πολιτισμού του Starčevo, • Βελτίωση της κατανόησης των άλλων, • Βελτίωση της διαδικασίας αποδοχής διαφορετικών και άλλων, • Τόνωση της συνεργασίας, • Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οφέλη των ειρηνικών σχέσεων.
Διάρκεια	90 λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	Anesa Muhović, <i>Ίδρυμα World Vision BH</i> , Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Μορφή(ες) τέχνης	- Θέατρο/παραστατικές τέχνες
Συμμετέχοντες	- Ο μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων είναι 25
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζονται δύο (2) συντονιστές ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> - Καταιγισμός ιδεών - Εργασία σε μικρές ομάδες - Μελέτη περίπτωσης - Παιχνίδια και δραστηριότητες γνωριμίας - Παιχνίδι ρόλων

	- Διαβουλεύσεις και συζήτηση
Πόροι και υλικά	Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια - χαρτί γραφής - μαρκαδόροι - Σενάριο για τις περιβαλλοντικές συγκρούσεις
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	Διάρκεια: 90 λεπτά Το εργαστήριο "Αποδεχόμενοι την ποικιλομορφία" χρησιμεύει στην κατανόηση της ποικιλομορφίας ως πλούτου και όχι ως απειλής. Εξηγώντας την κατανόηση της αντίληψης αυτής, μπορούμε να προσεγγίσουμε τους άλλους που δεν σκέφτονται όπως εμείς.
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	Διάρκεια: 20 λεπτά Ασκήσεις 1. Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας 'Δύο αλήθειες και ένα ψέμα'
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	Διάρκεια: 50 λεπτά Ασκήσεις 2. Ιστορία του πολιτισμού του Starčevo (15 λεπτά) 3. Η οργή της φύσης (35 λεπτά)
Δραστηριότητα χαλάρωσης	Διάρκεια: 5 λεπτά Ονόματα των ασκήσεων 4. Κύκλος ευγνωμοσύνης
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	Διάρκεια: 15 λεπτά Όνομα της άσκησης 5. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Παραρτήματα	N/A
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	N/A

Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	N/A
---------------------------------------	-----

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 2 - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στους διαμεσολαβητές να συστηθούν στους συμμετέχοντες -Να παρέχει στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα -να εισαγάγουμε βασικούς κανόνες
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Οι συντονιστές συστήνονται και καλωσορίζουν όλους.</p> <p>2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο - βλ. σημείωση για τον συντονιστή παρακάτω.</p> <p>3. Σε συνεργασία με τους συμμετέχοντες, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια καθορίζει βασικούς κανόνες για την ομάδα (π.χ. να μην χρησιμοποιείτε κινητά τηλέφωνα ή φορητούς υπολογιστές κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, να ακούτε προσεκτικά τους άλλους κ.λπ.)</p> <p>4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια παρουσιάζει την πρώτη άσκηση.</p> <p>Σημείωση για τον συντονιστή:</p> <p>Από την αρχή της ζωής μας, περιτριγυριζόμαστε από άλλους ανθρώπους και χτίζουμε σχέσεις μαζί τους. Ο κόσμος μας δημιουργείται μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους. Μέσω αυτής της αλληλεπίδρασης, διαμορφώνουμε μια εικόνα του εαυτού μας καθώς και των άλλων. Μερικές φορές αυτό αποτελεί πρόκληση, επειδή οι άλλοι είναι διαφορετικοί από εμάς και μας είναι δύσκολο να αποδεχτούμε κάτι που δεν είναι σαν εμάς και δεν ευθυγραμμίζεται με τις αξίες μας, ένα άτομο που έχει διαφορετική αντίληψη. Για να έχουμε επιτυχημένες αλληλεπιδράσεις με τους άλλους, πρέπει να τους καταλαβαίνουμε και να είμαστε σε θέση να αποδεχτούμε τις διαφορές τους, όπως ακριβώς περιμένουμε από αυτούς να μας αποδεχτούν όπως είμαστε. Αυτή είναι πάντα μια αμφίδρομη σχέση. Ο καθένας από εμάς βλέπει τον κόσμο με διαφορετικό τρόπο, και θα πρέπει να είμαστε σε θέση να το κατανοήσουμε αυτό.</p> <p>Οι διαφορές πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πλούτος και όχι ως απειλή και είναι</p>	

απαράδεκτο να υποτιμάτε και να κάνετε διακρίσεις εις βάρος των άλλων μόνο και μόνο επειδή είναι διαφορετικοί. Ο καθένας έχει το δικαίωμα στη δική του άποψη και στον δικό του τρόπο ζωής, στις δικές του στάσεις και αξίες, αλλά πρέπει επίσης να παραχωρεί αυτό το δικαίωμα και στους άλλους.

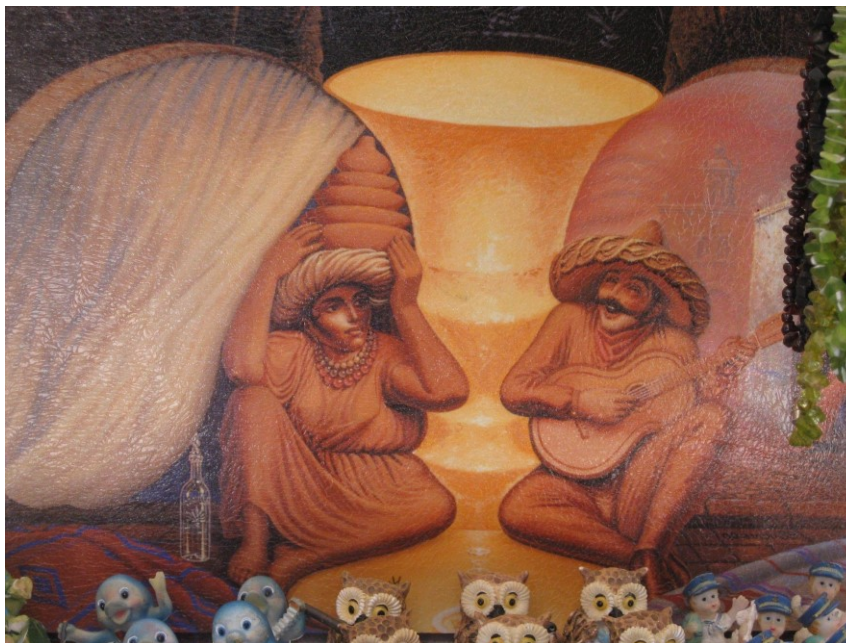
Οι στάσεις και οι απόψεις μας βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αντίληψη των όσων μας συμβαίνουν. Η αντίληψη (από το λατινικό *percipere* - αντιλαμβάνομαι) αντιπροσωπεύει τη διαδικασία σχηματισμού μιας εντύπωσης ενός φαινομένου, γεγονότος, προσώπου ή αντικειμένου από το περιβάλλον μας. Η αντίληψη είναι η διαδικασία με την οποία ο εγκέφαλος οργανώνει τα δεδομένα που λαμβάνει από τις διάφορες αισθήσεις, τα ερμηνεύει και δημιουργεί ένα ουσιαστικό σύνολο.

Είναι γεγονός ότι η αντίληψη του κόσμου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη ζωή ενός ατόμου. Με απλά λόγια, η αντίληψη του κόσμου και της ζωής είναι σαν να κοιτάμε μέσα από γυαλιά. Αν οι φακοί των γυαλιών είναι μπλε, το άτομο θα βλέπει τα πάντα γύρω του με μπλε χρώμα, ενώ αν είναι κόκκινοι, θα βλέπει τα πάντα με κόκκινο χρώμα. Επομένως, ανάλογα με το είδος των γυαλιών που φοράει κάποιος, θα βλέπει την πραγματικότητα ανάλογα.

Κάποιοι αντιλαμβάνονται μόνο τα προβλήματα, τη φτώχεια και όλα τα άλλα αρνητικά στον κόσμο, ενώ άλλοι αντιλαμβάνονται την ικανοποίηση, την ευτυχία και την απόλαυση στη ζωή. Όλη η ιστορία σχετικά με την αντίληψη βασίζεται στο γεγονός ότι η ζωή μπορεί να είναι τόσο μεγάλη και σημαντική όσο την κάνει κάποιος. Ομοίως, η ζωή μπορεί να είναι ασήμαντη και μικρή. Το καθήκον του εγκεφάλου είναι να παρουσιάζει τα ερεθίσματα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε να μπορούμε να κατανοήσουμε την πραγματικότητα.

Η αντίληψη δεν είναι μια "φωτογραφία" της αντικειμενικής πραγματικότητας, αλλά μια ερμηνεία αυτής της πραγματικότητας. Δίνουμε νόημα στα λαμβανόμενα ερεθίσματα με βάση τις προηγούμενες γνώσεις, τη μνήμη, τις προσδοκίες, τις στάσεις, τα κίνητρα και άλλες εμπειρίες μας, καθώς και την προσωπικότητά μας. Οι αντιλήψεις των ανθρώπων για τις ίδιες αντικειμενικές καταστάσεις δεν είναι απαραίτητο να συμφωνούν.

Ένα καλό παράδειγμα διαφορετικής αντίληψης είναι οι εικόνες όπου παρατηρούνται πολλαπλές φιγούρες. Ορισμένοι άνθρωποι βλέπουν μόνο δύο ηλικιωμένους, ενώ άλλοι μπορούν να παρατηρήσουν περισσότερες φιγούρες στην εικόνα.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αντίληψη, προοπτικές, διαφορές, αποδοχή
--	---

Όνομα άσκησης	Δραστηριότητα χαλάρωσης 'Δύο αλήθειες και ένα ψέμα'
Αριθμός άσκησης	1
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	-Να δημιουργηθεί χώρος για να γνωριστούν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους -Να βοηθήσουμε στη δημιουργία ασφαλούς και άνετης ατμόσφαιρας μέσα στην ομάδα
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σταθούν σε κύκλο. 2. Κάθε συμμετέχων μοιράζεται δύο αληθείς δηλώσεις και μία ψευδή δήλωση για τον εαυτό του. Στη συνέχεια, η ομάδα προσπαθεί να μαντέψει ποια δήλωση είναι το ψέμα.
Βασικοί όροι που	Δραστηριότητα χαλάρωσης, ασφαλής χώρος

χρησιμοποιούνται	
------------------	--

Όνομα άσκησης	Ιστορία του πολιτισμού του Starčeno
Αριθμός άσκησης	2
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή των συμμετεχόντων στην κουλτούρα του Starčeno • Να δημιουργηθεί χώρος για συζήτηση σχετικά με τα διδάγματα που μπορούμε να αντλήσουμε από το παρελθόν
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ιστορία/κείμενο για τον πολιτισμό του Starčeno Flipchart Δείκτες
Οδηγίες	<p>Ο συντονιστής ζητά από δύο ή τρεις συμμετέχοντες να διαβάσουν δυνατά το κείμενο για τον πολιτισμό του Starčeno, με τα κύρια μέρη να επικεντρώνονται στην οικονομία, τον τρόπο ζωής και την κοινωνική οργάνωση.</p> <p>Αφού μάθει για τα στοιχεία του πολιτισμού του Starčeno, ο συντονιστής ξεκινά μια συζήτηση με οδηγό τις ακόλουθες ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Από τη δική σας οπτική γωνία, ποιες είναι οι κύριες διαφορές μεταξύ των χαρακτηριστικών του πολιτισμού του Starčeno και των χαρακτηριστικών του κόσμου που ζούμε σήμερα; - Από αυτά που ακούσατε, ποια είναι τα θετικά παραδείγματα που ορίζετε στην κουλτούρα του Starčeno; - Πιστεύετε ότι υπάρχουν μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από την κουλτούρα του Starčeno; - Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες ειρηνικές εποχές ή θετικά παραδείγματα από την ιστορία από τα οποία μπορούμε να διδαχθούμε; Ποια είναι αυτά και γιατί; <p>Όλες οι απαντήσεις συνοψίζονται και γράφονται στο flip chart, ώστε οι συμμετέχοντες να τις βλέπουν καθαρά και να συμμετέχουν περαιτέρω στη συζήτηση.</p>
Βασικοί όροι που	Παρελθόν, διδάγματα

χρησιμοποιούνται	
------------------	--

Όνομα άσκησης	Η οργή της φύσης
Αριθμός άσκησης	3
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε κατάσταση μπορεί να αντιμετωπιστεί με διαφορετικούς τρόπους • Να αποκτήσουν επίγνωση των διαφορετικών προσεγγίσεων για την επίλυση ζητημάτων
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Σενάριο για τις περιβαλλοντικές συγκρούσεις
Οδηγίες	
<p>Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από 5 συμμετέχοντες να συμμετάσχουν εθελοντικά στην προετοιμασία ενός σύντομου θεατρικού έργου σύμφωνα με το σενάριο που παρέχεται. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια μπορεί να προτείνει συμμετέχοντες που έχουν μια κλίση στις δραματικές τέχνες για να απαγγείλουν και να διαβάσουν εκφραστικά την ιστορία, καθώς και να προετοιμάσουν τη σύντομη παράσταση.</p> <p><i>Τίτλος: "Η οργή της φύσης"</i></p> <p><i>[Το σκηνικό στήνεται σε δύο διακριτές περιοχές: η μία πλευρά αντιπροσωπεύει ένα παρθένο δάσος με δέντρα και άγρια ζώα, ενώ η άλλη πλευρά παρουσιάζει σημάδια αποψίλωσης και βιομηχανικής δραστηριότητας. Από τον ήχο του κελαηδίσματος των πουλιών περνάμε στον θόρυβο των μηχανημάτων].</i></p> <p><u><i>Χαρακτήρες:</i></u></p> <p><i>Αφηγητής</i></p> <p><i>Μητέρα Φύση (MN) - Μια μυστικιστική, σοφή φιγούρα που αντιπροσωπεύει τον φυσικό κόσμο.</i></p> <p><i>Logan (L) - Ένας υλοτόμος, με γνώμονα τις οικονομικές ανάγκες.</i></p> <p><i>Είλα (E) - Περιβαλλοντική ακτιβίστρια, παθιασμένη με τη διατήρηση της φύσης.</i></p> <p><i>Αρχηγός (C) - ηγέτης αυτόχθονης κοινότητας, προστάτης του δάσους.</i></p> <p><i>[Σκηνή 1: Η σύγκρουση αρχίζει]</i></p> <p><i>[Η Μητέρα Φύση στέκεται στο κέντρο της σκηνής, μιλώντας στο κοινό.]</i></p>	

MN: "Κάποτε, αυτή η γη ήταν ένα μωσαϊκό ζωής, ζωντανό και ελεύθερο. Αλλά τώρα, οι ψίθυροι της σύγκρουσης γίνονται πιο δυνατοί, αντηχώντας μέσα από τα δέντρα".

[Ο Λόγκαν μπαίνει στη βιομηχανική πλευρά, κρατώντας ένα αλυσοπρίονο. Η Έλλα και ο Αρχηγός μπαίνουν από την πλευρά του δάσους, με ανήσυχο βλέμμα.]

Λ: "Χρειαζόμαστε αυτή τη γη για θέσεις εργασίας και πρόοδο. Τα δέντρα είναι απλά πόροι που περιμένουν να χρησιμοποιηθούν".

Ε: "Λόγκαν, αυτά τα δέντρα είναι κάτι περισσότερο από ξυλεία. Είναι οι πνεύμονες του πλανήτη μας, το σπίτι αμέτρητων πλασμάτων".

Γ: "Οι πρόγονοί μας ζούσαν σε αρμονία με αυτό το δάσος για πολλές γενιές. Μας παρέχει όλα όσα χρειαζόμαστε. Καταστρέφοντάς το, καταστρέφετε κι εμάς".

Λ: "Καταλαβαίνω τις ανησυχίες σας, αλλά οι άνθρωποι πρέπει να θρέψουν τις οικογένειές τους. Χρειαζόμαστε ανάπτυξη".

Ε: "Ανάπτυξη με ποιο κόστος; Μόλις χαθεί αυτό το δάσος, δεν θα ξαναγυρίσει. Πρέπει να βρούμε μια ισορροπία".

MN: "Οι κραυγές της γης και τα αιτήματα της ανθρωπότητας. Μπορούν να βρουν μια μέση λύση;"

[Σκηνή 2: Η σύγκρουση]

[Ο ήχος των αλυσοπρίονων και των δέντρων που πέφτουν δυναμώνει. Η Έλλα στέκεται μπροστά από ένα δέντρο, εμποδίζοντας τον Λόγκαν.]

Ε: "Δεν θα σε αφήσω να το καταστρέψεις αυτό. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι για να δημιουργήσετε θέσεις εργασίας, χωρίς να καταστρέψετε τον κόσμο μας".

Λ: "Κάνε στην άκρη, Έλλα. Αυτό είναι πρόοδος!"

Γ: "Η πρόοδος δεν έχει νόημα, αν οδηγεί στην πτώση μας. Σεβαστείτε τη γη και θα μας συντηρήσει όλους".

[Ο Λόγκαν διστάζει, κατεβάζοντας το αλυσοπρίονο του.]

Λ: "Τι μπορούμε να κάνουμε, τότε; Πώς θα εξισορροπήσουμε τις ανάγκες μας;"

Γ: "Ακούστε τη σοφία της γης. Δουλέψτε μαζί μας, όχι εναντίον μας".

MN: "Στην ενότητα υπάρχει δύναμη. Στην κατανόηση, υπάρχει ειρήνη. Η γη μπορεί να παρέχει σε όλους, αν επιλέξουμε με σύνεση".

[Σκηνή 3: Βρίσκοντας μια λύση]

Η τελευταία σκηνή θα πρέπει να δημιουργηθεί και να γραφτεί από τους συμμετέχοντες. Οι

συμμετέχοντες θα πρέπει να δώσουν πιθανές λύσεις στη σύγκρουση που προέκυψε.

Οι εθελοντές προετοιμάζουν και παίζουν σύντομη θεατρική παράσταση, ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες παρακολουθούν.

Αφού τελειώσει, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια χωρίζει τους συμμετέχοντες σε δύο ή τρεις ομάδες και τους ζητά να ορίσουν την τελευταία, τρίτη σκηνή του παιχνιδιού, ώστε η σύγκρουση να επιλυθεί με ειρηνικό τρόπο. Αυτό το σύντομο θεατρικό έργο αναδεικνύει τη σύγκρουση για τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον, τονίζοντας τη σημασία της συνεργασίας και των βιώσιμων λύσεων.

Οι ομάδες παρουσιάζουν και παίζουν τις εναλλακτικές λύσεις τους και συζητούν τις κύριες διαφορές και τα αποτελέσματα των προτάσεών τους.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Σύγκρουση, επίλυση συγκρούσεων, περιβάλλον, πόροι
--	---

Όνομα άσκησης	Κύκλος ευγνωμοσύνης
Αριθμός άσκησης	4
Στόχοι της άσκησης	-Πρώθηση της χαλάρωσης, της ενσυνειδητότητας και της συναισθηματικής ευημερίας μεταξύ των νέων
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να καθίσουν σε κύκλο και ζητά από κάθε συμμετέχοντα να μοιραστεί ένα πράγμα για το οποίο είναι ευγνώμων. Αυτό ενισχύει την αίσθηση της θετικότητας και της εκτίμησης.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ευγνωμοσύνη, θετικότητα, ενσυνειδητότητα

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Αριθμός άσκησης	5

Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να δοθεί η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα και πώς το βίωσαν - Να σχεδιάσουμε το επόμενο εργαστήριο ή σειρά εργαστηρίων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή έως υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια / η συντονίστρια ξεκινά τη συνεδρία αναστοχασμού και ανατροφοδότησης θέτοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις: <ul style="list-style-type: none"> - Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; - Τι μάθατε από το εργαστήριο; - Πώς πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιήσετε στο μέλλον όλα όσα μάθατε σήμερα; - Για τι θα θέλατε να μάθετε περισσότερα και με ποιον τρόπο; 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αναστοχασμός, εντυπώσεις

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 3 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Προκαταλήψεις και στερεότυπα
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> ● Να ευαισθητοποιηθούμε σχετικά με τις εικόνες που έχουμε για τον εαυτό μας και τους άλλους ● Να ευαισθητοποιηθούμε σχετικά με τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που έχουμε ● Να ευαισθητοποιηθούμε για την επιβλαβή φύση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων ● Να βελτιώσουμε τη κατανόηση των κοινωνικών δεσμών και της ειρηνικής συνύπαρξης ● Να αυξήσουμε την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ποικιλομορφία της περιοχής
Μαθησιακά αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none"> ● Βελτίωση της κατανόησης της κουλτούρας του

του εργαστηρίου	<p>Starčeno και των διδαγμάτων που μπορούν να αντλήσουν οι συμμετέχοντες από</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της οικοδόμησης σχέσεων με άλλους • Να αποκτήσουμε μεγαλύτερη επίγνωση των διαφορών μεταξύ μας και του πλούτου που αυτές επιφέρουν • Τόνωση της συνεργασίας • Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οφέλη των ειρηνικών σχέσεων
Διάρκεια	90 λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	Anesa Muhović, <i>Ίδρυμα World Vision BH</i> , Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Μορφή(ες) τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Θέατρο • Κεραμική • Performance art
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Ο μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων είναι 25
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζονται δύο (2) συντονιστές ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Καταιγισμός ιδεών • Εργασία σε μικρές ομάδες • Μελέτη περίπτωσης • Παιχνίδια και δραστηριότητες γνωριμίας • Παιχνίδι ρόλων • Διαβουλεύσεις και συζήτηση
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ιστορία της κεραμικής του πολιτισμού Starčeno με παραδείγματα κομματιών από εκείνη την εποχή - Πηλός - 2 μπομπίνες πηλού - Νερό - Native American Legend on Colours' ιστορία εκτυπωμένη σε 10 κομμάτια - Συσκευή μουσικής - Ακουστικά - Χαρτιά - Μολύβια

- Flipchart	
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Διάρκεια: 90 λεπτά</p> <p>Αυτό το εργαστήριο ονομάζεται <i>Προκαταλήψεις και στερεότυπα</i>. Οι συμμετέχοντες θα βιώσουν από πρώτο χέρι τη διαδικασία να κολλάμε ταμπέλες σε κάποιους, εξετάζοντας προσωπικές προκαταλήψεις και στερεότυπα, καθώς και τρόπους διαμόρφωσης της δικής τους γνώμης για τα άτομα μιας συγκεκριμένης ομάδας.</p>
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας "Μουσικές καρέκλες"
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	<p>Διάρκεια: 70 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Πολιτισμός της κεραμικής Starčeno (45 λεπτά) 3. Θρύλος των ιθαγενών της Αμερικής για τα χρώματα (25 λεπτά)
Χαλάρωση	<p>Διάρκεια: 5 λεπτά</p> <p>Ονόματα των ασκήσεων</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Κύκλος διατάσεων
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <p>Όνομα της άσκησης</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Παραρτήματα	N/A
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	N/A
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	N/A

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 3 - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή
Αριθμός άσκησης	N/A
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να δοθεί η ευκαιρία στους διαμεσολαβητές να συστηθούν στους συμμετέχοντες • Να παρέχει στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα • Να εισαχθούν βασικοί κανόνες
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συντονιστές συστήνονται και καλωσορίζουν όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο - βλ. σημείωση για τον συντονιστή παρακάτω. 3. Σε συνεργασία με τους συμμετέχοντες, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια καθορίζει βασικούς κανόνες για την ομάδα (π.χ. να μην χρησιμοποιείτε κινητά τηλέφωνα ή φορητούς υπολογιστές κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, να ακούτε προσεκτικά τους άλλους κ.λπ.) 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια παρουσιάζει την πρώτη άσκηση. <p>Σημείωση για τον συντονιστή:</p> <p>Η προκατάληψη είναι μια εκ των προτέρων κρίση ή γνώμη για κάτι που δεν είναι καλά γνωστό ή δεν έχει εξεταστεί διεξοδικά και κριτικά. Συνήθως πρόκειται για μια ευρέως διαδεδομένη και καθιερωμένη, προκατασκευασμένη στερεοτυπική στάση που βασίζεται σε αβάσιμους ισχυρισμούς και ψευδείς αρχές για τα μέλη του αντίθετου φύλου, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, άλλες θρησκείες, έθνη, φυλές κ.λπ. καθώς και για μια αποστροφή προς κάτι που βασίζεται σε διαφορετικά ήθη ή έθιμα.</p> <p>Η προκατάληψη συνοδεύεται από συναισθήματα, πεποιθήσεις, σκέψεις και συμπεριφορές. Μπορεί να είναι θετική ή αρνητική. Αν κάποιος λέει ότι οι άνθρωποι με μαύρο δέρμα τρέχουν γρήγορα, μπορούμε να το ονομάσουμε θετικό στερεότυπο. "Λοιπόν, τι κακό έχει αυτό;" μπορεί να σκεφτείτε. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση, οι άνθρωποι τοποθετούνται άδικα στο ίδιο "καλάθι". Απλά σκεφτείτε: είναι πραγματικά αλήθεια ότι όλοι οι άνθρωποι με μαύρο δέρμα τρέχουν γρήγορα;</p>	

Η προκατάληψη στο πλαίσιο μιας αρνητικής στάσης απέναντι στους άλλους μπορεί να οριστεί ως μια εχθρική ή αρνητική στάση απέναντι στα μέλη μιας αναγνωρίσιμης ομάδας ανθρώπων που βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στη συμμετοχή τους στην ομάδα αυτή. Για παράδειγμα, όταν λέμε ότι ένα άτομο είναι προκατειλημμένο απέναντι στους Ρομά, εννοούμε ότι είναι επιρρεπές σε ψυχρή και εχθρική συμπεριφορά απέναντι στους Ρομά και πιστεύει ότι όλοι οι Ρομά είναι ίδιοι. Τα χαρακτηριστικά που το άτομο αυτό αποδίδει στους Ρομά είναι αρνητικά και εφαρμόζονται άκριτα στο σύνολο της ομάδας - τα ατομικά χαρακτηριστικά ή οι συμπεριφορές του θύματος της προκατάληψης θα περάσουν απαρατήρητα ή θα αγνοηθούν.

Οι προκαταλήψεις μαθαίνονται ως μέρος της διαδικασίας κοινωνικοποίησής μας και είναι πολύ δύσκολο να αλλάξουν ή να διαγραφούν. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι τις έχουμε. Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν είπε ότι ζούμε σε έναν κόσμο όπου είναι ευκολότερο να διασπάσουμε το άτομο παρά τις προκαταλήψεις.

Οι προκαταλήψεις είναι προσβλητικές. Πάνω απ' όλα, χρησιμοποιούνται για να αντιμετωπίσουν κάποιον άδικα. Οι προκαταλήψεις στερούν από τους ανθρώπους την ευκαιρία να δείξουν ποιοι είναι και τι είναι ικανοί να επιτύχουν. Ορισμένοι άνθρωποι είναι επιρρεπείς σε προκαταλήψεις και λαϊκιστικές ιδέες, παρόλο που δεν γνωρίζουν κανέναν που θα μπορούσε να επιβεβαιώσει αυτές τις αρνητικές απόψεις.

Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα είναι σχήματα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την πραγματικότητα. Όταν η πραγματικότητα δεν ταιριάζει με τις προκαταλήψεις μας, είναι ευκολότερο για τον εγκέφαλό μας να αλλάξει την ερμηνεία της πραγματικότητας παρά να αλλάξει την προκατάληψη. Οι προκαταλήψεις μάς βοηθούν να συμπληρώσουμε πληροφορίες, όταν δεν τις έχουμε καθόλου.

Η λανθασμένη γενίκευση των δικών μας αρνητικών εμπειριών σε γενικό επίπεδο μπορεί να είναι πολύ επιβλαβής. Αν κάποιος αναπτύξει την άποψη ότι τα μέλη μιας συγκεκριμένης ομάδας διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά λόγω μιας αρνητικής εμπειρίας με μέλη της ομάδας αυτής, το άτομο αυτό μπορεί να υποθέσει ότι όλα τα μέλη της ομάδας αυτής έχουν τέτοια χαρακτηριστικά. Ένας άνθρωπος που είχε μια σειρά από κακές σχέσεις με άτομα του αντίθετου φύλου μπορεί να υποθέσει ότι όλα τα άτομα αυτού του φύλου έχουν τέτοια χαρακτηριστικά και έτσι να υιοθετήσει μια προκατάληψη γνωστή ως σεξισμός. Εκτός από τις προσωπικές εμπειρίες, υπάρχουν κοινωνικά καθορισμένες νόρμες που επιβάλλουν διαφορετικά χαρακτηριστικά στα διάφορα φύλα (π.χ. "Τα κορίτσια δεν είναι τόσο καλά στα μαθηματικά όσο τα αγόρια", "Τα αγόρια/άντρες δεν πρέπει να δείχνουν συναισθήματα/να κλαίνε", "Οι γυναίκες πρέπει να αφιερώνονται στην οικογένεια και όχι στην εργασία", "Οι γυναίκες είναι το αδύναμο φύλο", "Οι άνδρες είναι πιο ικανοί από τις γυναίκες" κ.λπ.) Αυτό είναι χαρακτηριστικό για όλες τις μορφές προκαταλήψεων: ρατσισμός, θρησκευτική μισαλλοδοξία, πολιτικές και εθνικές προκαταλήψεις, προκαταλήψεις κατά των ατόμων μιας συγκεκριμένης ηλικίας, κατά των

ατόμων που μιλούν μια συγκεκριμένη γλώσσα κ.ο.κ.

Τα στερεότυπα είναι πεποιθήσεις ότι σχεδόν όλα τα μέλη μιας ομάδας έχουν κοινά και πανομοιότυπα χαρακτηριστικά, ενώ αγνοούν αδικαιολόγητα τις πραγματικές διαφορές μεταξύ τους.

Τα στερεότυπα συνίστανται βασικά στην ανταλλαγή πεποιθήσεων ή απόψεων για ορισμένες ανθρώπινες ομάδες. Ένα στερεότυπο είναι μια ενότητα χαρακτηριστικών που συγκεντρώνουν ανθρώπινες ομάδες, συνήθως όσον αφορά τη συμπεριφορά, τις συνήθειες κ.λπ. Σκοπός των στερεοτύπων είναι η απλοποίηση της πραγματικότητας - "έτσι είναι". Αυτοί οι άνθρωποι είναι τεμπέληδες, εκείνοι είναι συνεπείς- οι άνθρωποι σε εκείνο το μέρος της πόλης είναι επικίνδυνοι- ένας ή μερικοί από αυτούς ίσως, αλλά είναι όλοι τους; Μερικές φορές χρησιμοποιούμε στερεότυπα για την ομάδα στην οποία αισθανόμαστε ότι ανήκουμε, προκειμένου να νιώσουμε ισχυρότεροι ή ανώτεροι από τους άλλους. Τα στερεότυπα βασίζονται συνήθως σε κάποιου είδους επαφή ή αναπαράσταση που δεχτήκαμε στο σχολείο, στο σπίτι, μέσω των μέσων ενημέρωσης, τα οποία αργότερα γενικεύονται τόσο πολύ ώστε να περιλαμβάνουν όλους εκείνους τους ανθρώπους που μπορούν να συσχετιστούν με αυτά. Στην καθημερινή γλώσσα, είναι μερικές φορές δύσκολο να παρατηρήσουμε τη διαφορά μεταξύ στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Συχνά ορίζουμε τους ανθρώπους ως μέλη ομάδων ανάλογα με το φύλο ή τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την κουλτούρα τους, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, την καταγωγή τους και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους, όπως το χρώμα του δέρματος, το ύψος, το χτένισμα ή τον τρόπο ντυσίματος. Συχνά αυτός ο ομαδικός ορισμός συνδυάζεται με την απόδοση συγκεκριμένων ιδιοτήτων στους ανθρώπους, έτσι ώστε αυτές οι συγκεκριμένες εικόνες να συνδέονται με συγκεκριμένες ομάδες. Αν αυτές οι εικόνες είναι υπερβολικές σε σημείο που μόλις και μετά βίας ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, τις ονομάζουμε στερεότυπα. Στερεότυπα μπορούν επίσης να βρεθούν σε βιβλία, κόμικς, διαφημίσεις ή ταινίες.

Η δημιουργία στερεοτύπων βασίζεται σε:

- Απλοποίηση,
- Υπερβολή ή διαστρέβλωση,
- Γενίκευση,
- Αναπαράσταση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών ως "φυσικών".

Μερικές φορές μπορούμε να ελέγξουμε τα στερεότυπα, ιδίως αν αποδεχόμαστε συνειδητά ένα συγκεκριμένο στερεότυπο, αλλά οι έρευνες δείχνουν ότι τα στερεότυπα είναι τις περισσότερες φορές ακούσια και αυτόματα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι τα φυλετικά, εθνικά και άλλα κοινωνικά στερεότυπα είναι αναπόφευκτα! Αν και οι άνθρωποι έχουν την ανάγκη να τοποθετούν τους άλλους σε ορισμένες κατηγορίες, οι κατηγορίες αυτές δεν αποτελούν στην πραγματικότητα μέρος της φύσης. Αποτελούν προϊόν της κοινωνίας, έχουν πολιτικές και πολιτιστικές λειτουργίες και αντανακλούν το πνεύμα της

εποχής. Καθώς αλλάζουν οι καιροί, αλλάζουν και αυτές οι κατηγορίες.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Προκατάληψη, Στερεότυπα
--	-------------------------

Όνομα άσκησης	Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας "Μουσικές καρέκλες
Αριθμός άσκησης	1
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στο συντονιστή να συστηθεί στους συμμετέχοντες. -Να δοθεί στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα -Να γίνει μια εισαγωγή σε θέματα υγείας και ασφάλειας
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Καρέκλες παρατεταγμένες σε κύκλο, μία καρέκλα λιγότερη από τον αρχικό αριθμό των συμμετεχόντων. Συσκευή μουσικής Ακουστικά
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να παρατάξουν τις καρέκλες στον κύκλο, με την πλάτη στραμμένη προς το εσωτερικό μέρος του κύκλου. Ο αριθμός των καρεκλών πρέπει να είναι ένας λιγότερος από τον αρχικό αριθμό των συμμετεχόντων. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια μοιράζεται εν συντομία τους κανόνες της δραστηριότητας γνωριμίας "Μουσικές καρέκλες": όταν ακούγεται μουσική, οι συμμετέχοντες περπατούν γύρω από τον κύκλο των καρεκλών, και όταν η μουσική σταματά, πρέπει να βρουν μια ελεύθερη καρέκλα και να καθίσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Όποιος δεν βρει ελεύθερη θέση και παραμείνει όρθιος βγαίνει από το παιχνίδι και μία καρέκλα αφαιρείται. Η μουσική ξαναπαίζει και σταματάει. Αυτό γίνεται μέχρι η ομάδα να έχει νικητή. 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια παίζει μουσική και το παιχνίδι αρχίζει. 	

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Μουσική
--	---------

Όνομα άσκησης	Πολιτισμός Κεραμικής Starčeno
Αριθμός άσκησης	2
Στόχοι της άσκησης	-Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να μάθουν για την κεραμική από τον πολιτισμό Starčeno Να μάθουμε πώς να δουλεύουμε με πηλό
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ιστορία της κεραμικής του πολιτισμού Starčeno με παραδείγματα κομματιών από εκείνη την εποχή Πηλός 2 μπομπίνες πηλού Νερό

Οδηγίες

Ο εμπυχωτής μοιράζεται τα διακριτικά χαρακτηριστικά της κεραμικής του πολιτισμού Starčeno και παρουσιάζει τα κύρια κομμάτια.

Στη συνέχεια, ο εμπυχωτής μοιράζει τους συμμετέχοντες σε δύο ομάδες και τους οργανώνει γύρω από 2 μπομπίνες πηλού, εξηγώντας τη διαδικασία εργασίας με τον πηλό και τις μπομπίνες πηλού.

Οι συμμετέχοντες αλλάζουν ένας ένας χρησιμοποιώντας μια μπομπίνα πηλού και προσπαθούν να αναπαράγουν ένα από τα τρία μπολ/γλάστρες που επέλεξαν να φτιάξουν από τον πολιτισμό Starčeno.

Στο τέλος της άσκησης, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν την εμπειρία τους, να εξηγήσουν αν ήταν δύσκολο να κατασκευάσουν κομμάτια από πηλό και αν το ευχαριστήθηκαν.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Κεραμικά, Starčeno
--	--------------------

Όνομα άσκησης	Θρύλος των ιθαγενών της Αμερικής για τα χρώματα
Αριθμός άσκησης	3
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να βοηθήσετε τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν ότι ο καθένας αντιλαμβάνεται διαφορετικά τα ίδια πράγματα ή γεγονότα - Ευαισθητοποίηση σχετικά με το τι επηρεάζει τις διαφορετικές αντιλήψεις
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Η ιστορία 'Native American Legend on Colors' εκτυπώνεται σε 10 κομμάτια

Ο συντονιστής ζητά από 9 συμμετέχοντες να προσφερθούν εθελοντικά στην προετοιμασία μιας σύντομης δραματικής ανάγνωσης του κειμένου.

Ο διαμεσολαβητής μπορεί να προτείνει ότι αυτοί είναι οι συμμετέχοντες που έχουν κλίση στις δραματικές τέχνες για να απαγγείλουν και να διαβάσουν εκφραστικά την ιστορία, καθώς και να προετοιμάσουν τη σύντομη παράσταση.

Στη συνέχεια, ο συντονιστής μοιράζεται την ιστορία που εκτυπώθηκε, στην οποία υπάρχουν 9 χαρακτήρες από τους οποίους ο καθένας από τους 9 εθελοντές επιλέγει έναν: πράσινο χρώμα, μπλε χρώμα, κίτρινο χρώμα, πορτοκαλί χρώμα, κόκκινο χρώμα, μοβ χρώμα, ινδικό χρώμα, βροχή, αφηγητής.

Ιστορία 'Native American Legend on Colors'

Μια φορά κι έναν καιρό, όλα τα χρώματα του κόσμου άρχισαν να διαφωνούν: το καθένα ισχυριζόταν ότι ήταν το καλύτερο, το πιο σημαντικό, το πιο χρήσιμο, το πιο αγαπημένο.

Ο Green είπε: "Προφανώς, είμαι ο πιο σημαντικός. Είμαι το σημάδι της ζωής και της ελπίδας. Είμαι ο εκλεκτός για το γρασίδι, τα δέντρα, τα φύλλα- χωρίς εμένα, όλα τα ζώα θα πέθαιναν. Κοιτάξτε το τοπίο και θα δείτε ότι εγώ είμαι το πιο διαδεδομένο".

Ο Μπλε διέκοψε: "Σκέφτεστε μόνο τη γη, αλλά σκεφτείτε τον ουρανό και τη θάλασσα. Το νερό είναι η πηγή της ζωής και το φέρνουν τα σύννεφα από τη γαλάζια θάλασσα. Ο ουρανός προσφέρει χώρο, ειρήνη και γαλήνη. Χωρίς την ηρεμία μου, όλοι σας θα ήσασταν μανιακά σώματα".

Ο Κίτρινος χαχάνισε: "Είστε όλοι τόσο σοβαροί. Φέρνω γέλιο, χαρά και ζεστασιά στον κόσμο. Ο ήλιος είναι κίτρινος, το φεγγάρι είναι κίτρινο, τα αστέρια είναι κίτρινα. Κάθε φορά που κοιτάς ένα ηλιοτρόπιο, όλη σου η ζωή αρχίζει να χαμογελάει. Χωρίς εμένα, δεν θα υπήρχε διασκέδαση".

Το πορτοκαλί ήταν το επόμενο που καυχιόταν: "Είμαι το χρώμα της δύναμης και της υγείας. Μπορεί να είμαι σπάνιος, αλλά είμαι πολύτιμος γιατί υπηρετώ τις εσωτερικές ανάγκες της ανθρώπινης ζωής. Φέρνω όλες τις πιο σημαντικές βιταμίνες. Σκεφτείτε τα καρότα, τα πορτοκάλια, τα πεπόνια και τα μάνγκο. Δεν τριγυρνάω όλη την ώρα, αλλά όταν γεμίζω τον ουρανό κατά την ανατολή ή το ηλιοβασίλεμα, η ομορφιά μου είναι τόσο εντυπωσιακή που κανείς δεν σκέφτεται κανέναν από εσάς".

Ο Κόκκινος δεν άντεχε άλλο. Φώναξε: "Είμαι η κυρίαρχος όλων σας. Είμαι αίμα, το αίμα της ζωής. Είμαι το χρώμα του κινδύνου και της γενναιότητας. Είμαι πρόθυμη να πολεμήσω για έναν σκοπό. Χωρίς εμένα, η γη θα ήταν άγονη σαν το φεγγάρι. Είμαι το χρώμα του πάθους, της αγάπης, των κόκκινων τριαντάφυλλων και των παπαρούνων".

Η Μωβ στάθηκε στο ύψος της. Ήταν πολύ ψηλή και μίλησε με μεγάλη μεγαλοπρέπεια: "Είμαι το χρώμα της εξουσίας και της δύναμης. Οι βασιλιάδες, οι αρχηγοί και οι επίσκοποι πάντα με επέλεγαν γιατί είμαι το χρώμα της σοφίας και της δύναμης. Οι άνθρωποι δεν με αμφισβητούν- με ακούν και με υπακούν".

Ο Indigo μίλησε πολύ πιο ήσυχα από τους άλλους, αλλά εξίσου αποφασιστικά: "Φανταστείτε με. Είμαι το χρώμα της σιωπής. Με δυσκολία με παρατηρείτε, αλλά χωρίς εμένα, είστε όλοι περιττοί. Αντιπροσωπεύω την αντανάκλαση και τη σκέψη, το λυκόφως και το βάθος. Με χρειάζεστε για την ισορροπία και την αντίθεση, για την προσευχή και την εσωτερική γαλήνη".

Και έτσι τα χρώματα συνέχισαν να καυχιούνται, το καθένα πεπεισμένο ότι ήταν το καλύτερο. Η διαφωνία τους γινόταν όλο και πιο δυνατή. Ξαφνικά, μια λαμπερή λευκή αστραπή έπεσε. Ο κεραυνός έπεσε και βρόντηξε. Η βροχή άρχισε να πέφτει καταρρακτωδώς. Όλα τα χρώματα έσκυψαν φοβισμένα, πλησιάζοντας το ένα το άλλο για παρηγοριά.

Η βροχή μίλησε: "Εσείς, ανόητα χρώματα, πολεμάτε μεταξύ σας, προσπαθώντας το καθένα να κυριαρχήσει πάνω στα άλλα. Δεν ξέρετε ότι το καθένα από εσάς έχει έναν μοναδικό σκοπό, ξεχωριστό και διαφορετικό; Πιάστε τα χέρια και ελάτε μαζί μου".

Η βροχή τα σκόρπισε στον ουρανό σε ένα μεγάλο τόξο χρώματος.

Αφού διαβαστεί η ιστορία, ο συντονιστής θέτει στους συμμετέχοντες τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποιο είναι το μήνυμα αυτής της ιστορίας;
- Τι μπορούμε να συμπεράνουμε μετά την ανάγνωσή του;

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αντίληψη, προοπτικές, ενότητα
--	-------------------------------

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Κύκλος διατάσεων
Αριθμός άσκησης	4
Στόχοι της άσκησης	- Προώθηση της χαλάρωσης, της ενσυνειδητότητας και της συναισθηματικής ευημερίας μεταξύ των νέων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια / η συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο και οδηγεί την ομάδα σε μια σειρά ήπιων διατάσεων, εστιάζοντας στις κύριες μυϊκές ομάδες. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ενθαρρύνει τη βαθιά αναπνοή και τη χαλάρωση κατά τη διάρκεια των διατάσεων.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Χαλάρωση, Ενσυνειδητότητα (Mindfulness)

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Αριθμός άσκησης	5
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα και πώς το βίωσαν -Να σχεδιάσουμε το επόμενο εργαστήριο ή σειρά εργαστηρίων

Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή έως υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο.</p> <p>2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ξεκινά τη συνεδρία αναστοχασμού και ανατροφοδότησης θέτοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; - Τι μάθατε από το εργαστήριο; - Πώς πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιήσετε στο μέλλον όλα όσα μάθατε σήμερα; - Για τι θα θέλατε να μάθετε περισσότερα και με ποιον τρόπο; 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αναστοχασμός, ανατροφοδότηση

Ταξιδεύοντας στον χώρο και στον χρόνο Συνδεδεμένοι με αόρατα νήματα

Θέατρο DAH

Τίτλος ενότητας	Ταξιδεύοντας στον χώρο και στον χρόνο Συνδεδεμένοι με αόρατα νήματα
Περίληψη - Περιγραφή ενότητας	<p>Η ενότητα <i>Ταξιδεύοντας στον χώρο και στον χρόνο Συνδεδεμένοι με αόρατα νήματα</i> αποτελείται από τρία εργαστήρια, όλα σχετικά αφενός με τον αρχαίο ειρηνικό πολιτισμό της Vinča, και αφετέρου με το θέατρο ως εργαλείο οικοδόμησης της ειρήνης.</p> <p>Κάθε θεατρικό εργαστήριο εξερευνά με τον τρόπο του ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του πολιτισμού της Vinča: τη στενά συνδεδεμένη κοινότητα. Δηλαδή, ο πολιτισμός Vinča ευημερούσε, επειδή καλλιεργούσε την ειρήνη, εκτιμούσε και μοιραζόταν τη γνώση και ζούσε σε οικισμούς που αντανακλούν πολύ στενούς δεσμούς μεταξύ των μελών της κοινότητας. Όλες οι έρευνες δείχνουν ότι συνεργάζονταν στενά μεταξύ τους και έτσι ευημερούσαν με πρωτοφανή</p>

	<p>ρυθμό.</p> <p>Τα εργαστήρια αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία των κοινών προσπαθειών, διδάσκοντας στους συμμετέχοντες πώς να δημιουργούν μια ομάδα και να συνεργάζονται στενά για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.</p>
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι της ενότητας	<p>-Να ενισχυθεί η επικοινωνία, η ενσυναίσθηση και η συνεργασία μέσω συνεργατικών θεατρικών ασκήσεων και ομαδικών συζητήσεων</p> <p>-Να ασκηθούν οι συμμετέχοντες στον κριτικό προβληματισμό για ιστορικά και σύγχρονα ζητήματα που σχετίζονται με την ειρήνη και τις συγκρούσεις, διερευνώντας πολλαπλές προοπτικές και αναπτύσσοντας τεκμηριωμένες απόψεις.</p> <p>-Να αναπτύξουν αυτοπεποίθηση και δεξιότητες στη χρήση τεχνικών θεάτρου για την έκφραση σκέψεων, συναισθημάτων και ιδεών που σχετίζονται με την ειρήνη και τις συγκρούσεις.</p> <p>-Να οικοδομηθεί μια ομάδα/κοινότητα.</p>
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	<p>Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να προσδιορίσουν τα κύρια χαρακτηριστικά του πολιτισμού της Vinča - να προσδιορίσουν τα κύρια χαρακτηριστικά της θετικής ειρήνης - να χρησιμοποιούν πρακτικές θεατρικές δεξιότητες στη διδασκαλία της ιστορίας της ειρήνης - να εκφράζονται μέσω του θεάτρου - να ασχοληθούν κριτικά με την τρέχουσα παγκόσμια κατάσταση - να δημιουργούν σε ομάδα.
Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση	<p>Ξεκινώντας από την έννοια της θετικής ειρήνης, όπως θεωρητικοποιήθηκε από τον Johan Galtung, τα χαρακτηριστικά της θετικής ειρήνης εντοπίστηκαν στην εκπληκτική ευημερία του πολιτισμού Vinča:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ειρηνικότητα, - Ανοιχτότητα σε άλλες κοινότητες, - Ανοιχτή ανταλλαγή γνώσεων και αγαθών εντός και εκτός της κοινότητάς τους, - Ισονομία, - Στενά δεμένη κοινότητα που βασίζεται στην αμοιβαία ανταλλαγή και βοήθεια και όχι στον ανταγωνισμό. <p>Στη συνέχεια, σχεδιάσαμε εργαστήρια που συνδυάζουν τις ιστορικές γνώσεις, τους πυλώνες της θετικής ειρήνης και τη</p>

	<p>θεατρική έκφραση, χρησιμοποιώντας διάφορες θεατρικές μεθόδους, από το περίφημο θέατρο Φόρουμ του Boal μέχρι τις θεατρικές ασκήσεις του Dah.</p>
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<p>Τα εργαστήρια είναι ένα μείγμα από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - άτυπες διαλέξεις που συνοδεύονται από οπτικό υλικό, - σωματικές ασκήσεις (ενσώματη γνώση), - συζητήσεις και προβληματισμούς.
Πλήρης περιγραφή της ενότητας	<p>Η ενότητα αποτελείται από τρία εργαστήρια:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Νήματα Ειρήνης 2. Χάρτης του κόσμου 3. Ταξιδιώτες του χρόνου για την ειρήνη <p>Το πρώτο εργαστήριο, Νήματα Ειρήνης, κυριολεκτικά ενσαρκώνει τους στενούς γειτονικούς δεσμούς της κοινότητας Vinča μέσω των νημάτων που χρησιμοποιούνται στο εργαστήριο, διδάσκοντας στους συμμετέχοντες να επικοινωνούν μη λεκτικά, να σέβονται ο ένας τον άλλον και να εργάζονται ως ομάδα.</p> <p>Το εργαστήριο Χάρτης του Κόσμου ενισχύει την κατανόηση της ειρήνης μέσω της φυσικής ("πραγματικής") και της νοητικής/συναισθηματικής γεωγραφίας, υπενθυμίζοντας στους συμμετέχοντες ότι ολόκληρος ο κόσμος είναι ένας και ότι είμαστε όλοι μαζί. Ως εκ τούτου, ένας αγώνας για την ειρήνη οπουδήποτε στον κόσμο, είναι ένας αγώνας για την ειρήνη για εμάς, ανεξάρτητα από το πόσο μακρινή μπορεί να φαίνεται μια σύγκρουση.</p> <p>Το τελευταίο εργαστήριο, Time Travelers for Peace, διερευνά τις αιτίες και τις συνέπειες, προσκαλώντας τους συμμετέχοντες να μάθουν πώς να παρεμβαίνουν μαζί για μια καλύτερη κοινότητα και παγκόσμια ειρήνη.</p>
Αξιολόγηση ενότητας	NA
Βαθμολόγηση ενότητας	NA
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<p>Burić, Marcel. "Vinčanska kultura. / The Vinča Culture." <i>DARONI ZEMLJE: neolitik između Save, Drave i Dunava. / GIFTS OF THE EARTH: Neolitička metazú των ποταμών Σάβα, Ντράβα και Δούναβη</i>. Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu, Muzej Slavonije Osijek, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2014.</p> <p>"Πέντε γεγονότα για τον πολιτισμό της Vinča."...</p>

	<p>https://historychronicles.org/5-facts-about-the-vinca-culture/</p> <p>Galtung, Johan. <i>Ειρήνη με ειρηνικά μέσα: Ειρήνη και σύγκρουση, ανάπτυξη και πολιτισμός</i>. Διεθνές Ινστιτούτο Ερευνών για την Ειρήνη Όσλο, εκδόσεις Sage, 1996.</p> <p>Lederach, John Paul. <i>Οικοδόμηση της ειρήνης: Ειρήνη: Βιώσιμη συμφιλίωση σε διαφερέμενες κοινωνίες</i>. United States Institute of Peace Press, 1997.</p> <p>Srejović, Dragoslav. "Vinča i njena kultura." <i>Iskustva prošlosti</i>. Beograd: Ars Libri i Kremen, 2001.</p>
<p>Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα</p>	<p>https://www.visionofhumanity.org/defining-the-concept-of-peace/</p> <p>https://www.visionofhumanity.org/new-research-reveals-educations-potential-in-reducing-violence-and-advancing-peace/</p> <p>https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2024/01/GPE-EP-2Pager-1.pdf</p> <p>https://www.visionofhumanity.org/maps/#/</p> <p>https://www.prio.org/</p> <p>https://www.culture-of-peace.info/index.html</p> <p>https://www.positivepeace.academy/</p> <p>https://cpnn-world.org/new/?p=14394</p> <p>https://www.grainesdepaix.org/en</p> <p>https://internationaldayofpeace.org/culture-of-peace/</p> <p>https://ecdpeace.org/work-content/what-peace</p> <p>https://www.nonviolenceny.org/post/modern-peacebuilding-and-nonviolence-5</p> <p>https://www.nonviolenceny.org/post/culture-of-peace-and-peacebuilding</p>

<https://nationalpeaceacademy.us/about-us/5-spheres-of-peace>

Εργαστήριο 1 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Νήματα ειρήνης
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> - Να εισαγάγουμε στα βασικά χαρακτηριστικά της αρνητικής και θετικής ειρήνης στην ιστορία, - Να εισαγάγουμε στα βασικά χαρακτηριστικά της ειρηνικής κοινωνίας του αρχαίου πολιτισμού Vinča, - Να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες με δεξιότητες θεάτρου και υπογράμμιση της σημασίας της συνεργασίας και της αλληλεξάρτησης σε μια ειρηνική κοινωνία, - Να προσφέρουμε ασκήσεις βασισμένες στο σώμα για την εμπειρία της σύνδεσης και της συνεργασίας με τους άλλους, - Να αναπτύξουμε την ικανότητα διευκόλυνσης δραστηριοτήτων που βασίζονται στο φυσικό θέατρο στην ιστορική εκπαίδευση, - Να αναπτύξουμε την ικανότητα να παρουσιάζετε την ιστορία με δημιουργικό και συναρπαστικό τρόπο, - Να προσφέρουμε την ευκαιρία να συνδεθούν οι προσωπικές εμπειρίες με τις ιστορικές και πολιτικές ιδέες για την ειρήνη,
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> - Οι συμμετέχοντες θα βελτιώσουν την κατανόηση των ειρηνικών πολιτισμών - Οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν ικανότητα για την έκφραση του σώματος και τη μη λεκτική επικοινωνία στην ιστορική εκπαίδευση - Η αυτογνωσία των συμμετεχόντων θα αυξηθεί, καθώς και η ιδέα ότι όλοι είμαστε δημιουργοί της ιστορίας, μέσω της σχέσης με τους άλλους και της ικανότητάς μας να ακούμε, να αποδεχόμαστε και να γινόμαστε αποδεκτοί. - Οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να προβληματιστούν σχετικά με τη σύγχρονη κοινωνία και κατά πόσο οι αλληλεπιδράσεις μας δημιουργούν ειρήνη. - Θα εκτιμήσουν την ειρηνική συνύπαρξη στην ιστορία της ανθρωπότητας.
Διάρκεια	90 λεπτά.
Όνομα της συγγραφέως	Jadranka Andjelić, Θέατρο DAH, Σερβία
Μορφή(ες) τέχνης	- Θέατρο/ Παραστατικές Τέχνες

Συμμετέχοντες	15 - Πρόσβαση για αναπηρικό αμαξίδιο - Μετάφραση στη νοηματική γλώσσα, εάν χρειάζεται
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζεται ένας (1) συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	- Βασική διάλεξη (εισαγωγή) - <u>Βιωματική μάθηση</u> : εμπειρίες σωματικής άσκησης, αναστοχαστικές παρατηρήσεις (των ενεργειών των ίδιων των συμμετεχόντων και μέσω της παρατήρησης των άλλων), αφηρημένη εννοιολόγηση (ιδέες από την εμπειρία και αναζήτηση συνδέσεων με την ειρηνική συνύπαρξη), ενεργός πειραματισμός (επανάληψη των ενεργειών μετά από αναστοχασμούς).
Πόροι και υλικά	Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια : - Σχοινιά - Κλωστή ραψίματος - Ένα καπέλο - Ηχητικό σύστημα - Προβολέας - Lap-top Συμμετέχοντες: - Άνετα ρούχα
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	Διάρκεια: 15 λεπτά Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο "Νήματα ειρήνης" και επικεντρώνεται στην παρουσίαση των χαρακτηριστικών της θετικής ειρήνης μέσω δεξιοτήτων σωματικού θεάτρου.
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	Διάρκεια: 15 λεπτά Ασκήσεις 1. Κύκλος σώματος 2. Αντιγραφή / Μαγικό καπέλο
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	Διάρκεια: 35 λεπτά Ασκήσεις 3. Μέρη του συνόλου 4. Νήματα
Χαλάρωση	Διάρκεια: 5 λεπτά 5. Συλλογικό μασάζ

Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	Διάρκεια: 20 λεπτά 6. Σκέψεις και ανταλλαγή απόψεων
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Roberts, B. et al (2021). "Ο πολιτισμός της Vinča: μια επισκόπηση".<i>ResearchGate</i> (https://www.researchgate.net/publication/357870444_The_Vinca_culture_an_overview) 2. https://www.positivepeace.academy/ 3. https://www.visionofhumanity.org/defining-the-concept-of-peace/ 4. https://www.dahteatarcentar.com/ 5. https://www.atwsresources.com/

Εργαστήριο 1 - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή
Αριθμός άσκησης	1
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να δοθεί η ευκαιρία στον συντονιστή/ στη συντονίστρια να συστηθεί στους συμμετέχοντες και να συμμετάσχει μεταξύ τους. - Να εισαγάγουμε τους συμμετέχοντες στο εργαστήριο - Να εισαγάγουμε στο θέμα του εργαστηρίου- χαρακτηριστικά της θετικής ειρήνης - Να εισαγάγουμε στη μέθοδο εκμάθησης
Εστίαση της άσκησης	Μέτρια/Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Προβολέας
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο - βλ. παρακάτω. 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θεσπίζει κοινούς κανόνες επικοινωνίας στο εργαστήριο. Όσον αφορά τον κώδικα δεοντολογίας και την υγεία και ασφάλεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από όλους τους συμμετέχοντες να διασφαλίσουν ότι τα εργαστήρια είναι εστιασμένα, παραγωγικά, αποτελεσματικά και ασφαλή και ζητά από τους συμμετέχοντες να έχουν υπόψη τους την ασφάλεια του άλλου, να ακούν με προσοχή, να μοιράζονται και να σέβονται και να λαμβάνουν υπόψη τους την εργασία των άλλων όταν μιλούν ή συνεισφέρουν. Πρέπει να υπάρχει πλήρης σεβασμός προς τους άλλους και σε φυσικό επίπεδο, να μην είναι ποτέ βίαιοι και να μην προκαλούν ζημιά στον εαυτό τους, στους άλλους

ανθρώπους ή στο χώρο. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θα πρέπει να ενημερώνει τους συμμετέχοντες για τις διαθέσιμες εξόδους στις εγκαταστάσεις του εργαστηρίου και να διαθέτει αρκετό χρόνο για διαλείμματα και αναψυκτικά.

4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παρουσιάζει την πρώτη άσκηση.

Παρακάτω περιγράφεται μια εισαγωγή στο εργαστήριο/μάθημα που δόθηκε από τον συντονιστή/τη συντονίστρια στους συμμετέχοντες. Η εισαγωγή θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- Μια ανάλυση του τι περιλαμβάνει το εργαστήριο/μάθημα
- Πληροφορίες σχετικά με το θέμα του εργαστηρίου/μαθήματος ή το/τα βασικό/ά θέμα/τα
- Βασική διάλεξη για τον πολιτισμό των Vínča, με έμφαση στην ικανότητά τους να συνεργάζονται μεταξύ τους και με άλλους πολιτισμούς
- Βασικές πληροφορίες για τις αρνητικές και θετικές έννοιες της ειρήνης

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ενεργητική ακρόαση, αμοιβαίος σεβασμός, ειρηνικοί πολιτισμοί, συνύπαρξη, συνεργασία, διάλογος, σώμα
-----------------------------------	---

Εργαστήριο 1 - Τρίτο μέρος

Όνομα άσκησης	Κύκλος σώματος
Αριθμός άσκησης	Ένα
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Σωματική προθέρμανση και επίγνωση του σώματος - Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στην κίνηση του σώματος - Να συνηθίσουν οι συμμετέχοντες στις σωματικές ενέργειες - Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στην εστίαση και την παρατήρηση των άλλων
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια καλεί τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο. 2. Ένας συμμετέχων προτείνει μια κίνηση του σώματος και οι άλλοι την επαναλαμβάνουν, παραμένοντας στη θέση τους. 3. Ένας κάθε φορά, συνεχίζουν να κάνουν διάφορες κινήσεις με διαφορετικά μέρη του σώματος και άλλοι το επαναλαμβάνουν. 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να μην σκέφτονται, αλλά να ενεργούν αυθόρμητα και γρήγορα, ώστε η ομάδα να διατηρεί τη ροή των κινήσεων μαζί, μέχρι το τελευταίο μέλος του κύκλου. 	
Βασικοί όροι που	Παρατήρηση, αδρανοποίηση, πειραματισμός, ελεύθερη

χρησιμοποιούνται	ροή, παιχνιδιάρικη διάθεση
Όνομα άσκησης	Αντιγραφή / Μαγικό καπέλο
Αριθμός άσκησης	Δύο
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες σε θεατρικά παιχνίδια/δεξιότητες - Να "ζεσταθεί" η φαντασία των συμμετεχόντων και η ελευθερία τους να κινούνται στο χώρο - Να αυξηθεί η αναγνωρισιμότητα της ομάδας στο σύνολό της
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ένα καπέλο
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να περπατήσουν ελεύθερα στο χώρο, προς όλες τις κατευθύνσεις, 2. Τους ζητείται να κοιτάζουν γύρω τους και να έρχονται σε οπτική επαφή με τους άλλους στο δωμάτιο, 3. Τους ζητείται να προσφέρουν ένα χαμόγελο σε όσους συναντούν, 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια εισάγει τον κανόνα: ένας θα αρχίσει να περπατάει με συγκεκριμένο, ασυνήθιστο τρόπο και οι άλλοι θα αντιγράψουν αυτόν τον τρόπο περπατήματος, ενώ θα συνεχίσουν να κινούνται στο δωμάτιο μέχρι να περπατήσουν όλοι οι συμμετέχοντες με αυτόν τον τρόπο, 5. Στη συνέχεια, ο άλλος θα εισαγάγει νέο είδος περπατήματος και οι άλλοι θα ακολουθήσουν και ούτω καθεξής, 6. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να παίξουν και να χρησιμοποιήσουν όλα τα είδη "παράξενου" περπατήματος (συμπεριλαμβανομένου ολόκληρου του σώματος, των χεριών...), να εκπλήξουν τους άλλους και να διασκεδάσουν! 7. Ανάπτυξη μετά από λίγο: κάποιος μπορεί να προσθέσει έναν ήχο και όλοι οι άλλοι θα συμμετέχουν στην επανάληψη αυτού του ήχου (λέξη, γέλια και τραγούδι) ενώ περπατούν, 8. Παραλλαγή: Όταν το καπέλο περάσει στο κεφάλι κάποιου, αυτός θα μεταμορφωθεί σε κάποιο άλλο (άτομο, ον, ζώο) και θα συνεχίσει να περπατάει. Μετά από λίγο, το άτομο με το καπέλο θα το βάλει στο κεφάλι άλλου ατόμου και αυτός ο συμμετέχων θα μεταμορφωθεί. Το καπέλο πρέπει να "ταξιδέψει" στο δωμάτιο, από κεφάλι σε κεφάλι.
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Παιχνιδιάρικη διάθεση, χαλάρωση, εστίαση, παρακολούθηση του οδηγού, απαλλαγή από κρίσεις, ξεκάθαρη αίσθηση των άλλων

Όνομα άσκησης	Μέρη ενός συνόλου
Αριθμός άσκησης	Τρεις
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στις <i>θεατρικές δεξιότητες</i> - Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να αναπτύξουν <i>φαντασία</i> - Να δημιουργηθεί η <i>αίσθηση του ανήκειν στο σύνολο, αλληλεξάρτηση στην προσπάθεια για έναν κοινό στόχο</i> - Να βιώσουν στην πράξη τη <i>συνεργασία ως ειρηνικό χαρακτηριστικό που φέρνει ευημερία (παράδειγμα πολιτισμού Vinča)</i>
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p><i>Δώστε παρακάτω βήμα προς βήμα οδηγίες για τον τρόπο διεξαγωγής των παιχνιδιών, των ασκήσεων, των συζητήσεων κ.λπ.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια χωρίζει την ομάδα σε δύο ομάδες των 7/8. Ενώ η μία ομάδα ενεργεί, η άλλη παρατηρεί. 2. Στην ενότητα Μέρη ενός όλου, ένας συμμετέχων βγαίνει μπροστά για να δημιουργήσει ένα μέρος μιας μηχανής, ενός ζώου ή ενός άλλου αντικειμένου με τη δράση του σώματός του. 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια μπορεί να δώσει ένα <u>παράδειγμα από την ιστορία ειρηνικών πολιτισμών, όπως η Vinča, όπου ολόκληρη η κοινότητα ασχολείτο με την αγγειοπλαστική, ώστε η ομάδα να αναπαραστήσει τη διαδικασία κατασκευής κεραμικών αντικειμένων.</u> 4. Ένας ένας κάθε φορά, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες ενώνονται για να δημιουργήσουν μια ολόκληρη εικόνα ή ένα μεγάλο, κινούμενο αντικείμενο. 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Συνεργασία, συγχρονισμός, κοινός στόχος

Όνομα άσκησης	Νήματα
Αριθμός άσκησης	Τέσσερις
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στις <i>δεξιότητες του ψυχικού θεάτρου που είναι χρήσιμες στη διδασκαλία για τους ειρηνικούς πολιτισμούς,</i> - Να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες να προβληματιστούν σχετικά με τα <i>πέλματα - συνδέσεις μεταξύ των μελών μιας κοινότητας,</i> - Να αυξηθεί η <i>ικανότητα ακρόασης των άλλων και αλληλεπίδρασης μαζί τους,</i> - Να εξασκήσουν έναν <i>διάλογο σε φυσικό επίπεδο,</i>

	<ul style="list-style-type: none"> - Να αντικατοπτρίσουμε την αλληλεξάρτηση των μελών μιας κοινότητας, - Να συνδέσουμε τις ατομικές ικανότητες με συμπεριφορές που συμβάλλουν στη δημιουργία θετικής ειρήνης, όπως η ανεκτικότητα, η καλή σχέση με τους γείτονες και η αποδοχή των δικαιωμάτων των άλλων, που μπορούμε να παρατηρήσουμε στον πολιτισμό της Vinča.
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Σχοινιά (διάμετρος 0,5 - 1 cm) Νήματα ραψίματος
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν το ζευγάρι τους, 2. Κάθε ζευγάρι λαμβάνει ένα σχοινί μήκους 1,5 μ., 3. Μεγαλύτερες ομάδες συμμετεχόντων πρέπει να χωριστούν σε 2 βάρδιες - ο ένας παρατηρεί τον άλλον και στη συνέχεια αλλάζουν, 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια εισάγει τον κανόνα της άσκησης: κάθε άτομο συνδέεται με το άλλο με ένα σχοινί, το οποίο κρατάει από τα δάχτυλα του ενός χεριού ο καθένας από τους συμμετέχοντες. Το σχοινί πρέπει να παραμένει τεντωμένο όλη την ώρα, ενώ κινούνται στο χώρο. Ο ένας θα οδηγεί τον άλλον προς μια κατεύθυνση μέχρι ο άλλος να αρχίσει να οδηγεί προς μια άλλη κατεύθυνση, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια. Με αυτόν τον τρόπο θα κινούνται στο χώρο που συνδέεται με το σχοινί. Ο ένας δεν πρέπει να σπρώχνει ή να τραβάει τον άλλο με δύναμη, μάλλον ο σύντροφος θα "ακούει" την ώθηση και την κατεύθυνση μέσω του σχοινιού και θα επιτρέπει στον σύντροφο να προχωρά ή θα τον οδηγεί. Με αυτόν τον τρόπο, ο ένας καλείται να χρησιμοποιήσει την "ελάχιστη απαραίτητη ενέργεια" για να ενεργοποιήσει τον σύντροφο (επαρκής ενέργεια/δύναμη/όχι περισσότερο όχι λιγότερο). 5. Οι συμμετέχοντες καλούνται να εμπλακούν σε έναν "διάλογο" με αυτόν τον τρόπο, φροντίζοντας πάντα το σχοινί να είναι τεντωμένο και ποτέ χαλαρό. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια υπενθυμίζει στους συμμετέχοντες ότι ο διάλογος είναι μια συνεχής ανταλλαγή και να είναι ελεύθεροι να ανταποκριθούν, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να οδηγήσουν προς τη νέα κατεύθυνση. 6. Για να αυξηθεί η ευαισθησία του σώματος και να συντονιστεί με την παρόρμηση του συντρόφου, ο συμμετέχων καλείται να περπατήσει μόνο όταν είναι απαραίτητο - όταν οδηγείται από τον σύντροφο και προς την κατεύθυνση που οδηγεί ο σύντροφος. 7. Όταν η σύνδεση και η επικοινωνία εδραιωθούν, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια καλεί τους συμμετέχοντες να εξερευνήσουν διαφορετικούς ρυθμούς [ταχύτητα] και εγγύτητα μεταξύ τους, διαφορετικά 	

<p>επίπεδα χώρου, χρησιμοποιώντας το σχοινί με διαφορετικούς τρόπους.</p> <p>8. Η ομάδα που παρατηρεί καλείται να παρατηρήσει αν αντιλαμβάνεται ότι υπάρχει πραγματική σύνδεση μεταξύ των εταίρων ή όχι.</p> <p>9. Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια αλλάζει τις ομάδες και καλεί τους συμμετέχοντες να χρησιμοποιήσουν την εμπειρία τους ως παρατηρητές, κάνοντας την άσκηση μόνοι τους.</p> <p>10. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια επισημαίνει τη σημασία του να "ακούτε" τον σύντροφό σας και να μην κάνετε αυτό που φαντάζεστε ότι σας ζητείται να κάνετε και όχι αυτό που πραγματικά υποκινείται να κάνετε. Θα πρέπει εξίσου να είναι σαφής όταν καθοδηγεί τον εταίρο.</p> <p>11. Ανάπτυξη: Αφού νιώσετε άνετα με το σχοινί, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια θα αντικαταστήσει τα σχοινιά με μια κλωστή ραψίματος.</p> <p>12. Οι συμμετέχοντες καλούνται να εκτελέσουν την ίδια εργασία, με πολύ πιο εύθραυστη και λεπτή κλωστή και να εφαρμόσουν την ευαισθησία και την ενέργεια που αρμόζει σε αυτές τις νέες κλωστές στο χέρι τους. Πρέπει να έχουν πάντα κατά νου να μην σπάσουν το νήμα και να μην το αφήσουν ποτέ να χαλαρώσει.</p> <p>13. Ανάπτυξη: ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια μπορεί να συνδέσει όλη την ομάδα (έως 10 άτομα) με το νήμα και με τους ίδιους κανόνες, ζητώντας τους να συνεχίσουν να κινούνται στο χώρο, "ακούγοντας" ο ένας τον άλλον μέσα από τα νήματα.</p> <p>14. Και οι δύο σύντροφοι είναι υπεύθυνοι για τον χώρο και να φροντίζουν να μην αγγίζουν τα όρια του χώρου ή να μην πέσουν πάνω σε άλλο ζευγάρι, αποφεύγοντας τα εμπόδια, οδηγώντας τον σύντροφο προς άλλη κατεύθυνση.</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ακούστε, ακολουθήστε, προτείνετε, καθοδηγήστε και φροντίστε τον σύντροφο.

Όνομα άσκησης	"Μασάζ"
Αριθμός άσκησης	5
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να χαλαρώσουμε μετά από σωματική άσκηση - Να διατηρηθεί η σύνδεση της ομάδας και η αμοιβαία φροντίδα - Να χαλαρώσουμε το σώμα και το μυαλό
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Δώστε παρακάτω βήμα προς βήμα οδηγίες για τον τρόπο διεξαγωγής των παιχνιδιών, των ασκήσεων, των συζητήσεων κ.λπ.</p> <p>1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.</p>	

<p>2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια γυρίζει την πλάτη του στον άλλον και στην πλάτη του για να κάνει απαλό μασάζ στον αυχένα και την πλάτη του μπροστινού.</p> <p>3. Μετά από λίγο όλοι γυρίζουν από την άλλη πλευρά και αυτοί που το έλαβαν κάνουν τώρα ένα απαλό μασάζ.</p> <p>4. Η χαλάρωση και το γέλιο είναι ευπρόσδεκτα</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται Παροχή περιγραφής	<i>Χαλαρώστε, να είστε ευγενικοί, χαμογελάστε και μιλήστε αν θέλετε</i>

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Αριθμός άσκησης	6
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> - Να δοθεί η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα και πώς το βίωσαν - Να προβληματιστούν σχετικά με τις συνδέσεις μεταξύ της κουλτούρας Vinča, των θετικών παραδειγμάτων ειρήνης και της προσωπικής εμπειρίας που προσφέρουν οι ασκήσεις. - Να δοθεί ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα καθήκοντα και τις οδηγίες - Να μοιραστούν τις γνώσεις που τους έδωσε το εργαστήριο
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ξεκινά τον προβληματισμό και την ανατροφοδότηση θέτοντας μερικές από τις ακόλουθες ερωτήσεις: <ol style="list-style-type: none"> α. Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; β. Τι βρήκατε εύκολο ή δύσκολο στη συνεργασία με τους εταίρους/άλλους; γ. Άλλαξε κάτι στην αντίληψή σας για την ειρηνική κοινωνία; δ. Ήταν χρήσιμο να βιώσετε την άσκηση και να σκεφτείτε την ειρηνική κουλτούρα; ε. Μπορούν τα ιστορικά διδάγματα να παρατηρηθούν καλύτερα από τη σκοπιά της καθημερινής ανθρώπινης εμπειρίας; 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Θετική ειρήνη, η ιστορία ως μέσο διευκόλυνσης για τη δημιουργία ειρήνης

Εργαστήριο 2 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Χάρτης του κόσμου
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> -Να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες το χάρτη του κόσμου, πώς είναι αντικειμενικά -Να δημιουργηθεί μια ευκαιρία για τους συμμετέχοντες να συνδέσουν τη γεωγραφία με την ιστορία της ειρήνης -Να δημιουργήσουμε συναισθήματα αμοιβαίου σεβασμού και ανοχής αναγνωρίζοντας ότι όλοι μοιραζόμαστε τα ίδια ή παρόμοια όνειρα για ειρήνη και μεταμόρφωση του πόνου και της απώλειας.
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<p>Με την ολοκλήρωση αυτού του εργαστηρίου ο εκπαιδευόμενος θα είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να κατανοήσουν την έννοια του θεάτρου και της οικοδόμησης της ειρήνης - να έχουν πρόσβαση στο θέατρο ως ισχυρό εργαλείο διαμεσολάβησης, οικοδόμησης της ειρήνης και συμφιλίωσης - να χρησιμοποιούν πρακτικές θεατρικές δεξιότητες στη διδασκαλία της ιστορίας της ειρήνης
Διάρκεια	90 λεπτά.
Όνομα του συγγραφέα	Dijana Milošević, <i>Θέατρο DAH</i> , Σερβία
Μορφή(ες) τέχνης	Θέατρο/ Παραστατικές Τέχνες
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> - 15-20 - Μετάφραση στη νοηματική γλώσσα, εάν χρειάζεται - Πρόσβαση για αναπηρικό αμαξίδιο
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζεται ένας (1) συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> - Το θεωρητικό υπόβαθρο και οι κύριες εκτιμήσεις για την ενότητα στηρίζονται στην έρευνα του J.P. Lederach για την επίλυση συγκρούσεων για χάρη της ειρήνης. Έχουν επίσης ληφθεί προσεγγίσεις από κορυφαίους εμπειρογνώμονες στον τομέα Cynthia Cohen, Poly Walker και Olivera Simić. - Σε αυτό το εργαστήριο θα χρησιμοποιήσουμε στρατηγικές ενεργητικής μάθησης για να μυήσουμε τους μαθητές και τους εκπαιδευτές σε αποτελεσματικούς τρόπους, για να βοηθήσουμε όλους να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που βασίζονται σε ιδέες σχετικά με το πώς μαθαίνουν

	<p>οι άνθρωποι. Η προσέλκυση της προσοχής των μαθητών και η διατήρηση της ενεργού εμπλοκής τους στο μάθημα είναι βασικά σημεία της μαθησιακής διαδικασίας. Οι ενεργητικές μεθοδολογίες τοποθετούν τους μαθητές στο επίκεντρο αυτής της διαδικασίας και τους καθιστούν πρωταγωνιστές της ανακάλυψης και όχι απλώς παθητικούς δέκτες πληροφοριών.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα τρέχοντα στοιχεία δείχνουν ότι η ενεργητική μάθηση βελτιώνει την κατανόηση και τη διατήρηση των πληροφοριών. Είναι επίσης αποτελεσματική στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων ανώτερης τάξης. - Υπάρχουν διάφορες στρατηγικές διδασκαλίας για τη δημιουργία ενός ενεργού μαθησιακού περιβάλλοντος. Θα χρησιμοποιήσουμε το θεατρικό εργαστήριο ως έναν υψηλής έντασης τρόπο μάθησης και δημιουργίας αμοιβαίου σεβασμού και ανοχής.
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χαρτιά A4 - ένα για κάθε συμμετέχοντα - Μαρκαδόροι - Μολύβια - Ηχητικό σύστημα <p>Συμμετέχοντες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Άνετα ρούχα
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παρουσιάζει το εργαστήριο. Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο "Χάρτης του κόσμου" και επικεντρώνεται στην εισαγωγή δεξιοτήτων θεάτρου στην οικοδόμηση της ειρήνης. Το εργαστήριο αποτελείται από μια σειρά θεατρικών παιχνιδιών και ασκήσεων. 3. Όσον αφορά τον Κώδικα Δεοντολογίας και την Υγεία και Ασφάλεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από όλους τους συμμετέχοντες να διασφαλίσουν ότι τα εργαστήρια θα είναι εστιασμένα, παραγωγικά, αποτελεσματικά και ασφαλή και ζητά από τους συμμετέχοντες να προσέχουν την ασφάλεια των άλλων, να ακούν με προσοχή, να μοιράζονται και να σέβονται και να λαμβάνουν υπόψη τους το έργο των άλλων όταν μιλούν ή συνεισφέρουν. Πρέπει να υπάρχει πλήρης σεβασμός προς τους άλλους και σε φυσικό επίπεδο να μην είναι ποτέ βίαιοι ή να μην προκαλούν ζημιά στον εαυτό τους, στους άλλους ανθρώπους ή στον χώρο. Ο

	<p>συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θα πρέπει να δώσει οδηγίες σχετικά με τις διαθέσιμες εξόδους στις εγκαταστάσεις του εργαστηρίου και να διαθέσει αρκετό χρόνο για διαλείμματα και αναψυκτικά.</p> <p>4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ενημερώνει την ομάδα ότι ενθαρρύνεται να θέσει ερωτήσεις σε οποιοδήποτε στάδιο.</p> <p>5. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συνεργάζεται με την ομάδα για την προώθηση της πρόσβασης σε αναπηρικό αμαξίδιο, διερμηνείες νοηματικής γλώσσας και άλλες απαιτήσεις πρόσβασης, ανάλογα με τις ανάγκες.</p>
Σωματικές και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Διάρκεια: 15 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Το παιχνίδι του ονόματος 2. Πώς είσαι 3. Χαρτογράφηση του χώρου
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	<p>Διάρκεια: 50 λεπτά</p> <p>Ο χάρτης του κόσμου</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σχεδιάζοντας το χάρτη του κόσμου 2. Μετάφραση του χάρτη στο χαρτί στο πάτωμα 3. Ταξιδεύοντας στα συγκεκριμένα μέρη του χάρτη 4. Εκτέλεση συγκεκριμένης ενέργειας σε συγκεκριμένο σημείο του χάρτη
Χαλάρωση	<p>Διάρκεια: 5 λεπτά</p> <p>Ονόματα των ασκήσεων</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Μονοκοσμική ιστορία <p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Κύκλος τραγουδιού
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <p>Όνομα της άσκησης</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<p>Roberts, B. et al (2021). "Ο πολιτισμός της Vinča: μια επισκόπηση". <i>Πύλη Έρευνας</i> https://www.researchgate.net/publication/357870444_The_Vinca_culture_a_n_overview)</p> <p>Συζήτηση σε πάνελ: Εθνικό Κέντρο Τεχνών, Καναδάς 2016 https://www.youtube.com/watch?v=NX_G3Neo8Dc</p> <p>Καθηγητής James Thompson Διάλεξη Cockcroft Rutherford 2013: Στην θέση του πολέμου https://www.youtube.com/watch?v=jUER_7C4MnU</p>

Εργαστήριο 2 - Τρίτο μέρος

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή
Αριθμός άσκησης	Ένα
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στον συντονιστή/στη συντονίστρια να συστηθεί στους συμμετέχοντες -Να παρέχει στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα -Να εισαχθεί κώδικας δεοντολογίας και υγείας και ασφάλειας
Εστίαση της άσκησης	Μέτρια/Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια/συντονίστρια /η συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή για το εργαστήριο 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θεσπίζει κοινούς κανόνες επικοινωνίας στο εργαστήριο. <p>Η εισαγωγή θα πρέπει να περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Περιγραφή της δομής και της διάρθρωσης του εργαστηρίου - Βασική διάλεξη για τον πολιτισμό των Vinča, με έμφαση στην ικανότητά τους να συνεργάζονται μεταξύ τους και με άλλους πολιτισμούς - Βασικές πληροφορίες για τις έννοιες της ειρήνης - Βασικές πληροφορίες για τις περιόδους ειρήνης στην ανθρώπινη ιστορία 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ειρήνη, ενεργητική ακρόαση, το θέατρο ως εργαλείο

Όνομα άσκησης	Το παιχνίδι των ονομάτων
Αριθμός άσκησης	Ένα
Στόχοι της άσκησης	-Να εισαγάγουμε τους συμμετέχοντες στις θεατρικές δεξιότητες -Να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες να συγκεντρωθούν -Να αναπτυχθεί η συγκέντρωση και η αυτοσυγκέντρωση -Να βοηθήσουμε τους συμμετέχοντες να μάθουν τα ονόματα των άλλων (αν πρόκειται για ομάδα που δεν έχει συνεργαστεί στο παρελθόν).
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα

Οδηγίες

Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ξεκινά το παιχνίδι συστήνοντας τον εαυτό του/της. Λέει το όνομά του/ της και ταυτόχρονα κάνει μια φυσική, αφηρημένη χειρονομία χρησιμοποιώντας ολόκληρο το σώμα του/της, καθώς και ένα επίθετο που αρχίζει από το αρχικό γράμμα του ονόματός του. Για παράδειγμα, "Είμαι η φανταστική Φωτεινή" ή "Είμαι ο ευαίσθητος Ελευθέριος". Η ιδέα είναι να βρεθεί μια λέξη που αρχίζει με το ίδιο γράμμα με το όνομα του συμμετέχοντα, που τον περιγράφει με κάποιο τρόπο, και να του ζητηθεί να την βάλει πριν από το όνομά του. Σε σχέση με τη χειρονομία, αυτή μπορεί να είναι αφηρημένη, πράγμα που σημαίνει ότι η χειρονομία μπορεί να είναι μη ρεαλιστική και δεν χρειάζεται να έχει κάποιο νόημα. Κάθε άτομο μπορεί να επινοήσει μια φυσική χειρονομία ή να κινήσει το σώμα του με όποιον τρόπο επιθυμεί.

Μόλις ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια , ως πρώτος παίκτης, πει το όνομά του με τη λέξη πριν από αυτό και κάνει μια σωματική χειρονομία, το άτομο στα αριστερά του που είναι ο δεύτερος παίκτης, δείχνει τον πρώτο παίκτη και επαναλαμβάνει την πρόταση και τη σωματική χειρονομία του πρώτου παίκτη. Μόλις ο δεύτερος παίκτης επαναλάβει το όνομα, την ιδιότητα και τη χειρονομία του πρώτου παίκτη, τότε λέει το δικό του όνομα με μια επιλεγμένη ιδιότητα πριν από αυτό - για παράδειγμα "Είμαι ο χαρούμενος Χάρης" - και ταυτόχρονα κάνει μια χειρονομία με όλο του το σώμα.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Εστίαση, συνάντηση με τον άλλο, παιχνίδι
--	--

Όνομα άσκησης	Πώς είσαι
Αριθμός άσκησης	Δύο
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> -Να συνδέσει τους συμμετέχοντες με το πώς αισθάνονται αυτή τη στιγμή -Να δημιουργηθεί δεσμός μεταξύ των συμμετεχόντων -Να ενθαρρύνουμε την ελευθερία των συμμετεχόντων να εκφραστούν δημιουργικά -Να ενθαρρύνουμε τους συμμετέχοντες να εκφραστούν μέσω της κίνησης
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κομμάτι χαρτί
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παίρνει ένα κομμάτι χαρτί και φτιάχνει μια μικρή μπάλα από αυτό. 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια πετάει την μπάλα 	

σε έναν από τους συμμετέχοντες ρωτώντας "Πώς είσαι;".

4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια δίνει οδηγίες ώστε οι συμμετέχοντες να μην απαντήσουν με επίσημο τρόπο, αλλά να πουν πραγματικά κάτι για το πώς αισθάνονται εκείνη τη στιγμή.

5. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από έναν από τους συμμετέχοντες να του πετάξει την μπάλα για να δώσει ένα παράδειγμα και προσπαθεί να απαντήσει ειλικρινά στην ερώτηση "Πώς είσαι;".

6. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια πετάει την μπάλα σε έναν άλλο συμμετέχοντα ρωτώντας "Πώς είσαι;".

7. Οι συμμετέχοντες συνεχίζουν να ρίχνουν την μπάλα ο ένας στον άλλο με την ίδια ερώτηση μέχρι να απαντήσει ο κάθε συμμετέχων στην ερώτηση.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ακρίβεια, ειλικρίνεια, επαφή, δεσμός
--	---

Όνομα άσκησης	Χάρτης του χώρου
Αριθμός άσκησης	Τρία
Στόχοι της άσκησης	-Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στις θεατρικές δεξιότητες -Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες στην ιδέα του κοινόχρηστου χώρου -Να αναπτυχθούν η συγκέντρωση και η αυτοσυγκέντρωση
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Καρέκλες που θα χρησιμοποιηθούν για το διαχωρισμό του χώρου

Οδηγίες

1. Όλοι οι συμμετέχοντες περπατούν ελεύθερα στον χώρο προς διάφορες κατευθύνσεις καλύπτοντας όλο τον χώρο. Το ζητούμενο είναι να μην πέσει ο ένας πάνω στον άλλο.
2. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αυξήσουν τον ρυθμό από την ταχύτητα ένα μέχρι πέντε και στη συνέχεια να επιστρέψουν στο ένα.
3. Μετά από ένα λεπτό, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια στέκεται στο κέντρο και δείχνει με τα χέρια του ότι μόνο η μία πλευρά του χώρου μπορεί τώρα να χρησιμοποιηθεί. Η ιδέα είναι να συρρικνωθεί ή να μειωθεί το μέγεθος του χώρου κατά το ήμισυ, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να βρίσκονται τώρα σε έναν μικρότερο χώρο και να πρέπει να σεβαστούν τον χώρο του άλλου μέσα σε αυτόν τον μικρότερο χώρο, καθώς συνεχίζουν να κινούνται ελεύθερα στον χώρο προς διαφορετικές κατευθύνσεις.
4. Μετά από ένα λεπτό ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια μειώνει ξανά τον χώρο κατά το ήμισυ, έτσι ώστε τώρα οι συμμετέχοντες να κάνουν την ίδια άσκηση σε ακόμη μικρότερο χώρο. Μειώνουν ξανά τον χώρο, ώστε να γίνει ακόμη μικρότερος. Οι συμμετέχοντες βιώνουν τώρα έναν πολύ μικρό χώρο, καθώς συνεχίζουν να κινούνται ελεύθερα στο χώρο προς διάφορες κατευθύνσεις, καθώς και να προσπαθούν να σέβονται ο ένας τον άλλον και τα

όριά τους.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Κοινόχρηστος χώρος, όρια, συνεργασία

Όνομα άσκησης	Χάρτης του κόσμου
Αριθμός άσκησης	Τέσσερα
Στόχοι της άσκησης	-Να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες το χάρτη του κόσμου που συνδέεται με τις ειρηνικές περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας Να δημιουργηθούν συναισθήματα αμοιβαίου σεβασμού και ανοχής -Να αναγνωρίσουμε ότι όλοι μοιραζόμαστε τα ίδια ή παρόμοια όνειρα -Να συνειδητοποιήσουμε ότι ο πόνος, η θλίψη ή η απώλεια μπορεί να είναι αμοιβαία συναισθήματα που όλοι βιώνουμε και που θα μπορούσαν να μεταμορφωθούν μέσω της δημιουργικότητας. -Να αναγνωρίσουμε ότι είμαστε όλοι μαζί σε αυτόν τον κόσμο
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Λευκά χαρτιά A4 Μαρκαδόροι Μολύβια

Οδηγίες

1. Οι συμμετέχοντες παίρνουν ένα χαρτί και ένα στυλό- η αποστολή τους είναι να σχεδιάσουν έναν παγκόσμιο χάρτη όσο πιο ακριβή μπορούν να θυμηθούν.
2. Όταν ολοκληρωθεί ο χάρτης, τα χαρτιά εκτίθενται, ώστε όλοι να μπορούν να δουν πώς αντιλαμβάνεται ο κάθε συμμετέχων τον κόσμο. Όταν επιλεγεί το πιο ακριβές σχέδιο, όλοι συμφωνούν πού βρίσκονται οι ήπειροι (προσδιορίστε πού βρίσκεται κάθε χώρα).
3. Οι συμμετέχοντες στέκονται σε μια γραμμή στην άκρη του χώρου (κοντά στον τοίχο) και προσπαθούν να φανταστούν τον παγκόσμιο χάρτη στο χώρο μπροστά τους.
4. Δουλεύοντας μαζί, όλοι οι συμμετέχοντες προσπαθούν να προσδιορίσουν στο χώρο πού βρίσκονται τα ακόλουθα μέρη: Νέα Υόρκη, Παρίσι, Μόσχα, Πεκίνο, Μελβούρνη, Τορόντο, Βελιγράδι, Ρίο ντε Τζανέιρο (ή οποιαδήποτε πρωτεύουσα του κόσμου).
5. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες επιστρέφουν σε μια γραμμή στην άκρη του χώρου. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια δίνει την πρώτη οδηγία: Ο καθένας (ένας προς έναν με τους δικούς του όρους) πρέπει να πάει στη χώρα (ή την πόλη) της γέννησής του και να παραμείνει σε αυτό το σημείο. Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, επιστρέφουν όλοι στη γραμμή.

6. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ξεκινά έναν άλλο γύρο με την επόμενη οδηγία. Η δεύτερη οδηγία προς τους συμμετέχοντες είναι η εξής: πηγαίνετε στο μέρος όπου μετακινηθήκατε για πρώτη φορά. Όλοι μετακινούνται σε αυτή τη θέση. Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, όλοι επιστρέφουν στη γραμμή στην άκρη του χώρου.
7. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ξεκινά έναν άλλο γύρο με την επόμενη οδηγία. Η τρίτη οδηγία είναι: πηγαίνετε στη χώρα (πόλη) των ονείρων σας. Πού θα θέλατε να πάτε; Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, όλοι επιστρέφουν στη γραμμή.
8. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ξεκινά έναν άλλο γύρο και η τέταρτη οδηγία είναι: πηγαίνετε στο μέρος της θλίψης (το πιο θλιβερό μέρος για σας). Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, όλοι επιστρέφουν στη γραμμή.
9. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ξεκινά έναν άλλο γύρο με την επόμενη οδηγία. Η πέμπτη οδηγία είναι: πηγαίνετε στο μέρος όπου υπήρξε η μακροβιότερη περίοδος ειρήνης σε όλη την ιστορία. Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, όλοι επιστρέφουν στη γραμμή.
10. Η έκτη οδηγία είναι: Πηγαίνετε στο μέρος όπου βρίσκεστε όλοι σας τώρα. Όταν όλοι οι συμμετέχοντες τελειώσουν, όλοι επιστρέφουν στη γραμμή.
11. Ο συντονιστής/συντονίστρια ξεκινά έναν ακόμη γύρο, αλλά ΤΩΡΑ οι συμμετέχοντες δεν επιστρέφουν στη γραμμή. Αντίθετα, πρέπει να ξεκινήσουν αυτόν τον γύρο από το τελευταίο σημείο στο οποίο βρίσκονταν και να πάνε στο επόμενο σημείο. (Αν κάποιος έχει γεννηθεί στο Δουβλίνο, πηγαίνουν από το Δουβλίνο και για την επόμενη ερώτηση (π.χ. η μετακίνηση είναι στην Μπανγκόκ) πηγαίνουν από το Δουβλίνο κατευθείαν στην Μπανγκόκ).
12. Τώρα επαναλαμβάνουν όλες τις παραπάνω οδηγίες και τις αντίστοιχες θέσεις. Προσπαθούν να θυμηθούν πού πήγαιναν, τις κινήσεις που έκαναν και να προσπαθήσουν να θυμηθούν το ρυθμό και το τέμπο, τον τρόπο που περπατούσαν ή το πώς περπατούσαν - όλα βασικά σημεία. Επαναλάβετε όσο χρειάζεται για να αναπαραστήσετε τις ιδιαιτερότητες της κίνησης (πού πήγαν, τον τρόπο που περπάτησαν, πόσο γρήγορα ή αργά, αν γέλασαν ή ξύσανε τη μύτη τους, οτιδήποτε θυμούνται να κάνουν καθώς μετακινούνταν σε κάθε θέση). Η έμφαση δίνεται στη μετάβαση από τη μία θέση στην άλλη.
13. Τώρα επαναλάβετε τα πάντα χωρίς να μιλάτε.
14. Η επόμενη εργασία έχει ως εξής. Όλοι οι συμμετέχοντες πρέπει να ξεκινήσουν από την αρχή, αλλά τώρα σε ορισμένα σημεία, κάθε άτομο πρέπει να εκτελέσει ορισμένες ενέργειες. Ακολουθεί μια σύντομη εξήγηση: Το σώμα είναι το μεγαλύτερο και πιο ορατό εργαλείο μας στη σκηνή (μαζί με τα μάτια, τη φωνή και τα συναισθήματά μας, καθώς και το μυαλό και τις σκέψεις μας). Μέσω του σώματος δημιουργούμε κίνηση και φυσική δράση. Η κίνηση και η δράση δεν είναι το ίδιο πράγμα. Η κίνηση μπορεί να είναι κενή, αλλά δράση είναι η κίνηση που περιέχει πρόθεση (σκέψη). Η πρόθεση είναι κάτι που εμπλέκει όλο μας το είναι καθώς και την προσοχή του θεατή. Παραδείγματα ενεργειών είναι να κλωστήσουμε την μπάλα ή να κλείσουμε την πόρτα και να παρέχουμε στην κίνηση πρόθεση. Οι συμμετέχοντες πρέπει να κάνουν ορισμένα είδη δράσης που

σχετίζονται με το σημείο/τον χώρο όπου βρίσκονται. Συγκεκριμένα, και κυρίως, στο σημείο ή στον τόπο της θλίψης, οι συμμετέχοντες πρέπει να κάνουν μια μετασχηματιστική δράση, κάτι που θα αλλάξει ή θα μετατρέψει το σημείο αυτό σε ένα καλύτερο μέρος. Στο σημείο "διαρκής ειρήνη", πρέπει να περιγράψουν με πράξεις αυτό που νομίζουν ότι έκαναν οι άνθρωποι σε εκείνο το σημείο. Οι συμμετέχοντες δεν χρειάζεται να μιλήσουν, αλλά μπορούν, αν έχουν αυτήν την ανάγκη, μπορούν ακόμη και να τραγουδήσουν αν το επιθυμούν.

15. Επαναλάβετε άλλη μια φορά, συμπεριλαμβάνοντας όλα όσα έχουν σκεφτεί μέχρι τώρα.

Τώρα, οι συμμετέχοντες πάνε όλοι και κάθονται γύρω από ένα τραπέζι και κάνουν όλες τις ενέργειες (μικρότερες) χωρίς να περπατούν, μόνο ενέργειες που εκτελούν γύρω από το τραπέζι, προσπαθώντας να διατηρήσουν την τάξη, προσπαθώντας να κοιτάζουν ο ένας τον άλλον όπως έκαναν στο χώρο. Βασικά, ο στόχος είναι να αναπαραστήσουν τα πάντα, αλλά να το κάνουν καθισμένοι στο τραπέζι. Το τελειώνουν στο ΤΩΡΑ (το σημείο τώρα και το πραγματικό τώρα γύρω από το τραπέζι), όλοι μαζί σαν μια μεγάλη οικογένεια σε μια μεγάλη εικόνα - Πάγωμα - ΤΕΛΟΣ. Χαλαρώστε.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται <i>Παροχή περιγραφής</i>	Χώρος, εστίαση, μετασχηματισμός
--	---------------------------------

Όνομα άσκησης	Ιστορία ενός (ενοποιημένου) κόσμου
Αριθμός άσκησης	5
Στόχοι της άσκησης	-Να χαλαρώσουμε στο τέλος του εργαστηρίου -Να προωθήσουμε την ιδέα να ακούμε ο ένας τον άλλον -Να εμπνεύσουμε τους συμμετέχοντες να συνεργαστούν
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Σχηματίστε έναν κύκλο 2. Εξηγήστε ότι κάθε συμμετέχων θα μπορεί να πει μία λέξη που σχετίζεται με την ειρήνη καθώς θα κάνουμε τον κύκλο. 3. Εξηγήστε ότι ως ομάδα προσπαθούμε να δημιουργήσουμε μαζί μια ιστορία. 4. Όταν ο καθένας έχει πει μια λέξη που προσθέτει στην ιστορία, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια καλεί για ένα τέλος στην ιστορία. 5. Ρωτήστε αν κάποιος από την ομάδα μπορεί να επαναλάβει ολόκληρη την ιστορία. 6. Ζητήστε από την ομάδα να δημιουργήσει μια παγωμένη εικόνα με τα σώματά της στον κύκλο με κάτι που επέλεξε από την ιστορία. 7. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες πώς αισθάνθηκαν όταν δημιουργούσαν μαζί μια ιστορία. π.χ. ήταν δύσκολο να παίρνετε τη σειρά, ήταν δύσκολο να χρησιμοποιείτε μόνο μια λέξη; 	

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Αριθμός άσκησης	6
Στόχοι της άσκησης	Να προβληματιστούμε σχετικά με τα συναισθήματα και τις ιδέες που προκάλεσε το εργαστήριο
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
<p>Οδηγίες</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ξεκινά τον προβληματισμό και την ανατροφοδότηση, εκφέροντας ερωτήσεις όπως: Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; Τι μάθατε από το εργαστήριο; Ποιες είναι οι σκέψεις σας σχετικά με το εργαστήριο; Τι χρειάζεται για να δημιουργηθεί μια μακροχρόνια ειρήνη; 	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Μάθηση, ειρήνη, ο κόσμος

Εργαστήριο 3 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Ταξιδιώτες του χρόνου για την ειρήνη
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> -Να προωθηθεί η κατανόηση του πολιτισμού Vinča -Να ενθαρρυνθούν η ειρηνική συνεργασία και η οικοδόμηση κοινοτήτων -Να αξιοποιηθεί το θέατρο για την ενίσχυση της μάθησης και της έκφρασης
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές θα αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη κατανόηση του πολιτισμού της Vinča, των πολιτιστικών πρακτικών, της καθημερινής ζωής και των επιτευγμάτων του. • Μέσα από διαδραστικές δραστηριότητες και παιχνίδια ρόλων, οι μαθητές θα μάθουν τη σημασία της αρμονικής συνεργασίας και την αξία των ειρηνικών αλληλεπιδράσεων. • Οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν θεατρικές τεχνικές για να εξερευνήσουν και να μεταδώσουν ιστορικό περιεχόμενο, προωθώντας τη δημιουργικότητα και τη βαθύτερη ενασχόληση με το θέμα.
Διάρκεια	90 λεπτά

Όνομα του συγγραφέα	Ivana Milenović Popović, Θέατρο DAH, Σερβία
Μορφή(ες) τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Θέατρο
Συμμετέχοντες	15 - Πρόσβαση για αναπηρικό αμαξίδιο <ul style="list-style-type: none"> • Πρόσθετα διαλείμματα κίνησης • Διερμηνέας νοηματικής γλώσσας
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζεται ένας (1) συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	- Μάθηση μέσω της κίνησης και της συζήτησης
Πόροι και υλικά	Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια και Συμμετέχοντες <ul style="list-style-type: none"> • Άνετα ρούχα
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	Διάρκεια: 15 λεπτά <i>Οι Ταξιδιώτες του χρόνου για την ειρήνη</i> εστιάζει στην εισαγωγή στο θέμα της θετικής ειρήνης και στα κύρια χαρακτηριστικά του πολιτισμού Vinča.
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	Διάρκεια: 20 λεπτά Ασκήσεις: 1. Ενεργειακός κύκλος (8 λεπτά) 2. Ύπνωση χεριών (12 λεπτά)
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	Διάρκεια: 50 λεπτά 3. Ασκήσεις - Ταξιδιώτες του Χρόνου για την Ειρήνη
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	Διάρκεια: 20 λεπτά Όνομα της άσκησης 4. Σκέψεις και ανατροφοδότηση
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Roberts, B. et al (2021). "Ο πολιτισμός Vinča: μια επισκόπηση". <i>ResearchGate</i> (https://www.researchgate.net/publication/357870444_The_Vinca_culture_an_overview) 2. https://www.irex.org/sites/default/files/node/resource/drama-for-conflict-transformation-toolkit.pdf

Εργαστήριο 3 - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή και προθέρμανση
Αριθμός άσκησης	Ένα
Στόχοι της άσκησης	-Να δοθεί η ευκαιρία στο συντονιστή/ στη συντονίστρια να συστηθεί στους συμμετέχοντες. -Να προσφερθεί στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή στο εργαστήριο ή το μάθημα από τον συντονιστή -Να εισαγάγουμε οδηγίες υγείας και ασφάλειας - Να εισαγάγουμε το κύριο θέμα
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παρουσιάζει το εργαστήριο <i>Time Travelers for Peace</i>. Πρόκειται για μια εισαγωγή στο θέμα του θεάτρου, της ιστορίας και της ειρήνης. Η ενότητα του εργαστηρίου αποτελείται από διάφορα θεατρικά παιχνίδια και ασκήσεις. 3. Όσον αφορά τον Κώδικα Δεοντολογίας και Υγείας και Ασφάλειας, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από όλους τους συμμετέχοντες να διασφαλίσουν ότι τα εργαστήρια είναι εστιασμένα, παραγωγικά, αποτελεσματικά και ασφαλή και ζητά από τους συμμετέχοντες να έχουν υπόψη τους την ασφάλεια του άλλου, να ακούν με προσοχή, να μοιράζονται και να σέβονται και να λαμβάνουν υπόψη τους το έργο των άλλων όταν μιλούν ή συνεισφέρουν. Πρέπει να υπάρχει πλήρης σεβασμός προς τους άλλους και σε φυσικό επίπεδο, να μην είναι ποτέ βίαιοι και να μην προκαλούν ζημιά στον εαυτό τους, στους άλλους ανθρώπους ή στο χώρο. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θα πρέπει να ενημερώνει τους συμμετέχοντες για τις διαθέσιμες εξόδους στις εγκαταστάσεις του εργαστηρίου και να διαθέτει αρκετό χρόνο για διαλείμματα και αναψυκτικά. 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ενημερώνει την ομάδα ότι ενθαρρύνεται να θέσει ερωτήσεις σε οποιοδήποτε στάδιο. 5. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συνεργάζεται με την ομάδα για την προώθηση της πρόσβασης σε αναπηρικό αμαξίδιο, διερμηνείας νοηματικής γλώσσας και άλλες απαιτήσεις πρόσβασης, ανάλογα με τις ανάγκες. 6. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παρουσιάζει τα κύρια σημεία της έρευνας από το εγχειρίδιο σχετικά με τον πολιτισμό Vinča, τη δομή και την καθημερινή ζωή. 	

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται <i>Παροχή περιγραφής</i>	Ειρήνη, συνεργασία, αλληλεγγύη, ενσυναίσθηση, πολιτιστική κληρονομιά, ιστορία
--	---

Εργαστήριο 3 - Τρίτο μέρος

Όνομα άσκησης	Ενεργειακός κύκλος
Αριθμός άσκησης	Δύο
Στόχοι της άσκησης	-Να σπάσει ο πάγος μεταξύ των συμμετεχόντων -Να «ζεσταθεί» το κλίμα -Να δοθεί έμφαση στη συμμετοχή κάθε συμμετέχοντα.
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Οδηγίες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σχηματίστε έναν κύκλο. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια στρέφει το σώμα του πλήρως προς τα δεξιά του και κάνει οπτική επαφή με το άτομο που βρίσκεται ακριβώς στα δεξιά του και χειροκροτεί 3. Το άτομο αυτό κάνει στη συνέχεια μια παρόμοια χειρονομία στο άτομο στα αμέσως δεξιά του, μεταδίδοντας το χειροκρότημα. 4. Αφήστε το χειροκρότημα να κινηθεί σε όλο τον κύκλο αρκετές φορές, χωρίς ούτε να κάνετε γρηγορότερα ούτε να καθυστερείτε και να αποκτήσετε μια ρυθμική ροή χειροκροτημάτων που να περνάει γύρω από τον κύκλο χωρίς διακοπή. 5. Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια αλλάζει την κατεύθυνση του χειροκροτήματος έτσι ώστε να περάσει στο άτομο που βρίσκεται ακριβώς στα αριστερά του και να περάσει σε όλο τον κύκλο. 6. Όταν αυτό έχει καθιερωθεί με σαφήνεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια εξηγεί στη συνέχεια ότι κάθε άτομο στον κύκλο μπορεί στη συνέχεια να περάσει την ενέργεια του χειροκροτήματος στα άμεσα δεξιά ή αριστερά του. 7. Όταν αυτό έχει καθιερωθεί, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια εισάγει έναν ήχο, για παράδειγμα "γο" ή "ho" ή "ha", ώστε οι συμμετέχοντες να

	<p>χειροκροτούν και να κάνουν ταυτόχρονα αυτόν τον ήχο καθώς περνούν την ενέργεια γύρω από τον κύκλο. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια κάνει οπτική επαφή με το άτομο στα δεξιά του, χτυπάει τα χέρια του και κάνει μια δυνατή ενεργειακή φωνή 'χα', που περνάει ταυτόχρονα ως μια ενιαία χειρονομία. Ο ήχος/η χειρονομία πρέπει να είναι δυνατός και έντονος και να περιλαμβάνει πλήρη δέσμευση του σώματος και της φωνής.</p> <p>8. Το χτύπημα/ο ήχος μπορεί επίσης να σταλεί σε όλο τον κύκλο. Η ταχύτητα θα πρέπει να παραμείνει η ίδια, το παλαμάκι κινείται γρήγορα κατά μήκος του κύκλου με τον ίδιο τρόπο που κινείται γύρω από τον κύκλο και η έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην οπτική επαφή και στην έντονη επιθυμία να φτάσει η χειρονομία στο στόχο της.</p> <p>9. Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια μιλάει εν συντομία για το πώς μπορούν να περάσουν το χειροκρότημα πιο γρήγορα γύρω από τον κύκλο και το κάνουν αυτό με το να είναι έτοιμοι και σε εγρήγορση. Επικεντρωμένοι «στη στιγμή». Βλέπε τον όρο παρακάτω.</p> <p>10. Όταν μια ομάδα είναι ικανή σε αυτό, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια μπορεί στη συνέχεια να καθιερώσει τον κανόνα ότι το "γεια" στέλνεται προς τη δεξιά κατεύθυνση και η λέξη "αντίο" στέλνεται προς την αριστερή κατεύθυνση. Μια παραλλαγή είναι να κάνει ο καθένας τον δικό του ήχο και τη δική του χειρονομία.</p>
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Παρουσία, συντονισμός, ομαδική εργασία, συγκέντρωση, διαμόρφωση ομαδικής νοοτροπίας

Όνομα άσκησης	Ύπνωση χεριών
Αριθμός άσκησης	Τρία
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> -Να σπάσει ο πάγος μεταξύ των συμμετεχόντων -Να «ζεσταθεί» το κλίμα -Να συνεργαστούμε -Να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	

1. Οι συμμετέχοντες περπατούν τυχαία στο δωμάτιο, πάντα προς έναν κενό χώρο.
2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια λέει "stop" και οι συμμετέχοντες σχηματίζουν ζευγάρια με το άτομο που βρίσκεται πιο κοντά τους.
3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια επιλέγει ένα άτομο για να παρουσιάσει την άσκηση- ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια τοποθετεί την παλάμη του χεριού του σε απόσταση ενός μέτρου περίπου από το πρόσωπο του συμμετέχοντα. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια εξηγεί ότι ο συμμετέχων είναι πλέον "υπνωτισμένος" στο χέρι του συντονιστή/της συντονίστριας και η απόσταση του ενός μέτρου πρέπει να διατηρείται πάντα μεταξύ του χεριού του συντονιστή/της συντονίστριας και του προσώπου του συμμετέχοντα. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια στη συνέχεια κινεί το χέρι του προς τα πίσω και προς τα εμπρός και ο συμμετέχων πρέπει να κινείται επίσης. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια μπορεί να περπατήσει προς τα εμπρός ή προς τα πίσω, να κινηθεί προς τα πάνω ή προς τα κάτω κ.λπ.
4. Στη συνέχεια, τα ζευγάρια αποφασίζουν ποιος είναι ο Α και ο Β. Ο Α τοποθετεί το χέρι του/της μπροστά στο πρόσωπο του Β, με τις κορυφές των δακτύλων στο ίδιο επίπεδο με τη γραμμή των μαλλιών και σε απόσταση ενός μέτρου από το πρόσωπο. Ο Α οδηγεί τον Β γύρω από την αίθουσα, φροντίζοντας πάντα το πρόσωπο του Β να βρίσκεται ένα μέτρο μακριά από το χέρι του Α και αποφεύγοντας τους άλλους συμμετέχοντες.
5. Όταν ο Α και ο Β έχουν αρκετό χρόνο για να εξασκηθούν, οι ρόλοι αντιστρέφονται, έτσι ώστε ο Β να οδηγεί τώρα και ο Α να ακολουθεί.
6. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά τρεις εθελοντές. Ο Α τεντώνει και τα δύο χέρια του/της έτσι ώστε οι παλάμες να είναι στραμμένες προς τα έξω. Ο Β και ο Γ τοποθετούνται στη συνέχεια ένα μέτρο από τα δύο χέρια. Καθώς ο Α κινεί τα χέρια του, ο Β και ο Γ κινούνται ανάλογα. Οι συμμετέχοντες μπορούν στη συνέχεια να χωριστούν σε ομάδες των τριών και να εξασκηθούν σε αυτό το μέρος της άσκησης. Αντιστρέψτε τους ρόλους έτσι ώστε και οι τρεις σε κάθε ομάδα να έχουν την ευκαιρία να ηγηθούν.

Ορισμένες ερωτήσεις που μπορεί να θέσει ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια:

- α. Ποιο μέρος της άσκησης σας φάνηκε ευκολότερο; Να οδηγείτε ή να ακολουθείτε;
- β. Ο ηγέτης που οδηγούσε διευκόλυνε ή δυσκόλεψε την παρακολούθηση; Πώς το έκανε δύσκολο; Μετακινώντας το χέρι τους πολύ γρήγορα, ώστε να είναι δύσκολο να τον ακολουθήσει κανείς;

Ποιος έχει τον μεγαλύτερο έλεγχο ή δύναμη σε αυτή την άσκηση; Ο ηγέτης ή ο

ακόλουθος; (οι συμμετέχοντες θα απαντήσουν συνήθως ο ηγέτης). Μήπως ο ηγέτης έκανε μερικές φορές κατάχρηση αυτής της εξουσίας ή εκμεταλλεύτηκε το άλλο άτομο; Πώς; Γιατί; Μπορεί να ακολουθήσει μια σύντομη συζήτηση σχετικά με την εξουσία και την ισότητα. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο μιας σχέσης, οι άνθρωποι μπορεί συχνά να εκμεταλλεύονται ο ένας τον άλλον αντί να συνεργάζονται *αρμονικά*.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Εστίαση, εμπιστοσύνη, ομαδική εργασία, ηγεσία, ακολούθηση
--	---

Όνομα άσκησης	Ταξιδιώτες του χρόνου για την ειρήνη
Αριθμός άσκησης	Τέσσερις
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν θεατρικές τεχνικές για να εξερευνήσουν και να μεταδώσουν ιστορικό περιεχόμενο, προωθώντας τη δημιουργικότητα και τη βαθύτερη ενασχόληση με το θέμα.
Εστίαση της άσκησης	Υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μέτρια έως Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Πριν από τη δόμηση τριών εικόνων οι συμμετέχοντες θα πρέπει να συζητήσουν το θέμα. Ακολουθούν ορισμένες χρήσιμες ερωτήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ποιες πτυχές του πολιτισμού των Vínča αναδεικνύουν τον ειρηνικό τρόπο ζωής τους; 2. Πώς η προσέγγιση των ανθρώπων της Vínča στην καθημερινή ζωή, το εμπόριο και τη χειροτεχνία αντανακλούσε την ειρηνική κοινωνία τους; 3. Πώς μπορεί η κατανόηση και η εκτίμηση άλλων πολιτισμών να μας βοηθήσει να προωθήσουμε την ειρήνη σήμερα; 4. Πώς οι πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των αρχαίων πολιτισμών συνέβαλαν στην ειρηνική συνύπαρξή τους; 5. Πώς πιστεύετε ότι οι άνθρωποι της Vínča έλυναν τις διαφορές και διατηρούσαν την αρμονία μέσα στην κοινότητά τους; <p>1. Μετά από συζήτηση, ο συντονιστής εξηγεί τις αρχές του Θεάτρου Εικόνας. Το θέατρο εικόνας περιλαμβάνει τη χρήση του σώματός μας για να δημιουργήσουμε ακίνητες εικόνες ή πίνακες για να αφηγηθούμε μια ιστορία. Η ακίνητη εικόνα ή το tableaux δημιουργείται από την ομάδα που εργάζεται συλλογικά και θα πρέπει ιδανικά να δείχνει μια σημαντική στιγμή δράσης. Όλοι μέσα σε κάθε ομάδα συμβάλλουν σε μια εικόνα. Η</p>	

εικόνα είναι ένα είδος τρισδιάστατου στιγμιότυπου, το οποίο εκφράζει το θέμα από την άποψη των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων, καθώς η εικόνα είναι φτιαγμένη από ανθρώπινα αγάλματα που επικοινωνούν μια μοναδική στιγμή δράσης από την ιστορία ή το γεγονός.

2. Η ομάδα θα χωριστεί σε μικρότερες ομάδες των τριών ατόμων και κάθε μικρή ομάδα θα κληθεί να αποφασίσει για μια ιστορία που επιθυμεί να αφηγηθεί, είτε βασιζόμενη σε ένα θέμα ή μια δουλειά που έχει γίνει προηγουμένως κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων είτε δουλεύοντας με ένα δεδομένο θέμα. Το θέμα είναι η αναπαράσταση της καταπίεσης που υπάρχει στον κόσμο σήμερα. Η ομάδα θα πρέπει να μοιραστεί μερικές ιστορίες ή ιδέες και στη συνέχεια να επιλέξει μία για να εργαστεί. Η ομάδα θα πρέπει να είναι ξεκάθαρη πού διαδραματίζεται η ιστορία, ποιοι είναι οι χαρακτήρες και ποια είναι η κύρια δράση, η αρχή και το ακριβές τέλος.

3. Αφού αποφασίσει για την ιστορία, η ομάδα εργάζεται με τα πόδια για να δημιουργήσει τρεις ακίνητες εικόνες με το σώμα της. Οι συμμετέχοντες γίνονται οι χαρακτήρες, παγωμένοι στη μέση της δράσης μέσα στην "ακίνητη εικόνα", σαν αγάλματα, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους για να δείξουν μια συλλογική άποψη. Υπενθυμίστε σε κάθε ομάδα να εξερευνήσει την εικόνα όσο το δυνατόν πληρέστερα όσον αφορά το συναίσθημα, τη χειρονομία, την έκφραση του προσώπου, τη χρήση των σωμάτων των ηθοποιών και του χώρου. Οι ηθοποιοί χρησιμοποιούν τα σώματά τους μέσα στην εικόνα για να υποδηλώσουν τι κάνουν οι χαρακτήρες, πώς αντιδρούν μεταξύ τους στην κατάσταση που λαμβάνει χώρα μέσα στη στιγμή. Τα tableaux θα πρέπει να έχουν ένα ισχυρό σημείο εστίασης και να έχουν παραλλαγές, όπως διαφορετικά επίπεδα, δράσεις και αντίθετες προθέσεις των χαρακτήρων. Η ομάδα πρέπει να καταλήξει σε εικόνες στις οποίες όλοι συμφωνούν.

4. Η πρώτη εικόνα δείχνει την κατάσταση της καταπίεσης στον κόσμο όπως υπάρχει τώρα, την πραγματική εικόνα της πραγματικής καταπίεσης, όπως είναι τα πράγματα τώρα.

5. Η τρίτη εικόνα δείχνει την εικόνα από μια ειρηνική εποχή της ιστορίας. Η τρίτη εικόνα είναι μια αντίθετη εικόνα από την πρώτη.

6. Η δεύτερη εικόνα θα δείξει έναν πιθανό τρόπο μετάβασης από την πραγματική στην ιστορική.

7. Ο συντονιστής μετακινείται από ομάδα σε ομάδα και εξετάζει τα κύρια σημεία του θέματος και της διάρθρωσης των εικόνων και του αυτοσχεδιασμού, διασφαλίζοντας ότι όλοι είναι σαφείς και στο σωστό σημείο με τον αυτοσχεδιασμό τους και προσφέροντας συμβουλές και ενθάρρυνση όπως απαιτείται.

8. Τα καθίσματα για το κοινό τοποθετούνται έτσι ώστε να βλέπουν προς τον καθορισμένο χώρο παιχνιδιού. Ο συντονιστής αποφασίζει τη σειρά εκτέλεσης και κάθε

ομάδα, μία κάθε φορά, παρουσιάζει τις εικόνες της. Υπενθυμίζεται στο κοινό να παρακολουθεί ήσυχα και με σεβασμό και να κρατάει τα σχόλια για μετά την παρουσίαση του έργου. Για να ξεκινήσουν οι συμμετέχοντες στην πρώτη ομάδα χτυπούν και κρατούν το πρώτο ταμπλό. Με σήμα του συντονιστή, στη συνέχεια χτυπούν και κρατούν την εικόνα δύο (μέσω μιας αλλαγής αργής κίνησης) και με σήμα του συντονιστή χτυπούν και κρατούν την εικόνα τρία και πάλι μέσω μιας αλλαγής αργής κίνησης.

9. Αφού οι τρεις εικόνες έχουν προβληθεί από την ομάδα ένα στο κοινό, ζητείται από όσους παρακολουθούν να σχολιάσουν εν συντομία αυτό που βλέπουν, εστιάζοντας σε αυτό που υποδηλώνουν οι εικόνες. Η συζήτηση θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ιστορία και τις εικόνες και στη φύση της μετατροπής από την πραγματική εικόνα στην ιδανική εικόνα. Ρωτήστε "τι μπορούμε να πάρουμε από κάθε εικόνα και γιατί;" Ρωτήστε πώς επικοινωνεί κάθε ομάδα τη δράση της σκηνής και ζητήστε να προσφερθούν ιδέες που μπορούν να προσθέσουν στην επικοινωνία της δράσης μέσα στη σκηνή.

10. Να θυμάστε ότι δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις- οι συμμετέχοντες απλώς ανοίγουν περιοχές για συζήτηση καθώς διερευνούν τι σημαίνει ένα συγκεκριμένο θέμα τη δεδομένη στιγμή.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Vinča, εικόνες, παρέμβαση
--	---------------------------

Όνομα άσκησης	Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Να δοθεί η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα και πώς το βίωσαν • Να σχεδιάσετε το επόμενο εργαστήριο ή σειρά εργαστηρίων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή έως υψηλή
Ενέργεια της άσκησης	Χαμηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα

Οδηγίες

1. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο.
2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ξεκινά τον αναστοχασμό και την ανατροφοδότηση συνοψίζοντας όσα έγιναν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου.
3. Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να εξετάσουν τον τρόπο με τον οποίο δόθηκαν οι οδηγίες, την τοποθέτηση των ασκήσεων στο πλαίσιο του εργαστηρίου και τους τρόπους ενθάρρυνσης της συμμετοχής και της ανατροφοδότησης στο πλαίσιο του εργαστηρίου.

4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια μπορεί στη συνέχεια να θέσει ερωτήσεις όπως:
 - Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο;
 - Τι μάθατε από το εργαστήριο;
 - Πώς σας φάνηκαν οι ασκήσεις και η διάρκειά τους;
 - Υπήρχαν θέματα συζήτησης ή ασκήσεις που σας έκαναν να νιώσετε άβολα και να μην είστε πρόθυμοι να συμμετάσχετε;
5. Για να κλείσετε το εργαστήριο και να προβληματιστείτε σχετικά με τη δουλειά που έγινε, εκτελέστε την άσκηση "Οραματισμός κλεισίματος". Οι συμμετέχοντες σχηματίζουν έναν κύκλο. Ζητήστε από τους ανθρώπους να κλείσουν τα μάτια τους και να σκεφτούν έναν κόσμο όπου υπάρχει ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους- να φανταστούν με το μάτι του μυαλού τους έναν κόσμο χωρίς καταπίεση και διακρίσεις.
6. Ζητήστε από τον καθένα ξεχωριστά να πει μια λέξη για να περιγράψει αυτόν τον νέο κόσμο.
7. Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια γυρίζει από τον κύκλο και ζητά από κάθε συμμετέχοντα να ολοκληρώσει την πρόταση "Το όνομά μου είναι _____ και σήμερα έμαθα ότι για να επιτύχουμε την ειρήνη πρέπει να_____".
8. Στη συνέχεια, ο καθένας κουνάει τα χέρια του, τα πόδια του και τελικά ολόκληρο το σώμα του προσθέτοντας έναν ήχο.
9. Συγχαρητήρια σε όλους για τη συμμετοχή τους στο εργαστήριο και ζητήστε από όλους, με το σήμα του συντονιστή, να χειροκροτήσουν όλοι μαζί για να τελειώσει το εργαστήριο.

Συνεργατική θεατρική προσέγγιση της ιστορίας και της ειρήνης

Θέατρο Αερόπλοιο: Ελλάδα

Τίτλος ενότητας	Συνεργατική θεατρική προσέγγιση της ιστορίας και της ειρήνης
Περίληψη - Περιγραφή ενότητας	<p>Οι συνεργατικές θεατρικές μέθοδοι προσφέρουν έναν δυναμικό και ελκυστικό τρόπο για την εξερεύνηση της ιστορίας και του φαινομένου της ειρήνης. Με την ενεργό συμμετοχή των συμμετεχόντων στη δημιουργική διαδικασία, οι μέθοδοι αυτές μπορούν να προσφέρουν μια βαθιά και προσωπική κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και της έννοιας της ειρήνης.</p> <p>Οι συνεργατικές θεατρικές μέθοδοι αφορούν το Devising theatre, το Forum theatre, το Play-back theatre, το Community base theatre καθώς και το Living theatre.</p>
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι ενότητας	<p>Οι συνεργατικές θεατρικές μέθοδοι μπορούν να δημιουργήσουν μια ισχυρή και μετασχηματιστική εκπαιδευτική εμπειρία, προωθώντας μια βαθύτερη κατανόηση της ιστορίας και της σημασίας της ειρήνης.</p> <p>Αυτό περιλαμβάνει</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ιστορική κατανόηση - Κριτική σκέψη και ανάλυση - Ενσυναίσθηση και συναισθηματική νοημοσύνη - Επικοινωνία και συνεργασία - Δημιουργική έκφραση - Προσωπική ανάπτυξη και αυτοπεποίθηση - Πολιτιστική συνείδηση και ποικιλομορφία - Συμμετοχή στα κοινά και κοινωνική ευθύνη
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	<p>Εμπιστοσύνη και συνεργασία: Η συνεργασία σε θεατρικά έργα ενισχύει την εμπιστοσύνη, τη συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα μεταξύ των συμμετεχόντων.</p> <p>Συλλογική ταυτότητα: Οι κοινές εμπειρίες στο θέατρο μπορούν να συμβάλουν στην οικοδόμηση μιας αίσθησης συλλογικής ταυτότητας και κοινότητας.</p> <p>Αναλυτικές δεξιότητες: Οι συμμετέχοντες αναλύουν σύνθετα κοινωνικά ζητήματα και συγκρούσεις, ενισχύοντας τις ικανότητες κριτικής σκέψης τους.</p>

<p>Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση</p>	<p>Οι ιδέες πίσω από τις θεατρικές μεθόδους συνεργατικής εκπαίδευσης πηγάζουν από διάφορες βασικές ιδέες και έννοιες, οι οποίες είναι οι εξής:</p> <p>Προσωποκεντρική προσέγγιση: Η μέθοδος αυτή επικεντρώνεται στο να διασφαλιστεί ότι η εκπαίδευση κάθε συμμετέχοντα είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και το στάδιο ανάπτυξής του. Διαφέρει από τις επίσημες, βασισμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα μεθόδους, επειδή υποστηρίζει έναν πιο προσαρμόσιμο και ανταποκρινόμενο τρόπο διδασκαλίας και μάθησης.</p> <p>Μάθηση μέσω της εμπειρίας και της ευαισθησίας: Το προοδευτικό εκπαιδευτικό κίνημα του John Dewey υποστηρίζει τη μάθηση μέσω της εμπειρίας- στο θέατρο, η μάθηση βασίζεται στις εμπειρίες του ίδιου του μαθητή.</p> <p>Ανάπτυξη ολόκληρου του ατόμου: Πολλά εναλλακτικά σχολεία δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη ολόκληρου του ατόμου, συμπεριλαμβανομένης της νοητικής, συναισθηματικής, κοινωνικής, σωματικής και πνευματικής ανάπτυξης.</p> <p>Οι θεατρικές μέθοδοι της εναλλακτικής εκπαίδευσης βασίζονται σε αυτές τις θεωρίες. Σκοπός τους είναι να εμπλέκουν τους συμμετέχοντες τόσο σε νοητικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο, ενθαρρύνοντάς τους να σκέφτονται κριτικά, να είναι δημιουργικοί, ιδιαίτερα να σκέφτονται μέσα από κοινωνικά φαινόμενα όπως η ειρήνη, ο πόλεμος, η φτώχεια, η μετανάστευση κ.λπ.</p>
<p>Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας</p>	<p>Υπάρχουν μερικοί βασικοί τρόποι με τους οποίους διδάσκονται και μαθαίνονται δεξιότητες συνεργατικού θεάτρου για την ειρήνη και την ιστορία.</p> <p>Οι μέθοδοι συνεργατικού θεάτρου τονίζουν πόσο σημαντικό είναι να χρησιμοποιούνται ελκυστικές και ομαδικές δραστηριότητες όταν χρησιμοποιείται το θέατρο για τη διδασκαλία και τη μάθηση σχετικά με την ιστορία και την ειρήνη.</p> <p>Διαδραστικές θεατρικές εμπειρίες έχει αποδειχθεί ότι βοηθούν τους ανθρώπους να θυμούνται αυτά που έχουν μάθει, να αισθάνονται καλύτερα για την εκμάθηση της ιστορίας, να κατανοούν πώς αισθάνονταν άλλοι άνθρωποι κατά τη διάρκεια του παρελθόντος και να ενδιαφέρονται περισσότερο για τις παραστατικές τέχνες και τον πολιτισμό.</p>

	<p>Διαδικασία θεάτρου: Αυτή η μέθοδος οικοδομεί μια κοινωνική οντολογία, εξετάζοντας και κατανοώντας καταστάσεις και επιτρέποντας διαφορετικούς τρόπους για να γίνουν τα πράγματα. Χρησιμοποιείται για να οικοδομήσει την ειρήνη και να βοηθήσει στην ανάπτυξη, δείχνοντας πώς οι τέχνες μπορούν να βοηθήσουν στην επίλυση προβλημάτων.</p> <p>Το θέατρο ειρήνευσης είναι μια ομαδική προσπάθεια που συνεργάζεται με καλλιτέχνες, ανθρώπους που δεν είναι καλλιτέχνες και τους ανθρώπους της περιοχής για να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν τις συγκρούσεις και για να υποστηρίξει την ειρήνη. Μιλάει για το πώς το θέατρο μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους να κατανοήσουν ο ένας τον πολιτισμό του άλλου και να λύσουν τις διαφορές τους ειρηνικά.</p> <p>Ενσωμάτωση των τεχνών: Αυτή η μέθοδος έχει χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να τα πάνε καλύτερα στο κοινωνικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης της ιστορίας και του πώς αισθάνονται για την εκμάθησή της. Κάνει επίσης τους ανθρώπους να ενδιαφέρονται περισσότερο για την ιστορία και τις παραστατικές τέχνες.</p> <p>Πολιτιστικό εργαλείο για την ειρήνη: Σε όλη την ιστορία, το θέατρο έχει χρησιμοποιηθεί ως πολιτιστικό εργαλείο για την προώθηση της ειρήνης. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει τους ανθρώπους να κατανοήσουν άλλους πολιτισμούς και να βρουν ειρηνικές λύσεις.</p>
<p>Πλήρης περιγραφή της ενότητας</p>	<p>Οι συνεργατικές θεατρικές μέθοδοι προσφέρουν έναν δυναμικό και ελκυστικό τρόπο για την εξερεύνηση της ιστορίας και του φαινομένου της ειρήνης. Με την ενεργό συμμετοχή των συμμετεχόντων στη δημιουργική διαδικασία, οι μέθοδοι αυτές μπορούν να προσφέρουν μια βαθιά και προσωπική κατανόηση των ιστορικών γεγονότων και της έννοιας της ειρήνης.</p> <p>Θεατρικό παιχνίδι: Θεατρικό παιχνίδι: Το επινοημένο θέατρο είναι μια συλλογική διαδικασία δημιουργίας, όπου οι συμμετέχοντες δημιουργούν συλλογικά μια παράσταση από το μηδέν.</p> <p>Ιστορική αναπαράσταση: Οι συμμετέχοντες ερευνούν μια ιστορική περίοδο ή ένα ιστορικό γεγονός και στη συνέχεια επινοούν σκηνές που αντικατοπτρίζουν διαφορετικές οπτικές</p>

	<p>γωνίες εκείνης της εποχής.</p> <p>Αυτοσχεδιασμός και παιχνίδια ρόλων: Μέσα από ασκήσεις αυτοσχεδιασμού και παιχνίδια, οι συμμετέχοντες μπορούν να μπουν στη θέση ιστορικών προσώπων, μυθικών, παραμυθένιων χαρακτήρων ή απλών ανθρώπων. Αυτό βοηθά στην κατανόηση της πολυπλοκότητας και των ανθρώπινων συναισθημάτων που κρύβονται πίσω από τα ιστορικά γεγονότα.</p> <p>2. Θέατρο Φόρουμ</p> <p>Το θέατρο Φόρουμ αναπτύχθηκε από τον Augusto Boal και ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση του κοινού για τη διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων σε κοινωνικά ζητήματα.</p> <p>Σενάρια επίλυσης συγκρούσεων: Δημιουργήστε σκηνές που απεικονίζουν ιστορικές συγκρούσεις ή ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Το κοινό μπορεί να παρέμβει για να προτείνει εναλλακτικές ενέργειες ή διάλογο, διερευνώντας πώς διαφορετικές επιλογές θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ειρήνη.</p> <p>Διαδραστικές συζητήσεις: Χαρακτήρες που αντιπροσωπεύουν διάφορες ιστορικές προσωπικότητες ή απόψεις συζητούν βασικά ζητήματα. Τα μέλη του κοινού μπορούν να παρέμβουν για να υποστηρίξουν ή να αμφισβητήσουν αυτές τις απόψεις, προωθώντας τη βαθύτερη κατανόηση του ιστορικού πλαισίου.</p>
	<p>3. Playback theatre</p> <p>Στο playback theatre, οι θεατές μοιράζονται προσωπικές ιστορίες, αναμνήσεις και παραμύθια που θυμούνται. Στη συνέχεια, οι ηθοποιοί αναπαριστούν αυθόρμητα αυτές τις ιστορίες.</p> <p>Προσωπικές ιστορίες ειρήνης: Οι συμμετέχοντες μοιράζονται ιστορίες για τις φορές που βίωσαν την ειρήνη ή τη σύγκρουση στη ζωή τους. Αυτές οι προσωπικές αφηγήσεις μπορούν να συνδεθούν με ευρύτερα ιστορικά γεγονότα, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο η ιστορία επηρεάζει τα άτομα (π.χ. μέλη της οικογένειας που πήγαν στον πόλεμο).</p> <p>Συλλογική μνήμη: Οι ομάδες μπορούν να μοιραστούν τις συλλογικές τους αναμνήσεις από σημαντικά ιστορικά γεγονότα και να τις δουν να αναπαράγονται, προωθώντας την κοινή κατανόηση της ιστορίας και των επιπτώσεών της στις κοινότητες.</p> <p>5. Θέατρο με βάση την κοινότητα</p>

	<p>Αυτή η προσέγγιση εμπλέκει την τοπική κοινότητα στη δημιουργία και την εκτέλεση του θεάτρου.</p> <p>Τοπικές ιστορίες: Εμπλέκουμε τα μέλη της κοινότητας στην εξερεύνηση της δικής τους ιστορίας, ιδίως σε σχέση με την ειρήνη και τις συγκρούσεις. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει προφορικές ιστορίες, αρχειακή έρευνα και τη δημιουργία παραστάσεων που αντικατοπτρίζουν τις εμπειρίες της κοινότητας.</p> <p>Διαγενεακά έργα: Συμμετοχή διαφορετικών γενεών στην ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με ιστορικά γεγονότα, προάγοντας τον διάλογο και την κατανόηση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων.</p>
Αξιολόγηση ενότητας	<p>εργασία 70%, συνεχής αξιολόγηση 30%</p> <p>Ανάλογα με τον συντονιστή/ συντονίστρια</p>
Βαθμολόγηση ενότητας	<p>Ανάλογα με τον συντονιστή/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια, τον οργανισμό και τη χώρα.</p>
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<p><i>Αυτοσχεδιασμοί στο δημιουργικό δράμα:</i> Keller (1988)</p> <p><i>Αυτοσχεδιασμός για το θέατρο</i> από τον V. Spolin (1983)</p> <p><i>Θεατρικά παιχνίδια για ομάδες:</i> Spolin (1986)</p> <p><i>Ιστορία Δράμας:</i> Booth (1994)</p> <p><i>Αυτοσχεδιασμός με αγαπημένα παραμύθια</i> του R. Heinig (1992)</p> <p><i>Η ιστορία στο επίκεντρο:</i> Fennessey (2000)</p> <p><i>Δημιουργικό δράμα για τον εκπαιδευτικό της τάξης</i> του R. Heinig (1992)</p> <p><i>Το θέατρο των καταπιεσμένων</i> του A. Boal (1985)</p> <p><i>Παιχνίδια για ηθοποιούς και μη ηθοποιούς</i> του A. Boal (1992)</p> <p><i>Νομοθετικό Θέατρο:</i> Boal (1999)</p>
Συμπληρωματική ανάγνωση	<p><i>Έρευνα στη Θεατρική Εκπαίδευση</i> (από ομάδα συγγραφέων)</p>
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	<p>https://www.goodreads.com/en/book/show/535850.Legislative_Theatre</p> <p>https://news.harvard.edu/gazette/story/2003/12/augusto-boals-theatre-of-the-oppressed/</p>

	https://archive.org/details/imaginingtolearn0000wilh
Περισσότερες λεπτομέρειες	<p>Σχέδιο Heda για τη Δημοκρατία https://theatrestudies.gr/the-heda-method/</p> <p>Έργο του Αισώπου για την Αφήγηση http://aesop-project.eu/</p>

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου Ένα

Τίτλος εργαστηρίου	Αν θέλετε ειρήνη, προετοιμαστείτε για πόλεμο: Χρονολόγιο προσωπικοτήτων
Στόχοι του εργαστηρίου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν πώς οι (προσωπικές) ιστορικές αποφάσεις επηρέασαν τον κόσμο και συνδέονται με τα γεωγραφικά σύνορα. • Να παρουσιάσει μεγάλες ιστορικές προσωπικότητες που διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο στην ειρήνη σε παγκόσμιο επίπεδο και να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με μεγάλες αποφάσεις που άλλαξαν την ιστορία. • Βελτίωση της κατανόησης των ιστορικών ορόσημων που συνδέονται με την ειρήνη και τον πόλεμο.
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτυγμένη κατανόηση της πολιτικής ισορροπίας σε σχέση με τις μεγάλες αποφάσεις. • Διεγείρετε τη μάθηση μέσω της ανάλυσης κρίσιμων αποφάσεων. • Αναπτυγμένη δημιουργικότητα. • Αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με τα αποτελέσματα των πολιτικών αποφάσεων.
Διάρκεια	Μέγιστο 90' λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	Νικόλας Καμτσής, Θέατρο Αεροπλείου, Ελλάδα
Μορφή(ες) τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Θεατρική έκφραση μέσω διαλόγου. • Μίμηση. • Αφήγηση ιστοριών.
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Μέγιστο 20, περίπου το μέγεθος μιας τάξης

Αριθμός διαμεσολαβητών ανά ομάδα	Ένα
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία • Ιστορική έρευνα • Δημιουργική πρακτική.
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής και συμμετέχοντες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ένα φύλλο χαρτιού μήκους αρκετών μέτρων. • Μαρκαδόροι / μολύβια / κραγιόνια. • Προβολέας αν ο συντονιστής επιλέξει να παρουσιάσει κάτι
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο που παραθέτει ένα διάσημο ρητό: Αν θέλετε ειρήνη, προετοιμαστείτε για πόλεμο. Μια φράση που δείχνει ξεκάθαρα πώς αυτές οι τόσο σημαντικές ιδέες για τη ζωή μας είναι αλληλένδετες. Η μία δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη και πίσω από τις αποφάσεις που λαμβάνονται από ηγέτες μεγάλης σημασίας ένας μόνο άνθρωπος στέκεται να αλλάξει τη ροή της ιστορίας. Θα μάθουμε λοιπόν πού και από ποιον ελήφθησαν οι αποφάσεις και τα υπόλοιπα έγιναν ιστορία.</p> <p>Η μελέτη περίπτωσης "Χρονολόγιο Προσωπικότητων" είναι μια δυναμική και διαδραστική μέθοδος για να εξερευνήσετε την ιστορία του 20ού αιώνα μέσα από σημαίνουσες προσωπικότητες. Συνδυάζοντας την έρευνα, την παρουσίαση και τη θεατρική αναπαράσταση, οι συμμετέχοντες όχι μόνο μαθαίνουν για σημαντικές προσωπικότητες και την ειρηνική συνεισφορά τους, αλλά και αναπτύσσουν δεξιότητες στην έρευνα, την κριτική σκέψη, τη συνεργασία και τη δημιουργική έκφραση. Η δραστηριότητα καταλήγει σε μια πλουσιότερη κατανόηση της ιστορίας, ιδωμένη μέσα από τις επιδραστικές ζωές εκείνων που τη διαμόρφωσαν.</p> <p>Επίδειξη και παρουσίαση: Αφού ολοκληρωθεί το αρχικό χρονοδιάγραμμα, κάθε ομάδα παρουσιάζει τις προσωπικότητες που έχει τοποθετήσει, παρέχοντας μια σύντομη επισκόπηση της ζωής και</p>

	του έργου τους, δίνοντας έμφαση στη συμβολή τους στην ειρήνη. Αυτό το τμήμα επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αποκτήσουν βαθύτερη εικόνα για τις σημαντικές ειρηνικές συνεισφορές κάθε προσωπικότητας.
Σωματικές και φωνητικές προθέρμανσης και παιχνίδια	<p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργικό τέντωμα σώματος. 2. Παγοθραύστης: Γνωρίστε τους συναδέλφους σας. Παρουσιάστε τους. 3. Εμπιστευτείτε τους άλλους. <p>Ένα flip book από το Κέντρο Ανώτατης Εκπαίδευσης Θεατρικών Σπουδών https://issuu.com/home/docs/4213n24e1cv</p>
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	<p>Η πλήρης ενότητα 45' λεπτά max</p> <p>Στάδιο 1: προετοιμασία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο συντονιστής έχει προετοιμάσει και εκτυπώσει εκ των προτέρων πολλές εικόνες προσωπικοτήτων από τον πολιτικό, πολιτιστικό, επιστημονικό και αθλητικό χώρο που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην υπόθεση της ειρήνης. • Οι προσωπικότητες αυτές θα πρέπει να είναι γνωστές στους συμμετέχοντες (εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του συντονιστή αν θα γράψει το όνομα κάτω από κάθε εικόνα ή αν θα έχει τα ονόματα ξεχωριστά για να προσθέσει ένα άλλο στάδιο δραστηριότητας με τους συμμετέχοντες να αντιστοιχίζουν τις εικόνες με το σωστό όνομα και στη συνέχεια με την ημερομηνία). • Αναπόφευκτα οι επιλεγμένες προσωπικότητες θα έχουν επίσης κάποια σχέση με τον πόλεμο, αλλά οι θέσεις και οι φιλοσοφίες τους θα είναι σαφώς υπέρ της ειρήνης. <p>Στάδιο 2: Στον τόπο συνάντησης της ομάδας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ένα φύλλο χαρτιού απλώνεται σε όλη την αίθουσα, το οποίο έχει μήκος αρκετά μέτρα. Κάθετα σε αυτή τη μακριά χαρτοταινία τοποθετούνται μικρά κομμάτια χαρτοταινίας κάθετα προς το πρώτο. Τα κάθετα κομμάτια εισάγονται ένα προς ένα πάνω και κάτω από τη μακριά χαρτοταινία. Με κιμωλία γράφεται ένα χρονολόγιο του 20ου αιώνα ανά 10 χρόνια ή 5 χρόνια ανάλογα

με τη διάρκεια της δραστηριότητας που θέλει να δώσει ο συντονιστής.

- Η ομάδα των συμμετεχόντων χωρίζεται σε δύο υποομάδες. Η μία ομάδα θα τοποθετήσει τις φωτογραφίες των προσωπικοτήτων στις χρονολογίες κάτω από τη γραμμή και η άλλη ομάδα σε αυτές πάνω από τη γραμμή.
- Ο συντονιστής σκορπίζει τα χαρτιά με τις φωτογραφίες των προσωπικοτήτων στην αίθουσα και οι συμμετέχοντες τρέχουν και μαζεύουν όσες περισσότερες μπορούν για να τις τοποθετήσουν στις χρονολογίες που έδρασαν, έζησαν και ανήκαν (π.χ. ο Τσώρτσιλ το 1940, ο Ρούσβελτ το 1943 όταν η Αμερική μπήκε στον πόλεμο, ο Λένιν το 1917 κ.λπ.).
- Για τα έτη που δεν είναι ακριβώς στη δεκαετία, οι εικόνες παρεμβάλλονται ενδιάμεσα (π.χ. ο Λένιν μεταξύ 1910 και 1920).

Στάδιο 3: Έρευνα/δράση

- Για τα πρόσωπα που είναι άγνωστα και που δεν γνωρίζουμε λεπτομέρειες για τη ζωή και τις πράξεις τους, οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν smartphones και κάνουν γρήγορη έρευνα. Με βάση αυτή την έρευνα τοποθετούν τα πορτραίτα των προσωπικοτήτων στο χρονολόγιο και δημιουργούν την ιστορία του 20ού αιώνα εντοπίζοντας, όχι τα γεγονότα αλλά τις προσωπικότητες που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή του.
- Νικήτρια είναι η ομάδα που θα τερματίσει πρώτη.
- Επίδειξη/παρουσίαση: Οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τις προσωπικότητες που ανήκουν στην ομάδα τους με σύντομη αναφορά στη ζωή και το έργο τους, τονίζοντας τις ειρηνικές πτυχές και τα σημεία τους.

Στάδιο 4: Θεατρική δράση. Διάλογος.

Οι συμμετέχοντες επιλέγουν μία ή περισσότερες προσωπικότητες που έχουν ιστορικά συνδεθεί μεταξύ τους και δημιουργούν διαλόγους που οδήγησαν σε κάποια σημαντικά γεγονότα.

- Ένας διάλογος μπορεί να είναι, για παράδειγμα, ένα φανταστικό τηλεφώνημα από τον Τσόρτσιλ στον Ρούσβελτ.
- Συζήτηση επιχειρημάτων υπέρ του πολέμου.

- Το κύριο επιχείρημα ήταν ότι μόνο αν μια μεγάλη δύναμη όπως η Αμερική εισέλθει στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο πόλεμος θα τελείωνε.

Churchill: Φρανκ, εσύ είσαι;

Ρούσβελτ: Είσαι ο Γουίνστον;

Τσόρτσιλ: Τσώρτσιλσον: 'κου Φρανκ. Είναι απαραίτητο να παρέμβουμε. Η Ευρώπη βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Μόνο η παρέμβαση μιας μεγάλης δύναμης θα μπορούσε να σπάσει τον άξονα της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ιαπωνίας.

Ρούσβελτ: Ρούσβελτ: Δεν ήθελα να πάω σε πόλεμο μέχρι τώρα. Αυτός ο πόλεμος ήταν ευρωπαϊκή υπόθεση και εμείς είμαστε μακριά, μας χωρίζει ένας ολόκληρος ωκεανός.

Τσόρτσιλ: Ο Ρούσβελτ και ο Τσόρτσιλ, ο οποίος είναι ο μόνος που μπορεί να κάνει κάτι τέτοιο Τσόρτσιλ: Όχι, αυτό είναι λάθος. Δεν είμαστε τόσο μακριά. Αυτό έλεγε ο Στάλιν, ότι η Ρωσία είναι μακριά, αλλά ο Χίτλερ ετοιμάζεται να εισβάλει στη Ρωσία και να φτάσει στη Μόσχα.

(ένας άλλος συμμετέχων παρεμβαίνει και λέει στον Ρούσβελτ ότι έχει ένα επείγον τηλεφώνημα από τη βάση του Περλ Χάρμπορ)

Φωνή στο τηλέφωνο: Κύριε Πρόεδρε, καταστροφή. Οι Ιάπωνες βομβαρδίζουν το Περλ Χάρμπορ. Έχουμε χάσει δέκα πλοία. Είναι κόλαση εδώ.

Ο Ρούσβελτ: Ο Ρούσβελτ είναι ο μόνος που μπορεί να κάνει κάτι τέτοιο Ρούσβελτ: Τότε είναι μονόδρομος. Η Αμερική θα πάει σε πόλεμο.

Churchill: Churchill: Δόξα τω Θεώ, το κατάλαβες.

Ρούσβελτ: ΡΕΒΕΛΟΣ: Είχες δίκιο. Δεν είμαστε τόσο μακριά τελικά.

Τσόρτσιλ: Churchill: Μακάρι να το είχατε καταλάβει, πριν όλες αυτές οι συνέπειες γίνουν τόσο οδυνηρές για την Αμερική. Να θυμάστε αυτό: "Αν θέλεις ειρήνη, προετοιμάσου καλά για πόλεμο".

Πολλοί περισσότεροι συμμετέχοντες μπορούν να παρέμβουν και να λάβουν μέρος στο διάλογο. Ανάλογα με την έρευνα, τη φαντασία και τη συνεργασία των συμμετεχόντων και την ενθάρρυνση του συντονιστή.

- Ιδέες τοποθέτησης θεατρικής σκηνής στη σκηνή:
Θα μπορούσε να σκηνοθετηθεί μια σκηνή νοσοκομείου με Αμερικανούς χτυπημένους από βόμβες
- Οι άνθρωποι μπορούσαν να έρχονται και να φεύγουν, μεταφέροντας μηνύματα του Τσόρτσιλ από το μέτωπο.

	<ul style="list-style-type: none"> • Στρατιώτες από πολλά διαφορετικά μέρη μπορούν να διηγηθούν μια ιστορία (περαιτέρω έρευνα).
Cool Down	<p>Διάρκεια: 5-15 λεπτά ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας.</p> <p>Εσωτερικός συλλογισμός και ισχυρισμός:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Σκεφτείτε και επιλέξτε τα κύρια σημεία, θέματα ή ιδέες που προέκυψαν στο μυαλό σας κατά τη διάρκεια αυτής της συνεδρίασης. · Μοιραστείτε προσωπικές εικόνες που σας προκάλεσε η συνεδρία.
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>Διάρκεια: 10-15 λεπτά</p> <p>10. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p> <p>Όνομα της άσκησης : Εστίαση σε δύο θέματα ενδιαφέροντος:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ένα νέο πράγμα που έμαθα σήμερα 2. Ένα σπουδαίο άτομο για να σχετιστείς. 3. Ένα αρνητικό ή θετικό σημείο ενδιαφέροντος
Παραρτήματα	<p>Φωτογραφίες</p>
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<p>Ουίνστον Τσόρτσιλ: Τσώρτσιλς: Πώς ένας ελαττωματικός άνθρωπος έγινε μεγάλος ηγέτης Από τον John Simpson World Affairs Editor</p> <p>https://www.britannica.com/study/world-war-ii-leaders</p>
Αξιολόγηση	<p>Λαμβάνει χώρα στο Reflection and Feedback</p>

εργαστηρίου	
-------------	--

Εργαστήριο 2 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Επιστροφή του Σοφού: για τον πόλεμο και τα δεινά του.
Περίληψη	<p>Το περιεχόμενο της μελέτης περίπτωσης αφορά τη μελέτη των κειμένων των μεγάλων φιλοσόφων και ιστορικών της κλασικής Ελλάδας. Πλάτωνα/Σωκράτη, Αριστοτέλη, Θουκυδίδη σχετικά με τον πόλεμο και τα κακά του, καθώς και τις αρετές της ειρήνης σύμφωνα με τη φιλοσοφία και τη διδασκαλία τους.</p> <p>Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και του Θουκυδίδη, τότε δικαιολογείται ο πόλεμος μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών ή συμμαχιών και τότε όχι;</p> <p>Σε ποιες αρχές βασίζονται; Στον αλληλοσεβασμό και στις αξίες της ειρηνικής συνύπαρξης ανθρώπων, λαών και κρατών.</p> <p>Τι κοινό έχουν οι πόλεμοι, τα αίτια και οι συνθήκες των πολέμων ανά τους αιώνες. Πώς συνδέεται η ατομική ευθύνη των ηγετών με τις συλλογικές επιπτώσεις των πολέμων σε χώρες και λαούς.</p>
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι της ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη των κειμένων των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων. • Κατανόηση για τον Πόλεμο και τα δεινά του, ως μια αρχαία συζήτηση. • Κατανόηση των αρετών της ειρήνης ως φιλοσοφικής έννοιας. • Όψεις των κοινών των πολέμων σε όλη την ιστορία. • Ανάλυση της ευθύνης του μεμονωμένου ηγέτη απέναντι στον πόλεμο. • Ο συλλογικός αντίκτυπος του πολέμου σε ανθρώπους και χώρες.
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, ο εκπαιδευόμενος θα είναι σε θέση να:

	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τους ρόλους του πολέμου και της ειρήνης στην ιστορία και τον αντίκτυπο στους ανθρώπους και τις χώρες. • Αναγνωρίστε τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους και τη σκέψη τους. • Να κατανοήσετε την επίδραση των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων στον σύγχρονο κόσμο μας. • Χρησιμοποιήστε θεατρικούς διαλόγους για να απομνημονεύσετε την ιστορία.
Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση	<p>Αρχαίοι φιλόσοφοι όπως ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης και ο Θουκυδίδης συνέβαλαν σημαντικά στη δυτική φιλοσοφία και πολιτική θεωρία. Οι ιδέες τους προσφέρουν γνώσεις για τη φύση των ανθρώπινων συγκρούσεων, τις αρχές διακυβέρνησης και την ηθική του πολέμου και της ειρήνης. Η ιδανική κατάσταση του Πλάτωνα, η δικαιοσύνη και η αρμονία και η αλληγορία του σπηλαίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διδάξουν οι μαθητές για τη δικαιοσύνη, τη διακυβέρνηση και τις συνθήκες ειρήνης. Η φιλοσοφία του Αριστοτέλη δίνει έμφαση στην αρετή και τον ηθικό χαρακτήρα, τονίζοντας τον ρόλο του κράτους στην επίτευξη μιας καλής ζωής για τους πολίτες του.</p> <p>Η ιστορική ανάλυση του Θουκυδίδη για την πολιτική της εξουσίας, όπως ο Πελοποννησιακός Πόλεμος, παρέχει μια λεπτομερή περιγραφή της σύγκρουσης μεταξύ της Αθήνας και της Σπάρτης. Τονίζει επίσης τον ρόλο της ανθρώπινης φύσης στις συγκρούσεις, υποδεικνύοντας ότι ο φόβος, η τιμή και το συμφέρον οδηγούν τις συγκρούσεις.</p> <p>Αυτοί οι φιλόσοφοι μπορούν να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα σπουδών μέσω συγκριτικής ανάλυσης και φιλοσοφικών συζητήσεων. Συγκρίνοντας τον ιδεαλισμό του Πλάτωνα, την πρακτική ηθική του Αριστοτέλη και τον ρεαλισμό του Θουκυδίδη, οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν μια διαφοροποιημένη κατανόηση της ειρήνης και των συγκρούσεων. Με την ενασχόληση με αυτούς τους αρχαίους φιλοσόφους, οι μαθητές αποκτούν ιστορικές και φιλοσοφικές γνώσεις που είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση και την αντιμετώπιση των ζητημάτων της ειρήνης και του πολέμου στον σύγχρονο κόσμο.</p>
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Διερεύνηση του παρελθόντος, της ιστορίας με περισσότερους/ενδιαφέροντες δημιουργικούς τρόπους

	<p>εστιάζοντας σε ένα θέμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κριτική σκέψη μέσω δημιουργικών διαδικασιών όπως το θέατρο και οι τέχνες.
Αξιολόγηση ενότητας	70%, συνεχής αξιολόγηση 30%
Βαθμολόγηση ενότητας	Είναι απόφαση του διευκολυντή/εκπαιδευτικού συστήματος.
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Νικομαχική Ηθική του Αριστοτέλη. • Σχετικά με τη Δημοκρατία του Πλάτωνα Τα κείμενα αναφέρονται στα φυλλάδια Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ: Κείμενα Μέρη που ο συντονιστής μπορεί να εκμεταλλευτεί και να συνεργαστεί με τους συμμετέχοντες
Συμπληρωματική ανάγνωση	<p>9 Έλληνες φιλόσοφοι που διαμόρφωσαν τον κόσμο μας</p> <p>https://www.thecollector.com/ancient-greek-philosophers/</p>
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	<p>Rich, John, και Graham Shipley.1993 Πόλεμος και κοινωνία στον ελληνικό κόσμο Λονδίνο, Νέα Υόρκη Routledge, 1993.</p>

Σχέδιο εργαστηρίου 2

Τίτλος εργαστηρίου	Επιστροφή στον Σοφό: Παππούδες για τον πόλεμο και τα κακά του.
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή πρωτογενών ιστορικών δεδομένων για τον πόλεμο και την ειρήνη στην αρχαία Ελλάδα. • Να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες με τις διαδικασίες συζήτησης και ψηφοφορίας σε αυτές τις αρχαίες περιόδους. • Να διεγείρουν τη μάθηση μέσω δημιουργικών παιχνιδιών και θεάτρου. • Βελτίωση της κατανόησης των (βασικών θεμάτων): ειρήνη σε αντίθεση με τον πόλεμο, ειρηνική συνύπαρξη με τους γείτονες.

	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με (βασικό θέμα/α) την ποικιλομορφία μιας συγκεκριμένης περιοχής στην αρχαιότητα.
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη της κατανόησης των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων για τον πόλεμο, την ειρήνη και τις στρατηγικές. • Διεγείρει την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητα. • Αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη της ειρήνης.
Διάρκεια	Μέγιστο 90' λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	κ. Νικόλας Καμτσής, Θέατρο Αεροπλείου, Ελλάδα
Μορφή(ες) τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Θέατρο • Σχέδιο-δημιουργία συμβόλων.
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Μέγιστο 20, περίπου το μέγεθος μιας τάξης
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Ένα
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία και αναγνώσεις. • Θεατρικοί διάλογοι. • Δημιουργική πρακτική.
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής και συμμετέχοντες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συμβούλιο / έγγραφα. • Μικρές λευκές πέτρες για να σχεδιάσετε σύμβολα • Μαρκαδόροι / μολύβια / κραγιόνια. • 2 μικρά πήλινα δοχεία/πότηρα • Ηχητικό σύστημα για μουσική υπόκρουση • Προβολέας
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	

<p>Εισαγωγή</p>	<p>Διάρκεια: μέγιστο 20 λεπτά</p> <p>Ο συντονιστής μπορεί να επιλέξει τον τρόπο περιγραφής και το σημείο στο οποίο θα επικεντρωθεί ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης</p> <p>Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο "Επιστροφή στους σοφούς παππούδες" και επικεντρώνεται στην ανάλυση της θέσης και της στρατηγικής του αρχαίου Έλληνα φιλοσόφου για τον Πόλεμο και την Ειρήνη μέσω της δημιουργικής τέχνης και του θεάτρου.</p>
<p>Σωματικές και φωνητικές προθέρμανσης και παιχνίδια</p>	<p>Ασκήσεις</p> <p>Διάρκεια: max 20 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργικές διατάσεις σώματος. 2. Παγοθραύστης: Γνωρίστε τον συμμετοχο σας. Μιλήστε, κοιτάξτε ο ένας τα μάτια του άλλου και συστηθείτε τους. 3. Εμπιστευτείτε τους άλλους. Οικοδομήστε την ασφάλεια μέσω της ομαδικής δραστηριότητας. <p>Ένα flip book από το Κέντρο Ανώτατης Εκπαίδευσης Θεατρικών Σπουδών https://issuu.com/home/docs/4213n24e1cv</p>
<p>Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα</p>	<p>Διάρκεια: 45 λεπτά</p> <p>Στάδιο 1 (10 λεπτά) Σχεδιάζοντας, επινοώντας σύμβολα πολέμου & ειρήνης</p> <p>Ο συντονιστής τοποθετεί τους συμμετέχοντες σε κύκλο σε απόσταση 70 εκατοστών Δίνει στους συμμετέχοντες δύο πέτρες, λευκές ή ανοιχτόχρωμες, και κραγιόνια. Τους ζητείται να σκεφτούν ή να επινοήσουν ένα σύμβολο για την ειρήνη και ένα σύμβολο για τον πόλεμο και να το ζωγραφίσουν στις πέτρες. Όταν ολοκληρώσουν τη ζωγραφική τους, τοποθετούν τις πέτρες κάτω έτσι ώστε να σχηματιστεί ένας κύκλος.</p> <p>Στάδιο 2 (20 λεπτά) Ανάγνωση αποσπασμάτων του Πλάτωνα & του Αριστοτέλη.</p> <p>Ο Συντονιστής έχει επιλέξει μικρά αποσπάσματα από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - του Πλάτωνα (<i>Περί Δημοκρατίας, Φαίδων</i> και - του Αριστοτέλη (<i>Νικομάχεια Ηθικά</i>) <p>Αποσπάσματα, που αφορούν την ειρήνη, την ειρηνική συνύπαρξη, τον σεβασμό των ανθρώπων σε αντίθεση με τα χαρακτηριστικά του πολέμου και τα μοιράζει στους συμμετέχοντες, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά. Οι συμμετέχοντες διαβάζουν τα κείμενα για να αποκτήσουν μια σαφέστερη ιδέα για τις</p>

	<p>αξίες της ειρήνης σε αντίθεση με τον πόλεμο. Εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του Συντονιστή να πάρει το στάδιο 2 τη μορφή θεατρικού μονολόγου/διάλεξης από τον Συντονιστή με την παρουσίαση διαφανειών με powerpoint ή προβολή σε καμβά.</p> <p>Στάδιο 3,15 λεπτά: Ανάγνωση και υποκριτική. Ένας διάλογος. Ένας συμμετέχων σε συνεννόηση με τον Διαμορφωτή έρχεται ως αγγελιοφόρος και φέρνει μια επιστολή από τον Θουκυδίδη. Η επιστολή είναι μια σύνθεση κειμένων του Θουκυδίδη με σύγχρονα και επίκαιρα στοιχεία πολέμων, πολεμικών συγκρούσεων, απώλειας της ειρήνης σε διάφορες περιοχές του κόσμου (στην προκειμένη περίπτωση και τη στιγμή που γράφεται η μελέτη περίπτωσης αφορά τον πόλεμο στην Ουκρανία).</p> <p>Ο συντονιστής διαβάζει την επιστολή του Θουκυδίδη που περιλαμβάνει τους Αθηναίους και τους Μιλήσιους (κατοίκους του νησιού της Μήλου), έναν διάλογο που αποτελεί επίδειξη δύναμης και επιβεβαίωση της υπεροχής τους έναντι των Μιλήσιων που θέλουν και επιμένουν να παραμείνουν ουδέτεροι στον Πελοποννησιακό πόλεμο.</p> <p>Στάδιο 4 Σκέψη και προβληματισμός σε ομάδες 30 λεπτά</p> <p>Μετά την προηγούμενη δραστηριότητα, ο συντονιστής χωρίζει την ομάδα σε μικρότερες ομάδες των 4-5 ατόμων και θέτει σε κάθε ομάδα μια ερώτηση προ-συζήτησης σύμφωνα με τα όσα ακούστηκαν: Είναι τελικά το δικαίωμα της εξουσίας αυτό που πρέπει να επικρατεί στις σχέσεις μεταξύ λαών και κρατών ή οι αρχές του πολιτισμού του σεβασμού και της ανθρωπιάς; Ποιες είναι οι επιπτώσεις του πολέμου στην εργασία, την οικογένεια, την εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη; Ποια είναι τα οφέλη της ειρήνης σε σχέση με τα οφέλη του πολέμου; Μπορούν να τεθούν και άλλες ερωτήσεις ανάλογα με τις προτιμήσεις του συντονιστή, τις απαιτήσεις του μαθήματος και τις δυνατότητες της ομάδας.</p> <p>Στάδιο 5 (10 λεπτά) Παρουσίαση και ψηφοφορία</p> <p>Ένα άτομο από κάθε ομάδα παρουσιάζει τα συμπεράσματα της συζήτησης. Αφού ολοκληρωθούν οι παρουσιάσεις, οι συμμετέχοντες παίρνουν τις πέτρες από κάτω και ψηφίζουν με τον τρόπο των αρχαίων ρίχνοντας τη μία από τις δύο πέτρες σε δύο κουτιά ή βάζα και κρατώντας την άλλη πέτρα στο χέρι τους. Στο τέλος καταμετρώνται οι ψήφοι και ανακοινώνεται το αποτέλεσμα.</p>
Cool Down	5-15 λεπτά ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας.

	<p>Εσωτερική σκέψη και διεκδίκηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Εκφράστε σημεία, θέματα ή ιδέες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια αυτής της συνεδρίασης. · Κοινή χρήση προσωπικών εικόνων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της συνεδρίας.
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>10-15 λεπτά</p> <p>10. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p> <p>Όνομα της άσκησης : Εστίαση σε δύο θέματα ενδιαφέροντος:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ένα νέο πράγμα που έμαθα σήμερα 2. Ένα αρνητικό ή θετικό σημείο
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<p>Η δικαιοσύνη και η δικαιολόγηση του πολέμου στην Αρχαία Ελλάδα: Husby Connecticut College, thusby@conncoll.edu</p> <p>Connecticut College Digital Commons @ Connecticut College</p> <p>https://digitalcommons.conncoll.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=classicshp</p>
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	<p>Λαμβάνει χώρα στον Αναστοχασμό και την Ανατροφοδότηση</p>

Εργαστήριο 3 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Το Δέντρο της Ειρήνης: Ειρήνης: Αφήγηση μέσα σε μια κοινότητα.
Περίληψη	Μέσα από αυτή τη συμβολική δραστηριότητα και την αφήγηση ιστοριών, η ομάδα μαθαίνει πολύτιμα μαθήματα για την ειρήνη, την κατανόηση και την υπέρβαση των διαφορών, καλλιεργώντας το πνεύμα συνεργασίας και ενισχύοντας τη σημασία της ειρήνης στις κοινότητές τους.
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> • Η προσέγγιση μιας έννοιας όπως η ειρήνη μέσω της αφήγησης. • Η μεταφορική προσέγγιση μιας έννοιας, μέσω της αλληγορίας.

της ενότητας .	<ul style="list-style-type: none"> ● Η κατανόηση της ειρήνης ως φιλοσοφικής έννοιας μέσα από απλές ιστορίες. ● Χρήση της αφήγησης ως μέσο για την ανάπτυξη μιας ιδέας.
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	<p>Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, ο εκπαιδευόμενος θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοήσουν την έννοια της ειρήνης (από μια απλή ιστορία) ● Κατανοήστε την ιδέα των ειρηνικών γειτόνων. ● Χρησιμοποιήστε θεατρικούς διαλόγους για να αναπτύξετε μια ιστορία.
Θεωρητικό υπόβαθρο /Προσέγγιση	<p>Με βάση τις εποικοδομητικές θεωρίες μάθησης, τις θεωρίες κοινωνικής μάθησης και τις θεωρίες ψυχολογικής ανάπτυξης, η αφήγηση παραμυθιών είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να διδάξουμε στους νέους τι σημαίνει ειρήνη και πόλεμος. Αυτές οι θεωρίες τονίζουν πόσο σημαντικές είναι οι ιστορίες για την οικοδόμηση της γνώσης. Τα παραμύθια βοηθούν τους νέους να κάνουν συνδέσεις με πράγματα που ήδη γνωρίζουν και να μάθουν με την πράξη, όπως να καταλάβουν ποιες είναι οι ηθικές και κοινωνικές επιπτώσεις μιας ιστορίας.</p> <p>Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, οι άνθρωποι μαθαίνουν καλύτερα παρακολουθώντας, αντιγράφοντας και ακολουθώντας καλά παραδείγματα. Για παράδειγμα, οι χαρακτήρες στα παραμύθια συχνά δείχνουν γενναιότητα, καλοσύνη και γνώση. Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις ιστορίες ως πρότυπα για να μάθουν για τις κακές συνέπειες του πολέμου και τις καλές συνέπειες της ειρήνης. Οι θεωρίες ψυχολογικής ανάπτυξης δείχνουν πόσο σημαντικό είναι το πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον για τη μάθηση. Για παράδειγμα, τα παραμύθια μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν ήθος και να βελτιώσουν τη συναισθηματική τους νοημοσύνη.</p> <p>Η αφηγηματική διδασκαλία χρησιμοποιεί ιστορίες για να βοηθήσει τους ανθρώπους να μάθουν, οργανώνοντας γεγονότα και εμπειρίες, κρατώντας την προσοχή των παιδιών και δίνοντάς τους πολιτισμικό και ιστορικό υπόβαθρο για να μιλήσουν για τον πόλεμο και την ειρήνη. Αυτές οι ιστορίες μπορούν να μιλήσουν για πολιτιστικά ιδεώδη και γεγονότα του παρελθόντος, ενθαρρύνοντας τους ανθρώπους να σκέφτονται κριτικά και να συζητούν για το πώς να επιλύουν προβλήματα.</p> <p>Το παιχνίδι ρόλων, οι δημιουργικές εργασίες, η συζήτηση και ο</p>

	προβληματισμός είναι μέθοδοι που μπορούν να συνδεθούν με τα παραμύθια. Χρησιμοποιώντας αυτές τις θεωρίες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν πραγματικά να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, κάνοντας τις δύσκολες έννοιες πιο κατανοητές και βοηθώντας τους να αποκτήσουν μια καλύτερη αίσθηση του τι σημαίνει ειρήνη και πόλεμος.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Βαθιά έρευνα της κληρονομιάς μας και των παραδόσεων αφήγησης. • Ο διάλογος και η αφήγηση ως βάση του θεάτρου. • Παιχνίδι ρόλων.
Αξιολόγηση ενότητας	70%, συνεχής αξιολόγηση 30%
Βαθμολόγηση ενότητας	Είναι απόφαση του διευκολυντή/εκπαιδευτικού συστήματος.
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	Έργο AESOP, για το πώς να δημιουργήσετε μια ιστορία, έναν ολοκληρωμένο οδηγό, flipbook. Οι συντονιστές μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους ιστορία για να εργαστούν. http://aesop-project.eu/
Συμπληρωματική ανάγνωση	Τι κάνει μια ιστορία τόσο αποτελεσματική για τη μάθηση, by Vanessa Boris Δεκέμβριος 20, 2017 https://www.harvardbusiness.org/what-makes-storytelling-so-effective-for-learning/
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	https://www.surlalunefairytales.com/ https://www.worldoftales.com/ http://www.childrenslibrary.org/
Περισσότερες λεπτομέρειες	Τεχνική εκτύπωσης πραγματικών φυτών σε χαρτί. https://www.liverpoolmuseums.org.uk/stories/tataki-zome-how-make-prints-nature

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Το Δέντρο της Ειρήνης
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίσουμε την έννοια της ειρήνης από ένα διαφορετικό μονοπάτι και να εξοικειώσουμε τους συμμετέχοντες με την αφήγηση, την παράδοση και τις σημαντικές ιστορίες στους πολιτισμούς μας. • Να διεγείρετε τη μάθηση μέσω της ανάλυσης και να μην υποτιμάτε ποτέ μια απλή αφήγηση. • Να είστε σε θέση να αφηγηθείτε πραγματικά μια ιστορία και να αναγνωρίσετε τα νοήματά της.
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξερευνήσετε ένα σημαντικό θέμα μέσω μιας απλής ιστορίας. • Χρήση της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς ως εργαλείου για τη δημιουργία σύνθετων εννοιών της ειρήνης. • Εντοπισμός ζητημάτων μεγάλης σημασίας στις παραδοσιακές αφηγήσεις.
Διάρκεια	Μέγιστο 90' λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	κ. Νικόλας Καμτσής, Θέατρο Αεροπλείου, Ελλάδα
Μορφή(ες) τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Θέατρο και αφήγηση. • Σχέδιο.
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Μέγιστο 20, περίπου το μέγεθος μιας τάξης
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται	Ένα

ανά ομάδα	
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακές ιστορίες • Θεατρικοί διάλογοι και παιχνίδια ρόλων. • Δημιουργική ανάλυση και σύνθεση στην πράξη.
Πόροι και υλικά	<p>Συντονιστής και συμμετέχοντες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • έγγραφα. • Μαρκαδόροι / μολύβια / κραγιόνια / νερομπογιές. • Πλαστικά μπουκάλια μικρά. • Έδαφος από έξω. • Ίσως κάποια κλαδιά ή φύλλα. • Χάρτινη ταινία
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Διάρκεια: max 20 λεπτά</p> <p>Ο συντονιστής μπορεί να επιλέξει τον τρόπο περιγραφής και το σημείο στο οποίο θα επικεντρωθεί ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης.</p> <p>Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο "Το δέντρο της ειρήνης" και αποτελείται από μια απλή παραδοσιακή ιστορία που έχει μεγάλο νόημα.</p>
Σωματικές και φωνητικές προθέρμανσης και παιχνίδια	<p>Διάρκεια ασκήσεων: max 20 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργική διάταση σώματος. 2. Παγοθραύστης: Γνωρίστε τους συναδέλφους σας. Μιλήστε, κοιτάξτε ο ένας τα μάτια του άλλου και παρουσιάστε τον/την. 3. Εμπιστευτείτε τους άλλους. Οικοδόμηση ασφάλειας μέσω ομαδικής δραστηριότητας. <p>Ένα flip book από το Κέντρο Ανώτατης Εκπαίδευσης Θεατρικών Σπουδών https://issuu.com/home/docs/42l3n24e1cv</p>
Βασικό μάθημα με ασκήσεις	<p>Στάδιο 1: Προετοιμασία (Διάρκεια 10 λεπτά)</p>

<p>και βασικό θέμα</p>	<p>Στάδιο 2: Δράση 2 (Διάρκεια 15 λεπτά)</p> <p>Στάδιο 2: Δράση 2 (Διάρκεια 15 λεπτά)</p> <p>Στάδιο 4: Δράση 4 (Διάρκεια 25 λεπτά)</p> <p>Τελικό στάδιο: (Διάρκεια 25 λεπτά)</p>
<p>Cool Down</p>	<p>Διάρκεια: 5-15 λεπτά ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας.</p> <p>Εσωτερική σκέψη και διεκδίκηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Κύρια σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη. ● Μοιραστείτε προσωπικές εικόνες που σας προκάλεσε η συνεδρία.
<p>Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p>	<p>Διάρκεια: 10-15 λεπτά</p> <p>10. Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p> <p>Όνομα της άσκησης : Εστίαση σε δύο θέματα ενδιαφέροντος:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ένα νέο πράγμα που έμαθα σήμερα 2. Ένα αρνητικό ή θετικό σημείο
<p>Παραρτήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Φωτογραφίες ● Παραδοσιακές ιστορίες για την ιδέα της ειρήνης. <div data-bbox="396 1335 1258 1738" style="text-align: center;"> </div>
<p>Βιβλιογραφικές αναφορές και</p>	<p>The Baldwin Online Children's Literature Project</p>

Βασική βιβλιογραφία	https://www.gutenberg.org/
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	Λαμβάνει χώρα στο Reflection and Feedback. Οι συντονιστές μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους μέθοδο αξιολόγησης.

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Εισαγωγή και προετοιμασία.
Αριθμός άσκησης: εισαγωγή & προετοιμασία	Μέσα από αυτή τη συμβολική δραστηριότητα και την αφήγηση ιστοριών, η ομάδα μαθαίνει πολύτιμα μαθήματα για την ειρήνη, την κατανόηση και την υπέρβαση των διαφορών, καλλιεργώντας το πνεύμα συνεργασίας και ενισχύοντας τη σημασία της ειρήνης στις κοινότητές τους. Ο διαμεσολαβητής προετοιμάζει σχολαστικά το υλικό και τις δραστηριότητες για τη συνεδρία.
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> ● Να δοθεί η ευκαιρία στο συντονιστή να συστηθεί στους συμμετέχοντες. ● Να παρέχει στους συμμετέχοντες μια εισαγωγή από τον συντονιστή στο εργαστήριο ή το μάθημα
Εστίαση της άσκησης	Μεσαίο
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	<ul style="list-style-type: none"> ● Χαρτιά για σχέδια φυτών ● Μέρη της ιστορίας. ● Κραγιόνια, νερομπογιές. ● Μικρά πλαστικά μπουκάλια

	<ul style="list-style-type: none"> • Γη από έξω • Ίσως μέρη φυτών, κλαδιά ή φύλλα.
<p>Οδηγίες</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο - βλ. παρακάτω. 3. Ο διευκολυντής καθορίζει την υγεία και την ασφάλεια. 4. Ο συντονιστής παρουσιάζει την πρώτη άσκηση. <p>Το εργαστήριο παρουσιάζεται σε στάδια.</p> <p>ΣΤΑΔΙΟ 1</p> <p>Φάση προετοιμασίας: Ο συντονιστής προετοιμάζει λεπτομερώς το υλικό και τις δραστηριότητες για τη συνεδρία. Χωρίζει την ιστορία του "Δέντρου της Ειρήνης" σε ενότητες, εκτυπώνοντας κάθε ενότητα σε διαφορετικά κομμάτια χαρτιού. Τα τμήματα αυτά έχουν σχεδιαστεί για να συναρμολογηθούν ώστε να σχηματίσουν μια πλήρη, συνεκτική ιστορία. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει μια δράση ή δραστηριότητα, όπως αυτοσχεδιασμό ή ένα παιχνίδι, που θα εκτελέσουν οι συμμετέχοντες. Ο διαμεσολαβητής αξιοποιεί αυτές τις δράσεις για να δημιουργήσει ελκυστικές και διαδραστικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν κίνηση, ομιλία, διάλογο και συνεργασία.</p> <p>Ως προετοιμασία από τον συντονιστή: οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται πρώτα να κόψουν ένα απλό μπουκάλι νερό στη μέση και να κρατήσουν το κάτω μέρος. Στη συνέχεια, συγκεντρώνουν χώμα, είτε από έναν κήπο, είτε από γλάστρα, είτε από το πάρκο, για να γεμίσουν το αυτοσχέδιο δοχείο τους. Αυτό το δοχείο θα χρησιμοποιηθεί αργότερα στη συνεδρία.</p> <p>ΣΤΑΔΙΟ 2</p> <p>Μέρος 1 της ιστορίας αφορά κι έναν καιρό, σε μια χώρα πολύ, πολύ μακριά, υπήρχαν δύο γειτονικά βασίλεια, η Βερντάλια και η Φλωρασία. Γνωστά για τα καταπράσινα τοπία και τους άφθονους πόρους τους, οι κάτοικοι ήταν μορφωμένοι και εργατικοί. Παρά την ευημερία τους, τα βασίλεια βρίσκονταν συνεχώς σε πόλεμο, αναζητώντας περισσότερη γη και πλούτο. Αυτές οι ατελείωτες συγκρούσεις έφεραν πόνο στους ανθρώπους, οι οποίοι λαχταρούσαν την ειρήνη. Στο δάσος που χώριζε τα δύο βασίλεια βρισκόταν το αρχαίο και σοφό Δέντρο της Ειρήνης, περιτριγυρισμένο από θρύλους για τη μαγική του δύναμη να φέρνει την αρμονία.</p> <p>ΔΡΑΣΗ Οι συμμετέχοντες διαβάζουν αυτό το απόσπασμα και στη συνέχεια συμμετέχουν σε μια αυτοσχεδιαστική δραστηριότητα, μιμούμενοι τις ενέργειες της σποράς και της συγκομιδής των καλλιεργειών, ενισχυμένες με την κατάλληλη μουσική. Αφού ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα, επιστρέφουν στην ιστορία για να βρουν το επόμενο</p>	

κομμάτι.

ΣΤΑΔΙΟ 3: Δράση 3 (Διάρκεια 15 λεπτά)

Μέρος 2 της ιστορίας: Ο θρύλος του Δέντρου της Ειρήνης ισχυριζόταν ότι μπορούσε να φέρει την αρμονία σε όσους αναζητούσαν τη σοφία του, αλλά λίγοι τολμούσαν να μπουν στο μαγεμένο δάσος. Μια ανοιξιιάτικη μέρα, η Λίλι, η κόρη του βασιλιά της Βερντάλια, και ο Τζάσπερ, ο γιος του βασιλιά της Φλοράσια, συναντήθηκαν τυχαία στην άκρη του δάσους ενώ μάζευαν λουλούδια και βότανα. Αρχικά τυπικοί και ψυχροί, η συζήτησή τους σύντομα αποκάλυψε την αμοιβαία επιθυμία να δώσουν τέλος στα δεινά των βασιλείων τους. Αποφάσισαν να επιχειρήσουν να μπουν μαζί στο δάσος για να βρουν το Δέντρο της Ειρήνης.

ΔΡΑΣΗ Οι συμμετέχοντες ζωγραφίζουν διάφορα φυτά και βότανα σε χαρτί, κρύβουν τις ζωγραφιές τους και στη συνέχεια αναζητούν τις κρυμμένες ζωγραφιές των άλλων. Αυτή η δραστηριότητα δίνει έμφαση στα θέματα της ανακάλυψης και της συνεργασίας. Μετά από αυτό, επιστρέφουν στην ιστορία για την επόμενη ενότητα.

ΣΤΑΔΙΟ 4:(Διάρκεια 25 λεπτά)

Μέρος 3 της ιστορίας Η Λίλι και ο Τζάσπερ αντιμετώπισαν πολλές προκλήσεις και γρίφους στο δάσος, κάθε ένας από τους οποίους σχετιζόταν με τον πόλεμο ή την ειρήνη. Αυτές οι δοκιμασίες απαιτούσαν ομαδική εργασία και εμπιστοσύνη, ενισχύοντας τον δεσμό τους. Πέρασαν από ύπουλα ποτάμια, πυκνή ομίχλη και άτακτα πνεύματα, φτάνοντας τελικά στην καρδιά του δάσους, όπου βρισκόταν το Δέντρο της Ειρήνης.

ΔΡΑΣΗ Οι συμμετέχοντες συμμετέχουν σε ένα παιχνίδι γρίφων, με κάθε ομάδα να θέτει και να λύνει γρίφους για να κατανοήσει η μία τη λογική της άλλης και να οικοδομήσει αμοιβαία κατανόηση.

Τελικό ΣΤΑΔΙΟ 5:Το τέλος και το τελικό μήνυμα (Διάρκεια 25 λεπτά)

Μέρος 4 της ιστορίας Φτάνοντας στο μεγαλοπρεπές Δέντρο της Ειρήνης, η Λίλι και ο Τζάσπερ εξηγούν την επιθυμία τους για ειρήνη. Το δέντρο τους απαντά ότι η ειρήνη πρέπει να καλλιεργηθεί όπως ένα δέντρο, προσφέροντάς τους σπόρους για να φυτέψουν στα σύνορα των βασιλείων τους. Αυτοί οι σπόροι, καλλιεργημένοι με χαρά και ελπίδα, θα μεγαλώσουν σε Δέντρα Ειρήνης, ενώνοντας τις χώρες τους.

ΔΡΑΣΗ Σε αυτή την τελική δραστηριότητα, ο συντονιστής, συμβολίζοντας το Δέντρο της Ειρήνης, θέτει ερωτήσεις για να καθοδηγήσει τους συμμετέχοντες στην κατανόηση των αιτιών του πολέμου και της ειρήνης. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες φυτεύουν τους σπόρους στα δοχεία τους, αντιπροσωπεύοντας την καλλιέργεια της ειρήνης. Οι σπόροι αυτοί συμβολίζουν το ηθικό δίδαγμα της ιστορίας ότι η ειρήνη απαιτεί προσπάθεια, κατανόηση και συνεργασία.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ειρήνη, ειρηνικοί γείτονες, αλληγορία, αφήγηση ιστοριών, κληρονομιά και παράδοση.
--	---

Κριτική σκέψη για την ειρήνη

Με βάση το παράδειγμα της μινωικής κοινωνίας

Action Synergy, Θέατρο Ελλάδα

Τίτλος ενότητας	Κριτική σκέψη για την ειρήνη με βάση το παράδειγμα της μινωικής κοινωνίας
Περίληψη - Περιγραφή ενότητας	Η ενότητα είναι ένα διεπιστημονικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε νέους. Η ενότητα αυτή συνδυάζει την ιστορική μελέτη με θεατρικές τεχνικές για να διδάξει τις αρχές της ειρήνης και της επίλυσης των συγκρούσεων. Αντλώντας από την ειρηνική φύση του Μινωικού πολιτισμού, οι συμμετέχοντες διερευνούν πώς η συνεργασία και η αρμονία οδηγούν στην κοινωνική ευημερία. Μέσα από διαδραστικές δραστηριότητες, όπως η αφήγηση ιστοριών, οι προβληματισμοί και οι δημιουργικές συζητήσεις, οι μαθητές αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση και δεξιότητες συνεργασίας. Η ενότητα αποτελείται από τρία εργαστήρια που αναπτύσσονται σταδιακά το ένα μετά στο άλλο, προωθώντας μια ολοκληρωμένη κατανόηση της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη. Οι συμμετέχοντες θα δημιουργήσουν μια Χάρτα Ειρήνης, θα συμμετάσχουν σε δημιουργικές αφηγήσεις και θα προβληματιστούν σχετικά με ιστορικές και σύγχρονες εφαρμογές της ειρήνης, και έτσι θα προετοιμαστούν να γίνουν υποστηρικτές της ειρήνης στις κοινότητές τους.
Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι της ενότητας	<ul style="list-style-type: none"> -Να ενισχυθεί η κριτική σκέψη σχετικά με το τι καθιστά μια κοινωνία ειρηνική - Να βελτιωθεί η κατανόηση των εννοιών της αλληλεγγύης και της ενσυναίσθησης -Να προσδιοριστούν τα προβλήματα που δημιουργεί ο πόλεμος στην πρόοδο μιας κοινωνίας
Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας	<p>Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατανοήσουν την ειρηνική φύση και τα επιτεύγματα του Μινωικού πολιτισμού.

	<ul style="list-style-type: none"> - Εξηγούν τις βασικές έννοιες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη και τη σημασία τους για τη σύγχρονη κοινωνία. -Αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης, ενσυναίσθησης και συνεργατικής επίλυσης προβλημάτων. - Δημιουργήσουν και να διατυπώσουν ένα προσωπικό και συλλογικό όραμα ειρήνης. - Εφαρμόσουν τα ιστορικά διδάγματα από τον Μινωικό πολιτισμό στις σύγχρονες προσπάθειες επίλυσης συγκρούσεων και οικοδόμησης της ειρήνης.
<p>Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση</p>	<p>Ιστορικό πλαίσιο</p> <p>Ο Μινωικός πολιτισμός, ο οποίος άκμασε στο νησί της Κρήτης από το 2600 έως το 1100 π.Χ. περίπου, φημίζεται για την προηγμένη και ειρηνική κοινωνία του. Τα αρχαιολογικά στοιχεία δείχνουν ότι οι Μινωίτες έδιναν έμφαση στο εμπόριο, την τέχνη και την αρχιτεκτονική έναντι της στρατιωτικής κατάκτησης. Η έλλειψη οχυρώσεων και οι απεικονίσεις ειρηνικών δραστηριοτήτων στην τέχνη αναδεικνύουν μια κοινωνία που επικεντρωνόταν στη συνεργασία και τα πολιτιστικά επιτεύγματα. Αυτό το ιστορικό πλαίσιο παρέχει ένα ισχυρό παράδειγμα για το πώς η ειρήνη και η ευημερία μπορούν να συνυπάρξουν και αποτελεί ένα εμπνευσμένο μοντέλο για τη σύγχρονη Εκπαίδευση για την Ειρήνη.</p> <p>Θεωρία της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη</p> <p>Η Εκπαίδευση για την Ειρήνη αποσκοπεί στην καλλιέργεια των γνώσεων, των δεξιοτήτων, των στάσεων και των αξιών που απαιτούνται για να επιφέρουν αλλαγές στη συμπεριφορά που θα επιτρέψουν στα παιδιά, τους νέους και τους ενήλικες να προλαμβάνουν τις συγκρούσεις και τη βία, τόσο την ανοιχτή όσο και τη δομική, να επιλύουν τις συγκρούσεις ειρηνικά και να δημιουργούν τις συνθήκες που ευνοούν την ειρήνη. Αυτό το εργαστήριο αντλεί από τη θεωρία της θετικής ειρήνης του Johan Galtung, η οποία δίνει έμφαση στην παρουσία της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας, και το ολοκληρωμένο πλαίσιο Εκπαίδευσης για την Ειρήνη της Betty Reardon, το οποίο περιλαμβάνει την ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για την ειρηνική συνύπαρξη.</p> <p>Κονστрукτιβιστική θεωρία μάθησης</p> <p>Η ενότητα χρησιμοποιεί τις αρχές της εποικοδομητικής μάθησης, σύμφωνα με τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι</p>

	<p>κατασκευάζουν τη γνώση μέσω εμπειριών και προβληματισμών. Με την εμπλοκή των συμμετεχόντων σε συζητήσεις, τη συνεργατική αφήγηση ιστοριών και τη δημιουργία μιας Χάρτας Ειρήνης, η ενότητα διευκολύνει την ενεργητική μάθηση. Η προσέγγιση αυτή ευθυγραμμίζεται με τον κοινωνικό κονστρουκτιβισμό του Lev Vygotsky, τονίζοντας τη σημασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην ανάπτυξη της γνώσης.</p> <p>Εφαρμοσμένο Θέατρο και Δράμα στην Εκπαίδευση</p> <p>Η χρήση του θεάτρου και του δράματος σε αυτό το εργαστήριο είναι εμπνευσμένη από το έργο της Dorothy Heathcote και του Gavin Bolton, οι οποίοι υποστηρίζουν το Δράμα ως μέθοδο διερεύνησης σύνθετων κοινωνικών ζητημάτων. Το θέατρο χρησιμεύει ως μέσο βιωματικής μάθησης, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να ενσαρκώσουν και να εξερευνήσουν διαφορετικές προοπτικές μέσα σε ένα ασφαλές και δημιουργικό περιβάλλον. Το "Θέατρο του καταπιεσμένου" του Augusto Boal έχει επηρεάσει επίσης αυτή την ενότητα, ιδίως όσον αφορά την εστίασή του στον διάλογο, τον προβληματισμό και την ενδυνάμωση μέσω της θεατρικής πρακτικής.</p>
<p>Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Process Drama - Παιχνίδι ρόλων - Μάθηση βασισμένη σε παιχνίδι
<p>Πλήρης περιγραφή της ενότητας</p>	<p>Η ενότητα αποτελείται από 3 εργαστήρια, το καθένα από τα οποία διαρκεί 90 λεπτά.</p> <p>Εργαστήριο 1: Εναλλακτική Ιστορία και η Οικονομία του Πολέμου εναντίον της Ειρήνης</p> <p>Περίληψη: Αυτό το εργαστήριο παρουσιάζει τον Μινωικό πολιτισμό και διερευνά την έννοια της ειρήνης μέσα από ένα σενάριο εναλλακτικής ιστορίας. Οι συμμετέχοντες θα συγκρίνουν τα αποτελέσματα μιας ειρηνικής σε σχέση με μια κατεστραμμένη από τον πόλεμο κοινωνία, χρησιμοποιώντας διαδραστικές ασκήσεις και συζητήσεις.</p> <p>Δραστηριότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή στον μινωικό πολιτισμό και τα ειρηνικά επιτεύγματά του. • Γεωγραφικό πλαίσιο της Κρήτης και της μινωικής κοινωνίας. • Ομαδικές δραστηριότητες προσομοίωσης της διαχείρισης πόρων σε ειρηνικά και πολεμικά σενάρια.

- Προβληματισμός σχετικά με τον αντίκτυπο της ειρήνης και του πολέμου στην κοινωνική ευημερία.

Διάρκεια: 90 λεπτά

Εργαστήριο 2: Διερευνώντας τον μύθο του Μινώταυρου

Περίληψη: Αυτό το εργαστήριο εμβαθύνει στον μύθο του Μινώταυρου και την προέλευσή του, διερευνώντας γιατί οι βίαιοι μύθοι είναι συχνά πιο διάσημοι από τις ειρηνικές ιστορίες. Οι συμμετέχοντες θα συμμετάσχουν σε δημιουργικές δραστηριότητες, για να κατανοήσουν τον αντίκτυπο της αφήγησης ιστοριών στις πολιτισμικές αντιλήψεις για την ειρήνη και τη βία.

Δραστηριότητες:

- Εισαγωγή στον μύθο του Μινώταυρου και το ιστορικό του πλαίσιο.
- Δημιουργία της πύλης του Λαβύρινθου με τη χρήση απλών υλικών.
- Εργασία σε μικρές ομάδες για τη δημιουργία σκηνών που συνδέονται με τον μύθο του Μινώταυρου.
- Συλλογική γραφή μιας πινακίδας για τον Λαβύρινθο.
- Άσκηση Καυτή Καρέκλα με τον βασιλιά Μίνωα.
- Γραπτή παρακολούθηση σκέψεων και δημιουργία μοντάζ.
- Ομαδικός αυτοσχεδιασμός και αναστοχασμός.

Διάρκεια: 90 λεπτά

Εργαστήριο 3: Συνεργατική Δημιουργία

Περίληψη: Αυτό το εργαστήριο επικεντρώνεται στην Εκπαίδευση για την Ειρήνη μέσω της συνεργατικής δημιουργίας και της ανάπτυξης μιας Χάρτας Ειρήνης. Οι συμμετέχοντες θα συμμετάσχουν σε συζητήσεις, αφηγήσεις ιστοριών και δημιουργικές συζητήσεις για να διατυπώσουν τις αρχές της ειρήνης και να δεσμευτούν σ' αυτές.

Δραστηριότητες:

- Εισαγωγή στον Μινωικό πολιτισμό και στις έννοιες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη.
- Σωματική και φωνητική προθέρμανση.
- Μινωικός διάλογος και συζήτηση για ειρηνικά επιτεύγματα.
- Συνεργατική αφήγηση σεναρίων με θέμα την ειρήνη.
- Ανάπτυξη και παρουσίαση μιας Χάρτας Ειρήνης.

	<p>εμπνευσμένης από τις μινωικές αξίες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προσωπικός αναστοχασμός και ομαδική ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις αρχές της ειρήνης. <p>Διάρκεια: 90 λεπτά</p>
Αξιολόγηση ενότητας	Αυτοαξιολόγηση βάσει ερωτηματολογίου αναστοχασμού
Βαθμολόγηση ενότητας	100
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	<p>Κόπακα Κατερίνα, "Ο Μίνως Καλοκαιρινός και η πρώιμη ανασκαφή του στην Κνωσό. Μια επισκόπηση, ένα πορτρέτο και μια επιστροφή στους πίθους της Κεφάλας", Στο βιβλίο: <i>Τα μεγάλα νησιά: Μελέτες για την Κρήτη και την Κύπρο</i> που παρουσιάστηκαν από τον Gerald Cadogan (σσ. 143-51), 2015.</p> <p>Θεόδωρος Γούπας, "Η Μινωική Κρήτη", Εκδόσεις Κέδρος, 2005</p> <p>Fitton, J. Lesley. <i>The Discovery of the Greek Bronze Age</i>. Harvard University Press, 1996</p> <p>Μαρινάτου Ναννώ, <i>Μινωική θρησκεία: ΜΙΝΩΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: Τελετουργία, εικόνα και σύμβολο</i>. University of South Carolina Press, 1993.</p>

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 1

Τίτλος εργαστηρίου	Εναλλακτική ιστορία
Στόχοι του εργαστηρίου	<p>-Να εισαχθούν οι συμμετέχοντες σε πρωτογενή ιστορικά δεδομένα για τον μινωικό πολιτισμό</p> <p>-Να υπογραμμιστεί η σημασία της ειρήνης για την πρόοδο του πολιτισμού</p> <p>-Να κατανοηθεί η διαφορά μεταξύ μιας οικονομίας πολέμου και μιας οικονομίας ειρήνης</p>
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της κατανόησης του μινωικού πολιτισμού • Κατανόηση της σημασίας της ειρήνης για την πρόοδο ενός πολιτισμού • Κατανόηση της ειρήνης ως προϋπόθεσης για την ευημερία
Διάρκεια	90 λεπτά
Όνομα του συγγραφέα	Κώστας Διαμαντής-Μπαλάσκας, Action Synergy, Ελλάδα
Μορφή(ές) τέχνης	Θέατρο

Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα οργανωμένη σε 2 ομάδες • Ελάχιστος αριθμός: 6 • Μέγιστος αριθμός: 28
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζεται ένας (1) συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	Μάθηση με βάση το παιχνίδι Παιχνίδι ρόλων
Πόροι και υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χάρτες και εποπτικά μέσα της Κρήτης • Κάρτες πόρων (μινωικά νομίσματα, εργαλεία, άνθρωποι, πλοία, τεχνικές δεξιότητες) • Κάρτες δράσης που απεικονίζουν διάφορα σενάρια • Λευκός πίνακας ή flip chart για ομαδικές συζητήσεις • Μαρκαδόροι και στυλό

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Εισαγωγή	<p>Εισαγωγή</p> <p>Διάρκεια: 15 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> Καλωσόρισμα και επισκόπηση (2 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάστε εν συντομία τον τίτλο και τους στόχους του εργαστηρίου: "Εναλλακτική Ιστορία: Μινωικός Πολιτισμός". ○ Εξηγήστε ότι η συνεδρία θα διερευνήσει τις επιπτώσεις της ειρήνης και, αντίθετα, του πολέμου σε μια κοινωνία, χρησιμοποιώντας τον Μινωικό πολιτισμό ως μελέτη περίπτωσης. Σύνοψη του εργαστηρίου (2 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Δώστε μια περίληψη πολύ σύντομη: Αυτό το εργαστήριο εξετάζει πώς οι οικονομίες ειρήνης και του πολέμου επηρέασαν την ανάπτυξη του μινωικού πολιτισμού, αναδεικνύοντας τα επιτεύγματά τους στην
----------	--

	<p>ειρηνική συνύπαρξη σε σχέση με μια φανταστική παράλληλη πολεμική κατάσταση.</p> <p>3. Παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών του Μινωικού Πολιτισμού (5 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Επισημάνετε την πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέσω της ειρηνικής συνύπαρξης, δίνοντας έμφαση στην αριστεία στην αρχιτεκτονική, στα κοσμήματα, τον αθλητισμό και άλλες πολιτιστικές εξελίξεις. <p>4. Εισαγωγή στη γεωγραφία της Κρήτης και τον Μινωικό Πολιτισμό (6 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Χρησιμοποιήστε χάρτες και εποπτικά μέσα για να εξοικειώσετε τους συμμετέχοντες με τη γεωγραφία της Κρήτης και το ιστορικό πλαίσιο του μινωικού πολιτισμού.
<p>Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια</p>	<p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <p>1. Απλές ασκήσεις διατάσεων (3 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ενεργοποιήστε τους συμμετέχοντες σε ελαφρές διατάσεις, για να χαλαρώσουν οι μύες και να προαχθεί η χαλάρωση. <p>2. Ασκήσεις αναπνοής (2 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Εξασκηθείτε σε βαθιές αναπνοές για να ενισχύσετε την εστίαση και να ηρεμήσετε το μυαλό. <p>3. Προθέρμανση φωνής (5 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Εκτελέστε φωνητικές ασκήσεις όπως σιγοτραγούδισμα, ασκήσεις με τα χείλη, και γλωσσοδέτες, για να προετοιμάσετε τις φωνές.
<p>Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα</p>	<p>Διάρκεια: 60 λεπτά</p> <p>1. Διαχωρισμός σε ομάδες (5 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Χωρίστε τυχαία τους συμμετέχοντες σε δύο ομάδες: η μία αντιπροσωπεύει την ειρηνική Μινωική Κρήτη, η άλλη μια φανταστική Μινωική Κρήτη που μαστίζεται από τον πόλεμο. <p>2. Άσκηση κατανομής πόρων (10 λεπτά)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Μοιράστε κάρτες με πόρους (μινωικά νομίσματα, εργαλεία, ανθρώπους, πλοία, τεχνικές δεξιότητες) σε κάθε ομάδα. ○ Κάθε ομάδα ενεργεί ως συμβούλιο του βασιλιά Μίνωα, αποφασίζοντας πώς θα διαθέσει τους πόρους της. <p>3. Δραστηριότητα με κάρτες δράσης (45 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάστε κάρτες δράσης που απεικονίζουν διάφορα σενάρια (ξένη εισβολή, προετοιμασία εορτών, εμπόριο κ.λπ.). ○ Κάθε ομάδα συζητά και αποφασίζει για τις απαντήσεις της σε κάθε σενάριο, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο ειρήνης ή πολέμου που αντιπροσωπεύουν. ○ Δώστε έμφαση στη συχνότητα των ενεργειών που σχετίζονται με τον πόλεμο για την ομάδα που πλήττεται από τον πόλεμο και των ειρηνικών ενεργειών για την ειρηνική ομάδα. ○ Διευκολύνουμε τη συζήτηση και καθοδηγούμε τη λήψη αποφάσεων, ενθαρρύνοντας τη στρατηγική σκέψη και τη συνεργασία.
<p>Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p>	<p>Διάρκεια: 15 λεπτά</p> <p>1. Ομαδική συζήτηση (10 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Συγκεντρωθείτε ξανά ως ολόκληρη ομάδα. ○ Συζητήστε τις διαφορές μεταξύ των εμπειριών και των αποφάσεων των δύο ομάδων. ○ Επισημάνετε τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του πολέμου έναντι της ειρήνης. <p>2. Προσωπικοί προβληματισμοί (5 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το μάθημα. ○ Ενθαρρύνετε τη συζήτηση σχετικά με τις ευρύτερες επιπτώσεις της οικονομίας του πολέμου έναντι της οικονομίας της

	<p>ειρήνης στην ευημερία ενός έθνους.</p> <p>3. Σχόλια κλεισίματος</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Συνοψίστε τα βασικά συμπεράσματα του εργαστηρίου. ○ Ευχαριστήστε τους συμμετέχοντες για τη συμμετοχή και τις συνεισφορές τους.
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	Υποκειμενική αξιολόγηση, ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης σχετικά με τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του εργαστηρίου

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 2

Τίτλος εργαστηρίου	Η πόρτα του Λαβύρινθου
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> -Να παρουσιάσουμε τα κίνητρα πίσω από συγκεκριμένες ιστορικές αφηγήσεις -Να ενθαρρύνουμε τους νέους να εξετάζουν ιστορικά ζητήματα υπό διαφορετικές οπτικές γωνίες / απόψεις -Να εισαγάγουμε σε θέματα που σχετίζονται με το ανθρωπιστικό δίκαιο και τη σημασία του για τις ειρηνευτικές διαδικασίες
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> ● Βελτίωση της γνώσης σχετικά με τα κίνητρα για την ύπαρξη συγκεκριμένων ιστορικών αφηγήσεων ● Ανάπτυξη δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης ● Ενθάρρυνση της αμφισβήτησης των κινήτρων των ανθρώπων που ασκούν εξουσία
Διάρκεια	90
Όνομα του συγγραφέα	Ada, Cziboly, Insite Drama, Ουγγαρία Κώστας Διαμαντής Μπαλάσκας, Action Synergy
Μορφή(ές) τέχνης	Θέατρο
Συμμετέχοντες	30 συμμετέχοντες το πολύ

Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζονται δύο (2) συντονιστές ανά ομάδα στο εργαστήριο, κατά προτίμηση.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	Process Drama
Πόροι και υλικά	<ul style="list-style-type: none"> - Post-it - ρυζόχαρτο - χαρτί κάλυψης - στυλό
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Διάρκεια: 90 λεπτά</p> <p>Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο <i>Η πόρτα του λαβύρινθου</i> και επικεντρώνεται στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης και της ενσυναίσθησης σε θέματα που σχετίζονται με τα κίνητρα των ισχυρών και τη δύναμη της αλληλεγγύης στη δημιουργία ειρηνικών κοινωνιών.</p>
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Φάση 1: 5 λεπτά</p> <p>"Αφιξη" στη συνεδρία: Κοινοποίηση του προγράμματος του εργαστηρίου.</p> <p>Φάση 2:</p> <p>15 λεπτά δραστηριότητα γνωριμίας, παιχνίδι που θα βοηθήσει τους συμμετέχοντες να διευκολυνθούν στην έναρξη του εργαστηρίου. Θα ζητηθεί από τους συμμετέχοντες να πουν το όνομά τους και να αφηγηθούν μια ιστορία πίσω από το όνομά τους (πώς πήραν το όνομα, τι σημαίνει κ.λπ.).</p>
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	<p>Φάση 3: 10 λεπτά</p> <p>Διαμόρφωση του εργαστηρίου process drama ως πειράματος. Καθορισμός της φανταστικής αφήγησης που αφηγείται την ιστορία του Μινώταυρου και του βασιλιά Μίνωα. Εξηγήστε ότι ο μύθος δημιουργήθηκε μετά το τέλος του μινωικού πολιτισμού από τους Έλληνες. Συζήτηση σχετικά με το γιατί θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας τέτοιος μύθος και γιατί ένας βίαιος μύθος είναι ο πιο διάσημος μύθος για έναν ειρηνικό πολιτισμό.</p> <p>Φάση 4: 5 λεπτά</p> <p>Δημιουργία της πύλης του Λαβύρινθου στην πρωτεύουσα της</p>

Κρήτης, την Κνωσό, χρησιμοποιώντας κολλητική ταινία και στυλό.

Φάση 5: 25 λεπτά

Εργασία σε μικρές ομάδες: δημιουργία πολύ σύντομων σκηνών με τους απλούς ανθρώπους της Κνωσού να αντιδρούν στους ήχους του Μινώταυρου. Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και καλούνται να δημιουργήσουν πολύ σύντομες σκηνές των ανθρώπων που περνούν από τη μοίρα του Λαβύρινθου.

Φάση 6: 10 λεπτά

Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια αφηγείται ότι οι 14 νέοι από την Αθήνα θα φτάσουν για να θυσιαστούν και ότι μια νέα πινακίδα/σλόγκαν έχει τοποθετηθεί μπροστά από τον Λαβύρινθο. Γράφουν συλλογικά το κείμενο αυτής της πινακίδας.

Φάση 7: 10 λεπτά

Καυτή Καρέκλα. Ένας από τους συμμετέχοντες (θα μπορούσε να είναι και ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια) έχει τον ρόλο του βασιλιά Μίνωα, ενώ οι συμμετέχοντες μπορούν να υποβάλλουν ερωτήσεις σχετικά με την επερχόμενη θυσία των νέων από την Αθήνα

Φάση 8: 5 λεπτά

Ατομική εργασία: γραπτή ανίχνευση σκέψης: Τι θα σκέφτονταν οι νέοι της Κνωσού για τη θυσία των Αθηναίων; Ζητείται από τους συμμετέχοντες να γράψουν τις σκέψεις τους σε post-it και να τις αναρτήσουν στον τοίχο

Φάση 9: 30 λεπτά

Μοντάρισμα: εργασία σε δύο ομάδες.

α) μια ομάδα δημιουργεί την άφιξη των Αθηναίων χωρίς ήχο, μόνο δράση, σε αργή κίνηση

β) μια άλλη ομάδα δημιουργεί τη χορωδία των σκέψεων των νέων της Κνωσού (δουλεύοντας με τα έγγραφα της προηγούμενης εργασίας)

γ) οι δύο δραστηριότητες εκτελούνται παράλληλα

Φάση 10: 20 λεπτά

Ολοκληρωμένος ομαδικός αυτοσχεδιασμός: οι συμμετέχοντες

	<p>αναλαμβάνουν τον ρόλο των νέων της Κνωσού μετά την πρώτη ημέρα κατά την οποία ένας από τους Αθηναίους θυσιάστηκε. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια συμμετέχει ως Δάσκαλος-Σε-Ρόλο ενός από τους νέους.</p> <p>Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια σταματά τον αυτοσχεδιασμό, αλλάζει ρόλους του Βασιλιά Μίνωα (TiR) και συνεχίζει τον αυτοσχεδιασμό.</p> <p>Φάση 11: 20 λεπτά</p> <p>Αναστοχασμός σχετικά με τα γεγονότα του αυτοσχεδιασμού και συζήτηση για περαιτέρω εξελίξεις στο πλαίσιο της φανταστικής ιστορίας.</p> <p>Φάση 12: 10 λεπτά</p> <p>Γκράφτι: κατά τη διάρκεια της νύχτας εμφανίστηκαν όλα τα είδη γκράφτι γύρω από την πύλη του Λαβύρινθου - τι ήταν αυτά; Οι συμμετέχοντες καλούνται να αναδημιουργήσουν αυτά τα γκράφτι χρησιμοποιώντας Post-it, ρυζόχαρτο, χαρτί μάσκας, στυλό.</p>
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>Φάση 13: 30 λεπτά</p> <p>Αναστοχασμός σχετικά με την προσωπική εμπειρία της διαδικασίας, εμπειρία του process drama (σημαντικές στιγμές) που καταγράφονται ατομικά. Κοινή χρήση αυτών και σύνδεσή τους με τις βασικές αρχές του Process Drama</p>
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	<ul style="list-style-type: none"> - Υποκειμενικός προβληματισμός καταγεγραμμένος (φάση 13). - Αναστοχαστική συζήτηση με βάση την υποκειμενική εμπειρία και το εκπαιδευτικό περιβάλλον

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου 3

Τίτλος εργαστηρίου	Οικοδόμηση μιας ειρηνικής κοινωνίας
Στόχοι του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> -Να εισαγάγουμε τους συμμετέχοντες σε πρωτογενή ιστορικά δεδομένα για τον Μινωικό πολιτισμό -Να εισαγάγουμε τις αρχές της οικοδόμησης μιας ειρηνικής κοινωνίας

	- Να εισαγάγουμε τις αρχές της ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<ul style="list-style-type: none"> • Να μάθουν τις αρχές της ζωής σε μια ειρηνική κοινωνία • Να μάθουν τις αρχές της ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων
Διάρκεια	90
Όνομα του συγγραφέα	Κώστας Διαμαντής-Μπαλάσκας, Action Synergy, Ελλάδα
Μορφή(ες) τέχνης	Θέατρο
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Ο μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων είναι 28
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζεται ένας (1) συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	Παιχνίδι ρόλων
Πόροι και υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Οπτικά μέσα (εικόνες, βίντεο) για τον Μινωικό πολιτισμό • Μαρκαδόρους, χαρτί και στυλό για τη δημιουργία της Χάρτας Ειρήνης • Πίνακας ή flipchart για ομαδικές συζητήσεις • Σημειώσεις Post-it για προσωπικούς προβληματισμούς
ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
Εισαγωγή	<p>Διάρκεια: 90 λεπτά</p> <p>Αυτό το εργαστήριο έχει τίτλο "Χτίζοντας μια ειρηνική κοινωνία" και επικεντρώνεται στην εισαγωγή στο θέμα των αρχών της ζωής σε μια ειρηνική κοινωνία.</p>
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Καλωσόρισμα και επισκόπηση (5 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εισαγωγή του συντονιστή/της συντονίστριας: Καλωσορίστε τους συμμετέχοντες και συστηθείτε εν συντομία. • Στόχοι του εργαστηρίου: Εξηγήστε ότι ο στόχος του εργαστηρίου είναι να χρησιμοποιηθεί η ιστορία του ειρηνικού Μινωικού πολιτισμού και του θεάτρου για να διδαχθούν οι αρχές της εκπαίδευσης για την ειρήνη. • Έμφαση στην ειρήνη: Επισημάνετε ότι οι Μινωίτες φημίζονται για την ειρηνική τους φύση και τα

	<p>επιτεύγματά τους μέσω της συνεργασίας και της αρμονίας.</p> <p>Δραστηριότητα Γνωριμίας: όνομα και Χειρονομία Ειρήνης (10 λεπτά)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητα: Οι συμμετέχοντες συστήνονται και μοιράζονται μια χειρονομία ή μια πράξη που συμβολίζει την ειρήνη γι' αυτούς. • Σκοπός: Δημιουργία αίσθησης κοινότητας και εισαγωγή στην έννοια της ειρήνης με προσωπικό και ελκυστικό τρόπο.
<p>Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα</p>	<p>Διάρκεια: 20 λεπτά</p> <p>1. Παρουσίαση του Μινωικού Πολιτισμού (10 λεπτά)</p> <p>Χρησιμοποιήστε εικόνες και βίντεο για να αναδείξετε τις ειρηνικές πτυχές της μινωικής κοινωνίας, όπως η προηγμένη αρχιτεκτονική, η τέχνη και οι εμπορικές σχέσεις. Συζητήστε πώς οι Μινωίτες διατηρούσαν την ειρήνη και ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στην ειρηνική τους συνύπαρξη. Τονίστε πώς η ειρηνική φύση των Μινωιτών επέτρεψε την πολιτιστική και τεχνολογική πρόοδο.</p> <p>2. Εισαγωγή στην Εκπαίδευση για την Ειρήνη (10 λεπτά)</p> <p>Ορισμός της εκπαίδευσης για την ειρήνη και της σημασίας της. Συζητήστε πώς η μινωική προσέγγιση της κοινωνίας ευθυγραμμίζεται με τις αρχές της εκπαίδευσης για την ειρήνη. Επισημάνετε πώς η κατανόηση του ειρηνικού μινωικού πολιτισμού μπορεί να προσφέρει πολύτιμα διδάγματα για τη σημερινή κοινωνία.</p> <p>Φάση 1: Εισαγωγή στον Μινωικό Πολιτισμό</p> <p>Φάση 2: Δραστηριότητες οικοδόμησης της ειρήνης</p> <p>Διάρκεια: 40 λεπτά</p> <p>1. Μινωικός διάλογος και συζήτηση (20 λεπτά)</p> <p>Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα ένα ειρηνικό επίτευγμα του Μινωικού πολιτισμού (π.χ. εμπορικές πρακτικές, αρχιτεκτονικές τεχνικές, θρησκευτικές τελετές). Κάθε ομάδα συζητά και</p>

προετοιμάζεται να παρουσιάσει μέσω μικρής θεατρικής δράσης πώς αυτά τα επιτεύγματα αντικατοπτρίζουν τις αξίες της ειρήνης και της συνεργασίας. Οι ομάδες δημιουργούν μικρές σκηνές με αυτά τα ειρηνικά επιτεύγματα. Μετά από κάθε παρουσίαση, ξεκινήστε μια συζήτηση σχετικά με τις ειρηνικές στρατηγικές και αξίες που συνέβαλαν σε αυτά τα επιτεύγματα.

2. Συνεργατική αφήγηση (20 λεπτά)

Σε μικρές ομάδες, οι συμμετέχοντες δημιουργούν συνεργατικά μια ιστορία που διαδραματίζεται στον Μινωικό πολιτισμό και αναδεικνύει τη σημασία της ειρήνης και της συνεργασίας. Σε κάθε ομάδα παρέχεται μια αρχική πρόταση και πρέπει να χτίσει την ιστορία από εκεί (π.χ. μια γιορτή που φέρνει κοντά διαφορετικές κοινότητες, ένα συνεργατικό οικοδομικό έργο, μια εμπορική διαπραγμάτευση που αποφεύγει τις συγκρούσεις). Οι ομάδες μοιράζονται τις ιστορίες τους με όλο το εργαστήριο μέσω μικρών θεατρικών δραστηριοτήτων.

Φάση 3: Ανάπτυξη μιας Χάρτας Ειρήνης

Διάρκεια: 20 λεπτά

1. Εισαγωγή στη Χάρτα Ειρήνης (5 λεπτά)

- **Επεξήγηση:** Εισάγετε την έννοια της Χάρτας Ειρήνης ως ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών ή αρχών για τη διατήρηση της ειρήνης σε μια κοινότητα.
- **Σύνδεσμος με τα Μινωικά Επιτεύγματα:** Εξηγήστε πώς η ειρηνική φύση των Μινωιτών οδήγησε στην επιτυχία τους και πώς μπορούμε να τη μιμηθούμε.

2. Ομαδική δραστηριότητα: (15 λεπτά)

- **Δραστηριότητα:** Εμπνευσμένοι από τις μινωικές αξίες και τις εμπειρίες τους από τη συζήτηση και την αφήγηση ιστοριών, οι συμμετέχοντες σε μικρές ομάδες κάνουν καταγισμό ιδεών και απαριθμούν τις αρχές που πιστεύουν ότι είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ειρήνης.
- **Συλλογική εργασία:** Οι ομάδες

	<p>συγκεντρώνονται για να συνδυάσουν τις ιδέες τους σε μια ενιαία Χάρτα Ειρήνης.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Επισήμανση της μινωικής επιρροής: Βεβαιωθείτε ότι η τελική Χάρτα αντικατοπτρίζει το ειρηνικό και συνεργατικό πνεύμα του Μινωικού πολιτισμού.
<p>Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p>	<p>Φάση 4: Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση</p> <p>Διάρκεια: 15 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προσωπικός προβληματισμός (5 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Ατομική εργασία: Οι συμμετέχοντες καταγράφουν τις προσωπικές τους σκέψεις σχετικά με όσα έμαθαν για την ειρήνη και την επίλυση συγκρούσεων. 2. Ομαδική ανταλλαγή απόψεων (10 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Δραστηριότητα: Οι συμμετέχοντες μοιράζονται τους προβληματισμούς τους με την ομάδα. ○ Συζήτηση: Πώς μπορούν οι συμμετέχοντες να εφαρμόσουν αυτά που έμαθαν στην καθημερινή τους ζωή. <p>Φάση 5: Κλείσιμο</p> <p>Διάρκεια: 10 λεπτά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σύνοψη και ευχαριστίες (5 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Ανακεφαλαίωση: Συνοψίστε τα κύρια σημεία του εργαστηρίου. ○ Ευχαριστώ: Ευχαριστήστε τους συμμετέχοντες για τη συμμετοχή και τις συνεισφορές τους. 2. Τελική χειρονομία ειρήνης (5 λεπτά) <ul style="list-style-type: none"> ○ Δραστηριότητα: Ολοκληρώστε με κάθε συμμετέχοντα να μοιραστεί μια χειρονομία ή μια λέξη ειρήνης.

**Οικοδόμηση της ειρήνης μέσω του θεάτρου,
της εκμάθησης της Ιστορίας και της εκπαίδευσης**
Artpolis, Κοσσυφοπέδιο

Τίτλος ενότητας	Οικοδόμηση της ειρήνης μέσω του θεάτρου, της εκμάθησης της Ιστορίας και της εκπαίδευσης
Περίληψη - Περιγραφή ενότητας	<p>Το θέατρο αποτελεί σημαντικό μέρος της ζωής πολλών ανθρώπων, προσφέροντας τα δώρα της ψυχαγωγίας και της ανταλλαγής ιστοριών σε ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Η χρήση θεατρικής εκπαίδευσης από συνομηλίκους για τους νέους αναγνωρίζεται παγκοσμίως ως αποτελεσματική μέθοδος για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς μεταξύ των νέων. Η προσέγγιση αυτή αξιοποιεί τη δύναμη της τέχνης ως μέσου επικοινωνίας και έκφρασης, αξιοποιώντας την για την προώθηση της κατανόησης, της συνεργασίας και της ίσης μεταχείρισης μεταξύ όλων των κοινοτήτων στο Κοσσυφοπέδιο. Μια από τις πιο επιδραστικές μορφές θεάτρου σε αυτό το πλαίσιο είναι το Θέατρο Φόρουμ, μια μέθοδος που όχι μόνο ψυχαγωγεί αλλά και εκπαιδεύει και ενδυναμώνει τους συμμετέχοντες και το κοινό. Η διαδικασία δημιουργίας αυτών των παραστάσεων είναι περίτεχνα σχεδιασμένη, ώστε να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι και να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των νέων με διαφορετικό υπόβαθρο.</p> <p>Αυτή η συλλογική διαδικασία δημιουργίας διασφαλίζει ότι οι παραστάσεις δεν είναι μόνο σχετικές αλλά και ότι έχουν βαθιά απήχηση τόσο στους συμμετέχοντες όσο και στο κοινό. Με την απεικόνιση πραγματικών σεναρίων και συγκρούσεων, το Θέατρο Φόρουμ ανοίγει έναν χώρο για διάλογο και ενσυναίσθηση, δίνοντας τη δυνατότητα στους νέους να δουν τον κόσμο με άλλα μάτια.</p> <p>Ένα από τα κύρια οφέλη της εκπαίδευσης από ομοτίμους με βάση το θέατρο είναι η ενίσχυση των δεξιοτήτων κριτικής σκέψης. Οι συζητήσεις μετά την παράσταση, που συχνά διευκολύνονται από έμπειρους συντονιστές, παρέχουν στους νέους την ευκαιρία να προβληματιστούν σχετικά με τα θέματα που παρουσιάζονται, να συζητήσουν</p>

	<p>πιθανές λύσεις και να εξετάσουν τις συνέπειες διαφόρων ενεργειών. Οι συζητήσεις αυτές βοηθούν τους νέους να αναπτύξουν μια βαθύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας των κοινωνικών ζητημάτων, ενθαρρύνοντάς τους να σκέφτονται κριτικά για τις δικές τους πεποιθήσεις και συμπεριφορές.</p> <p>Επιπλέον, η διαδικασία της συμμετοχής σε θεατρικές δραστηριότητες συμβάλλει στην αύξηση της αυτογνωσίας των νέων. Μπαίνοντας σε διαφορετικούς ρόλους και εξερευνώντας διάφορα σενάρια, οι νέοι αποκτούν γνώσεις για τα δικά τους συναισθήματα και αντιδράσεις. Αυτή η αυξημένη αυτογνωσία μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της αυτοεκτίμησης, καθώς οι συμμετέχοντες αποκτούν εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να εκφράζονται και να συμβάλλουν σε συζητήσεις για σημαντικά θέματα.</p> <p>Ο διαδραστικός χαρακτήρας της θεατρικής εκπαίδευσης δίνει τη δυνατότητα στους νέους να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία δημιουργίας αλλαγών και όχι να είναι παθητικοί αποδέκτες πληροφοριών. Αυτή η ενεργός συμμετοχή ενισχύει την αίσθηση της ιδιοκτησίας και της ευθύνης, παρακινώντας τους νέους να αναλάβουν δράση στις κοινότητές τους. Όταν οι νέοι βλέπουν ότι η φωνή τους έχει σημασία και ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά, είναι πιο πιθανό να γίνουν υποστηρικτές θετικών αλλαγών.</p> <p>Επιπλέον, οι δεξιότητες που αναπτύσσονται μέσω της θεατρικής εκπαίδευσης -όπως η δημόσια ομιλία, η ομαδική εργασία και η επίλυση προβλημάτων- μπορούν να μεταφερθούν και σε άλλους τομείς της ζωής. Οι δεξιότητες αυτές μπορούν να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προοπτικές των νέων, δίνοντάς τους περαιτέρω τη δυνατότητα να συμβάλλουν ουσιαστικά στην κοινωνία.</p> <p>Ένα βασικό συστατικό της θεατρικής εκπαίδευσης είναι η έμφαση που δίνει στη συμμετοχικότητα. Στο Κοσσυφοπέδιο, καταβάλλονται προσπάθειες για τη συμμετοχή νέων από διαφορετικά υπόβαθρα, συμπεριλαμβανομένων των Αλβανών και των μειονοτικών ομάδων, όπως οι Σέρβοι, οι Ρομά, οι Ασκάλι, οι Αιγύπτιοι κ.λπ. Αυτή η προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς συμβάλλει</p>
--	---

	<p>στην άρση των φραγμών μεταξύ διαφορετικών ομάδων, παρέχοντας μια πλατφόρμα για τους νέους από διαφορετικά υπόβαθρα να συναντηθούν και να συνεργαστούν.</p> <p>Η συμμετοχή των μειονοτικών ομάδων στη θεατρική διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντική. Επιτρέπει σε αυτούς τους νέους να μοιραστούν τις μοναδικές τους προοπτικές και εμπειρίες, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση μεταξύ των συνομηλίκων τους. Εξασφαλίζοντας ότι οι θεατρικές παραστάσεις του φόρουμ είναι αντιπροσωπευτικές όλων των κοινοτήτων του Κοσσυφοπεδίου, η πρωτοβουλία ενισχύει την αίσθηση της ενότητας και του κοινού σκοπού. Οι συμμετέχοντες από μειονοτικές ομάδες όχι μόνο επωφελούνται από την αυξημένη προβολή, αλλά αποκτούν επίσης την ευκαιρία να επηρεάσουν τις αφηγήσεις που λέγονται, διασφαλίζοντας ότι οι φωνές τους ακούγονται και γίνονται σεβαστές.</p> <p>Η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο παρέχει έναν μοναδικό και ελκυστικό τρόπο στους νέους να εξερευνήσουν και να επεξεργαστούν σύνθετα και ευαίσθητα θέματα. Το ασφαλές και ελεγχόμενο περιβάλλον του θεάτρου φόρουμ επιτρέπει στους συμμετέχοντες να παίξουν ρόλους σε διάφορα σενάρια και να πειραματιστούν με διάφορες λύσεις χωρίς το φόβο των πραγματικών συνεπειών. Αυτή η πειραματική διαδικασία μάθησης μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη ενσυναίσθηση και βαθύτερη κατανόηση των θεμάτων που εξετάζονται.</p> <p>Για παράδειγμα, όταν οι νέοι αναπαριστούν σκηνές που αφορούν τις διακρίσεις, την ανισότητα των φύλων ή την επίλυση συγκρούσεων, όχι μόνο μαθαίνουν για τα θέματα αυτά αλλά και τα βιώνουν από πολλαπλές οπτικές γωνίες. Αυτή η καθηλωτική προσέγγιση μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στην προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς, καθώς ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εσωτερικεύσουν τα διδάγματα που έμαθαν και να τα εφαρμόσουν στην καθημερινή τους ζωή.</p> <p>Ο αντίκτυπος της θεατρικής εκπαίδευσης από ομοτίμους επεκτείνεται πέρα από τους μεμονωμένους συμμετέχοντες και στην ευρύτερη κοινότητα. Καθώς οι νέοι</p>
--	---

	<p>ενημερώνονται καλύτερα, αποκτούν ενσυναίσθηση και ενδυναμώνονται, είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να επηρεάσουν τους συνομηλίκους τους και να συμβάλουν στην κοινωνική αλλαγή. Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα αυτών των δραστηριοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε ευρύτερα κοινωνικά οφέλη, όπως η μείωση των διακρίσεων, η βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και η αυξημένη συμμετοχή των πολιτών.</p> <p>Επιπλέον, η βιωσιμότητα αυτών των πρωτοβουλιών ενισχύεται με την ανάπτυξη της τοπικής ικανότητας. Με την εκπαίδευση νέων στη δημιουργία και τη διευκόλυνση θεατρικών παραστάσεων, το πρόγραμμα δημιουργεί ένα δυναμικό εξειδικευμένων επαγγελματιών που μπορούν να συνεχίσουν το έργο αυτό ανεξάρτητα. Αυτή η προσέγγιση για την ανάπτυξη ικανοτήτων διασφαλίζει ότι τα οφέλη της θεατρικής εκπαίδευσης μπορούν να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα, ακόμη και μετά τη λήξη της εξωτερικής υποστήριξης.</p> <p>Η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο είναι ένα ισχυρό και αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς και της κοινωνικής αλλαγής μεταξύ των νέων. Στο Κοσσυφοπέδιο, η προσέγγιση αυτή έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική, καθώς προάγει τη συνεργασία, την ενσυναίσθηση και την κατανόηση μεταξύ νέων με διαφορετικό υπόβαθρο. Μέσω της δημιουργίας και της παράστασης του θεάτρου φόρουμ, οι νέοι όχι μόνο εκπαιδεύονται για σημαντικά κοινωνικά θέματα αλλά και ενδυναμώνονται ώστε να αναλάβουν δράση και να έχουν θετικό αντίκτυπο στις κοινότητές τους.</p> <p>Ο περιεκτικός χαρακτήρας της θεατρικής εκπαίδευσης συμβάλλει στην άρση των φραγμών μεταξύ διαφορετικών ομάδων, προωθώντας την αίσθηση της ενότητας και του κοινού σκοπού. Παρέχοντας στους νέους μια πλατφόρμα για να εξερευνήσουν και να επεξεργαστούν σύνθετα ζητήματα σε ένα ασφαλές και ελκυστικό περιβάλλον, η εκπαίδευση με βάση το θέατρο ενισχύει την κριτική σκέψη, την αυτογνωσία και την ενσυναίσθηση. Αυτά τα οφέλη, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη μεταβιβάσιμων δεξιοτήτων, ενδυναμώνουν τους νέους ώστε να γίνουν ενεργοί φορείς</p>
--	--

	<p>αλλαγής στις κοινότητές τους.</p> <p>Συνολικά, η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη προσέγγιση για την ανάπτυξη των νέων, προσφέροντας ένα μοναδικό και αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς και της κοινωνικής συνοχής. Καθώς όλο και περισσότερες κοινότητες αναγνωρίζουν την αξία αυτής της μεθόδου, έχει τη δυνατότητα να έχει σημαντικό και διαρκή αντίκτυπο στις ζωές των νέων και στις κοινωνίες στις οποίες ζουν.</p>
<p>Μαθησιακοί σκοποί/στόχοι της ενότητας</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Να βοηθήσουμε τους νέους να βελτιώσουν τις καλλιτεχνικές τους δεξιότητες και να εκφραστούν πιο δημιουργικά μέσω του θεάτρου και διαφόρων μορφών τέχνης. -Να ενδυναμώσουμε της νεολαίας μέσω της τέχνης και του θεάτρου, προσφέροντας ευκαιρίες που ενισχύουν την ηγεσία, ενθαρρύνουν την ομαδική εργασία και τονώνουν την αυτοπεποίθηση σε διαφορετικές κοινότητες. -Να προωθήσουμε την κοινωνική ένταξη και τις πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των νέων συμμετεχόντων, προάγοντας την ενσυναίσθηση και την κατανόηση μέσω της κοινής εμπειρίας των τεχνών. - Να βελτιώσουμε τις γνώσεις και εμβαθύνουμε την κατανόηση της ιστορίας και της ειρήνης μέσω του θεάτρου.
<p>Μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας</p>	<p>Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν αυτοπεποίθηση και δεξιότητα στη χρήση τεχνικών θεάτρου για την αποτελεσματική έκφραση σκέψεων, συναισθημάτων και ιδεών που σχετίζονται με την ειρήνη και τις συγκρούσεις. • Οι συμμετέχοντες θα αναπτύξουν την ικανότητα κριτικής ανάλυσης ιστορικών και σύγχρονων θεμάτων που σχετίζονται με την ειρήνη και τις συγκρούσεις, διερευνώντας πολλαπλές απόψεις και διαμορφώνοντας τεκμηριωμένες απόψεις. • Οι συμμετέχοντες θα ενισχύσουν τις δεξιότητές τους στην επικοινωνία, την ενσυναίσθηση και τη συνεργασία μέσω συνεργατικών θεατρικών

	<p>ασκήσεων και ομαδικών συζητήσεων για θέματα που σχετίζονται με την ειρήνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν βαθύτερη εκτίμηση για την ποικιλόμορφη πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής των Βαλκανίων, αναγνωρίζοντας τη δυνατότητά της να εμπνέει μηνύματα ειρήνης και ενότητας μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων. • Οι συμμετέχοντες θα καλλιεργήσουν ηγετικές ικανότητες συμμετέχοντας ενεργά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προληπτικών δράσεων που αποσκοπούν στην προώθηση της ειρηνικής συνύπαρξης και της θετικής αλλαγής στις κοινότητές τους.
<p>Θεωρητικό υπόβαθρο/προσέγγιση</p>	<p>Η ενότητα και το μάθημα που αναπτύχθηκαν για την εκπαίδευση των συνομηλίκων με βάση το θέατρο στηρίζονται σε διάφορα αλληλένδετα θεωρητικά πλαίσια που αναδεικνύουν τη μετασχηματιστική δύναμη του θεάτρου στην προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς και της κοινωνικής συνοχής μεταξύ των νέων. Στο επίκεντρο αυτής της προσέγγισης βρίσκεται η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η οποία διατυπώθηκε εννοιολογικά από τον Albert Bandura και δίνει έμφαση στη μάθηση μέσω της παρατήρησης, της μίμησης και της μοντελοποίησης. Η θεωρία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο της θεατρικής εκπαίδευσης, όπου οι νέοι εμπλέκονται με δραματοποιημένα σενάρια που αντικατοπτρίζουν πραγματικά κοινωνικά ζητήματα. Παρατηρώντας και συμμετέχοντας σε αυτές τις παραστάσεις, εσωτερικεύουν συμπεριφορές και λύσεις, προωθώντας έτσι την κατανόηση της κοινωνικής δυναμικής και των επιπτώσεων των διαφόρων ενεργειών.</p> <p>Η θεωρία της βιωματικής μάθησης του Kolb εμπλουτίζει περαιτέρω τον σχεδιασμό αυτής της ενότητας. Σύμφωνα με τον Kolb, η μάθηση είναι μια κυκλική διαδικασία που περιλαμβάνει συγκεκριμένες εμπειρίες, αναστοχαστική παρατήρηση, αφηρημένη εννοιολόγηση και ενεργό πειραματισμό. Η θεατρική εκπαίδευση από ομοτίμους ευθυγραμμίζεται άψογα με αυτό το μοντέλο. Μέσω του</p>

παιχνιδιού ρόλων και της παράστασης, οι νέοι αποκτούν συγκεκριμένες εμπειρίες τις οποίες στη συνέχεια αναστοχάζονται σε συζητήσεις μετά την παράσταση. Αυτοί οι προβληματισμοί οδηγούν σε αφηρημένες εννοιολογήσεις των ζητημάτων και εμπνέουν νέες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, τις οποίες μπορούν να πειραματιστούν σε πραγματικές καταστάσεις.

Η κονστρουκτιβιστική θεωρία, ιδίως τα έργα του Jean Piaget και του Lev Vygotsky, στηρίζει επίσης την ενότητα. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι οι μαθητές κατασκευάζουν τη γνώση μέσω των εμπειριών και των αλληλεπιδράσεών τους με τον κόσμο. Η θεατρική εκπαίδευση εμπλέκει τους νέους ως ενεργούς συμμετέχοντες στο μαθησιακό τους ταξίδι. Δεν είναι παθητικοί αποδέκτες πληροφοριών αλλά συνδημιουργοί της γνώσης, καθώς συνεργάζονται για την ανάπτυξη παραστάσεων που αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητά τους. Αυτή η συλλογική διαδικασία δημιουργίας εξασφαλίζει ότι το περιεχόμενο είναι σχετικό και έχει βαθιά απήχηση στις εμπειρίες τους, ενισχύοντας την αυθεντικότητα και τον αντίκτυπο της μαθησιακής εμπειρίας.

Η Κριτική Παιδαγωγική, εμπνευσμένη από τον Paulo Freire, υποστηρίζει μια εκπαιδευτική προσέγγιση που προωθεί την κριτική σκέψη και αμφισβητεί τις παραδοσιακές δομές εξουσίας. Στη θεατρική εκπαίδευση από συνομηλίκους, η κριτική παιδαγωγική εκδηλώνεται μέσω της δημιουργίας ενός δημοκρατικού χώρου όπου οι νέοι με διαφορετικό υπόβαθρο μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους και να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές νόρμες. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο εκπαιδεύει αλλά και ενδυναμώνει τους συμμετέχοντες να γίνουν φορείς αλλαγής, καλλιεργώντας την αίσθηση της ιδιοκτησίας και της ευθύνης απέναντι στις κοινότητές τους.

Στο Κοσσυφοπέδιο, η εφαρμογή αυτών των θεωρητικών πλαισίων μέσω της θεατρικής εκπαίδευσης από ομοτίμους είχε ιδιαίτερη απήχηση. Με τη συμμετοχή νέων από διάφορες εθνοτικές και μειονοτικές ομάδες, η ενότητα προάγει τη συμμετοχικότητα και τον διαπολιτισμικό

	<p>διάλογο. Αυτή η προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς συμβάλλει στην άρση των φραγμών και στην οικοδόμηση μιας αίσθησης ενότητας και κοινού σκοπού μεταξύ των συμμετεχόντων, οι οποίοι συνεργάζονται για την αντιμετώπιση κοινών κοινωνικών ζητημάτων. Ο βιωματικός και συμμετοχικός χαρακτήρας της θεατρικής εκπαίδευσης ενισχύει την κριτική σκέψη, την αυτογνωσία και την ενσυναίσθηση, εξοπλίζοντας τους νέους με τις δεξιότητες να γίνουν ενεργά μέλη των κοινοτήτων τους.</p> <p>Συμπερασματικά, το θεωρητικό υπόβαθρο αυτής της ενότητας ενσωματώνει τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, το θέατρο φόρουμ, τη θεωρία της βιωματικής μάθησης, τη θεωρία του εποικοδομισμού και την κριτική παιδαγωγική για να δημιουργήσει ένα πλαίσιο για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς και της κοινωνικής συνοχής. Μέσω διαδραστικών και αναστοχαστικών θεατρικών πρακτικών, οι νέοι ενδυναμώνονται να διερευνήσουν σύνθετα κοινωνικά ζητήματα, να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και να αναλάβουν ουσιαστική δράση στις κοινότητές τους, προωθώντας έτσι μακροπρόθεσμα θετικό κοινωνικό αντίκτυπο.</p>
<p>Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας</p>	<p>Ορισμένες από τις μεθόδους μάθησης και διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται σε αυτές τις ασκήσεις περιλαμβάνουν διαδραστικές και συμμετοχικές προσεγγίσεις, όπως καθοδηγούμενες σωματικές δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη σωματική και τελετουργική μάθηση. Η κοινωνική μάθηση προωθείται μέσω της διαδραστικής δυναμικής της ομάδας και των φυσικών δραστηριοτήτων που ενσωματώνονται στη μουσική. Η αναστοχαστική και βιωματική μάθηση προωθείται με σιωπηλές ασκήσεις παρατήρησης, ενώ η κινητική και ενσυναισθητική μάθηση επιτυγχάνεται μέσω ζευγαρωτών αλληλεπιδράσεων. Η διαδραστική και αυθόρμητη μάθηση διευκολύνεται από παιχνίδια ερωτήσεων και απαντήσεων, ενώ η αυτοσχεδιαστική και αναστοχαστική μάθηση αναπτύσσεται μέσω παιχνιδιών αυτοσχεδιασμού. Η ενσυναισθητική και αναστοχαστική μάθηση ενθαρρύνεται περαιτέρω με σιωπηλές ασκήσεις εξερεύνησης της ταυτότητας. Ο καθοδηγούμενος οραματισμός υποστηρίζει τη στοχαστική και βιωματική μάθηση και η μάθηση οικοδόμησης</p>

	<p>εμπιστοσύνης επιτυγχάνεται μέσω ομαδικών ασκήσεων σωματικής σύνδεσης. Η εκφραστική μάθηση προωθείται με ζευγαρωτή σωματική έκφραση, ενώ η στοχαστική και τελετουργική μάθηση ενισχύεται μέσω ομαδικών δραστηριοτήτων προβληματισμού και τελετουργίας.</p>
<p>Πλήρης περιγραφή της ενότητας</p>	<p>Το θέατρο κατέχει βαθιά σημασία στους παγκόσμιους πολιτισμούς, χρησιμεύοντας ως αγωγός ψυχαγωγίας και αφηγηματικής έκφρασης. Στο Κοσσυφοπέδιο, η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο αναδεικνύεται ως ένα ισχυρό εργαλείο για την καταλυτική μεταμόρφωση της συμπεριφοράς των νέων. Αυτή η καινοτόμος προσέγγιση αξιοποιεί την επικοινωνιακή δύναμη της τέχνης για να καλλιεργήσει την ενσυναίσθηση, τη συνεργασία και τη δίκαιη μεταχείριση σε διαφορετικές κοινότητες. Στην καρδιά του βρίσκεται το θέατρο φόρουμ, μια δυναμική μέθοδος που όχι μόνο ψυχαγωγεί αλλά και εκπαιδεύει και ενδυναμώνει τόσο τους συμμετέχοντες όσο και το κοινό.</p> <p>Η ενότητα δίνει έμφαση σε μια διαδικασία συνεργατικής δημιουργίας, η οποία είναι προσεκτικά σχεδιασμένη ώστε να επιτυγχάνει απήχηση και συνάφεια μεταξύ των νέων από διαφορετικά υπόβαθρα. Απεικονίζοντας σενάρια και συγκρούσεις του πραγματικού κόσμου, το θέατρο Φόρουμ καλλιεργεί χώρους διαλόγου και ενσυναίσθησης, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να αντιληφθούν τα κοινωνικά ζητήματα μέσα από διαφορετικούς φακούς.</p> <p>Οι δεξιότητες κριτικής σκέψης αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο αυτού του εκπαιδευτικού πλαισίου. Οι συζητήσεις μετά την παράσταση, που διευκολύνονται από έμπειρους συντονιστές, ωθούν τους νέους να προβληματιστούν σχετικά με τα θέματα που παρουσιάζονται, να διερευνήσουν λύσεις και να αναλογιστούν τις συνέπειες των πράξεών τους. Αυτές οι συζητήσεις εμβαθύνουν την κατανόηση της κοινωνικής πολυπλοκότητας, προωθώντας την κριτική ενδοσκόπηση και προτρέποντας σε μια προσεκτική αξιολόγηση των προσωπικών πεποιθήσεων και συμπεριφορών.</p> <p>Η συμμετοχή σε θεατρικές δραστηριότητες ενισχύει την αυτογνωσία των νέων, επιτρέποντάς τους να διερευνήσουν</p>

διαφορετικούς ρόλους και σενάρια. Η διαδικασία αυτή καλλιεργεί τη συναισθηματική νοημοσύνη και ενισχύει την αυτοεκτίμηση, ενδυναμώνοντας τους συμμετέχοντες να διατυπώνουν τις απόψεις τους και να συμμετέχουν εποικοδομητικά σε συζητήσεις για συναφή θέματα.

Ο διαδραστικός χαρακτήρας της θεατρικής εκπαίδευσης ενδυναμώνει τους νέους ως ενεργούς συντελεστές της κοινωνικής αλλαγής, μεταβαίνοντας από την παθητική μάθηση στην ενεργό συμμετοχή. Αυτή η αίσθηση της ιδιοκτησίας ενσταλάζει ένα πνεύμα ευθύνης, παρακινώντας τους νέους να αναλάβουν θετικές δράσεις στις κοινότητές τους. Αναγνωρίζοντας την ικανότητά τους να επιφέρουν αλλαγές, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν μεταβιβάσιμες δεξιότητες όπως η δημόσια ομιλία, η ομαδική εργασία και η επίλυση προβλημάτων, απαραίτητες για μελλοντικές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσπάθειες.

Η θεατρική εκπαίδευση από ομοτίμους εκτυλίσσεται μέσα σε ένα ασφαλές και ελεγχόμενο περιβάλλον θεάτρου φόρουμ, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να παίξουν ρόλους και να πειραματιστούν με λύσεις χωρίς συνέπειες στον πραγματικό κόσμο. Αυτή η βιωματική μάθηση ενισχύει την ενσυναίσθηση και εμβαθύνει την κατανόηση των θεμάτων που εξετάζονται, διευκολύνοντας ουσιαστικές αλλαγές συμπεριφοράς.

Πέρα από τον ατομικό αντίκτυπο, η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο δημιουργεί αλυσιδωτές επιδράσεις στις κοινότητες. Ενισχυμένοι με γνώσεις και ενσυναίσθηση, οι νέοι αναδεικνύονται σε ενημερωμένους υποστηρικτές της κοινωνικής αλλαγής, προωθώντας τη μείωση των διακρίσεων, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την αύξηση της συμμετοχής των πολιτών.

Εν κατακλείδι, η εκπαίδευση από ομοτίμους με βάση το θέατρο στο Κοσσυφοπέδιο ενσωματώνει ένα μετασχηματιστικό μείγμα της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης, του Θεάτρου Φόρουμ, της θεωρίας της βιωματικής μάθησης, της θεωρίας του κονστρουκτιβισμού και της κριτικής παιδαγωγικής. Μέσω διαδραστικών θεατρικών πρακτικών, οι νέοι ενδυναμώνονται για να

	<p>διερευνήσουν σύνθετα κοινωνικά ζητήματα, να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση και να επιφέρουν θετική αλλαγή στις κοινότητές τους, υποσχόμενοι διαρκή κοινωνικό αντίκτυπο.</p>
Αξιολόγηση ενότητας	<p>Η αξιολόγηση της ενότητας περιλαμβάνει ένα στοιχείο παρατήρησης, όπου οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο και περιγράφουν τον αντίκτυπο του εργαστηρίου με μία λέξη. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες θα απαντήσουν ανώνυμα σε μια σειρά ερωτήσεων, οι οποίες τους επιτρέπουν να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους και να δώσουν μια ειλικρινή αξιολόγηση του εργαστηρίου.</p>
Βαθμολόγηση ενότητας	<p>Η βαθμολόγηση της ενότητας θα είναι συνολική και θα αντικατοπτρίζει την εμπλοκή, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την κατανόηση των συμμετεχόντων σε ευθυγράμμιση με τους στόχους της ενότητας. Η αξιολόγηση θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:</p> <p>Ενεργός συμμετοχή και δέσμευση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι συμμετέχοντες αναμένεται να συμμετάσχουν ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των εργαστηρίων, των συζητήσεων και των παραστάσεων. - Η αξιολόγηση θα επικεντρωθεί στην παρουσία, τον ενθουσιασμό και την προθυμία για συνεργασία και συνεισφορά στις ομαδικές δραστηριότητες. <p>Ανάπτυξη καλλιτεχνικών δεξιοτήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αξιολόγηση της βελτίωσης των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων και της δημιουργικότητας, όπως αποδεικνύεται μέσω του θεάτρου και διαφόρων μορφών τέχνης. - Οι συμμετέχοντες θα αξιολογούνται ως προς την πρόοδό τους και την ικανότητά τους να εφαρμόζουν τις τεχνικές που διδάχθηκαν κατά τη διάρκεια της ενότητας. <p>Ηγεσία και ομαδική εργασία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αξιολόγηση των ηγετικών ικανοτήτων, της ομαδικής εργασίας και της συνεργασίας σε

	<p>ομαδικά έργα και δραστηριότητες.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι συμμετέχοντες θα αξιολογηθούν ως προς την ικανότητά τους να ηγούνται, να υποστηρίζουν τους συναδέλφους τους και να εργάζονται αποτελεσματικά σε μια ομάδα. <p>Αυτοαξιολογήσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> - Θα συμπεριληφθούν αυτοαξιολογήσεις για την αξιολόγηση της δικής τους συμβολής και των μαθησιακών αποτελεσμάτων. <p>Αξιολογήσεις και ανατροφοδότηση από ομότιμους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Θα διεξαχθούν αξιολογήσεις από ομότιμους για να συγκεντρωθεί ανατροφοδότηση σχετικά με τις ατομικές συνεισφορές και τη δυναμική της ομάδας. - Η συνιστώσα αυτή αποσκοπεί στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και των πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ των συμμετεχόντων. <p>Οι βαθμοί θα αποδίδονται με βάση το συνδυασμό αυτών των στοιχείων, εξασφαλίζοντας μια ισορροπημένη έμφαση στην ατομική προσπάθεια, την καλλιτεχνική ανάπτυξη και τα συνεργατικά επιτεύγματα. Αυτή η ολιστική προσέγγιση εξασφαλίζει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της μαθησιακής διαδρομής κάθε συμμετέχοντα και της συνεισφοράς του στην ενότητα.</p>
<p>Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Τεχνικές βασισμένες στο θέατρο για την εκπαίδευση των νέων από συνομηλίκους: Εγχειρίδιο κατάρτισης - Αυτοσχεδιασμός! Ένα εγχειρίδιο για τον ηθοποιό / Atkins G. Heinemann, 1994. - Αυτοσχεδιασμός για το θέατρο / Spolin V. Northwestern University Press, 1963. - Αυτοσχεδιάζοντας την πραγματική ζωή: Kendall/Hunt, 1993. - Μάθηση μέσω του θεάτρου: Τζάκσον Α (επιμ.). Routledge, 1993. - Θέατρο του καταπιεσμένου / Boal A. Theatre Communications Group, 1985.

Συμπληρωματική ανάγνωση	Παιχνίδια για ηθοποιούς και μη ηθοποιούς/ Boal A. Routledge, 1992.
Αναφορές στο διαδίκτυο, περιοδικά, άλλα	

Σχέδιο εργαστηρίου 1 - Μέρος πρώτο

Τίτλος εργαστηρίου	Ενδυνάμωση μέσω του θεάτρου
Στόχοι του εργαστηρίου	<p>-Να προωθήσει μια υποστηρικτική και χαλαρή ατμόσφαιρα που ευνοεί τη μάθηση και την αυτοέκφραση.</p> <p>- Να προωθήσει τη συνοχή και την εμπιστοσύνη της ομάδας μέσω διαδραστικών και ελκυστικών δραστηριοτήτων.</p> <p>- Να διερευνήσει και να αναπτύξει διαπροσωπικές δεξιότητες, ενσυναίσθηση και πολιτισμική ευαισθητοποίησης μέσω ασκήσεων που βασίζονται στο θέατρο.</p> <p>Βασικά θέματα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργική έκφραση και φυσική επικοινωνία • Οικοδόμηση εμπιστοσύνης και συνεργασίας εντός μιας ομάδας • Πολιτιστική ευαισθητοποίηση και εκτίμηση της πολυμορφίας
Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου	<p>Μαθησιακά αποτελέσματα του εργαστηρίου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της ικανότητας των συμμετεχόντων να επικοινωνούν αποτελεσματικά με μη λεκτικά μέσα, όπως οι χειρονομίες και η κίνηση. • Ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των συμμετεχόντων να εκφράζονται δημιουργικά σε ένα ομαδικό περιβάλλον. • Καλλιέργεια ενσυναίσθησης και κατανόησης προς τις προοπτικές και τις εμπειρίες των άλλων. • Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την πολιτιστική ποικιλομορφία και προώθηση του σεβασμού των διαφορετικών καταβολών και ταυτοτήτων. • Ενίσχυση των δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας και

	<p>συνεργασίας των συμμετεχόντων μέσω διαδραστικών ασκήσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενδυνάμωση των συμμετεχόντων με εργαλεία για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την προώθηση θετικών σχέσεων στις κοινότητές τους.
Διάρκεια	Η διάρκεια του εργαστηρίου θα είναι συνολικά τριακόσια (300) λεπτά, συμπεριλαμβανομένων δύο (2) διαλειμμάτων για καφέ και ενός (1) διαλείμματος για γεύμα μεταξύ των συνεδριών.
Όνομα του συγγραφέα	Valëza Sijarina, Artpolis, Κοσσυφοπέδιο Elira Lluka, Artpolis, Κοσσυφοπέδιο
Μορφή(ες) τέχνης	- Θέατρο - Αφήγηση ιστοριών
Συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none"> • Διαθεσιμότητα γραπτού υλικού • Προσβάσιμη διάταξη καθισμάτων • Πρόσβαση για αναπηρικό αμαξίδιο • Πρόσβαση σε νερό και αναψυκτικά • Διαθεσιμότητα αποχωρητηρίων σε κοντινή απόσταση • Μεταφραστικές υπηρεσίες ή διερμηνείς για μη φυσικούς ομιλητές • Διατροφικές προσαρμογές (π.χ. χορτοφάγοι, επιλογές χωρίς γλουτένη) • Συναισθηματική υποστήριξη ή συμβουλευτικοί πόροι
Αριθμός Διαμεσολαβητών που απαιτούνται ανά ομάδα	Χρειάζονται δύο (2) συντονιστές ανά ομάδα στο εργαστήριο.
Μέθοδοι μάθησης και διδασκαλίας	Ορισμένες από τις μεθόδους μάθησης και διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται σε αυτές τις ασκήσεις περιλαμβάνουν διαδραστικές και συμμετοχικές προσεγγίσεις, όπως καθοδηγούμενες σωματικές δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη σωματική και τελετουργική μάθηση. Η κοινωνική μάθηση προωθείται μέσω της διαδραστικής δυναμικής της ομάδας και των φυσικών δραστηριοτήτων που ενσωματώνονται στη μουσική. Η αναστοχαστική και βιωματική μάθηση προωθείται με σιωπηλές ασκήσεις

	<p>παρατήρησης, ενώ η κινητική και ενσυναισθητική μάθηση επιτυγχάνεται μέσω ζευγαρωτών αλληλεπιδράσεων. Η διαδραστική και αυθόρμητη μάθηση διευκολύνεται από παιχνίδια ερωτήσεων και απαντήσεων, ενώ η αυτοσχεδιαστική και αναστοχαστική μάθηση αναπτύσσεται μέσω παιχνιδιών αυτοσχεδιασμού. Η ενσυναισθητική και αναστοχαστική μάθηση ενθαρρύνεται περαιτέρω με σιωπηλές ασκήσεις εξερεύνησης της ταυτότητας. Ο καθοδηγούμενος οραματισμός υποστηρίζει τη στοχαστική και βιωματική μάθηση και η μάθηση οικοδόμησης εμπιστοσύνης επιτυγχάνεται μέσω ομαδικών ασκήσεων σωματικής σύνδεσης. Η εκφραστική μάθηση προωθείται με την ανά ζεύγη σωματική έκφραση, ενώ η στοχαστική και τελετουργική μάθηση ενισχύεται μέσω ομαδικών δραστηριοτήτων αναστοχασμού και τελετουργίας.</p>
<p>Πόροι και υλικά</p>	<p>Συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια</p> <ul style="list-style-type: none"> - Flipchart - Λευκά χαρτιά - Έγχρωμα χαρτιά - Αυτοκόλλητα post-it - Μαρκαδόροι - Στυλό, Μολύβια, Χρωματιστά μολύβια - Σημειωματάρια - Ηχοσύστημα - JBL - Προβολέας - Πολύχρωμα σχοινιά και αυτοκόλλητες σημειώσεις με μηνύματα - Πλαστική μπάλα <p>Συμμετέχοντες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Άνετα ρούχα - Άνετα υποδήματα
<p>ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ</p>	
<p>Εισαγωγή</p>	<p>Διάρκεια: 300 λεπτά</p> <p>Αυτό το εργαστήριο, με τίτλο "Ενδυνάμωση μέσω του Θεάτρου", έχει ως στόχο να εισαγάγει τους συμμετέχοντες στην έννοια της ειρήνης μέσα από ελκυστικές θεατρικές</p>

	<p>ασκήσεις και εξερευνώντας διάφορες δραστηριότητες που προάγουν τη χαλάρωση, τη συνοχή της ομάδας και την αυτοέκφραση. Συνδυάζοντας τη σωματική έκφραση με τη διαπροσωπική σύνδεση, οι συμμετέχοντες θα μπορέσουν να καλλιεργήσουν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, όπου θα μπορούν να διερευνήσουν και να αναπτύξουν τόσο προσωπικές όσο και συλλογικές δεξιότητες σε ένα δυναμικό και περιεκτικό περιβάλλον, συνυφαίνοντας την τέχνη, την ειρήνη και την ιστορία.</p>
Σωματική και φωνητική προθέρμανση και παιχνίδια	<p>Διάρκεια: 80 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Γρήγορη προθέρμανση σε κύκλο 2. Κύκλος τρίψιμο πλάτης 3. Ενεργειακός κύκλος με ονόματα και παιχνίδια ονομάτων με ρυθμό 4. Ενεργειακός κύκλος με μουσική 5. Pass the Beat (πέρασε τον ρυθμό) 6. Περίπατος σε πλέγμα - Αφαίρεση μάσκας 7. Άσκηση με καθρέφτη 8. Πέταγμα μπάλας
Βασικό μάθημα με ασκήσεις και βασικό θέμα	<p>Διάρκεια: 60 λεπτά</p> <p>Ασκήσεις</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Παγωμένη Εικόνα ένα 2. Διασχίζοντας τη γραμμή 3. Κουρνιαζουμε 4. Αγάλματα
Χαλάρωση	<p>Διάρκεια: 85 λεπτά</p> <p>Ονόματα των ασκήσεων</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Καθοδηγούμενος διαλογισμός - Επιστροφή στην ηλικία των 13 ετών 2. Πάρτε θέση 3. Αφύπνιση
Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση	<p>Διάρκεια: 5 λεπτά</p> <p>Όνομα της άσκησης</p>

	1. Κλείνοντας τον Κύκλο
Βιβλιογραφικές αναφορές και βασική βιβλιογραφία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τεχνικές βασισμένες στο θέατρο για την εκπαίδευση των συνομηλίκων των νέων: Εγχειρίδιο κατάρτισης 2. Games for Actors and Non-Actors / Boal A. Routledge, 1992. 3. Αυτοσχεδιάστε! Ένα εγχειρίδιο για τον ηθοποιό / Atkins G. Heinemann, 1994. 4. Αυτοσχεδιασμός για το θέατρο / Spolin V. Northwestern University Press, 1963. 5. Αυτοσχεδιάζοντας την πραγματική ζωή: Kendall/Hunt, 1993. 6. Μάθηση μέσω του θεάτρου: Jackson A (ed.). Routledge, 1993. 7. Θέατρο του καταπιεσμένου/ Boal A. Theatre Communications Group, 1985.
Αξιολόγηση σεμιναρίου, κατά περίπτωση	<p>Η αξιολόγηση του εργαστηρίου θα περιλαμβάνει ένα στοιχείο παρατήρησης, όπου οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο και περιγράφουν τον αντίκτυπο του εργαστηρίου με μία λέξη. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες θα απαντήσουν ανώνυμα σε μια σειρά ερωτήσεων, επιτρέποντάς τους να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους και να δώσουν μια ειλικρινή αξιολόγηση του εργαστηρίου.</p>

Σχέδιο μαθήματος εργαστηρίου - Μέρος δεύτερο

Όνομα άσκησης	Γρήγορος κύκλος προθέρμανσης
Αριθμός άσκησης	1
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> -Να παρέχει ένα τελετουργικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην αρχή ενός εργαστηρίου ή μιας πρόβας -Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να χαλαρώσουν, να ενεργοποιηθούν, να τεντωθούν και να αναπνεύσουν -Να εισαγάγει σε θέματα υγείας και ασφάλειας
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή

Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια συστήνεται και καλωσορίζει όλους. 2. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια κάνει μια εισαγωγή στο εργαστήριο. 3. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια καθορίζει την υγεία και την ασφάλεια. 4. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια παρουσιάζει την πρώτη άσκηση. <p>Διαδικασία</p> <p>Αυτές οι ασκήσεις θα πρέπει να τεντώνουν όλους τους κύριους μύες, να βοηθούν στην εστίαση της ομάδας και να ανεβάζουν το επίπεδο ενέργειας των συμμετεχόντων. Χρησιμεύουν επίσης ως ένα ομαδικό τελετουργικό που εκτελείται πριν από την έναρξη μιας πρόβας ή προπόνησης.</p> <p>Πείτε στους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο. Στη συνέχεια, ζητήστε τους να βρουν έναν σύντροφο απέναντι από τον κύκλο με τον οποίο θα διατηρήσουν οπτική επαφή κατά τη διάρκεια της άσκησης. Έπειτα, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια θα πρέπει να καθοδηγήσει την ομάδα σε μια σειρά ασκήσεων χρησιμοποιώντας βαθιές αναπνοές, διατάσεις, άλματα και άλλες κινήσεις.</p> <p>Κλείσιμο</p> <p>Δώστε θετική ενίσχυση και ενθαρρύνετε το χειροκρότημα στο τέλος της άσκησης. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να παραμείνουν σε κύκλο για την επόμενη άσκηση, η οποία θα τους βοηθήσει να γνωριστούν μεταξύ τους.</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Εισαγωγή, προθέρμανση, αναπνοή, διατάσεις

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Κύκλος τρίψιμο πλάτης
Αριθμός άσκησης	2
Στόχοι της άσκησης	-Να σπάσει ο πάγος και να χαλαρώσουν οι συμμετέχοντες
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	<i>Μεσαίο</i>

Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια /η συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.	
Διαδικασία	
<p>Παρουσιάστε τον εαυτό σας και τους άλλους συντονιστές στους συμμετέχοντες. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο και να στραφούν προς τα δεξιά τους. Ζητήστε τους να βάλουν τα χέρια τους στους ώμους του ατόμου που βρίσκεται μπροστά τους και να κάνουν μασάζ στους ώμους, τον αυχένα και την πλάτη του ατόμου. Μετά από λίγα λεπτά, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να γυρίσουν και να κάνουν μασάζ στο άτομο στα αριστερά τους.</p> <p>Πείτε στους συμμετέχοντες να δώσουν ανατροφοδότηση στο άτομο που τους κάνει μασάζ στους ώμους. Θα πρέπει να ζητήσουν αυτό που χρειάζονται και να περιγράψουν τι αισθάνονται ή δεν αισθάνονται καλά. Βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες έχουν μάθει τα ονόματα των ατόμων στα οποία κάνουν μασάζ και στη συνέχεια τους ευχαριστούν για το μασάζ που έλαβαν.</p>	
Κλείσιμο	
Δώστε εν συντομία στους συμμετέχοντες θετική ανατροφοδότηση για τη δραστηριότητα και, στη συνέχεια, ζητήστε τους να διευρύνουν τον κύκλο.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Δραστηριότητα γνωριμίας, μασάζ

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Ενεργειακός κύκλος με ονόματα και παιχνίδι ονομάτων με ρυθμό
Αριθμός άσκησης	3
Στόχοι της άσκησης	<ul style="list-style-type: none"> -Να ενθαρρύνουμε τους συμμετέχοντες να εκφραστούν σωματικά -Να συνεχίσουμε να χαλαρώνετε την ομάδα και να δημιουργήσετε μια αίσθηση παιχνιδιού. -Να βοηθήσουμε την ομάδα να μάθει τα ονόματα των άλλων
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο

Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>1. Ο συντονιστής/συντονίστρια/συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.</p> <p>Διαδικασία</p> <p>Οι συντονιστές μπορούν να επιλέξουν ένα από τα ακόλουθα παιχνίδια με ονόματα.</p> <p>Ενεργειακός κύκλος με ονόματα</p> <p>Με την ομάδα ακόμα σε κύκλο, ζητήστε από δύο συμμετέχοντες που στέκονται ο ένας δίπλα στον άλλο να προσφερθούν εθελοντικά για να ξεκινήσουν το παιχνίδι. Βάλτε τους να κοιτάξουν ο ένας τον άλλον και ζητήστε από το ένα άτομο να πει στο άλλο το όνομά του κάνοντας κάποια χειρονομία (κουνώντας το χέρι, κλωτσώντας το πόδι ή γέρνοντας το κεφάλι του, για παράδειγμα). Βάλτε το δεύτερο άτομο να επαναλάβει το όνομα και τη χειρονομία του πρώτου ατόμου (προς το πρώτο άτομο), μόνο που θα λέει το όνομα πιο δυνατά και θα κάνει τη χειρονομία πιο έντονη. Στη συνέχεια, ζητήστε από το δεύτερο άτομο να στραφεί προς τον συμμετέχοντα στην άλλη πλευρά του και να πει το δικό του όνομα κάνοντας μια νέα χειρονομία, την οποία αυτό το άτομο θα πρέπει στη συνέχεια να επαναλάβει πίσω σε αυτόν, και ούτω καθεξής γύρω από τον κύκλο.</p> <p>Παιχνίδι ονομάτων με ρυθμούς</p> <p>Με τους συμμετέχοντες ακόμα σε κύκλο, επιδείξτε το χειροκρότημα αυτού του ρυθμού και πείτε στους συμμετέχοντες να τον αναπαραγάγουν με χειροκρότημα μαζί σας: 1-2, 1-2-3. Αφού όλοι αποκτήσουν το ρυθμό, εξηγήστε ότι αντί για παλαμάκια, κάθε άτομο (ένα κάθε φορά) θα μπει στη μέση του κύκλου και θα πει το όνομά του, κάνοντας ταυτόχρονα μια χειρονομία ολόκληρου του σώματος. Η χειρονομία και το όνομα εκτελούνται στο μέτρημα '1' και στη συνέχεια η ομάδα επαναλαμβάνει και τα δύο στο μέτρημα '2'. Στη συνέχεια, όλοι επαναλαμβάνουν το όνομα και τη χειρονομία του ατόμου τρεις φορές γρήγορα, στο μέτρημα "1-2-3". Τώρα, το πρώτο άτομο ξαναπαίρνει στον κύκλο, ο επόμενος συμμετέχων συνεχίζει, και ούτω καθεξής, μέχρι να έχουν όλοι σειρά.</p> <p>Κλείσιμο</p> <p>Δώστε θετική ενίσχυση και ενθαρρύνετε το χειροκρότημα. Πείτε στην ομάδα ότι η άσκηση που μόλις ολοκλήρωσαν ήταν μια εισαγωγή στον αυτοσχεδιασμό. Η ομάδα θα πρέπει να παραμείνει σε κύκλο, ενώ εσείς θα μιλάτε εν συντομία για το θέατρο εκπαίδευσης συνομηλίκων και θα εξηγείτε τα καθήκοντα της ημέρας.</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Χειρονομία, ρυθμός, ομαδική εργασία

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Ενεργειακός κύκλος με μουσική
Αριθμός άσκησης	4
Στόχοι της άσκησης	-Να ενθαρρύνουμε τους συμμετέχοντες να εκφραστούν σωματικά -Να συνεχίσουμε να χαλαρώνουμε την ομάδα και να δημιουργήσουμε μια αίσθηση παιχνιδιού.
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ομιλητής
Οδηγίες	
1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.	
Διαδικασία	
Με την ομάδα ακόμα στον κύκλο, οι συντονιστές θα βάλουν κάποια μουσική στο μεγάφωνο και θα αρχίσουν να κάνουν διάφορες κινήσεις και απλές ασκήσεις με τον ρυθμό της μουσικής.	
Κλείσιμο	
Δώστε θετική ενίσχυση και ενθαρρύνετε το χειροκρότημα. Πείτε στην ομάδα ότι η άσκηση που μόλις ολοκλήρωσαν ήταν μια χαλαρωτική δραστηριότητα που δραστηριοποίησε τους μους του σώματός τους.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Μουσική, ρυθμός, χαλάρωση

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Περάστε τον ρυθμό
Αριθμός άσκησης	5
Στόχοι της άσκησης	-Να οικοδομήσουμε τη συνοχή, την ενότητα και την εστίαση της ομάδας

Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>1. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.</p> <p>Διαδικασία</p> <p>Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να σταθούν σε κύκλο. Γυρίστε προς τον διπλανό σας (σε κάθε πλευρά), κάντε οπτική επαφή και χειροκροτήστε τα χέρια σας. Αυτό το άτομο θα πρέπει να προσπαθήσει να χειροκροτήσει ταυτόχρονα, έτσι ώστε να χειροκροτάτε μαζί. Στη συνέχεια, αυτό το άτομο θα πρέπει να στραφεί προς το άτομο στην άλλη πλευρά του, να χειροκροτήσει από κοινού, και ούτω καθεξής γύρω από τον κύκλο. Αυτό δίνει την εντύπωση ότι ο ρυθμός περνάει.</p> <p>Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να καθιερώσουν και να διατηρήσουν έναν ρυθμό. Αφού ο ρυθμός περάσει αρκετές φορές γύρω από τον κύκλο, σταματήστε το χειροκρότημα και συζητήστε την άσκηση. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες τι κάνει το χειροκρότημα σε ομοφωνία να λειτουργεί. (Ορισμένες πιθανές απαντήσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία και διατήρηση της οπτικής επαφής, την αναπνοή, τις σαφείς προθέσεις, τη μη πρόβλεψη, την παραμονή στη στιγμή).</p> <p>Κλείσιμο</p> <p>Τονίστε πόσο σημαντικό είναι να είστε "συντονισμένοι" με τους συναδέλφους ηθοποιούς/εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια των προβών και των παραστάσεων. Στη συνέχεια, πείτε στους συμμετέχοντες να αρχίσουν να περπατούν στην αίθουσα ως προετοιμασία για την επόμενη δραστηριότητα.</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Ρυθμός, ενότητα

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Περίπατος πλέγματος - Αφαίρεση μάσκας
Αριθμός άσκησης	6
Στόχοι της άσκησης	- Να ευαισθητοποιήσουμε τους συμμετέχοντες σχετικά με την ενέργεια του σώματος και την ενέργεια της ομάδας

	-Να βοηθήσουμε τους συμμετέχοντες να αισθάνονται άνετα κάνοντας οπτική επαφή με τους άλλους - Να βοηθήσουμε τους συμμετέχοντες να μάθουν πώς να χρησιμοποιούν ολόκληρο τον χώρο εκπαίδευσης
Εστίαση της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Ενέργεια της άσκησης	<i>Υψηλή</i>
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Διαδικασία</p> <p>Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να παραμείνουν σιωπηλοί καθόλη τη διάρκεια αυτής της άσκησης. Πείτε στους συμμετέχοντες να ξεκινήσουν περπατώντας γύρω από τον χώρο του εργαστηρίου προς όποια κατεύθυνση επιθυμούν. Μετά από ένα λεπτό, πείτε στους συμμετέχοντες να "ελέγξουν" (σιωπηλά) το πώς αισθάνονται. Ποια είναι η συναισθηματική τους κατάσταση; Αισθάνονται κάποια ένταση στο σώμα τους; Πώς αισθάνονται σωματικά; Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες να αναπνέουν βαθιά, καθώς συνεχίζουν να περπατούν. Στη συνέχεια, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αρχίσουν να παρατηρούν το δωμάτιο καθώς περπατούν. Πείτε τους να παρατηρήσουν χρώματα, αντικείμενα, μοτίβα φωτός, υφές - λεπτομέρειες που μπορεί να τους διαφεύγουν κανονικά. Συνεχίστε με αυτό για ένα λεπτό.</p> <p>Στη συνέχεια, πείτε στους συμμετέχοντες να αρχίσουν να έρχονται σε οπτική επαφή καθώς περνούν ο ένας από τον άλλο. Πείτε τους να κοιτάξουν ο ένας τον άλλον σαν να είναι η πρώτη φορά που βλέπουν ο ένας τον άλλον. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι αυτή η άσκηση ονομάζεται "αφαίρεση της μάσκας". Αυτό σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες δεν πρέπει να προσπαθήσουν να είναι χαρούμενοι, αν δεν αισθάνονται χαρούμενοι, και δεν πρέπει να προσπαθήσουν να "φορέσουν ένα φιλικό πρόσωπο", αν δεν αισθάνονται έτσι. Σε αυτή την άσκηση, δεν υπάρχει λόγος να είναι κανείς κοινωνικά αποδεκτός. Καθώς συνεχίζουν να περπατούν στο δωμάτιο, θα πρέπει να αφήνουν το σώμα και το πρόσωπό τους να αντικατοπτρίζουν πραγματικά το πώς αισθάνονται.</p> <p>Τέλος, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αλλάξουν το ρυθμό και το στυλ του περπατήματός τους. Για παράδειγμα, ζητήστε τους να περπατήσουν πιο γρήγορα ή πιο αργά, ή με τις μύτες των ποδιών τους ή χαμηλά στο έδαφος, ή οποιαδήποτε άλλη παραλλαγή σάς έρθει στο μυαλό. Όλο αυτό το διάστημα, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να συνεχίσουν να έχουν οπτική επαφή και να παραμένουν σε επαφή με το σώμα και τα συναισθήματά τους.</p> <p>Κλείσιμο Προσφέρετε θετική ενίσχυση στους συμμετέχοντες και, στη συνέχεια, τερματίστε την άσκηση. Πείτε στους συμμετέχοντες να απλωθούν έτσι, ώστε να υπάρχει</p>	

αρκετός χώρος μεταξύ αυτών και των άλλων συμμετεχόντων.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Σιωπή, έλεγχος, θετική ενίσχυση
--	---------------------------------

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Άσκηση με καθρέφτη
Αριθμός άσκησης	7
Στόχοι της άσκησης	-Να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες να συνδεθούν μεταξύ τους - Να εξερευνήσουμε την κινητική ενέργεια, να κινηθούμε ως "ένα" και να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Μεσαίο
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα

Οδηγίες

Διαδικασία

Ζητήστε από τα ζευγάρια να αποφασίσουν ποιος θα είναι το άτομο "Α" και ποιος το άτομο "Β". Εξηγήστε ότι το άτομο Α θα πρέπει να αρχίσει να κάνει απλές και αργές κινήσεις, τις οποίες το άτομο Β θα πρέπει να μιμηθεί (όπως κοιτάζοντας στον καθρέφτη). Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να παραμείνουν σιωπηλοί και να επικεντρωθούν στους συντρόφους τους.

Μετά από λίγα λεπτά ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αλλάξουν έτσι ώστε το άτομο Β να ηγείται τώρα (χωρίς διακοπή της κίνησης κατά τη διάρκεια της αλλαγής). Μετά από άλλες λίγες κινήσεις ζητήστε από τους συμμετέχοντες να αλλάξουν ηγέτη μία ή δύο ακόμη φορές, μειώνοντας το χρονικό διάστημα μεταξύ των εναλλαγών.

Όταν οι συμμετέχοντες φαίνονται άνετοι με την άσκηση, πείτε τους να συνεχίσουν να αντικατοπτρίζουν ο ένας τον άλλον, αλλά τώρα χωρίς αρχηγό ή ακόλουθο. Θα πρέπει να προσπαθήσουν να το πετύχουν αυτό "συντονιζόμενοι" με αυτό που κάνουν οι συνεργάτες τους. Μετά από λίγα λεπτά, πείτε στους συμμετέχοντες να σταματήσουν σταδιακά να κινούνται, μαζί.

Κλείσιμο

Οδηγήστε μια σύντομη συζήτηση στην ομάδα. Κάντε τις εξής ερωτήσεις: Ποιος απόλαυσε περισσότερο την παρακολούθηση; Σε ποιον άρεσε να ηγείται; Τι βοήθησε την ένωση της κίνησης; Τι την έβλαψε; Εξηγήστε ότι η έντονη σύνδεση που ένιωσαν με τους παρτενέρ

τους κατά τη διάρκεια αυτής της άσκησης είναι παρόμοια με αυτό που θα θέλουν να επιτύχουν με τους παρτενέρ τους στη σκηνή.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται

Μιμητισμός, προβάδισμα, ακολουθία

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Πέταγμα μπάλας
Αριθμός άσκησης	8
Στόχοι της άσκησης	- Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να διερευνήσουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις ιδέες και τις στάσεις τους σχετικά με το επιλεγμένο θέμα
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρήση υλικών	Μία πλαστική μπάλα
Οδηγίες	
1. Ο συντονιστής/συντονίστρια/συντονίστρια ζητά από τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν έναν κύκλο.	
Διαδικασία	
Με την ομάδα σε κύκλο, πετάξτε την μπάλα σε κάποιον μέσα στον κύκλο. Καθώς πετάτε την μπάλα, πείτε στους συμμετέχοντες ότι η μπάλα έχει κάποιες ερωτήσεις γραμμένες μέσα της. Το άτομο που έπιασε τη μπάλα πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση που βρίσκεται μπροστά του και στη συνέχεια να πετάξει τη μπάλα σε κάποιον άλλο. Συνεχίστε την άσκηση έως ότου όλοι οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν ή η ομάδα έχει ξεμείνει από νέα πράγματα να πει.	
Κλείσιμο	
Εξηγήστε πώς αυτή η άσκηση βοήθησε τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν γρήγορα και να εκφράσουν πώς αισθάνονται για τον εαυτό τους απαντώντας στις ερωτήσεις. Λέγοντας δυνατά τις σκέψεις τους καθώς πετούσαν την μπάλα, πιθανότατα είπαν το πρώτο πράγμα που τους ήρθε στο μυαλό, χωρίς να ανησυχούν για το τι θα σκεφτούν οι άλλοι ή αν θα συμμαριστούν τις απόψεις τους. Προσφέρετε θετική ενίσχυση.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Συντονισμός

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Παγωμένη Εικόνα Ένα θέμα
Αριθμός άσκησης	9
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	- Να εξασκηθούμε στον αυτοσχεδιασμό για ένα θέμα
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Διαδικασία</p> <p>Ζητήστε από δύο εθελοντές να σταθούν μπροστά από την ομάδα. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι οι εθελοντές αυτοί θα ξεκινήσουν έναν απλό αυτοσχεδιασμό για το θέμα που επιλέχθηκε από τις προηγούμενες ασκήσεις. Μπορούν να δημιουργήσουν οποιοδήποτε είδος σκηνής, χαρακτήρων ή καταστάσεων, αρκεί να παραμείνουν στο θέμα. Οι ηθοποιοί πρέπει να ξεκινήσουν τη σκηνή χωρίς καμία προετοιμασία. Εξηγήστε ότι σε οποιοδήποτε σημείο, ένα άτομο από την ομάδα μπορεί να φωνάξει "πάγωμα". Όταν συμβεί αυτό, οι δύο ηθοποιοί πρέπει να ακινητοποιηθούν στη θέση τους, ενώ το άτομο που φώναξε "πάγωμα" αντικαθιστά έναν από αυτούς, αναλαμβάνοντας τη θέση του ατόμου που αντικαταστάθηκε. Σε αυτό το σημείο, το ζευγάρι θα ξεκινήσει μια νέα σκηνή με το ίδιο θέμα, αλλά με νέους χαρακτήρες και καταστάσεις.</p> <p>Ξεκινήστε το παιχνίδι, ζητώντας από τους δύο εθελοντές να ξεκινήσουν μια σκηνή. Αν περάσει περισσότερο από ένα λεπτό πριν κάποιος φωνάξει "πάγωμα", υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι ήρθε η ώρα να αναλάβει ένας νέος εθελοντής. Όταν οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν προσφερθεί εθελοντικά ή όταν δεν δημιουργούνται νέες ιδέες, σταματήστε το παιχνίδι. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να συγκεντρωθούν.</p>	
Κλείσιμο	
Προσφέρετε χειροκρότημα και θετική ενίσχυση.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Παρέμβαση, σκηνή

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Πάρτε θέση
Αριθμός άσκησης	10
Στόχοι της άσκησης	- Να εξερευνήσουμε και να μοιραστούμε προσωπικές αξίες
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Σελίδες Flip chart με ετικέτες "Συμφωνώ" και "Διαφωνώ Δηλώσεις «Πάρτε θέση»

Οδηγίες

Διαδικασία

Κολλήστε την πινακίδα "Συμφωνώ" σε έναν τοίχο του δωματίου και την πινακίδα "Διαφωνώ" στον απέναντι τοίχο. Βεβαιωθείτε ότι έχετε στη διάθεσή σας τον κατάλογο των δηλώσεων «Λάβετε θέση». Σπρώξτε τις καρέκλες στις άκρες του δωματίου, αφήνοντας έναν ανοιχτό χώρο στη μέση. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να έρθουν στο κέντρο της αίθουσας και πείτε τους ότι θα διαβάσετε έναν κατάλογο δηλώσεων. Αφού διαβαστεί κάθε δήλωση, θα πρέπει να αποφασίσουν αν συμφωνούν, διαφωνούν ή δεν είναι σίγουροι. Οι συμμετέχοντες μπορούν να απαντήσουν «δεν είμαι σίγουρος/-η» μόνο για μία από τις δηλώσεις, οπότε θα πρέπει να προσπαθήσουν πολύ σκληρά να επιλέξουν μια πλευρά για κάθε δήλωση. Εάν συμφωνούν, θα πρέπει να κινηθούν προς την ένδειξη "Συμφωνώ". Εάν διαφωνούν, θα πρέπει να κινηθούν προς την ένδειξη "Διαφωνώ". Αν δεν είναι σίγουροι, μπορούν να σταθούν στο κέντρο της αίθουσας - στη ζώνη της ανασφάλειας. Διαβάστε δυνατά ορισμένες από τις παρακάτω δηλώσεις. Δεν χρειάζεται να τις διαβάσετε όλες και θα πρέπει να τις προσαρμόσετε ανάλογα με τους ηθοποιούς/παιδαγωγούς συνομηλικούς με τους οποίους εργάζεστε. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να πάρουν θέση, αλλά να το κάνουν χωρίς να μιλήσουν.

Πάρτε θέση Δηλώσεις

- Είναι προτιμότερο να περιμένετε μέχρι την ενηλικίωση (18 ετών και άνω) για να έρθετε σε επαφή.
- Ο αυνανισμός είναι φυσιολογικός και υγιής για τους άνδρες.
- Ο αυνανισμός είναι φυσιολογικός και υγιής για τις γυναίκες.
- Αν ένας άντρας πάει μια κοπέλα σε ένα ωραίο ραντεβού και ξοδέψει 50 δολάρια, του χρωστάει σεξ.

- Είναι ασφαλές να οδηγήσετε αφού έχετε πει μόνο δύο ποτά σε ένα πάρτι.
- Αν ένας άνδρας και μια γυναίκα κάνουν σεξ και η γυναίκα μείνει έγκυος, το ζευγάρι πρέπει να κρατήσει το μωρό και να παντρευτεί.
- Αν ένα κορίτσι δείξει ότι είναι έτοιμο για σεξ, βγάλει τα ρούχα του και πέσει στο κρεβάτι με ένα αγόρι, θα πρέπει να κάνει σεξ μαζί του ακόμη και αν αλλάξει γνώμη.
- Οι πατέρες και οι μητέρες πρέπει να μοιράζονται εξίσου την ευθύνη της φροντίδας των παιδιών.
- Εάν ένα άτομο με HIV παραλείψει να ενημερώσει τον σεξουαλικό του σύντροφο για την κατάστασή του, το εν λόγω οροθετικό άτομο θα πρέπει να οδηγηθεί στη φυλακή.
- Το να κάνετε σεξ με άτομο του ίδιου φύλου δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είστε ομοφυλόφιλος ή λεσβία.
- Θα πρέπει να υπάρχει υποχρεωτική εξέταση για τον ιό HIV για όλα τα σεξουαλικά ενεργά άτομα.
- Το να γίνεις γονέας ως έφηβος είναι μια αποδεκτή επιλογή.
- Είναι εντάξει να βγαίνετε και να κάνετε σεξ με περισσότερα από ένα άτομα ταυτόχρονα.
- Εάν μια παντρεμένη γυναίκα που έχει δουλειά μείνει έγκυος, θα πρέπει να παραιτηθεί από τη δουλειά της για να μείνει στο σπίτι και να μεγαλώσει το παιδί της.
- Οι λεσβίες και οι ομοφυλόφιλοι άνδρες δεν πρέπει να επιτρέπεται να αποκτούν ή να υιοθετούν παιδιά.
- Εάν ένα άτομο με HIV/AIDS κάνει πάντα ασφαλέστερο σεξ (δηλαδή χρησιμοποιεί προφυλακτικό ή διάφραγμα), δεν χρειάζεται να ενημερώνει τους σεξουαλικούς του συντρόφους ότι έχει μολυνθεί.

Κλείσιμο

Ευχαριστούμε τους συμμετέχοντες για τη συμμετοχή τους. Στη συνέχεια, ζητήστε από την ομάδα να καθίσει σε κύκλο για την επόμενη άσκηση, κατά τη διάρκεια της οποίας θα συζητήσουν τα διδάγματα που αποκόμισαν από την άσκηση.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Περίπτερο
--	-----------

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Διασχίζοντας τη γραμμή
Αριθμός άσκησης	11
Στόχοι της άσκησης	- Να δείξουμε στους συμμετέχοντες πώς είναι να έχεις ένα μυστικό - μια πιθανή πηγή ντροπής ή υπερηφάνειας - και να πάρουν αποφάσεις σχετικά με το αν θα το μοιραστούν με άλλους

	- Να βοηθήσουμε τους συμμετέχοντες να νιώσουν πώς είναι να είσαι περιθωριοποιημένος και απομονωμένος
Εστίαση της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Ενέργεια της άσκησης	<i>Υψηλή</i>
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Περιγραφές για το Διασχίζοντας τη γραμμή
Οδηγίες	
<p>Διαδικασία</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι όλοι οι συμμετέχοντες στέκονται σε μια ευθεία γραμμή στη μια πλευρά της αίθουσας. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι αυτό το παιχνίδι παίζεται σιωπηλά. Θα πρέπει να φανταστούν ότι υπάρχει μια γραμμή που διατρέχει το κέντρο του δωματίου. Πείτε στους συμμετέχοντες ότι θα διαβάσετε μια λίστα με προσωπικές περιγραφές. Μετά από κάθε περιγραφή, αν κάποιοι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η περιγραφή τους ταιριάζει και αισθάνονται άνετα να αυτοπροσδιοριστούν, μπορούν να διασχίσουν τη γραμμή, να γυρίσουν και να αντικρίσουν την υπόλοιπη ομάδα.</p> <p>Πείτε στους συμμετέχοντες ότι ορισμένες από αυτές τις περιγραφές μπορεί να είναι ιδιαίτερα προσωπικές. Για τον λόγο αυτόν, έχουν επίσης την επιλογή να μην περάσουν τη γραμμή (και να παραμείνουν στη θέση τους), ακόμη και αν η περιγραφή τους ταιριάζει. Οι συμμετέχοντες που πέρασαν τη γραμμή θα πρέπει να επιστρέψουν στην κύρια γραμμή για την επόμενη δήλωση. Αρχίστε να διαβάζετε τις παρακάτω περιγραφές.</p> <p>Περιγραφές για το <i>Crossing the Line</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ■ γυναίκες ■ άνδρες ■ κορίτσια ■ αγόρια ■ γυναίκες με καστανά μάτια ■ άνδρες με μπλε μάτια ■ κοντοί άνθρωποι ■ ψηλοί άνθρωποι ■ άτομα που είναι το μεγαλύτερο παιδί στην οικογένεια ■ άτομα που είναι το μικρότερο παιδί στην οικογένεια ■ άτομα κάτω των 18 ετών ■ άτομα άνω των 18 ετών ■ άτομα άνω των 30 ετών ■ άνθρωποι που είναι χριστιανοί ■ άνθρωποι που είναι Ινδουιστές 	

- άνθρωποι που είναι μουσουλμάνοι
- άνθρωποι που κάποτε τους αποκάλεσαν χοντρούς
- άνθρωποι που κάποτε τους αποκάλεσαν κοκαλιάρηδες
- άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός (της χώρας σας)
- άτομα που καπνίζουν τσιγάρα
- άτομα που πίνουν αλκοόλ
- άτομα που έχουν περάσει χρόνο στη φυλακή
- άτομα που έχουν παντρευτεί ποτέ
- άτομα που έχουν γονείς που δεν αποφοίτησαν από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- άτομα που φορούν γυαλιά οράσεως ή φακούς επαφής
- άτομα που έχουν φορέσει κάποτε ακουστικό βαρηκοΐας
- άτομα που μεγαλώνουν από έναν μόνο γονέα
- άτομα που μεγάλωσαν από διαζευγμένους ή μη παντρεμένους γονείς
- άτομα που μεγαλώνουν από παππούδες και γιαγιάδες
- άτομα που υιοθετήθηκαν
- άνθρωποι που πήγαν στο πανεπιστήμιο
- άτομα που έχουν κάνει κάποτε χρήση παράνομων ναρκωτικών
- άτομα που είχαν κάποτε σχέση με άτομο από άλλη φυλή/εθνοτική καταγωγή
- άνθρωποι που έχουν δίδυμο αδελφό ή αδελφή
- άτομα που έχουν βιώσει κάποτε τον θάνατο αδελφού ή αδελφής
- άτομα που έχουν κλέψει κάποτε οτιδήποτε αξίας (ΗΠΑ) 100 δολαρίων ή περισσότερο
- γυναίκες που έχουν χαρακτηριστεί αγοροκόριτσα
- άντρες που έχουν χαρακτηριστεί κάποτε αδερφές
- άτομα που γνωρίζουν κάποιον οροθετικό ή πάσχοντα από AIDS
- άτομα που έχουν φίλους που είναι ομοφυλόφιλοι, λεσβίες, αμφιφυλόφιλοι ή τρανσέξουαλ
- άτομα που έχουν κάνει κάποτε σεξ με άτομο του ίδιου φύλου

Κλείσιμο

Ευχαριστήστε την ομάδα που παίζει αυτό το παιχνίδι. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μετακινήσουν τις καρτέκλες τους στο κέντρο της αίθουσας και καθίστε σε κύκλο για να προετοιμαστείτε για την επόμενη άσκηση.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται

Κοινή χρήση, ομάδα

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Καθοδηγούμενος διαλογισμός - Πίσω στην ηλικία των 13
Αριθμός άσκησης	12
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	-Να βοηθήσουμε τους συμμετέχοντες να θυμηθούν το στάδιο της πρώιμης εφηβείας
N	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Ερωτήσεις για τον καθοδηγούμενο διαλογισμό
Οδηγίες	
<p>Διαδικασία</p> <p>Βεβαιωθείτε ότι όλοι στην ομάδα είναι άνετα στο πάτωμα και έχουν αρκετό χώρο σε περίπτωση που θέλουν να ξαπλώσουν κατά τη διάρκεια αυτής της άσκησης. Εξηγήστε ότι η ομάδα πρόκειται να κάνει αυτό που ονομάζεται καθοδηγούμενος διαλογισμός. Το μόνο που πρέπει να κάνουν είναι να χαλαρώσουν, να ακούσουν και να παρατηρήσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Ζητήστε από όλους να κλείσουν τα μάτια τους και να προσπαθήσουν να χαλαρώσουν. Δώστε τους οδηγίες να παραμείνουν ακίνητοι και σιωπηλοί καθόλη τη διάρκεια του διαλογισμού. Χαμηλώστε ή σβήστε τυχόν έντονα φώτα και κλείστε την πόρτα, ώστε το δωμάτιο να είναι ήσυχο. Μιλήστε σε απαλό, καταπραϋντικό τόνο και κάντε παύσεις μεταξύ των οδηγιών και των ερωτήσεων, για να δώσετε χρόνο στους συμμετέχοντες να ταξιδέψουν νοερά πίσω στο χρόνο.</p> <p>Ξεκινήστε, ζητώντας από όλους να θυμηθούν μια εποχή που ήταν μεταξύ 10 και 13 ετών. Για να τους βοηθήσετε να συγκεντρωθούν, προτείνετε να θυμηθούν μια συγκεκριμένη ημέρα, όπως την πρώτη ή την τελευταία ημέρα του σχολείου, τα γενέθλιά τους ή μια γιορτή. Κάντε τους τις ακόλουθες ερωτήσεις για να τους προτρέψετε να θυμηθούν πράγματα σχετικά με το σώμα, τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τη ζωή τους σε αυτή την ηλικία. (Προσαρμόστε τις ερωτήσεις στον πολιτισμό των συμμετεχόντων σας).</p> <p>Καθοδηγούμενος διαλογισμός</p> <p>Είναι νωρίς το πρωί και μόλις ξυπνάτε:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Πώς είναι το δωμάτιό σας; Το μοιράζετε με κάποιον; ■ Όταν σηκώνεστε από το κρεβάτι, τι φοράτε; ■ Όταν κοιτάζετε στον καθρέφτη χωρίς ρούχα, πώς σας φαίνεται το σώμα σας; Κοιτάξετε το πρόσωπό σας, τα μαλλιά σας, το λαιμό, τους ώμους, το στήθος, τη μέση, τους γοφούς, 	

τα γεννητικά όργανα, τα πόδια και τα χέρια.

- Πώς αισθάνεστε για το σώμα σας;
- Πόσο ψηλός/ ψηλή είστε; Πόσο ζυγίζετε;
- Τι θα κάνετε σήμερα;
- Με ποιους θα περάσετε χρόνο;
- Θα πάτε σχολείο; Θα παίξετε;
- Ποιοι είναι οι φίλοι σας;
- Θα φάτε πρωινό; Αν ναι, ποιος θα είναι μαζί σας;
- Τι θα φάτε;
- Ποια πράγματα είναι σημαντικά για εσάς;
- Ποιες είναι οι αγαπημένες σας δραστηριότητες; Βιβλία; Τηλεοπτικές εκπομπές; Ταινίες;
- Από ποιους και τι αποτελείται ο "κόσμος" σας;

Στο τέλος του διαλογισμού, ζητήστε από την ομάδα να δώσει προσοχή στην αναπνοή της και βάλτε τους να επιστρέψουν στην επίγνωση του παρόντος χρόνου.

Κλείσιμο

Ευχαριστήστε τους για την προθυμία τους να συμμετάσχουν στο διαλογισμό. Ρωτήστε τους πώς αισθάνονται. Εξηγήστε τους ότι τώρα θα συζητήσουν αυτά που βίωσαν. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να φέρουν τις καρτέλες τους και να σχηματίσουν έναν κύκλο.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Διαλογισμός, εστίαση
--	----------------------

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Κουρνιάζουμε
Αριθμός άσκησης	13
Στόχοι της άσκησης <i>Καταγράψτε σε σημεία με κουκκίδες.</i>	-Να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη
Εστίαση της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Ενέργεια της άσκησης	<i>Μεσαίο</i>
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα

Οδηγίες	
Διαδικασία Βάλτε τους παίκτες να σταθούν κοντά ο ένας στον άλλο, με τα χέρια τους γύρω από τους ώμους του άλλου (δηλαδή να "κουρνιαίνουν"). Ζητήστε τους να κλείσουν τα μάτια τους και να παραμείνουν σιωπηλοί, ενώ εσείς τους καθοδηγείτε σε ένα λεπτό βαθιών εισπνοών και εκπνοών. Όταν όλοι χαλαρώσουν, ζητήστε από τους παίκτες να απομακρυνθούν από την αγκαλιά, συνεχίζοντας να κλείνουν τα μάτια τους και παραμένοντας σωματικά συνδεδεμένοι, αν μπορούν. Ζητήστε τους να πάρουν μια αίσθηση του χώρου. Πού βρίσκονται οι άλλοι παίκτες; Πού βρίσκονται σε σχέση με όλους τους άλλους; Πείτε τους να εξερευνήσουν την ηρεμία και την ενέργεια της ομάδας. Μετά από λίγα λεπτά, απομακρύνετε μερικούς παίκτες, οι οποίοι μπορούν στη συνέχεια να ανοίξουν τα μάτια τους και να παρατηρήσουν τι συμβαίνει. Για το τέλος, βάλτε όλους να ανοίξουν τα μάτια τους και να συζητήσουν την άσκηση.	
Κλείσιμο Ρωτήστε τους πώς αισθάνονται. Εξηγήστε τους ότι τώρα θα συζητήσουν αυτά που βίωσαν.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Σύνδεση, ηρεμία, ενέργεια

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Αγάλματα
Αριθμός άσκησης	14
Στόχοι της άσκησης	-Να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη και να εξερευνήσουμε τον εαυτό μας
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
Διαδικασία Οι παίκτες εργάζονται σε ζευγάρια, τοποθετημένοι πλάτη με πλάτη. Ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια φωνάζει μια λέξη, ένα συναίσθημα, ένα θέμα κ.λπ. (π.χ. αγάπη, μίσος, χαρά). Στη συνέχεια, ο συντονιστής/συντονίστρια /συντονίστρια μετράει μέχρι το τρία. Με το τρία, οι σύντροφοι γυρίζουν και δημιουργούν αμέσως ένα άγαλμα που εκφράζει τη συγκεκριμένη λέξη και παγώνουν.	

Κλείσιμο

Ρωτήστε τους πώς αισθάνονται. Εξηγήστε τους ότι τώρα θα συζητήσουν αυτά που βίωσαν.

Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αγάλματα, συναισθήματα
--	------------------------

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Αφύπνιση
Αριθμός άσκησης	15
Στόχοι της άσκησης	-Να οικοδομήσουμε εμπιστοσύνη και να εξερευνήσουμε τον εαυτό μας
Εστίαση της άσκησης	<i>Χαμηλή</i>
Ενέργεια της άσκησης	<i>Υψηλή</i>
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
Διαδικασία Οι παίκτες ξαπλώνουν στο έδαφος με τα μάτια τους κλειστά. Οι παίκτες καλούνται να ανοίξουν τα μάτια τους και να δουν τον κόσμο με νέα μάτια, εξερευνώντας το σώμα και το περιβάλλον τους σαν να είναι η πρώτη φορά. Σταδιακά, οι παίκτες κάθονται, σηκώνονται, κ.λπ.	
Κλείσιμο Ρωτήστε τους πώς αισθάνονται. Εξηγήστε τους ότι τώρα θα συζητήσουν αυτά που βίωσαν.	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Εμπιστοσύνη, αντίληψη

Περιγραφή της άσκησης

Όνομα άσκησης	Κλείσιμο κύκλου
Αριθμός άσκησης	16

Στόχοι της άσκησης	- Να κλείσουμε το εργαστήριο με ένα δομημένο τελετουργικό
Εστίαση της άσκησης	Χαμηλή
Ενέργεια της άσκησης	Υψηλή
Χρησιμοποιούμενα υλικά	Κανένα
Οδηγίες	
<p>Διαδικασία</p> <p>Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν μία λέξη που περιγράφει είτε το πώς αισθάνονται στο τέλος του εργαστηρίου είτε κάτι που έμαθαν.</p> <p>Καθοδηγήστε την ομάδα σε μια σειρά απλών κινήσεων (π.χ. πατήματα, χειροκροτήματα κ.λπ.) παρόμοιων με τις προηγούμενες δραστηριότητες του κύκλου λήξης.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τι σας άρεσε περισσότερο στο εργαστήριο; 2. Τι μάθατε από το εργαστήριο; <p>Κλείσιμο</p> <p>Ευχαριστήστε τους συμμετέχοντες για τη σκληρή δουλειά τους. Πείτε τους ότι εσείς και οι άλλοι συντονιστές θα παραμείνετε διαθέσιμοι για σχόλια και ερωτήσεις μετά το τέλος του εργαστηρίου. Υπενθυμίστε στους συμμετέχοντες ότι μόλις αρχίζουν να ασκούν μια συναρπαστική νέα μορφή εκπαίδευσης. Συγχαρείτε τους για την ολοκλήρωση της σειράς εργαστηρίων.</p>	
Βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται	Αναστοχασμός, συμπεράσματα

**Funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.